

1 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Talmannen meddelade att interpellationsdebatten *måndagen den 22 januari kl. 12.00* skulle utgå.

2 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 51)

Allmänpolitisk debatt

Barns och ungdomars möjligheter

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Anf. 1 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Barn och ungdomar utgör ingen enhetlig grupp. De inte bara ser olika ut – de lever i olika miljöer med olika möjligheter och förutsättningar. Så även om barn i allmänhet har det rätt bra gäller det dessvärre inte alla barn.

Mitt inlägg i denna debatt syftar till att lyfta fram de barn som lever i fattigdom – barn som inte får de möjligheter och förutsättningar som borde ges till alla barn. Jag och Vänsterpartiet menar att det är just dessa barn som det nu är dags att lyfta fram.

Det har lagts fram en rad rapporter som redovisar att mellan 4 och 8 % av barnen i Sverige i dag lever i fattigdom. Att uppgifterna varierar så beror på att man använder olika år som mätbas, men också på att man definierar fattigdom på olika sätt. Ett mått är att vart sjätte förskolebarn 1997 levde i familjer med inkomster under socialbidragsnormen. Oavsett hur man mäter handlar det faktiskt om ett förfärande stort antal barn.

Många av dessa barn lever i familjer som helt eller delvis uppbär försörjningsstöd via socialbidrag. Det i sin tur innebär att de inte kommer att få del av den satsning på barnfamiljerna som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet var överens om i budgetarbetet.

När barnbidraget höjs räknas socialbidraget ned. Av barnbidragshöjningen blir det alltså en satsning på alla barnfamiljer utom på dem som har det sämst ställt. Så kan vi inte ha det. Naturligtvis måste också de sämst ställda barnfamiljerna få del av barnbidragshöjningen.

Det motargument som hörs i debatten handlar ofta om risken att fastna i socialbidragsberoende om det går att få en rimlig försörjning inom ramen för socialbidraget. Man använder någon form av incitamentstänkande.

Vad som sägs är att man har lättare att ta sig ut på arbetsmarknaden eller till någon annan försörjning om man tvingas leva fattigt och eländigt. Detta tycker jag är ett mycket beklagligt argument, särskilt när det är barnen som får betala priset. Det priset betalar de på många olika sätt.

I ett kunskapsunderlag för Kommittén mot barnmisshandel skriver Staffan Jansson så här om viktiga bakgrundsfaktorer till bl.a. barnmisshandel: "Bland bakgrundsfaktorerna framstår en svag familjeekonomi som den faktor, vilken har starkast samband med barnmisshandel, sexuella övergrepp och mobbning. Ju sämre familjeekonomi ju större är barnens utsatthet."

Att stärka barnfamiljernas ekonomi är alltså ett bra sätt att också stödja de utsatta barnen. Då får man inte undanta de sämst ställda. Min fråga till statsrådet Ingela Thalén blir om hon är beredd att verka för att även de sämst ställda barnfamiljerna – de som lever helt eller delvis på socialbidrag – får del av barnbidragshöjningen. Ska de barnen kanske undantas från satsningen på barnfamiljerna?

Risken för ett barn att tillhöra ett hushåll som lever under socialbidragsnormen har nära nog tredubblats under perioden 1991–1997. Trots att ekonomin i samhället har förbättrats under de senaste åren fortsätter gruppen av barn som lever i familjer med svag ekonomi att öka. De barn som i dag lever i fattigdom har ofta ensamstående föräldrar. Deras disponibla inkomst minskade under perioden 1993–1997 med 10 % och fortsätter enligt regeringens egna beräkningar att minska. En annan stor grupp är barn till invandrade föräldrar. Vi vet alltså ganska väl vilka hushåll det handlar om. Vi vet också ganska väl att deras fattigdom förstärks av nedskärningarna i den generella välfärden. Medan vi politiker ibland talar om incitament fortsätter dessa barn att leva så år efter år. De lever ibland hela sin barndom i fattigdom, trots att föräldrarna gör allt för att prioritera barnen och hitta andra lösningar.

I rapporten *Knapphetens boningar* skriver Torbjörn Hjort och Tapio Salonen om permanent otillräcklighet: "Pengarna räcker aldrig, en knapp ekonomi skapar oro kring räkningar, inköp av mat och kläder m.m. Det föreligger en permanent knapphet, det handlar inte om någon tillfällig svacka utan om att år efter år leva under ekonomisk stress med små eller inga förhoppningar om någon positiv förändring."

I denna knapphetens permanent lever alltså en stor andel av Sveriges barn. Vilka möjligheter har de? Vi vet ganska väl vad vi måste göra för att förbättra deras livssituation, och vi vet vilka hushåll det handlar om. Först ska vi se till att även dessa barn får del av barnbidragshöjningen, för där går på något sätt skammens gräns. Men det handlar också om att höja underhållsstödet och om att se över bostadsbidragen för att stärka de sämst ställda barnfamiljernas ekonomi. Det handlar också om golv, nivåer och tak i de generella försäkringssystemen, så att alla dessa barn inte ska behöva framleva sin barndom i knapphetens boningar.

Fru talman! Det finns också andra grupper av barn som behöver lyftas fram. Det handlar om barn med funktionshinder. Man kan konstatera att de inte alltid får den jämlika behandling och det extra stöd de behöver för att inte bli diskriminerade i förhållande till andra barn.

Det handlar om flyktbarn, och särskilt om mottagandet av ensamkommande asylsökande barn. Mottagandet är bristfälligt. Det gäller också de barn som finns på flyktförläggningar och som i dag inte

alltid har samma rätt och möjlighet att delta i t.ex. förskolans verksamhet som andra barn.

Det handlar också om att flickor måste synliggöras och få samma villkor som pojkar. Även barn har kön. Den könsmaksordning som finns i vuxenvärlden drabbar också barn. Pojkarna beskrivs ofta som norm och flickorna som avvikande eller annorlunda.

Det finns fortfarande uppenbara orättvisor. Det mest använda exemplet är att pojkidrotter fortfarande får mycket mer resurser än flickidrotter. Men det finns också andra mönster som behöver synliggöras och åtgärdas.

Vi måste börja arbeta med samma metoder när det gäller barn och ungdomar som vi har använt bland vuxna för att öka jämställdheten mellan flickor och pojkar, dvs. arbeta med könsuppdelad statistik. Ibland måste vi också använda lagstiftning, t.ex. när det gäller sexuella trakasserier i skolan, precis som vi har gjort i arbetslivet.

Fru talman! För att minska klyftorna och komma till rätta med de ojämlika villkoren för olika grupper av barn måste det till ekonomiska satsningar. Vänsterpartiet menar att detta ska vara en prioriterad politisk fråga under det närmaste året. Sverige kan inte, och ska inte, vara ett land som är bra för barn i allmänhet om man samtidigt lämnar hundratusentals barn i knapphetens boningar.

Anf. 2 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Som vanligt ingår Vänsterpartiet både i regeringsunderlaget och i oppositionen. Man borde känna sig trygg när Ingrid Burman säger: Vi vet vad vi ska göra.

Jag tycker inte att det verkar så, därför att ni har genomfört förändringar i bostadsbidragets utformning, i barntillägget och i svuxa, för att nämna några exempel, som har medverkat till att alla de här barnfamiljerna i dag lever i fattigdom.

Jag skulle vilja fråga Ingrid Burman vad hon säger till familjer som lever under existensminimum när de undrar varför de inte får del av de 5,6 miljarder som ni just har beslutat om att satsa på maxtaxereformen.

Anf. 3 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt att Vänsterpartiet, tillsammans med regeringen, står bakom den budget som finns. Det är också alldeles riktigt att Vänsterpartiet avser att fortsätta det här samarbetet. Och jag har här presenterat några av de frågor som vi prioriterar att tillsammans med regeringen driva igenom för att säkerställa att villkoren för de sämst ställda barnen blir bättre.

Ett förslag som vi har lagt fram tillsammans med regeringen och Miljöpartiet gäller satsningen på förskolan. Och det gäller den s.k. maxtaxereformen – jag förstår att det är den som Inger Davidson åsyftar.

Det här innebär att vår principiella uppfattning är att förskolan på sikt ska vara avgiftsfri. Detta kommer att vara bra för alla barn i Sverige och även för deras föräldrar.

Anf. 4 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet vet, som sagt, vad som är bra för alla familjer, de som vill och de som inte vill ha kommunal barnomsorg. Men

den maxtaxereform som införs nu – och det är inga småpengar utan 5,6 miljarder – kommer inte de här fattiga familjerna, som Ingrid Burman talar om, till del. Om de har kommunal barnomsorg har de redan en nivå som ligger under det lägsta taket. Vad svarar Ingrid Burman de familjerna när hon är ute och träffar dem i landet?

Anf. 5 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Om man tar del av alla de ganska välskrivna rapporter som har kommit det senaste året om barns villkor ser man att det visar sig att just generell välfärd är det som lyfter de grupper och de barn som har det sämst ställt. Att se till att även förskolan på sikt blir avgiftsfri – det här kommer att ta tid, och maxtaxan är enbart ett första steg – är en del i den generella välfärden.

Det vore helt främmande för Vänsterpartiet att t.ex. diskutera att införa avgifter i skolan; jag vet att det kanske inte är lika främmande för Kristdemokraterna. Skolan ska vara avgiftsfri och en del av den generella välfärden. Och vi ska nå dithän också när det gäller förskolan. Det ska vara möjligt för alla att ha sina barn i förskolan. Det är en del av den generella välfärden. Det här med maxtaxereformen är ett bra steg. Det gynnar alla barn, även de sämst ställda.

Anf. 6 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Under senare tid har rapporter om fattigdomsfällan duggat tätt. Det gäller särskilt för barnfamiljer och alldeles särskilt för ensamma mammor eller ensamma föräldrar över huvud taget.

Det har visat sig att det, precis som Ingrid Burman påpekade, finns en korrelation, ett samband, mellan våld i hemmet och fattigdom. Det har visat sig att det finns ett samband mellan aborter och fattigdom. 30 % av aborterna hänförs till ekonomiska omständigheter. Det finns ett samband mellan barns hälsa och fattigdom. Det finns också ett samband mellan barns prestationer och vidare studieutveckling och fattigdom.

Nu kan vi konstatera att Vänsterpartiet, som ingår i regeringsunderlaget, har haft fem tillfällen under denna period att lägga fram budgetförslag eller andra påverkande förslag som hade kunnat höja lägstanivån i föräldraförsäkringen. Man har valt att inte göra det.

Det har kommit en proposition – motionstiden har ännu inte utgått; den utgår den 31 januari – om föräldraförsäkring och föräldraledighet. Det handlar om att ge föräldrar möjlighet att dela den lägsta ersättningen, 60 kr om dagen, i åtta delar. Men man har också valt att inte höja den lägsta nivån.

Anf. 7 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Det är ju sant som Lena Ek säger att vi har en rad rapporter som visar att de nedskärningar i de generella systemen som gjordes under början av 90-talet har medverkat till att en rad barnfamiljer har åkt ned under fattigdomsstrecket. Lena Ek och Lena Eks parti var en del av det underlag som genomförde de försämringarna. Det är alldeles sant.

Vad som har hänt sedan 1998 är att det har genomförts en kraftig satsning när det gäller att återskapa arbetstillfällen i Sverige. Det är mycket bra. Det gör att många barnfamiljer i dag har fått bättre förutsättningar. Vad vi kan konstatera nu är att det finns grupper kvar, och då är

den politiska uppgiften att fokusera dessa grupper, enligt Vänsterpartiets uppfattning. Det här innebär också att Vänsterpartiet är ett parti som vill se över också de lägsta nivåerna i föräldraförsäkringen.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Anf. 8 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att Vänsterpartiets partiledare, Gudrun Schyman, ofta säger att Vänsterpartiet är ett parti som tar ansvar och som var med och räddade Sverige ur den katastrofala ekonomiska situationen. Jag var inte med på den tiden, och jag vet inte heller om Ingrid Burman var det, men partiledningen i Vänsterpartiet var i alla fall med då. Det kan man konstatera.

Skillnaden är att vi under de här sista fem tillfällena, när det har lagts fram vårproposition eller budgetförslag, har försökt förbättra barnfamiljernas situation genom att göra mer än att öka barnbidraget med 100 kr som man vet försvinner för en del därför att det motverkas av andra system.

Om Vänsterpartiet menar allvar med att man vill höja lägstanivån i föräldraförsäkringen ska man lämna in ett motionsförslag före den 31 januari som handlar om precis det.

Anf. 9 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Man kan alltid diskutera historia, och det finns också olika historieskrivningar. Jag har suttit i riksdagen sedan 1994. Jag vet att Vänsterpartiet var med och tog aktiv del i budgetsaneringen när det gällde att genomföra en rad skattehöjningar för att minska budgetunderskottet. Jag vet att Centerpartiet sedan var med och genomförde en rad nedskärningar i de generella systemen. Men nog om detta.

När det gäller föräldraförsäkringen tror jag att det är oändligt viktigt att vi gör en rad saker. En viktig åtgärd är att höja de lägsta nivåerna, eftersom väldigt många lever på garantibeloppet. Hur ska man då gå till väga? Ja, man kan väcka en motion, men det kan också vara en fråga som Vänsterpartiet driver i förhandlingar med Socialdemokraterna. Det finns nämligen en gemensam syn mellan Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet när det gäller just att säkerställa de ekonomiska villkoren för de sämst ställda familjerna. Sedan får man väl diskutera i vilken takt och ordning man gör det.

Anf. 10 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Ingrid Burman talade om behovet av att lyfta fram grupper av barn. Det är faktiskt en riktigt ideologisk start på den här debatten. Från moderat sida vill vi i stället betona nödvändigheten av att lyfta fram och se varje enskilt barn.

Det är en härlig rubrik som man har valt för den här delen av riksdagens allmänpolitiska debatt, "Barns och ungdomars möjligheter". Lite grann andas det att se det ljuva i livets alla möjligheter och tro på dem, som bara barn brukar kunna. Jag tror att de flesta av oss känner barn som ska bli astronauter och prinsessor, barn som ska stoppa alla världens krig och rädda miljön. Jag bor tillsammans med en liten pojke som ser fram emot när han blir stor och får "en egen tant".

Just nyfikenheten och tilltron till möjligheterna i livet är något som jag önskar att alla barn fick utveckla och behålla. Men verkligheten är inte ens här i Sverige riktigt så ljus.

Det är därför vi har skolor. Skolan är den viktigaste institution vi har skapat för att ge barn och ungdomar möjligheter, sådana möjligheter som många annars skulle sakna. Att alla barn ges chansen att tillägna sig rejäla kunskaper och får stöd och förebilder för att utvecklas till ansvars-kännande samhällsmedborgare måste vara en av politikens viktigaste uppgifter.

Men så är det inte i socialdemokraternas värld. För andra året i rad uteblir skolministern från den här debatten. Man måste fråga sig vad det är som gör att skolan inte längre är viktig för arbetarrörelsen. Vad är det ni har tappat när ni har lämnat ambitionerna om skolan som hävstång över klassgränser och sociala brister? Jag är övertygad om att många av den allmänna folkskolans förgrundsgestalter skulle bli förfärade om de märkte att det viktiga inte längre är väl utbildade lärare i skolan, utan att allmänt öka vuxentätheten.

Det ligger väldigt goda skäl bakom att riksdagen sedan länge bestämt att alla barn ska gå minst nio år i grundskolan. Det är en plikt för föräldrar att skicka sina barn till skolan, och verksamheten omgärdas av statliga mål, regler och krav. Därutöver kommer att vi mer eller mindre utgår från att alla barn också ska gå vidare i gymnasiet.

Men verksamheten som den ser ut i dag uppfyller inte rimliga krav på resultat och kvalitet. Tusentals elever lämnar skolan med otillräckliga kunskaper, slås ut redan i sin ungdom. *Många* utsätts för mobbing, och det är direkt pinsamt att kommuner och skolor ska behöva kritiserats av Skolverket eller t.o.m. dras inför domstol därför att barn farit illa.

Det här accepteras inte längre av elever, föräldrar och andra. De som kan ser sig om efter en bättre skola, en del skolkar. Men friskolorna är få, och dem vill regeringen helst motarbeta.

Risken med att inte göra någonting åt problemen i skolan är att människor inte bara tappar tilltron till politiken, utan också till skolan och bildningen. Annat blir viktigare. Redan i dag får vi rapporter om att föräldrar begär ledigt för semesterresor och allt möjligt annat, alternativt bara låter barnen stanna hemma när det passar. Det här är en för barnen mycket allvarlig om än ganska logisk utveckling. Risken är att barn inte får den grundutbildning och de möjligheter som skolan syftar till att ge dem.

Vi moderater vill värna skolan som professionell institution för lärande och en stimulerande miljö för varje barns personliga utveckling och kunskapsväxt. Skolan måste moderniseras som arbetsplats. Det finns ett intellektuellt förfall på många håll som gör att skolan tappar sitt anseende och sin förmåga att intressera och motivera eleverna. Obehöriga lärare kan inte konkurrera med Hjärnkontoret på TV eller ett häftigt data-spel. Det behövs ett lyft som lockar de allra duktigaste att välja lärarutbildning och att arbeta som lärare.

IT är så mycket mer än datorer och grundutbildning för lärare. Det handlar om erkänsla och frihet för pedagogisk professionalism, om stimulans att arbeta mer systematiskt med elevernas förmåga till kritisk granskning.

En aktuell fråga borde vara bristen på böcker, om vi ska ha ett barnperspektiv. Vet barnministern vad böckerna får kosta per elev i dagens grundskola? I en skola där vi anslår ungefär 50 000 kr per plats blir det inte mer än lite drygt 500 kr till böcker. Det är den verkligheten som leder till den torftighet och tafflighet som Göran Hägg återigen belyser i en serie artiklar i Aftonbladet.

Barn behöver böcker, för att läsa och för att lära. Särskilt viktiga är riktiga och bra böcker när lärarkrafterna tryter. Läsande är en grundsten i demokratin, långt viktigare än allmänna värdegrundsprojekt. Läsande barn och ungdomar utvecklar förmåga att tänka själva och skaffar sig erfarenheter långt utöver den påtagliga vardagen. De får insikt om att människor tänker olika och värdet av det. Men det kräver att man kan läsa, att man förstår och kan bruka orden långt bättre än väldigt många barn i Sverige i dag kan.

Fru talman! Vi ska inte underskatta barns och ungdomars förmåga att lära. Vi ska inte underskatta deras initiativförmåga och deras kreativitet. Vi får inte förtrötta i tron på vuxna som förebilder och gränssättare. Men det behövs ett aktivt arbete för en bättre skola, en skola som ser och tar vara på varje barns unika möjligheter. Därför är det bra att vi har fått många nya och profilerade skolor som utmanar det invanda och traditionella. Skolmonopolet hämmar de viktiga bildningsidealen och uppgiften att öka och sprida kunskaper till alla.

Låt mig därför till slut bara fråga barnministern: Vilka konkreta förslag har den socialdemokratiska regeringen för att säkra varje barns möjligheter och rätt till en bra utbildning? Listan på kommande propositioner är mycket torftig när det gäller skolområdet, barnens arbetsplats, trots att debatten, Skolverket, Riksdagens revisorer, ESO och många andra visat att förändringar verkligen behövs. Vad är det ni egentligen väntar på?

Anf. 11 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag delar Beatrice Asks uppfattning att utbildning och skola är väldigt bra. Jag delar också uppfattningen att det är väldigt bra att familjer och barn kan välja skola, att man om det inte fungerar i en skola kan byta. Men jag kan ändå inte låta bli att fråga Beatrice Ask om hon aldrig har sett mobbning i en friskola.

Anf. 12 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Dessvärre förekommer mobbning överallt, t.o.m. i riksdagen kan jag tänka mig att det förekommer. Sådan är människan. Det bildas grupperingar, kottier och annat.

Problemet är att vi behöver ett modernt ledarskap i alla typer av organisationer. Det må vara arbetsplatser eller skolor. Tyvärr finns det fler kommunala skolor i Sverige och därmed får de en större del av mobbningen. Men jag tror säkert att det förekommer också i fristående skolor.

Däremot vet vi att det är många barn – sådana som har mobbats under lång tid utan att någonting riktigt har hänt – som väljer att byta skola och upptäcker att de i en annan miljö får spela en annan roll och att det då fungerar bättre.

Men mobbning förekommer överallt och måste bekämpas överallt. När jag säger skolan menar jag alla skolor, inte bara de kommunala.

Anf. 13 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Det var ett klargörande besked. Jag tycker också att det viktiga är att även barnfamiljer som har en dålig ekonomi har möjlighet att välja i vardagslivet och har självbestämmande över sin egen situation.

Det finns en grupp till som vi lämnar åt sitt öde i skolan. Det är de unga invandrarflickor som ibland tas ur skolan tidigt av föräldrarna, innan de har slutat nian, därför att de ska ingå äktenskap eller därför att man på annat sätt inte alls anser det nödvändigt att de fullföljer grundskolan. Där har vi ändå en skolplikt.

I de här sammanhangen tycker jag att det är otroligt viktigt att vi uppmärksammar de unga invandrarflickornas situation, som är hård på väldigt många sätt. Det är de som många gånger får bära bördan av de kulturkrockar som ibland uppstår mellan invandrarfamiljer och familjer som har funnits i Sverige i många generationer.

Anf. 14 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Det är självklart att alla ska kunna välja skola. Det var just det som var basen i den reformering som den förra borgerliga regeringen gjorde. Det tycker jag är oerhört centralt.

De unga invandrarflickornas situation är ett verkligt problem i dag som vi pratar för lite om. Vi har exempel på invandrarflickor som har ryckts ur skolan eller hållits hemma därför att de ska passa småsyskon och annat. Det är oacceptabelt.

Det pinsamma i kråksången när det senast var en mediedebatt om detta var att skolministern inte kände till vilka regler som gäller för skolplikt och tillrättaförande när den bryts. Föräldrar är skyldiga att skicka sina barn till skolan, och det krävs åtgärder.

Men här behövs ett upplysningsarbete. Jag vet att Utbildningsdepartementet och ministrarna har haft en diskussion om detta, men jag är rädd för att det är för lite konkret. Man måste tydliggöra vilka regler som gäller i Sverige samtidigt som man vinner alla föräldrar, även de med invandrarbakgrund, för den tanke som ligger till grund för detta, nämligen att det är barnens rätt och barnens möjligheter som är det centrala. Det ska ingen komma ifrån att uppfylla.

Anf. 15 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Det låter på Beatrice Ask som om det över huvud taget inte sker någonting. Jag har ingen anledning att gå in och diskutera mot det som Beatrice Ask har beskrivit av problemen, både bland de minsta barnen och i skolan. Men det pågår ständigt ett arbete med en utveckling av läromedel, användning av övriga läromedel, resurser för läromedel. Under budgetpropositionen 2000 finns resurser för kompetensutveckling av lärare med särskild kompetens och utveckling av läs- och skrivkunighet. Det är fel att beskriva det som att det inte är någon utveckling av skolan.

Skollagskommittén ser över styrdokumentet för skolan. Beatrice Ask vet också att i budgetförslaget för 2001 kommer det ytterligare medel, stora resurser, för utveckling av skolan.

Anf. 16 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt att det pågår mycket i Sveriges skolor. Det är en omfattande verksamhet, och mycket är naturligtvis bra. Problemet är att det är ganska tomt med vad regeringen gör. Det finns två propositioner för ett helt år. Den ena rör flyktingbarns, eller om det var asylsökandes barns, skolgång. Det är jättebra. Den andra gäller elevvården, och den är också oerhört central.

Men det är ett faktum att tusentals och åter tusentals elever inte får grundläggande kunskaper, vilket har kritiserats av Riksdagens revisorer och Skolverket. Man tar inte tag i problemen. Det är bra med kompetensutveckling för lärare osv. Men vi har en situation där 17 % av lärarna över huvud taget inte har en utbildning, samtidigt som pensionsavgångarna ökar. Då krävs det strukturreformer.

Det förvånar mig att med de stora bekymren lägger man så lite vikt vid detta. Detta är inte bara en resursfråga. Det råder inget tvivel om att skolan behöver pengar. Det är inte bara en resursfråga därför att vi vet att pengarna inte används på rätt sätt och inte kommer till nytta där de gör mest nytta. Det är inte rektor, lärare, elever och föräldrar som håller i pengarna. Det skapar problem. Det visar också undersökningar som kammaren har tittat på.

Anf. 17 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Beatrice Ask pekar på att detta är en stor verksamhet, och därför pågår det mycket utvecklingsarbete. Om vi vänder på myntet och tittar på andra sidan, är det fråga om en stor verksamhet och därför finns ständigt problem som måste åtgärdas. I en stor verksamhet finns det många olika nivåer, dvs. inte nivåer i form av hierarkier utan nivåer i form av kommuner och regioner. Där sker naturligtvis utvecklingen i lite olika takt.

Jag hävdar att med de resurser som tillförs, med de styrdokument som utvecklas, med det arbete som sker inom elevvården och det arbete som sker med arbetsmiljöfrågorna, pågår det från regeringens sida ett utvecklingsarbete med skolan.

Det är alldeles riktigt att det fortfarande finns stora problem som naturligtvis måste åtgärdas. Då är inte 5 miljarder under den kommande perioden en dålig summa för att stödja ett sådant viktigt utvecklingsarbete.

Anf. 18 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Det är självklart att pengarna inte är oviktiga. Vi har fått Perssonpengar varje år. De räcker till allting. Det är som ett svart hål; de försvinner, samtidigt som det finns ineffektivitet och problem i skolverksamhetens struktur, organisation och brister när det gäller den pedagogiska kompetensen. Det är det jag pekar på. Här finns mycket som riksdagen kan göra för att stimulera.

Ni säger att ni ska satsa mer pengar för fler vuxna i största allmänhet. Det som verkligen saknas i skolan för att skolan ska kunna lösa sin egentliga uppgift är att ge ungdomar möjligheter att lyfta sig över klassgränserna, dvs. kompetens och kunskap. För det behövs utbildade lärare. För er har denna betydelse tonats ned. Det är den ideologiska kursändringen som det är dags att vi får en diskussion om i Sverige. Jag tycker

att socialdemokraterna sviker barn och ungdomar och undergräver allas möjligheter till en bättre framtid.

Anf. 19 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Jag tänker också uppehålla mig vid den rapport som kom förra veckan som visar att 150 000 barn i Sverige fortfarande lever i fattigdom. Framför allt handlar det om familjer med ensamstående mammor och familjer med invandrarbakgrund. Det är 150 000 barn fördelade på 85 000 familjer. Det är en stor mängd vuxna och barn som hittills inte på något sätt märkt att det går bra för Sverige. Det är familjer som bävar för varje liten oförutsedd utgift, som att vinterstövlarna ska vara urvuxna så att de inte går att använda ett år till eller för att barnen inte ska förstå att det är helt otänkbart att köpa en likadan cykel som kompisen just har fått. Vad gör regeringen för de här familjerna?

Ja, det går ju inte att komma dragande med barnbidragshöjningen. Den går till dem som redan har det någorlunda hyfsat och till dem som har det riktigt gott ställt men inte till de här 150 000 barnen – åtminstone inte i praktiken. När barnbidraget höjs minskas ju socialbidraget eller bostadsbidraget lika mycket. Det blir plus minus noll i plånboken. Det går inte att lasta kommunerna för detta, som tycks vara regeringens taktik just nu. Man kunde inte uppfatta det på något annat sätt när statsministern i går i partiledardebatten uppmanade kommunerna att just den här gången låta bli att minska socialbidraget när barnbidraget höjs. Det finns ju faktiskt en riksnorm för vad som ska räknas som underlag för socialbidrag och bostadsbidrag. Ska en ändring göras är det alltså regeringen som ska ta initiativet. Tänker ni göra det, Ingela Thalén?

Maxtaxan då? Kan den hjälpa de här familjernas situation? Knappast. I den mån de har valt kommunalt finansierad barnomsorg har de förmodligen redan en taxa som ligger under det lägsta taket för maxtaxan. De nya pengar som satsas i den s.k. reformen går alltså också till dem som redan klarar sig hyfsat och mest av allt till dem som är mycket högavlönade. Om de fattiga familjerna har valt att ordna barnomsorgen på egen hand finns varken förståelse eller pengar att vänta från regeringens sida. Det vet vi sedan gammalt.

Kanske Ingela Thalén tänker lyfta fram föräldraförsäkringen? Den ska ju ses över inför vårbudgeten, och det talas om att höja taket så att även de som tjänar relativt bra ska få ut 80 % av sin lön under föräldraförsäkringsperioden. Det är bra för de familjerna. Men inte heller detta ger de barnfamiljer rapporten handlar om någon förbättring. Föräldraförsäkringen bygger ju, som alla vet, på den inkomst man hade innan barnet kom. Sedan finns grundbeloppet på 60 kr om dagen, som går till den som inte har någon inkomst när barnet föds. 60 kr om dagen! Försök att leva på det om ni kan. Det har legat på den nivån sedan 1987. Det är faktiskt en skandal, särskilt nu när det satsas på alla andra barnfamiljer. Med åren har det blivit så att parti efter parti har insett att det här faktiskt är åt skogen. Just nu har, om jag har förstått saken rätt, alla partier utom socialdemokraterna föreslagit en höjning av grundbeloppet i sina budgetförslag. Då vore det väl skräp om regeringen inte skulle kunna samla sig till ett förslag om höjning i nästa års budget. Det skulle ge många föräldrar, i första hand många ensamstående mammor, en något dragligare tillvaro

åtminstone under barnets första år. Hur blir det med grundbeloppet, Inger Thalén?

Fru talman! Men det skulle gå att göra mycket mer för de 150 000 barn som jag har koncentrerat mig på i dag, om bara viljan finns. Det handlar inte längre om att pengarna inte finns. Det är bara den politiska viljan som saknas. De 5,6 miljarder som det kostar staten att införa maxtaxa för en grupp barnfamiljer skulle ha kunnat fördelas till alla barnfamiljer t.ex. Det finns ett alternativ som vi kristdemokrater har lagt fram tillsammans med Moderaterna, Centern och Folkpartiet. Det innebär att varje barn som fyllt ett år får 40 000 kr som föräldrarna kan välja att använda som de själva vill. De 5,6 miljarderna skulle dessutom räcka för ett skatteavdrag på 50 000 kr per barn och år för styrkta barnomsorgskostnader, som även de som i dag har låga avgifter för barnomsorgen skulle få del av till skillnad från maxtaxereformen.

Det finns alltså möjlighet för regeringen – det här är bara ett exempel – att få majoritet för ett förslag som skulle hjälpa de fattiga barnfamiljerna till en högre standard samtidigt som resten av barnfamiljerna också får en förbättring. Därför tycker jag inte att det finns något försvar för att pengarna används på ett sätt som utesluter både de allra fattigaste och de som valt en annan barnomsorgsform. Jag vet inte hur ni resonerar, och det skulle vara intressant att få höra. Den enda förklaring jag kan se är att det rent krasst är bättre för regeringen att satsa på de breda röststarka grupperna och på det sättet köpa deras röster. För vem vill inte ha några tusen till i plånboken även om man har så att man klarar sig? Att 150 000 barn i 85 000 familjer hamnar utanför välfärdssystemet är tydligen det svinn en socialdemokratisk regering stödd av Miljöpartiet och Vänsterpartiet kallt räknar med.

Anf. 20 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Det är bra att Inger Davidson har läst alla de rapporter som visar just att det finns en rad barnfamiljer i fattigdom. Jag hoppas att Inger Davidson också har läst den slutsats man drar, att det är den generella välfärden som lyfter upp de här familjerna. Det är alltså trygga, generella system som skulle vara vägen ur fattigdomsfällan, och det är när vi skär i de systemen som fattigdomsfällorna uppstår.

Då är min fråga till Inger Davidson: På vilket sätt stärker vi barnfamiljerna genom att, som Kristdemokraterna gör, lägga in fler karensdagar i försäkringarna? Finns det inte en risk att det här drabbar just de ensamma mammor som finns på en osäker arbetsmarknad och som vi i dag fick höra ofta blir sjukskrivna just på grund av stressiga situationer när det gäller arbetslivet?

Anf. 21 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Man måste ju ha en helhetssyn på de förslag som läggs. Med våra förslag skulle ensamstående mammor, och även de flesta andra, ha betydligt mer i plånboken när de betalar sin eventuella karensdag. Det är inget självändamål att ha en karensdag, och när vi har resonerat om en sådan dag har vi sagt att de som för det mesta är friska och har en arbetsinkomst troligen klarar det – om man sätter ett tak, vilket är självklart att göra; de som är sjuka ofta ska inte få betala för varje ka-

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Barns och ungdomars
möjligheter

rensdag – om de från början får behålla mer av det som de tjänar, t.ex. genom ett höjt grundavdrag till 20 000 kr.

Det är helheten man måste se till, Ingrid Burman.

Anf. 22 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Det är just helheten jag ser till, och det är just helheten man refererar till i alla dessa rapporter. Det är just satsningen på de generella systemen som gör att de fattigaste barnfamiljerna kan lyfta sig ur fattigdomsfällan. Det finns oändligt många exempel på det.

I Rädda Barnens bokslut år 2000 redovisar man att 1990 levde 2 % av barnfamiljerna i Sverige i fattigdom. Men tog man bort transfereringarna, alltså de generella systemen, skatter osv., skulle 23 % göra det.

De generella systemen har alltså en oändlig vikt när det gäller barnfamiljerna och deras ekonomiska status.

Det är då jag undrar om Inger Davidson delar den uppfattningen. Då är det de generella systemen vi ska satsa på för att lösa uppgiften att inte låta barn leva i fattigdom i Sverige.

Anf. 23 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vet inte vem Ingrid Burman polemiserar med när det handlar om de generella välfärdssystemen. Jag vet inte något parti, i alla fall inte Kristdemokraterna, som skulle vilja ta bort de generella system som vi har. Vad kan vara mer generellt än att införa ett system som går till alla barn? Det förstår inte jag. Generella system kan utformas på olika sätt.

När det gäller t.ex. maxtaxeförslaget och de ytterligare 5,6 miljarderna – vi satsar ju oerhört mycket redan i dag på de barnfamiljer som har valt en viss barnomsorgsform – menar vi att de skulle kunna gå till alla barn. Om inte det är generellt vet inte jag vad ordet generell betyder.

Anf. 24 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! I oppositionens möjligheter ligger att alltid opponera, att alltid ha synpunkter och att alltid ha rätt att kritisera. Det märker vi speciellt när vi lyssnar till kristdemokraterna. I höstens budgetdebatt tvingades jag konstatera, efter kommentarer från den debattör jag då mötte, att man beskrev det svenska systemet som dåligt, dåligt, dåligt. Jag upplever samma situation efter Inger Davidsons uttalande här just nu.

Tycker Inger Davidson att det är en verklighetsbeskrivning hon ger när hon talar om det svenska systemet, trots vad vi har sett i den budget som har lagts, den diskussion vi har haft och inte minst de kommentarer som ministern gav alldeles nyss kring vad som sker från regeringens sida när det gäller barnområdet?

Anf. 25 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Det går alltid att hitta det som är bra, och det går alltid att hitta det som är dåligt. Jag valde, som jag sade i inledningen, att uppehålla mig vid den senaste rapporten som handlar om de 150 000 barnen. Det är inte den enda rapport som har kommit. Det har kommit bokslut från Rädda Barnen som visar precis samma sak, och det har kommit andra rapporter.

Jag definierade när jag inledde mitt anförande att det är de här barnens situation som jag tänker uppehålla mig vid. Med dem som utgångspunkt finns det inte så mycket att komma med från regeringens sida. Alla de reformer som man har föreslagit eller talar om att föreslå kommer inte de här barnen till del. Då känner jag detta som en oerhört viktig uppgift.

Jag undrar ibland hur många som har en sådan här familj i sin närhet, som ser in på bara skinnet hur de familjerna har det. Jag vet det, och därför känner jag ett oerhört stort ansvar för att lyfta fram just deras situation, och inte alla de andra, som har det relativt bra.

Anf. 26 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag tycker mig kunna se i den budget som regeringen har presenterat, som vi nyss har tagit ställning till i den här kammaren, att det har vidtagits en rad åtgärder för att förbättra på område efter område. Inte minst upplever jag att man försöker lyfta fram just den situation som Inger Davidson beskriver med just de barn som i dagsläget kan ses drabbas av den ekonomiska utveckling som vi har bakom oss. Inte minst såg vi det i samband med bokslutet för 90-talet, som vi tog upp under hösten. Jag upplever fortfarande att vi har mycket att ge och att vi har möjligheter.

Kristdemokraternas eländesbeskrivning ger inte utrymme för att föra den offensiva diskussion som vi behöver föra. Jag hoppas att vi får ytterligare beskrivningar av ministern i den fortsatta debatten.

Anf. 27 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Det är en sak att i budgetförslag tala om vad man skulle vilja och att man ser vad som skulle behöva göras och en annan sak att göra det i praktisk handling. När det gäller de här barnen upprepar jag att det inte finns något förslag som skulle hjälpa upp deras situation. Jag hoppas innerligt att Ingela Thalén kommer med de förslagen och kanske säger någonting om vad som kommer att presenteras i vårbudgeten. Men ännu så länge står de utanför de reformer som har föreslagits.

Jag tycker att i ett välfärdssamhälle ska vi verkligen titta på varje individ, inte på att de flesta får det bättre utan på att det blir bättre för alla. Det är generell välfärd för mig.

Anf. 28 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag vill stryka under det som Ingrid Burman sade, att man inte får glömma bort den delen av välfärdsbokslutets redovisning och den rapport som kom från Lund där slutsatserna pekar mot att den viktigaste insatsen är att göra det möjligt för föräldrarna att försörja sig. Den andra slutsatsen är att det är den generella välfärdspolitiken som är den starkaste basen för de här familjernas möjligheter att utvecklas.

Sedan går jag till de konkreta frågorna. Jag ser över garantinivån. Det finns olika sätt att lösa det problemet. Ett sätt har några föreslagit i motioner, och det finns andra sätt. Jag kommer tillbaka till den frågan.

När det gäller socialbidrag och barnbidrag är jag lite chockad över den förenklade diskussion som Inger Davidson och andra för fram. Jag har inte tid nu att gå in och utveckla min synpunkt, men det är faktiskt så, om man ställer upp för att de generella bidragen är avgörande, att när

man justerar upp de generella bidragen och därmed minskar bidragsberoendet är det precis detta vi ska åstadkomma.

Sedan är det, precis som statsministern sade i går, några kommuner som anser att köpkraften just nu behöver förstärkas också för de hushållen och jag delar de kommunernas uppfattning.

Anf. 29 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Man måste ändå våga konstatera att generell välfärd kan utformas på många olika sätt. Man behöver inte utforma det på ett enda sätt, det enda riktiga, som alltid socialdemokraterna tycks mena att de sitter inne med kunskapen om. Man kan använda pengarna så att man fördelar dem, men att man fördelar dem på ett annat sätt.

Tack för upplysningen om garantinivån. "Se över" är visserligen ett väldigt vagt begrepp som kan leda åt olika håll, men jag tolkar det så att den ses över för att den ska höjas, och det gläder jag mig åt.

Det kan ju tyckas att debatten är förenklad när man talar om den här kopplingen mellan socialbidrag och barnbidrag. Jag inser att det inte är lätt att lösa det, för vi ska inte heller ha fällan med bidragsberoende. Men om det aldrig finns en morot för de här familjerna, som jag alltså ser på nära håll, vet jag inte hur deras situation ska kunna förändras. Då är det så enkelt att säga som statsministern gjorde i går och som Ingela Thalén gör här i dag: Just nu tycker vi inte att kommunerna ska sänka socialbidraget när barnbidraget höjs, för vi har bedömt att just nu behöver köpkraften ökas. Men nästa gång får vi se. Det är förenklat om något.

Anf. 30 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Det är ju precis tvärtom. Kommunerna förfogar över en lång rad instrument som faktiskt inte riksdagen förfogar över till stöd för de utsatta familjerna. Kommunerna förfogar över det särskilda försörjningsstödet, och ett antal kommuner har tagit det tillfället i akt. Sedan delar jag naturligtvis uppfattningen att man, som har nämnts av både av Inger Davidson och av Ingrid Burman, ständigt måste se över riksnormen.

Får jag säga något om maxtaxan. Inger Davidson säger att detta är en fråga för de högavlönade. Det är en myt. Också högavlönade har ett tak i kommunerna när det gäller avgifter till barnomsorgen. Barnomsorg och förskola är till för alla barn, också för de här utsatta barnen. Även om man nu minskar marginaleffekterna för familjerna är det inte de högst avlönade som får den bästa nyttan.

Anf. 31 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! När det gäller det senaste har vi helt olika uppfattningar. Vi gjorde ett antal beräkningar där vi jämförde hur det skulle slå för olika barnfamiljer med maxtaxan jämfört med det barnomsorgskonto som vi har som alternativ för att använda de här 5,6 miljarderna. Då var det tydligt att det var höginkomstfamiljerna som tjänade mest på det här och att det var låginkomstfamiljerna som tjänade mest på barnomsorgskontot. Det är inte bara vi som har sagt det, utan det har sagts i olika beräkningar som har gjorts av familjeekonomer.

När det gäller att förfoga över olika bidrag och annat vill jag slutligen säga att riksdagen och regeringen förfogar över riksnormen, och det är den som behöver ses över.

Anf. 32 LENA EK (c):

Fru talman! Ledamöter! Ärade åhörare! Jag tänkte i dag i den här debatten om barns möjligheter ta upp tre områden: fattigdomsfällan, som särskilt drabbar barn, barn som har det svårt på grund av våld och statens syn på barns och ungdomars rättigheter i jämförelse med vuxna. Det är det som våra ungdomar i Centerpartiet kallar för ”ungdomsfrid” i sin just nu pågående rättighetskampanj.

Anledningen till att jag har valt att ta upp de här områdena är att barn och ungdomar också har rätt till självbestämmande, livskvalitet och trygghet. Jag tycker att den politik som förs nu av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har misslyckats på de här tre områdena när det gäller barn.

Barn är vår framtid. Barn är sårbara, och barn behöver skydd av oss vuxna. Varje barn förtjänar en uppväxt som är lugn, trygg och glad och som efter vars och ens förutsättningar ger en bra start på livet och en god plattform inför vuxenlivet. Det tror jag att alla i den här kammaren kan ställa upp på. Men sedan handlar det om hur man ska förverkliga det här och se varje barn i dess egen, alldeles unika situation.

Det har tidigare talats om den undersökning som visar att 150 000 barn i Sverige lever i fattigdom. I de allra flesta fall är det fråga om familjer som har fastnat i fattigdomsfällan och inte kommer ut. I och för sig kan jag inte förstå att det här betraktas som en nyhet, men det är klart att det är bra att deras situation lyfts fram. De själva talar väldigt sällan i egen sak. De har fullt upp med att försöka klara sig. Mat, kläder, läkervård, utbildning – allt måste nagelfaras så att inga kronor försvinner i onödan. Barnen kan inte önska sig något extra, och föräldrarna kan inte ge sina barn någon liten extra present ibland. Fattigdomen påverkar abortstatistiken, våldet, hälsan, mobbningen och utbildningen. Det visar undersökning efter undersökning.

Det är väldigt viktigt för barn att ha tillgång till sina föräldrar i början av livet för att få en god start. Sverige är ju fantastiskt på det viset att här finns en möjlighet för föräldrar att tillbringa den första tiden med småbarnen. Men det måste också vara möjligt att utnyttja det här. Den lägsta ersättningsnivå i föräldraförsäkringen ger en ersättning på 60 kr om dagen, 1 800 kr i månaden. Det handlar om unga föräldrar, arbetslösa, studerande eller de som inte har hunnit kvala in i trygghetssystemen. Allt är utformat efter normen man, vuxen, heltid, industriarbetare. Där sätts normen för hur de här systemen ska se ut. Det är inte roligt för unga familjer att börja sitt familjeliv med tvånget att be sociala myndigheter om hjälp.

Jag kan konstatera att under den här mandatperioden har det i vårproposition och budgetförslag varit möjligt att vid fem olika tillfällen förändra situationen för just den här gruppen. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har valt att inte göra detta. Det föreligger nu en proposition där motionstiden utgår den 31 januari som handlar om föräldraförsäkringen. Den ger större flexibilitet i de regler som gäller och försöker öka jämställdheten. Det är jättebra. Men vad hjälper det de här

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

familjerna att de får dela upp ersättningen i åttondelar? 60 kr delat med åtta är inte ens en glass till barnen. Jag tycker att det är förskräckligt, särskilt i en tid av högkonjunktur när vi har stora överskott i statsbudgeten, där hjulen går och köpfesten pågår, att man lämnar denna grupp utanför på det här viset.

I Centerpartiet har vi sagt att vi vill höja den lägsta nivån från 60 kr till 200 kr om dagen för att man ska komma över normen för socialbidrag. Den är tänkt för tillfälliga ekonomiska stressituationer. Den är inte tänkt för att man ska klara sig långsiktigt. Det innebär att man inte fyller familjens behov med detta.

Barnkontot har berörts i debatten, och statsrådet säger att barnkontot är en reform för de fattiga familjerna. Det håller jag inte med om. Jag tycker faktiskt att det är att luras. Den förstärker rätten till arbete och den nödvändiga rätten att kunna få barnomsorg. Det är bra för såväl samhället och familjen som för jämställdheten. Men samtidigt kan vi göra en jämförelse. Jag som riksdagsledamot som har fyra barn, varav två i barnomsorgen, kommer att tjäna mellan 1 800 och 2 000 kr på maxtaxereformen. Det är den nivå som man ska ha för en hel månad för föräldrar och barn för att överleva i föräldraförsäkringens lägsta nivå, garantinivå. Jag tycker själv att det är hemskt.

Jag är väl medveten om att det är stora grupper som har en väldig nytta av maxtaxereformen på det viset – trots att man kunde få mer valfrihet och mer pengar genom vårt förslag. Men maxtaxan lämnar ändå de fattigaste familjerna åt sitt öde.

Jag ska säga något om brott mot barn. I boken *Kim Novak badade aldrig i Genesarets sjö* av Håkan Nesser beskriver ett barn sin reaktion: ”Man glömmar det aldrig liksom. Hur det känns och så. Hur djävla rädd man kan vara medan man ligger och väntar. Väntan är nästan värre än själva stryket.”

Jag ber om ursäkt för svordomen, fru talman.

Det är väldigt många barn i Sverige som drabbas direkt eller indirekt av våld. Rädda Barnen gör ett förtjänstfullt arbete genom att lyfta fram barns situation. Av Rädda Barnens rapport framgår att 85 000–190 000 barn växer upp i familjer där misshandel förekommer och också, inom parentes, att denna bindning mellan dålig ekonomi och en värre statistik när det gäller våld mot barn finns.

Här finns det oändligt mycket att göra. Kunskapen om hur varnings-tecken från barn ska bli sedda och tolkade saknas hos många personalgrupper som arbetar med barn. Uppemot hälften av landets polisdistrikt rapporterar inte till sociala myndigheter ordentligt när man har ingripit vid lägenhetsbråk, trots att det finns en rapportplikt i socialtjänstlagen. Enligt undersökningar är det uppmot 45 % av dessa barn som inte syns och som aldrig rapporteras.

Skolkuratorer som har sett barn som lever i dessa situationer har inte den journalplikt som sjukvårdspersonal har, vilket skulle kunna hjälpa.

När det handlar om familjevåld och interimistiska beslut om besöksförbud är det på det sättet att en mamma som byter låser i ytterdörren till bostaden riskerar åtal för egenmäktigt förfarande. Handläggningstiderna i barnmisshandelsfall är uppmot ett halvår. Det finns alltså oändligt mycket att göra på detta område, och jag undrar: När ska man ta itu med de fattiga familjerna? Och när ska man ta bort den, som jag tycker,

rena nonchalansen som finns i vissa fall? Det borde vara självklart att alla sådana incidenter rapporteras, att man direkt inskrider och att man för journaler. Det finns oändligt mycket att göra på detta område. Och jag saknar handfast utrotning av dessa problem.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Anf. 33 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! I förra veckan besökte jag och ett antal ledamöter från socialutskottet ett slumområde i Calcutta i Indien. Bl.a. besökte vi en samlingspunkt för barn där de några dagar i veckan fick äta sig mätta men även få en del undervisning och lite fritidsaktiviteter. Det är en frivillig organisation som heter CRY som har det här projektet. Att se och prata med dessa barn ger anledning till stor eftertanke. Det är barn som är utsatta för väldigt mycket och vilkas framtidsutsikter inte är särskilt ljusa. Det är barn som har fått en viss chans att överleva och en viss chans att få lite utbildning. När jag stod där och såg och lyssnade till dessa barn, kom tanken att bland dessa barn finns kanske någon som med rätt förutsättningar skulle kunna utträta storverk, kanske t.o.m. en blivande nobelpristagare.

Det är just detta som jag tycker att barnpolitiken skall handla om, att man ska ta hand om alla barn, se dem som de människor de är och ge dem rätten till att utvecklas efter den förmåga de har. Att barnen är vår framtid är ett ganska vanligt uttryck, kanske lite slitet. Men om vi inte ger barnen den rätt och det skydd som FN-konventionen om barnens rättigheter innebär, så blir framtiden mindre ljus.

I barnkonventionens artikel 3 skriver man att barnens bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som gäller barn.

Principen bygger på två grundläggande tankar: att barn har fullt och lika människovärde och alltså inte är mindre värda än vuxna och att barn är sårbara och behöver särskilt stöd och skydd för att kunna åtnjuta sitt fulla människovärde.

Folkpartiet anser att barnkonventionen ska genomsyra allt arbete som direkt eller indirekt berör barn, såväl på det nationella som på det internationella planet.

Av detta följer att alla barn ska ha rätt till en god tillsyn och omsorg samt utbildning anpassad efter det enskilda barnets behov, förmåga och förutsättningar. Föräldrarnas ansvar för sina barn utgör här grunden för att klara uppgiften, men föräldrar kan behöva råd, hjälp och stöd. Vi anser därför att föräldrautbildning bör erbjudas inte bara föräldrar till de minsta barnen utan också till föräldrar med barn långt upp i tonåren. Vi ser också mödra- och barnhälsovården och skolhälsovården som viktiga stöd för föräldrarna. Och neddragningar som har skett på dessa områden måste stoppas. I stället måste resurser tillföras.

Fru talman! Barn i Sverige har det utomordentligt bra i jämförelse med de allra flesta barn i t.ex. Indien, där en femtedel av alla barn i världen föds. Vi har ett stort ansvar även för barnen i Indien och i övriga utvecklingsländer. De barnen är också värdefulla för världen och måste få möjligheter till allt detta som vi i Sverige kan erbjuda våra barn.

Men det finns barn i Sverige som får illa på olika sätt. Under de senaste tio åren har antalet fall av barnmisshandel ökat. Över 5 000 fall polisanmälades 1999. Barnens egna samtal till föreningen BRIS telefonjour har fördubblats sedan 1993, detta trots att det i svensk lagstiftning

*Barns och ungdomars
möjligheter*

1979 infördes förbud för föräldrar att aga sina barn. Familjer där våld förekommer kan se olika ut, men nästan alltid förekommer missbruk, psykisk sjukdom eller ekonomisk stress.

Mörkertalet när det gäller barnmisshandel är väldigt stort. Många dödsfall som i officiell statistik betecknas som olyckor är i själva verket dödsmisshandel. I England och USA finns undersökningar som visar att 50 % respektive 86 % av dödsmisshandeln rapporteras som olyckor. Trots den stora ökningen av antalet anmälda fall bedrivs i Sverige praktiskt taget ingen forskning om barnmisshandel. Därför vill jag fråga statsrådet Ingela Thalén om hon är beredd att vidta åtgärder för att forskningen ska kunna öka på detta område.

I socialtjänstlagen uppmanas var och en att anmäla om ett barn misshandlas i hemmet eller utsätts för annan behandling som medför fara för hälsa eller utveckling. För alla som arbetar med barn och ungdomar gäller en skyldighet att anmäla till socialnämnden om de får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Rapporter visar dock att personal inom skola och barnomsorg i otillräcklig utsträckning anmäler sina misstankar om att barnen far illa. Man försöker i stället själva lösa problemen och väntar i det längsta med att varsko socialtjänsten om sina misstankar. Detta beror på bristande kunskaper om anmälningsskyldighetens innebörd, och det beror också på oro för att föräldrarna ska ta illa upp och att föräldrarna då byter skola eller daghem.

Barnmisshandel hör till de allvarligaste problemen i samhället. Det är därför angeläget att öka forskningsinsatserna, göra en samlad analys och gemensamma insatser för att hjälpa utsatta barn. Det är också nödvändigt att alla som arbetar med och kommer i kontakt med barn får goda kunskaper såväl om hur man upptäcker att ett barn far illa som om anmälningsskyldigheten. Detta måste ingå i såväl grundutbildning som fortbildning.

Men det är inte bara den fysiska misshandeln som innebär ett hot för barns utveckling och framtid. Osynlig traumatisk stress kan leda till ohälsa hos barn, vilken är svår att upptäcka på ett tidigt stadium. Det gäller inte minst flyktingbarn som innan de kom till Sverige upplevt krig och oro. De kan själva ha utsatts för våld eller bevittnat våld mot egna familjemedlemmar eller främlingar. De kan också ha förlorat en förälder genom död, försvinnande eller känslomässig otillgänglighet, t.ex. en deprimerad mamma som avskärmar sig från omvärlden. Många av dessa barn får inte den hjälp de skulle behöva vid ankomsten till Sverige. Att ge barn med flyktingbakgrund ett värdigt och humant mottagande är en skyldighet och ett stort ansvar för vårt land. Därför bör man utveckla program för generella och specifika hälsofrämjande åtgärder där primärvård, psykiatri och kommun samverkar i mottagandet av nyanlända barn. På några platser i landet har sådana program utvecklats, t.ex. i Värmland och i Umeå. Dessa erfarenheter måste tillvaratas och spridas till andra delar av landet.

Fru talman! Den 24 januari ska vi här i kammaren diskutera och besluta i frågor som berör barn med anledning av regeringens barnskrivelse. Det är bra att vi i Sverige uppmärksammar barnen och deras situation. Vi har ett ansvar för varje enskilt barn i Sverige, men vi får inte heller glömma att vi också måste ha ett ansvar för alla barn i världen.

Barnen är allas vår framtid, och vi måste ge dem chansen att växa inte bara på längden utan även vad gäller utveckling. Det är kanske så att något barn ute i världen, t.ex. i Calcuttas slumområde, är just det barn som ska ge oss kunskaper på ett område som är viktigt för alla människor.

Alla barn har fullt och lika människovärde, och alla barn borde få chans att utveckla sina möjligheter.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Anf. 34 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag fick en fråga av Kerstin Heinemann vad jag har för reaktion på hennes synpunkter att vi behöver öka forskningen när det gäller barnmisshandel. Den kommitté som Kerstin Heinemann hämtar sina kunskaper ur, och rapporten, har till uppgift att se över på vilka områden vi behöver öka insatserna. I en delrapport som har lämnats om handläggningstider har man en del förslag. I det pressmeddelande som kom om de studier som är gjorda finns det också antydningar om att just kunskapen och uppföljningen av kunskap är väldigt viktiga. Jag utgår från att man i sitt slutbetänkande kommer att lägga fram ett antal viktiga förslag om forskningen. Jag har ingenting emot att man gör den typen av insatser.

Beträffande barn som kommer till Sverige har man inom UD en uppföljning av barn i bistånd och också ett uppdrag till Migrationsverket om asylsökande barn.

Anf. 35 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag uppfattade det som så att statsrådet Thalén är medveten om de problem som vi har tagit upp. Dessa problem har vi tagit upp tidigare i motioner. Nu vet vi t.ex. att kommittén mot barnmisshandel också bekräftar de uppgifter som vi tidigare tagit fram. Jag ser fram emot att vi ganska snart ska kunna få åtgärder som både befrämjar forskningen om misshandlade barn och också ger en betydligt bättre behandling av flyktningbarn som kommer hit, som sedan ska verka i vårt land och som kanske kommer att ha väldigt stora psykiska problem och svårt att klara sig här även om välfärden för övrigt fungerar runtomkring.

Anf. 36 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag delar den uppfattningen.

Får jag också säga beträffande socialtjänsten och anmälningsplikten och annan personal som arbetar med barn att det också på det här området pågår en diskussion. Det pågår någonting som vi kunde kalla ett kompetensutvecklingsarbete, där man ska stödja personal så att de faktiskt vågar ta på sig ansvaret att anmäla när man ser att någonting är på tok. Det är precis så som Kerstin Heinemann säger, att det naturligtvis finns en väldigt oro för att man ska stöta sig med föräldrar, att man egentligen kanske inte ser det.

Får jag så till kammaren anmäla att jag dessvärre den 24 januari då man ska diskutera barnskrivelsen står till svars för det svenska ordförandeskapet i arbetsmarknadskommittén i Europaparlamentet. Så jag kan inte delta i den debatten, vilket jag beklagar.

Anf. 37 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! När jag anmälde mig till debatten fick jag frågan vad jag ville kalla mitt ämne eller ge det för rubrik. Då sade jag "Barns och ungdomars möjligheter" och lade till "brist på möjligheter", för det är många som far illa. Jämlikhet råder inte i särskilt hög grad för barn och ungdomar. Det är inte deras fel utan vårt.

Många här har talat om fattigdom. Vi har också funktionshindrade barn, barn till sjuka föräldrar, flyktingbarn, misshandlade barn, gömda barn, och vi börjar t.o.m. få gatubarn.

I somras och i höstas överöstes vi med reklam och artiklar i alla medier om premiepension. Jag tyckte till slut att det var väldigt tröttsamt med denna se-om-ditt-eget-hus- och skyll-dig-självmentalitet. Så kom regnet, och jag tänkte: Håller solidariteten och välfärden på att regna bort också?

Nu har den debatten svalnat av, och nu talas det mycket om fattigdomen. Det är bra, och den debatten måste hållas, men det räcker inte med debatt. Jag har flera gånger propagerat för att jag skulle vilja att det fanns i radio och TV någonting som heter Barneko, Barnkvart eller t.ex. Ungdomsklubben i stället för att varje dag ha Ekonomiekot, Ekonomiska kvarten, Ekonomiska klubben osv.

Ingrid Burman har talat mycket om föräldraförsäkringspropositionen, om utredningen om familjestöd osv. så jag går över det och talar om lite andra saker, som jag tycker också krävs. Det ska vara mycket mer än de familjeekonomiska stöden, en mobilisering, skulle jag vilja säga, från alla håll – om nu en miljöpartist får använda ordet mobilisering. Generell välfärd är inte bara t.ex. 100 kr i plånboken, utan det är många andra saker som är oerhört viktiga och som hör till generell välfärd. Jag skulle väldigt gärna vilja att statsrådet Thalén lyssnade, för jag vill veta vad statsrådet tycker om just det som jag tänker säga nu.

Det finns saker som måste finnas, ska finnas. Det är skolmåltider, bibliotek, simskola, hjälp till att utöva idrott även om inte pappa och mamma skulle ha råd att betala skridskor och annat man behöver, gratis sjukvård, gratis tandvård, kommunala musikskolan. Om det nu är avgifter på dessa ska de åtminstone vara små. Det ska inte hänga på om föräldrarna har råd. Man ska kunna känna sig som en medborgare. Det här kostar naturligtvis pengar för staten, kommunen och landstinget, men det är oerhört viktigt.

En del sådana här medborgarsaker har vi faktiskt kvar. Det är svenska flaggskepp, skulle jag vilja säga. Det finns fortfarande kommunal musikskola kvar. Vi har sett resultatet av det har funnits. Vi har en oerhört fin musikkultur här i Sverige, musikindustri, brukar man säga. Vi har tandvården för barn och ungdomar. Man får absolut inte skära ned på detta. Vi har barnavårdscentralerna, mödravårdscentralerna.

Beträffande barnavårdscentralerna ska jag berätta en sak. Jag sitter med i kommittén mot barnmisshandel. Man har upptäckt att med tiden minskar kunskaperna om barn och barns och ungdomars utveckling i stället för tvärtom. På 90-talet har kunskaperna minskat. Det beror bl.a. på att man har skurit ned på t.ex. utbildning på barnavårdscentralerna. Jag hade någon föreställning som att vi lär oss mer och mer och får mer och mer kunskaper, och så är det precis tvärtom. Straffen blir ofta lägre för barnmisshandel, om det ens går till åtal därför att kunskaperna om

barn och barns utveckling är för dåliga. Utredningarna blir inte bra, och då kan det t.o.m. gå så illa att det inte ens blir något åtal. Så här ligger barn och ungdomar också i lä.

Fru talman! Orsaken till att jag gick med på att stå på listan till riksdagen var att jag såg utsikten att få vara med och prioritera på ett tidigare stadium. Det var med anledning av att jag arbetade med barn, ungdomar och föräldrar som jag ägnade mig åt politiken i kommun och på lands-tinget. Det fanns alltid för lite pengar, och ofta valdes satsningar för barn och ungdomar bort till förmån för annat. Tänkt att få vara med när man gör den första prioriteringen! tänkte jag. Och så upptäckte jag att det är precis likadant här.

Det har talats mycket ekonomi hittills i kammaren i dag. Den ekonomin är småpotatis mot vad det egentligen borde var. Vi borde från alla håll satsa mycket mer, inte bara ekonomiskt stöd till familjer utan på skola, på våra svenska flaggskepp som jag nämnde, på bostäder, ett helt samhälle där alla ska kunna känna sig som medborgare.

Jag tittade på TV i går en stund och fick veta att svenska ordförandeskapet kostar nästan en miljard. Vi är det ordförandeland som satsat mest. Statsrådet Lindh fick en fråga om detta och svarade så här: På sikt är det här en bra affär.

När ska vi säga att all satsning på barn och ungdomar är en bra affär? Det finns faktiskt rapporter och uträkningar som visar att det faktiskt vore en bra affär, också ekonomiskt. En elev som riskerar utslagning kostar samhället i genomsnitt en miljon kronor extra, och pengarna bara accelererar ju mer utslagen man blir.

Jag skulle vilja ha svar av statsrådet Thalén bl.a. på frågan om den stora medborgarsatsningen och på hur bra affär det är att satsa framåt. Om nu statsrådet inte kan vara med på mötet den 24 januari, ta då med detta med barnen till ordförandeskapet, för det är vår allra viktigaste fråga.

Anf. 38 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Kerstin-Maria Stalin säger att satsningar på barn och ungdomar ofta väljs bort och att hon vill motverka detta. Då undrar jag hur hon ser på detta att Miljöpartiet i två och ett halvt år har påverkat budgeten och valt att inte höja garantinivån i föräldraförsäkringen.

Min andra fråga handlar om att Rädde Barnen räknar med att 45 % av de barn som befinner sig i riskzon för barnmisshandel som poliserna träffar på inte anmäls till sociala myndigheter, trots att anmälningsskyldigheten är absolut enligt socialtjänstlagen.

Jag skulle vilja ha svar på dessa frågor.

Anf. 39 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Vi har inte valt bort garantinivån, utan vi vill höja garantinivån. I och med samarbetet i budgetförhandlingarna får vi försöka att arbeta på ett annat sätt. Vi har inte valt bort garantinivån.

Att barnmisshandel inte anmäls är alldeles fruktansvärt. Ibland tar inte heller socialförvaltningen upp detta på det sätt man borde. I den stad som jag kommer ifrån var det nog flera som var ganska glada att jag flyttade till Stockholm, för jag var rätt besvärlig för socialförvaltningen när det gällde detta. Här finns en rädsla plus att man har mycket att göra.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Anf. 40 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Ska jag då tolka Kerstin-Maria Stalins svar som att det är någon annan som har valt bort satsningen på de sämst ställda unga föräldrarna?

Kommittén mot barnmisshandel har ju en ofantligt viktig uppgift. Då är min fråga: Vad kommer Kerstin-Maria Stalin att föreslå för åtgärder för att anmälningsplikten, som är absolut enligt socialtjänstlagen, ska uppfyllas?

Anf. 41 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Man måste se till att det finns människor som har tid att ta hand om detta, utbildning och vet vad det är fråga om. Sedan är det inte någon annan som har valt bort frågan om garantinivån, och vi har inte gjort det heller. Den är inte bortvald.

Anf. 42 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Först måste jag säga att EU-ordförandeskapet kostar naturligtvis väldigt mycket pengar. Men jag undrar om man i Miljöpartiet är medveten om att när det gäller barns och ungdomars möjligheter är det europeiska samarbetet väldigt betydelsefullt. Tusentals och åter tusentals unga får här chansen att arbeta eller utbilda sig lite grann utomlands, vilket de har nytta av i Sverige och för lång framtid.

Men det var inte riktigt det som jag reagerade på. Det var en väldigt ny uppgift för mig om detta med gatubarn i Sverige. Jag reagerade ganska starkt. Jag skulle gärna vilja veta om det finns gatubarn i Sverige och i så fall var. Det är naturligtvis något som man måste ta tag i. Vi förfaras varje dag över att se vad som händer runtom i världen, men jag trodde faktiskt inte att vi hade gatubarn i Sverige. Jag har inte läst om det, så jag skulle gärna vilja veta mer om det och vad Miljöpartiet tänker göra för att ta tag i det fruktansvärda problem som det i så fall innebär.

Anf. 43 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Jag ska svara på två frågor.

Vi är inte emot samarbete i EU. Vi har aldrig varit emot samarbete. Det var inte det som det var fråga om, utan jag ville göra en jämförelse mellan hur man betraktar kostnader och hur man betraktar långsiktiga kostnader.

Jag har inte läst om gatubarn i år, men jag har läst om det tidigare. Det är inte många, men det börjar tyvärr förekomma. Det är klart att vi måste ta tag i det problemet precis som alla andra problem när det gäller barn och ungdom.

Anf. 44 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Det är ju bra om det inte har stått något om det nu. Jag ska försöka leta i mediedatabaser och annat, för det här är ju allvarligt. Om det dyker upp något fall av gatubarn utgår jag från att en riksdagsledamot omedelbart tar till aktiva insatser, för vi ska inte ha barn som inte har någon som känner omsorg och ansvar för dem i det här landet. Det behöver vi inte ha heller. Det är ju väldigt allvarligt om problemet börjar

dyka upp. I så fall måste man ta tag i problemet. Men jag fick inget svar på frågan om det finns något som man kan tänkas göra.

Jag tycker också att det ska sägas att Miljöpartiet, som sitter i knät på den socialdemokratiska regeringen, vinner ju inget anseende av att stå här och säga att det borde krävas väldigt mycket mer pengar och tala om allt vad man vill göra. Man får ju ta ansvar för vad man faktiskt uträttar, och dessvärre finns det brister. Men det är ju inte heller mycket som regeringen aviserar att man tänker göra för att öka barns och ungdomars möjligheter.

Anf. 45 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Trots att vi har ett samarbete är det faktiskt tillåtet att samtidigt här tala om vad det är vi vill göra och vad vi vill kämpa för.

Anf. 46 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Kerstin-Maria Stalin frågade mig vad jag anser om det som hon beskrev som de svenska flaggskeppen, om det är något som man ska försvara. Det ska vi alldeles självklart. I den meningen har jag inte alls någon annan uppfattning än Kerstin-Maria Stalin. Det är det som vi också prioriterar och som vi har prioriterat i vårt gemensamma arbete.

Sedan när det gäller frågan om kostnaderna för vårt ordförandeskap har jag ingen anledning att utveckla det närmare. Jag tycker att Beatrice Ask gjorde det på ett bra sätt. Jag kan bara konstatera att vi gemensamt har prioriterat ett antal nya miljarder för att just stötta barn och ungdomar i Sverige inom barn- och hälsovård, inom förskolan och skolan. Det är naturligtvis också ett uttryck för mina prioriteringar vad gäller barns hälsa.

Sedan skulle jag vilja ställa en fråga, eftersom Kerstin-Maria Stalin sade att jag skulle ta med mig något att tänka över. Vilken är den viktigaste fråga som Kerstin-Maria Stalin skulle vilja ta fram när barn här och nu ska debatteras nästa vecka och som jag borde ha tagit med mig? Jag har ju inte möjlighet att delta.

Anf. 47 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Det är väl just detta att när föräldraskapet inte räcker till av olika anledningar, som fattigdom och annat som jag har talat om i dag, ska det finnas ett samhälle som gör att det blir jämlikt för barnen.

Anf. 48 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Kerstin-Maria Stalin använder just uttrycket ett jämlikt samhälle och säger att det ska vara ett starkt samhälle som stöttar barns och ungdomars utveckling. Det kommer att lägga en väldigt god grund för oss i våra gemensamma förhandlingar inför nästa års budget.

Anf. 49 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Tack för svaret.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Anf. 50 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Jag begärde replik på Kerstin-Maria Stalin när hon i början av sitt anförande talade om att alla har rätt att känna sig som medborgare. Jag är övertygad om att ingen i den här kammaren tycker någonting annat.

Kerstin-Maria Stalin sade att man ska ha rätt till sjukvård och musikskola. Det handlar då om de fattiga familjer som har svårigheter med de höga avgifter som finns på sina håll. Det handlar alltså om att man som familj inte har pengar i plånboken. Då uppfattade jag att Kerstin-Maria Stalin tycker att den generella välfärden i form av ökade bidrag ska gå till dessa familjer. Jag tror att om vi frågar dessa familjer vad de vill ha för att känna sig som medborgare så handlar svaret om att man vill ha mer egna pengar i plånboken, att inte få lika mycket i socialbidrag som man betalar i skatt t.ex. Man ska inte behöva gå via socialsekreterare för att få pengar att betala till musikskolan. Anser inte också Kerstin-Maria Stalin att det är att känna sig som en medborgare?

Anf. 51 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Jag menar inte att den ena saken utesluter den andra. Vi behöver familjestödet också. Att jag inte pratade så mycket om det berodde som jag sade på att det redan pratats så mycket om det så att jag vill betona de här andra sakerna.

Anf. 52 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! När det gäller de familjer som har det svårt och alla de 150 000 barn som lever i de familjerna så har de borgerliga lagt fram ett förslag om ett barnkonto som ska ge alla, oavsett ekonomi, möjlighet att välja barnomsorg eller om man vill vara hemma.

I dag har Miljöpartiet stött regeringspartiet genom att lägga fram förslaget om maxtaxan, som vi har talat om här, och som ger de bästa ekonomiska möjligheterna åt dem som har det bäst. De familjer som vi talar om i dag kommer inte att ha någonting att välja på. Anser inte Kerstin-Maria Stalin att det är att lägga ytterligare en börda på de fattiga familjerna?

Anf. 53 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Vi har tvärtom förbättrat det ursprungliga förslaget om maxtaxa och gjort det fördelningspolitiskt bättre. Det ska inte lägga någon ytterligare börda på familjerna. Jag menar fortfarande att en åtgärd inte utesluter en annan. När jag pratade om medborgarskapet avsåg jag alla samhällsinsatser där barn som inte har råd eller föräldrar som inte kan ska kunna få de här sakerna ändå. Man ska kunna få gå på simskola i skolan, man ska kunna vara med i den kommunala musikskolan och man ska kunna låna böcker t.ex.

Anf. 54 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Under den gångna tioårsperioden har vi sett en barnpolitik – ett nytt politikområde – växa fram. Barnkonventionen har lyft fram barnet som individ. Vi ser inte barn som bihang till familjen. Barn har ett eget värde och egna rättigheter, ibland också gentemot föräldrarna.

Det är naturligtvis oerhört utmanande att få vara med om denna utveckling och det känns bra att få vara barnminister i Sverige – ett land som går i spetsen för utvecklingen inom barnpolitiken. En viktig grund för denna utveckling i Sverige är den strategi för att följa upp och genomföra barnkonventionen som en enig riksdag har antagit.

Sveriges familjepolitik har alltid varit uppmärksam i världen. Vi får också beröm från Unicef och från OECD för vad vi gör för barnen. OECD:s rapport från den svenska förskoleverksamheten lyfter framför allt fram den respekt för barnen som individer som finns inom förskoleverksamheten. Unicef pekar på att Sverige har få fattiga barn. Det är ett glädjande påpekande, även om jag är angelägen om att säga att detta inte innebär att jag är nöjd. Det kan vi inte vara förrän fattigdom och utanförskap är utrotade.

Vi har en bra familjepolitik som bas för barnpolitiken. Med hjälp av barnkonventionen flyttar vi hela tiden fram positionerna. Regeringens skrivelse *Barn – här och nu* som överlämnades till riksdagen i höstas och som vi hörde ska debatteras i nästa vecka ger en tydlig bild av bredden av detta arbete.

Fru talman! Familjen är grunden för att barnen ska få goda uppväxtvillkor. Att familjer sedan ser lite olika ut är en helt annan sak. Vi har traditionellt en omfattande och väl fungerande familjepolitik i Sverige, och den politiken understöder främst genom barnomsorg och föräldraförsäkring föräldrarnas möjligheter att trygga sina barns uppväxt och skaffa sig förvärvsinkomster så att de kan leva på rimlig levnadsnivå. Direkta bidrag, t.ex. barnbidrag och underhållsstöd, kompletterar förvärvsinkomsterna så att familjernas standard inte ska bli avsevärt sämre än omgivningens.

Jag vill också lyfta fram betydelsen av en generell hälso- och sjukvård, mödravård och barnavård. Den når alla familjer och bidrar till att ge barn bra uppväxt genom att tidigt kunna upptäcka och åtgärda olika problem och bli ett stöd i föräldrarollen.

Regeringens strategi är att kraftigt förstärka resurserna till verksamheter som är viktiga för barn och ungdomar. Förutom att vi under en rad år ökat statsbidragen till kommunerna specialdestinerar vi nu 9 miljarder till vården och 5 miljarder kronor till skolan under åren 2001–2004. Förskolan får en halv miljard per år. Vi vill ha fler vuxna med olika kompetens och utbildningsbakgrund i verksamheterna och därmed förbättra livskvaliteten för barn och ungdomar.

Regeringens andra strategi är att förbättra barnfamiljernas ekonomiska situation. Barnbidragen höjs nu för tredje gången på några år, och nästa år införs maxtaxa i barnomsorgen. På det sättet förstärks barnfamiljernas ekonomi betydligt.

Nu vet vi ju att enbart generella insatser inte räcker. De barn som av olika skäl far illa måste få det stöd de behöver. I förra veckan redovisade t.ex. kommittén mot barnmisshandel att det fortfarande finns barn som blir svårt misshandlade eller som bevitnar våld i familjen. Såväl Valfärdsboks slutet som den nyligen presenterade rapporten från universitetet i Lund visar på klassklyftor som vi inte kan acceptera. Det har diskuterats i ett antal replikskiften före mig här. Det gäller ensamstående med barn och familjer som är beroende av socialbidrag för sin långsiktiga försörjning. Än en gång vill jag säga att i de allra flesta av de här fallen så är

orsaken att man av olika skäl inte får arbete eller inte kan arbeta. Skälen kan vara flera, men oavsett skäl så måste insatserna för att skapa möjligheter till egen försörjning vara den viktigaste åtgärden. Det framgår också i både kommitténs bokslut och i universitetsrapporten.

Många föräldrar som behöver särskilt mycket stöd måste naturligtvis också få det. För barn med särskilda behov krävs det tillräckliga speciallärarresurser, en fungerande elevvård och en fungerande socialtjänst och barnpsykiatri. Samarbetet mellan de olika verksamheterna är oerhört viktigt för att de mest utsatta barnen och deras familjer ska få det stöd de behöver.

Jag delar uppfattningen hos dem som sade att temat för debatten om barn och ungdomars möjligheter är väldigt spännande. En grundbult i barnkonventionen är barns rätt att komma till tals och respekteras för vad de säger. Lagstiftningen har successivt förändrats under de senaste åren, och vi ser nu att den undan för undan också håller på att påverka verkligheten – vardagen. Ett steg i denna process är att ge det individuella barnet rätt att bli hörd i exempelvis rättsprocesser och i ärenden inom socialtjänsten. Men samtidigt är det naturligtvis viktigt att vi stärker barns och ungdomars inflytande i beslutsprocesser på andra sätt och på olika nivåer. Barnombudsmannen stöder kommunerna och landstingen i detta uppbyggnadsarbete.

Också i regeringen och här i riksdagen behöver vi naturligtvis utveckla våra olika kontakter med barn och ungdomar. Jag tror att vi är ganska många – de flesta riksdagsledamöter – som utvecklar våra egna kontakter med barn och ungdomar och som regelbundet lyssnar och tar till sig barns och ungdomars åsikter. Jag gjorde det själv när jag hade möjlighet att arbeta med barnskrivelsen. Den barnskrivelse som regeringen har lämnat beskriver det omfattande arbetet med att förbättra barns och ungdomars situation och hur det pågår.

Det är klart att många av de viktiga besluten för barn fattas på lokal nivå. Där vill jag lyfta fram vikten av frivilligorganisationerna och deras utrymme, möjlighet och ansvar för att driva på utvecklingen.

Den intensiva samhällsutveckling som pågår runtomkring oss är i långa stycken mycket positiv. Det gäller också om man ser den i ett barnperspektiv.

Men det finns motsatser. Ett av de mest otäcka inslagen är de övergrepp som barn drabbas av genom sexuell exploatering oavsett om det sker genom turism, sprids via Internet eller på annat sätt. Vi måste på olika sätt göra allt vi kan för att förhindra detta. Jag har uttryckt mina synpunkter i en debattartikel i dag tillsammans med ordföranden för Child center. Jag vet att det är många, inte minst på frivilligsidan, som arbetar för att underlätta för barn också i de länder som vi samarbetar särskilt med runt Östersjön.

Det finns också andra orosmoln. Det har vi diskuterat under förmiddagen i dag. Klassklyftor och fattigdomsfällan är några. Stress och jäkt är andra. Unga familjer är utsatta på många olika sätt i dag. Det är min och regeringens uppfattning att vi genom en framsynt politik kan underlätta för unga människor att kombinera ett arbete med att ha barn och familj.

Förutom det som jag nyss pekat på och som nämns i debatten, krävs det insatser mot ohälsan i arbetslivet, en förkortning av arbetstiden och större makt över både sin arbetstid och sin arbetssituation. Regeringens

politik kommer också under de kommande åren att fokusera på att minska orättvisorna i samhället och stödja dem som är mest utsatta.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Anf. 55 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag välkomnar statsrådets påpekande om vikten av att arbeta för ett barnvänligt arbetsliv, om man får sammanfatta förslagen så.

Ordförandeskapet i EU är förstås väldigt viktigt. I extradebatten om barnkonventionen och asylsökande barn 1998 sade statsrådet Maj-Inger Klingvall att hon skulle driva frågan om att styra gemensam migrations- och asylopolitik inom EU mot större hänsyn till principen om barnets bästa. Vidare sade hon att barnkonventionen och principen om barnets bästa ska föras in i ett EU-direktiv. Jag skulle vilja fråga barnministern vad som har hänt med de här två sakfrågorna.

Statsrådet talade också om respekten för barn och barns och ungdomars inflytande, att man ska lyssna till barn och att de ska ha samma möjligheter. En sak som har bekymrat mig länge är att den skyddslagstiftning som gäller vuxna inte alltid gäller barn och ungdomar. Jag tänker särskilt på arbetsmiljölagstiftningen i skolan, på ungdomars möjligheter att delta i skyddsronder, påpeka felaktigheter och också ingå i de beslutandegrupper som finns i de sammanhangen samt reglerna mot sexuella trakasserier som inte gäller elever.

Anf. 56 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! När det gäller det område som Lena Ek började med måste jag tyvärr avstå från att svara. Jag kan inte vara så konkret att jag kan säga exakt var den frågan ligger i processen. Det får jag komma tillbaka till i ett annat sammanhang, eller också får kanske Maj-Inger Klingvall själv komma tillbaka till det.

När det gäller barns inflytande delar jag Lena Eks uppfattning om arbetsmiljöarbetet. Det pågår också ett arbete för att se över på vilket sätt arbetsmiljöområdet ska ändras så att elever får det inflytandet. Sedan finns det konkret ute i skolor arbete och olika projekt där barn och ungdomar deltar i arbetsmiljöarbetet.

Jag delar också Lena Eks uppfattning när det gäller frågan om de sexuella trakasserierna. Också detta måste ges samma status när det gäller barn och ungdomar.

Anf. 57 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Det är väldigt besvärande när skyddsregler i lagstiftningen inte gäller därför att man inte definieras som arbetstagare. Det är där som det lagtekniska problemet ligger. Det måste man komma runt. Jag tycker att det är alldeles självklart att man ska kunna delta i arbetsmiljöarbete och att man också ska skyddas mot sexuella trakasserier på samma sätt som vuxna, dvs. de som är över 18 år.

Sedan måste jag komma tillbaka till frågan om garantinivån i föräldraförsäkringen. I olika sammanhang under hösten och vintern har företrädare för alla de tre maktbärande partierna, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, sagt att detta är en viktig fråga och att man ska ta upp den i budgetförhandlingarna. Då undrar jag hur barnministern avser att driva den här frågan.

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Anf. 58 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag behöver inte återkomma till diskussionen om lagstiftningen. Sedan är frågan hur man löser det och om det ska vara en särskild lagstiftning. När det gäller själva ingången och uppfattningen om hur det ska vara i verkligheten har vi samma uppfattning.

När det gäller frågan om garantinivån har det under senare delen av hösten bedrivits ett arbete inom Socialdepartementet, och det pågår fortfarande, för att se på vilket sätt man skulle kunna närma sig frågan om den lägsta nivån i föräldraförsäkringen. I motioner finns det förslag om att höja det generella stödet. Det finns lite olika exempel på vad man vill höja till. Det finns också en del andra sätt att uppnå detta, inte minst när det gäller studenter, dvs. de som har en grund som kommer från ett annat håll. Vi kommer att återkomma till frågan i anslutning till budgetförslagen.

Anf. 59 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag delar Ingela Thaléns uppfattning att barn har det bra i Sverige i ett internationellt perspektiv. Det är just mot den bakgrunden som vi nu måste ha mod och råd att fokusera på de barn som har det sämst ställt. Jag delar också uppfattningen att det händer en rad bra saker just nu. Det är bra med det här barnpolitikområdet. Jag delar uppfattningen att generell välfärd och arbete är det viktigaste.

Men jag måste återkomma till frågan om barnbidragen. Jag förstår nämligen inte Ingela Thaléns motiv för att avvisa detta att barnbidragshöjningen ska slå igenom för de mest utsatta barnfamiljerna också. Är det det gamla incitamentargumentet, eller finns det andra motiv till detta? Det kan nämligen inte vara rimligt att barn ska värderas olika i olika kommuner. Tanken med satsningen på barnfamiljer var ju att alla familjer skulle få ta del av den.

Anf. 60 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Som jag försökte säga i det korta replikskiftet – och problemet är naturligtvis att det inte är lättare att säga det i det här replikskiftet – är frågan inte så enkel som jag anser att Ingrid Burman gör den. Men jag ska försöka att svara kort igen.

Principiellt kan vi aldrig utgå ifrån att varje gång vi gör generella insatser ska socialbidragsnormen indexeras uppåt som en princip. Det är inte rimligt. Då hamnar man hela tiden i en motsatsställning mellan de generella stöden och socialbidragen, som är ett konsumtionsstöd och inte ett inkomststandardskydd. Detta är väldigt viktigt.

Sedan anser jag att de kommuner som nu ska göra insatser, vilket ett antal kommuner redan har bestämt sig för, har en hel verktygslåda av möjligheter att underlätta för dessa familjer. Jag har nämnt några tidigare. Enligt min uppfattning kan kommunerna enligt 6 § i socialtjänstlagen justera försörjningsstödet. Det är inte så att vi därmed anser att vi lastar över frågan till kommunerna. Kommunerna har så många andra möjligheter att förstärka hushållskassan.

Anf. 61 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag delar Ingela Thaléns uppfattning att det inte är någon enkel fråga. Det handlar om tekniker och hur de slår. Men det svar jag

hela tiden får från representanter för det socialdemokratiska partiet är att detta är önskvärt, men att kommunerna bör kunna ta ansvar för det. Resultatet av att resonera så är att det kommer att bli ojämlikt över landet.

Mitt problem är att det i dag finns ett stort antal barnfamiljer som behöver få en ekonomisk förstärkning. Ett enkelt sätt är att man ser till att de får ta del av den här höjningen. Hur man sedan löser det tekniskt, om man lägger barnbidraget utanför så att det alltid kommer att slå igenom eller om man höjer normen just nu, kan diskuteras. Vi ska naturligtvis göra mycket annat som riktar sig till de här barnfamiljerna också.

Anf. 62 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Det snabbaste sättet att påverka de här hushållens ekonomi är att kommunerna fattar beslut nu. Ett antal kommuner har redan gjort det. Riksdagen har ställt sig bakom en socialtjänstförordning som har ett visst regelverk för att ta fram en ändrad norm. Det regelverket är betydligt otympligare än kommunernas möjligheter att påverka just de här hushållens inkomster med den arsenal av möjligheter som de har förutom att barnbidraget slår igenom. Det handlar om bostad, arbete och andra insatser för barn och familjer, förutom barnbidraget. Jag tycker att den vidare möjlighet som kommunernas socialtjänst har är betydligt effektivare. I övrigt anser jag att det är rimligt att barnbidragen slår igenom.

Anf. 63 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Först vill jag tacka Ingela Thalén för att hon tog upp barnsexturismen och barnprostitutionen som en viktig fråga inför EU-ordförandeskapet. Om det är något jag skulle vilja skicka med till nästa onsdag så är det att den frågan lyfts fram i parlamentet som en av de viktiga frågorna. Det här är något vi har fått med i de texter som har skrivits inför ordförandeskapet, och jag är glad om den frågan får hög prioritet.

I fråga om barnkonventionen delar vi naturligtvis uppfattningen att en del har hänt när det gäller talerätt. Vi har också fått en barnombudsman, osv. Jättebra! Men i Rädda Barnens bokslut när det gäller barnkonventionen står det så här:

Barnkonventionen har under de tio första åren inte medverkat till att principen om varje barns lika värde har fått något genomslag vad gäller utjämning av levnadsvillkor mellan olika grupper av barn och andra grupper i samhället. Tvärtom har klyftorna vidgats och segregationen ökat. Barn i Sverige tillerkänns i realiteten inte lika värde.

Jag skulle vilja höra en kommentar från Ingela Thalén till det bokslutet.

Anf. 64 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Det kan bli väldigt kort. Jag delar den slutsats som Rädda Barnen har beskrivit. Det är precis det som hela denna förmiddags diskussion egentligen har handlat om, även om vi har använt lite olika ingångar: Hur kan vi med våra olika politiska uppfattningar ändå nå det vi vill nå, att de kanske 80 000–85 000 barnfamiljerna får en bättre utgångspunkt och att barnen i de familjerna får bättre villkor?

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Sedan finns det naturligtvis barn som inte är så illa utsatta enbart av ekonomiska skäl men som också har berörts i tidigare debatter och som också behöver stöd. Men de kanske inte är ekonomiskt fattiga.

Det finns naturligtvis fortfarande oerhört mycket att göra. Jag menar att den politik som jag mycket översiktligt har beskrivit kommer att innebära att vi också får större möjligheter att lyckas och få framgång med att nå alla barn.

Anf. 65 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! I mitt första inlägg tog jag upp de frågor som jag trodde att statsrådet skulle ta upp, och det blev just de frågorna som togs upp som exempel på hur man skulle utjämna levnadsvillkoren. Det var maxtaxan, det var föräldraförsäkringen och det var barnbidraget.

Men som jag då konstaterade kommer det inte de fattigaste barnen till del så att man på det sättet kan utjämna levnadsvillkoren mellan dem och de som har det bättre.

Jag fick inte något bättre svar, tycker jag, i anförandet. Jag vidhåller alltså att regeringen väljer att göra nya reformer som inte kommer alla barn till del. Och det beklagar jag.

Anf. 66 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! I det tidigare replikskiftet med Inger Davidson avstod jag från att kommentera röstfiskedebatten. Nu antyder Inger Davidson återigen det där, och jag tycker inte att det är särskilt snyggt. Det är ju naturligtvis inte på det sättet.

Förutom att maxtaxan förbättrar barnfamiljernas hushållsekonomi har också synsättet kring maxtaxan en oerhört stor betydelse för marginaleffekter i alla mellaninkomster och i låga inkomster. Det är klart att det synsättet finns. Jag ser nu relationerna kring förvärvsinkomster och annat.

Sedan vill jag säga en sak till när det gäller hushållen. Vi ser genom familjestödsutredningen nu över på vilket sätt kollisionerna sker. Vi ser över vad vi kan göra för att för familjer med riktigt låga inkomster undanröja de marginaleffekter som ju också finns där när det gäller de generella stöden och möjligheten att få ett ökat utbyte av en arbetsinsats för de ensamstående och för de lågavlönade familjerna med barn.

Anf. 67 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Jag har sagt det tidigare i den här kammaren. Berömmet när det gäller svensk förskola och barnomsorg handlar inte i rapporten om socialdemokratisk politik. Vad rapporten pekar på är att vi i Sverige volymmässigt och kvantitetsmässigt har en omfattande verksamhet. Och det är bra.

Man pekar också i rapporterna på att det finns en respekt för barn i Sverige, som gör att vi här i kammaren har varit överens i många frågor och som även återspeglas i attityden i barnomsorgen. Och det är väl bra. Men det är inte något försvar för den socialdemokratiska politiken. Man tar inte upp den problematik som debatten handlar om, nämligen huruvida politiker eller föräldrar ska välja barnomsorg.

Nu ska ju debatten handla om barnen. Jag har förut påpekat att här hoppar man nästan över den verksamhet som alltid berör barnen. Något

nämnde statsrådet, och en sak som sades var att det behövs speciallärarresurser. Låt mig haka på det. Det är viktigt. Det är många barn som behöver extra stöd och annan pedagogik för att knäcka kunskapskoderna.

Jag skulle vilja veta vad regeringen tänker göra för att åstadkomma fler speciallärare. I dag har vi en blivande brist på sådana.

Anf. 68 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag ska erkänna att jag är inte är någon detaljkunskapare kring skolområdet. Jag är inte det. Det finns en risk för att jag snurrar in mig i formuleringar kring det som har att göra med rekrytering och annat.

Men allmänt sett, Beatrice Ask, är det så att den resursförstärkning som är specialdestinerad till skolområdet under de kommande åren avser att förstärka skolan när det gäller kvalitet på olika kompetensområden. Det rör lärare, rekrytering av speciallärare, elevvård och läromedel. Det rör allt det som syftar till att förstärka kvaliteten just för barn och ungdomar i skolan. På de områden som har att göra med valfrihet har socialdemokraterna en mycket bestämd uppfattning: Valfriheten får inte förhindra barn i utsatta familjer att välja det som är bra för dem genom införandet av avgifter och annat.

Anf. 69 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Jag begär inte att statsrådet ska vara insatt i alla detaljer på skolområdet. Regeringen skickar resurser, men ni har ju ingen annan uppfattning än att det ska vara fler vuxna i största allmänhet. Det är ett slags sysselsättningsprojekt, skulle man kunna säga om man vill vara elak.

Det problem som ändå antydde i anförandet var att vi har för få specialpedagoger. Det är alldeles riktigt. Det är nästan ingen som vill utbilda sig till det, för det lönar sig inte. En erfaren utbildad lärare kan inte kosta på sig ytterligare en akademisk utbildning. Lönenivåerna är för låga, villkoren är för dåliga.

Det gör att de barn som har specifika inlärningsproblem i dag i stor utsträckning får den hjälp de får från något slags barfotaspecialister. Det är elevassistenter utan någon som helst pedagogisk utbildning eller i bästa fall någon lärare som inte längre vill vara kvar som klassföreståndare och ha en hel klass utan som vill jobba med mindre grupper.

Det här är, och det försökte jag säga i mitt anförande, en urholkning av utbildningens kvalitet som är mycket allvarlig om ambitionen är hög kvalitet i utbildningen för alla.

Anf. 70 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Beatrice Ask greppar över hela skolområdet. Det är naturligtvis så att vi ofta rör oss i lite olika delar, vilket inte innebär att vi inte ser helheten eftersom vi också kan läsa och ta del av rapporter.

Jag tycker att Beatrice Ask målar upp en mörk bild av skolan som gör mig orolig. Jag talar också med lärare. Jag känner också specialutbildade lärare med specialinriktning på läs- och skrivsvårigheter och andra typer av inlärningsproblem som tycker att de faktiskt har en ganska bra situation. Det som de är oroliga för är att de långsiktigt ska få tillräckligt mycket resurser för att upprätthålla sin förmåga och sina små grupper.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Barns och ungdomars
möjligheter

Det är det jag pekar på. De resurserna kommer att tilldelas specialdestinerat till skolan.

Sedan måste man naturligtvis inom ramen för det ansvar som Skolverket och skolorna har utveckla de olika behov som finns inom elevvård, inom undervisning och även när det gäller synen på lärarnas status och löneläge. Jag vill inte gå in i den diskussion som har att göra med förhandlingar. Det är klart att det är viktigt att lärarna får en säker roll i skolan.

Anf. 71 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Med intresse lyssnade jag på statsrådets anförande. Men jag saknade faktiskt en viktig del, och det är barns psykiska hälsa.

Enligt mångåriga folkhälsorapporter ökar barns fysiska hälsa. Men den psykiska hälsan blir sämre. Barnpsykiatrikommittén gjorde, som jag ser det, ett väldigt bra jobb. Det är några år sedan man lämnade sitt betänkande till regeringen. Jag hade faktiskt hoppats att det hade kommit ett förslag med anledning av betänkandet om barnpsykiatri. Men nu när jag fick förslaget i dag finns inte det med innan sommaren.

Min fråga är: Anser Ingela Thalén att det behövs ett särskilt betänkande omkring barn och ungdomars psykiska hälsa i Sverige?

Anf. 72 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte riktigt svara på det, Chatrine Pålsson. Det är naturligtvis avhängigt av flera saker. Vi får samla ihop de förslag, konkreta inslag och handlingsplaner som är beslutade och de uppdrag som är lämnade med anledning av utredningen om barnpsykiatri. En hel del av de förslagen omsätts nu undan för undan både i form av direkta program och annat. En väldigt viktig del är naturligtvis att barnpsykiatri är ett prioriterat område i handlingsplanen och där avsätts också resurser.

Familjesjukvårdsfrågorna tas upp i särskilda familjecenter. Socialstyrelsen ska ta fram nationella utvecklingsprogram när det gäller misshandel och sexuella övergrepp mot barn.

Om man har betat av de konkreta förslagen, och finner att det därutöver finns behov av att följa upp barnpsykiatrförslagen är det möjligt att man ska återkomma. Men jag tror att man ska se till det som görs i praktisk konkret handling nu.

Anf. 73 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är väl bra att man försöker att ta förslag på lite olika sätt, men den nationella handlingsplanen berörde ju bara primärvården. Ett av våra stora problem när det gäller barnpsykiatri är ju faktiskt de barn som är bedömda för inläggning på barnpsykiatrisk klinik, dvs. den slutna vården. Där är köerna väldigt långa, tre fyra fem månader är ju inte ovanligt. De barn som man redan har bedömt behöver läggas in riskerar att bli mycket sämre.

Jag menar att för ett barn som mår psykiskt dåligt är tiden oerhört viktig för att man ska nå resultat.

Avser regeringen att ta tag i just den delen på ett tydligare sätt?

Anf. 74 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Handlingsplanen handlar ju inte bara om det som Chatrine Pålsson beskriver, utan också om samverkan mellan barn- och ungdomspsykiatri och vuxenpsykiatri. Det handlar både om kommun- och landstingskommunala resurser.

Jag delar uppfattningen att långa väntetider är ett hinder för goda resultat. Jag utgår ifrån att landstingsförbunden och landstingen följer upp den överenskommelse man har tecknat och att de insatser som nu görs när det gäller barnpsykiatri inom ramen för handlingsplanen ska bidra till en förkortning av väntetiderna.

Anf. 75 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Föräldrar kan behöva olika typer av stöd för att klara sin uppgift. De har ju ändå det yttersta ansvaret för barnen.

Vi har under ett antal år haft föräldrautbildning för föräldrar till små barn. Men det finns ett ordspråk som säger: Små barn, små problem. Stora barn, stora problem.

Vi har under ett antal år föreslagit att man måste vidga föräldrautbildningen så att även tonårsföräldrar ska kunna få föräldrautbildning för att klara av de stora problem som kanske kommer.

Jag skulle vilja höra statsrådets syn på att utvidga föräldrautbildningen till tonårsföräldrar.

Anf. 76 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Kerstin Heinemann har rätt. Det där ordspråket är nog inte bara gripet ur luften. Det är naturligtvis ett uttryck för generationers erfarenheter.

Inom de olika insatser som bl.a. Folkhälsoinstitutet gör när man utvecklar metoder för att ta fram ett lokalt arbete finns naturligtvis ett intresse för att också arbeta med tonårsföräldraproblematiken.

Men jag ska erkänna att vi inte har särskilt många modeller för tonårsföräldrar. Det är inte alltid därför att det inte erbjuds möjligheter att samlas kring problem som har att göra med tonårsföräldrar, utan det kanske också har att göra med tonårsföräldrarnas relation till sina ungdomar.

Av egen erfarenhet vet jag att man inte alltid är så populär när man vill komma till skolan när man har tonårsbarn. Man är inte heller alltid så populär när man som förälder till barn i de högre åldrarna i fritidsverksamheten vill komma till fritids och försöka delta i samtal kring deras utveckling.

Anf. 77 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag förstår att statsrådet förstår vad jag menar. Vi har väl alla som föräldrar upplevt att det kan vara ganska jobbigt att hålla den där kontakten. Men det är ju just för att hjälpa barnen med relationen till föräldrarna som man behöver det här stödet.

Jag tycker fortfarande att det skulle vara angeläget med någon typ av organiserad verksamhet dit föräldrar skulle kunna komma och tillsammans med andra föräldrar diskutera igenom problem.

Anf. 78 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! I anslutning till uppföljningsarbetet kring barnkonventionen har vi en del stödverksamhet kring föräldrarollen via frivilligorganisationerna. Där har vi via bl.a. arvsfondsverksamhet bidragit till att utveckla en del projekt just när det gäller föräldrastöd. Det ska erkännas att det ofta har handlat om specialinriktningar och inte den bredare möjlighet som Kerstin Heinemann efterlyser. Jag är inte emot att man fortsätter diskussionen att skapa förutsättningar.

Jag tror att frivilligorganisationerna är en väl så bra väg som barnavårdscentralen t.ex. Jag tror att man som förälder känner att man har passerat den relationen när barnen kommer upp i skolåldern. Då får man fokusera kring organisationer och skolans verksamhet. Där kan vi säkert göra mer, inte minst inom frivilligverksamheten.

Anf. 79 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Jag ser fram emot debatten den 24 januari. Det är synd att vår barnminister inte är med då.

Som jag sade i mitt anförande räcker det inte med debatt. Det måste till konkreta åtgärder också. Det var just frågan om konkreta åtgärder som gjorde att jag skrev en motion på barnskrivelsen *Här och nu*. Det känns så viktigt med de konkreta åtgärderna, och det är dem jag egentligen vill arbeta för.

Statsrådet nämner frivilliga insatser. Det är jättebra med frivilliga insatser. Men jag vill varna för att det inte är något som så småningom ska ersätta samhällets insatser.

Anf. 80 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Absolut inte. Men vi vet att när det gäller utsatta barn och ungdomar finns det ett regelverk. Det finns socialtjänst och olika stödinsatser som träder till när barn är utsatta. Sedan kan vi diskutera om de fungerar mindre väl, men det finns ändå ett uppdrag för samhället att sköta detta.

De allra flesta barn hamnar faktiskt inte där särskilt snabbt. Många föräldrar behöver kanske samtal innan barnen av olika skäl blir fångade av någonting. Där är jag övertygad om att Unga Örnar, Rädda Barnen och andra organisationer med barn- och ungdomsverksamhet kan bidra. Vi ser också på den projektverksamhet vi har att de bidrar mycket. Det gäller även handikapprörelsens olika verksamheter, där man har stöd för föräldrasamtal, inte minst för föräldrar till barn med funktionshinder.

Anf. 81 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik:

Fru talman! Det är också lite ojämnt med bidragen till frivilligorganisationerna. Det är naturligtvis bra att de finns, men de får inte bli någon ersättning.

Hur var det med de konkreta åtgärderna?

Anf. 82 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! De mest konkreta insatser samhället kan göra för att underlätta för alla, men särskilt för utsatta barn och ungdomar, är att se till att deras föräldrar får möjlighet att försörja sig och se till att de olika

system vi har för att stötta och utjämna mellan familjer med barn och familjer utan barn samverkar.

Det gör nu Familjestödsutredningen. Jag hoppas att den ska komma med bra förslag för att klara detta.

Andra konkreta insatser nämndes tidigare i debatten. Där har jag ingen annan uppfattning än Kerstin-Maria Stalin. Vi ska ha en väl fungerande skola, det har jag också diskuterat med Beatrice Ask. Vi ska ha en bra musikskola, tillgång till simundervisning, bibliotek, avgiftsfri barnsjukvård och avgiftsfri folktandvård. Det är väldigt konkreta generella insatser för att ge bra uppväxtmöjligheter för barn och ungdomar.

Anf. 83 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Jag uppfattade att inte heller Ingela Thalén känner till att det finns gatubarn i Sverige. Jag kan hänvisa till en Göteborgstidning av den 7 januari, där det står att det i Malmö, som har socialdemokratisk ledning, finns alltför många barn bland stadens bostadslösa. På ett år ökade antalet från 217 till 318. Jag ger det bara som en upplysning. Jag undrar vad ministern har att säga om detta.

Anf. 84 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Definitionen "gatubarn" kan vara något vilseledande. Också jag har läst de här rapporterna, och jag vet att det finns barnfamiljer som tillfälligt och kanske ibland för länge inte har haft en egen bostad. Det kan bero på en separation eller på något annat som har inträffat i familjen. En sådan situation ska vi inte ha. Barnfamiljer ska ha tillgång till en bostad så snabbt som möjligt.

Jag tycker också att alla människor ska ha rätt till en bostad. Det finns som bekant lite olika vägar för att nå dit, men barnfamiljer ska ha tillgång till en bostad. Ibland måste man skapa en lösning för en kortare tid, men barnfamiljer ska ha en bostad.

Anf. 85 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tackar för den upplysningen. Jag vill med anledning av ministrarnas anförande också ställa en fråga angående småbarnsföräldrarnas och även barnens stress och jäkt. Jag undrar om ministern har någon tanke om att ge dem hjälp i hemmet. Ministern sade att vi ska ha ett barnvänligt arbetsliv, men finns det möjligheter att få ett barnvänligt hem där man i stället för att laga mat, stryka och städa kan ägna tid åt barnen? Kan det finnas möjlighet att i någon form få hemnära tjänster för barnfamiljer?

Anf. 86 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte om hemmet blir barnvänligare av att man får hushållsnära tjänster. Jag tillhör den generation som har tvättat och strukt kläder och städat hemmet tillsammans med barnen. Jag har ibland t.o.m. tvingat barnen att tvätta sina kläder.

Hushållsnära tjänster är en fråga för sig. Jag anser inte att man för närvarande ska införa sänkt moms enbart på hushållsnära tjänster. Det vill jag säga om det var kärnfrågan i Berit Adolfssons inlägg.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Anf. 87 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Statsrådet Ingela Thalén inledde med att framhålla att hon var glad över att vi nu har ett politikområde för barn. Jag är lite frågande till det. Jag är rädd för att detta på något sätt isolerar barnen från det övriga samhället – från familjen, från arbetslivet och från ekonomin.

När det gäller ekonomin vill jag peka på att statsministern i gårdagens debatt tog upp att barnbidragen och beräkningsgrunden för socialbidragen inte höjs i takt. Han uppmanade kommunerna att själva klara detta. Jag vänder mig särskilt mot förklaringen att en ökad generell välfärd skulle ge en högre grad av oberoende. Min fråga till statsrådet är: Innefattar inte generell välfärd också makten över vardagen och barnens rätt att få den undervisning och barnomsorg som är bäst för dem?

Anf. 88 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Med barnpolitik syftade jag i min inledning på ett politikområde för att förverkliga barnkonventionen. Till skillnad från tidigare har barnkonventionen och därmed barnpolitiken lyft fram barnet som individ på ett sätt som vi inte förut har gjort. Det är kanske barnkonventionens alldeles unika verktyg.

När det gäller makt över vardagen tycker jag att det är alldeles självklart att generell välfärd ska syfta till att den enskilda människan får makt över sin egen livssituation. Det är också avsikten. Vi har funnit att olika stödformer – underhållsbidrag, barnbidrag och bostadsbidrag – kolliderar och skapar marginaleffekter för familjer med låga inkomster, och vi ser över den frågan. Jag räknar med att få ett förslag under februari.

Anf. 89 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tar tacksamt emot informationen att makten över vardagen ingår i den generella välfärden. Jag hoppas att jag får möjlighet att vid något tillfälle när vi har mer tid på oss fortsätta att diskutera det här med statsrådet. Statsrådet kan ju inte vara med nästa vecka.

Jag vill ställa ännu en kort fråga. Ingela Thalén gick i sitt anförande in på den nationella handlingsplanen för utveckling av hälso- och sjukvård och tog upp de 9 miljarder kronorna. Detta tillhör inte direkt statsrådets ansvarsområde, men eftersom det berördes vill jag fråga: Varför säger regeringen och socialdemokraterna nej till att i den planen medge att barn ska få ha barnläkare som husläkare?

Vi har i dag få allmänläkare ute i den öppna vården, och de är inte specialutbildade för barnsjukvård. Varför då inte ge barnen rätt till den allra bästa hälso- och sjukvården?

Anf. 90 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik:

Fru talman! Jag är inte riktigt säker på att jag förstår vad som är bakgrunden till det som Cristina Husmark Pehrsson säger. Utgångspunkten för handlingsplanen är just att barn ska få tillgång till den bästa vården. En del av planen handlar om att man ska bygga upp familjemedicinska centrum där man ska se såväl till barns och ungdomars som till hela familjens hälso- och sjukvård.

Jag vet att det inte finns tillräckligt många barnläkare för en full utbyggnad av bl.a. barnavårdscentraler, men att det i sjukvårdsplanen

skulle förbjudas att barn skulle få tillgång till barnläkare känner jag inte riktigt igen.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Anf. 91 BERIT ADOLFSSON (m):

Fru talman! Efter det att jag anmälde mig till den här debatten har flera tidningar haft artikelserier under rubriken Barn i Sverige. Det föranleder mig att ställa frågan hur det är att vara barn i ett land där socialdemokratisk politik har satt sina spår. Jag talar nu inte om pengar utan om inställning, lite sofistikerat uttryckt vad som rör sig i huvudet på människor.

Nej, jag hävdar att barn inte har det bra i välfärdens förlovade land. Alltför många barn har det alltför dåligt.

Barn i Sverige har inte tillgång till sina föräldrar.

Barn i Sverige kan inte kräva att deras behov blir tillgodosedda.

Barn i Sverige har dåligt rättsskydd om det inte värnas av deras föräldrar.

Vi kan drömma om system som är så perfekta att ingen behöver vara god, sade en gång T.S. Eliot. Vi är nu nästan där. Vi har ett system där föräldrar inte avkrävs ansvar för de barn som de har satt till världen, ett system som hindrar människor från att mogna, ett system där kollektiv välfärd är viktigare än individens välfärd, ett system där sociala myndigheter med alla sina tusentals anställda inte lyckas hjälpa den som har det svårt, ett system där barn och vuxna många gånger är rädda för och om de så kan undviker den s.k. socialen.

De offentliga systemen, hur de än förändras, räcker inte till för samhällets olycksbarn när man konsekvent har utplånat det civila samhällets och den enskilda individens ansvar för sig själv och för andra. Då blir det så här. Då nöjer man sig liksom statsministern i går med att det finns kollektiv välfärd, vad det nu är. De enskilda människorna får inte den hjälp som de behöver, och utsatta barn får det definitivt inte. Det räcker inte med pengar. Det är inställningen till familjen och barnen som behöver ändras.

Varför finns det ingen plats för barn i unga människors liv? Varför är det så svårt att vara barn i Sverige i dag? Varför är det så svårt att vara förälder? När naturens klocka ringer, när det känns som att det fattas något i livet, när man känner att man vill finnas till för någon, för ett barn, sviker den socialdemokratiska politiken. Man ges inte möjligheter att vårda och fostra sitt eget barn.

Som kristen leder det kristna budskapet och den kristna etiken mig i mitt dagliga arbete. En stark symbol i Bibeln är barnet som frälsare. Jag är ingen teolog utan en vanlig troende och ifrågasättande kristen. Jag tror att budskapet till oss människor är att barnet frälsar oss från vår egen egoism. Därav begreppet frälsaren.

I Sverige fungerar inte detta budskap eftersom man inte tillåts att växa och bli stor i sin föräldraroll. Barnkonventionen, Barnombudsmanen och utredningar av olika slag talar om barnens behov, senast utredningen *Omhändertagen: Samhällets ansvar för utsatta barn och unga*, som jag har ögnat igenom.

Barnens behov står inte högt i kurs i Sveriges offentliga välfärdssystem. Barns behov är inte att som ettåringar skiljas från sina föräldrar och vara i offentlig omsorg. Barns behov är inte att föräldrarna flyttar ifrån

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

dem. Barns behov är inte att pendla i skytteltrafik mellan två hem. Det är samhällets och de vuxnas behov som tillfredsställs, inte barnens. Många föräldrar abdikerar och godtar tacksamt att samhället tar över.

I internationella enkäter har man frågat barn om trygghet. Det visar sig att i Sverige känner sig barn mindre trygga än barn i utvecklingsländer. Är inte det en nesa för Sverige? Nu har vi inte ministern här.

Har ni socialdemokrater någonsin frågat er varför det finns 190 000 barn som växer upp i familjer där våld förekommer? Är det välfärd? 150 000 barn växer upp där missbruk förekommer. Är det välfärd? 200 000 barn lever i fattiga familjer. Är det välfärd? 200 000 barn lever tillsammans med sina sjuka föräldrar. Är det välfärd? Nu finns det risk att dessa barn ingår i de olika siffrorna så att man inte kan lägga ihop dem. Men dessa undersökningar gäller inte barn över 12 år. Det finns säkert mycket stora mörkertal utöver de siffrorna.

Det finns familjer som inte vågar vända sig till socialen. Det kan bero på att man i pressen ofta får läsa att lagen inte följs där. Jag har därför i en motion föreslagit en översyn och uppföljning av socialtjänstens arbetsmetoder. Så t.ex. säger en rapport som heter *Barnavårdsutredningar – en kunskapsöversikt* att kunskapen om hur utsatta barn ska skyddas är dålig. Rapporten ger en dyster bild av forskning om barnavårdsutredningar.

Högst hälften av fallen där barn misstänks fara illa anmäls till myndigheterna. Dock är det uppskattningsvis 100 000 barn som utreds av socialtjänsten varje år, och vart femte barn återkommer för ny utredning. Är inte det upprörande? Vi vet så lite om de insatser som man gör och som får långtgående konsekvenser för människor.

Det pågår en uppföljning på vuxna i Stockholm som någon gång som barn har fått hjälp av socialtjänsten med sociala insatser. Av dem har sju av tio vid något tillfälle placerats utanför hemmet. Det som uppmärksammas mest, misshandel och sexuella övergrepp, anser man är det minsta problemet. Betydligt vanligare är att utredningar beror på missbruk och psykiska problem hos föräldrar och även barn, liksom svåra relationsproblem, omogna föräldrar och allmän vanvård.

Barnavårdsutredningar rör i hög grad fattiga och marginaliserade familjer som ensamstående föräldrar, invandrare, arbetslösa och socialbidragstagare. Frågan är om man inte gör ont värre.

Man vet inte säkert vilka konsekvenser socialtjänstens beslut har. Nya arbetsmetoder har införts utan vetenskapliga utvärderingar. Man har heller inte statistik över anmälningar, utredningar och åtgärder. Då är det omöjligt att jämföra och följa utvecklingen och hur det går för utsatta barn, om denna grupp har ökat och vilken nytta eller kanske skada som sociala myndigheters beslut har åsamkat dessa barn.

Vårdpersonal har i utredningen *Vilsebarn i välfärdsland* själva tillstått att det finns exempel på hur föräldrar förminskas och förnedras och att socialtjänsten tar felbeslut med svåra konsekvenser för barn.

Nu finns det barn som behöver väldigt stor hjälp. Det är de utsatta barn som jag har intresserat mig speciellt för som bor i familjer med missbruk eller psykisk sjukdom. Dessa barn far väldigt illa. De är osynliga i samhället. Den grupp människor som själva är fångade i missbruk och psykisk sjukdom saknar självförtroende, vilja och framtidstro, och de

kan vara känslomässigt avtrubbade. Detta till trots lämnas barnen i deras vård. Många sådana barn har inte någon i hela världen att lita på.

Fru talman! Den ska risas som risas bör, Socialdemokraterna och dess stödpartier.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Anf. 92 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! I ett tidigare inlägg replikerade jag på Inger Davidson och kritiserade den förvanskade bild av Sverige som hon försökte ge i debatten om barnens situation. När jag nu hör Berit Adolfsson blir jag ännu mer skrämmd över vilka bilder man målar upp över barns situation. Jag kommer naturligtvis att ta del av protokollet som skrivs.

Jag frågar mig: Är detta verkligen moderaternas bild av barnens situation i Sverige? Jag kan inte tänka mig att övriga moderater i denna kammare ställer upp på den bild som Berit Adolfsson målar upp utifrån sitt, som hon påstår, kristna tänkande över barnens situation i Sverige av i dag.

Anf. 93 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Detta är min erfarenhet av samhället i dag. Jag har mycket nära erfarenhet. Det är inte alla, politiker eller andra, som känner till saker och ting. Det som jag har tagit fram är till stor del ur rapporter, tidningsartiklar och andra saker som är offentliga. Jag har pekat på dem. Sammantaget ser det ut att vara en förskräcklig bild.

Jag menar att detta är en förändring av det budskap och den instinkt som människor har. De vill ta hand om sina barn, och det får de inte.

Anf. 94 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Som förälder till barn och som aktivt arbetande i olika barnorganisationer följer jag naturligtvis också situationen. Det är märkligt att vi kan komma fram till så fruktansvärt olika bilder av barns situation.

Jag vill inte påstå att allt är väl. Vi har fått beskrivningar i denna kammare av situationen och hur det ser ut i dag, och allt är inte väl. Vi har mycket kvar att göra. Men den nidsbild som jag vill påstå att Berit Adolfsson målar upp stämmer inte med situationen i Sverige av i dag.

Anf. 95 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Det kan diskuteras om det är en nidsbild. Men det är vad som händer i socialdemokraternas Sverige, där man har haft makten under hela 1900-talet. Någon måste säga till någon gång att det är socialdemokraterna som bär ansvaret.

Anf. 96 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag ska skratta eller gråta över den totala svartmålning som Berit Adolfsson här gör. Det finns flera andra moderater som faktiskt har sagt att det också finns bra saker i Sverige. Det Berit Adolfsson nu säger är att det är totalt obarnvänligt i Sverige.

Det är möjligt att de internationella institutionerna, OECD, Unicef, osv. har fel enligt moderaterna. Det kan ju vara så. Men vi har på många

områden visat att Sverige ligger i topp och att de allra flesta barnen har det bra i Sverige.

Det är vi inte nöjda med. Vi ska självklart göra allt för att alla barn ska ha det bra i Sverige. Berit Adolfsson säger att det finns för många socialsekreterare, eller menar att det finns för många inom socialen. Finns det alltså för många socialsekreterare som inte tar hand om de mest utsatta? När blev egentligen fattigdomen som värst för barnfamiljer i Sverige? Kan Berit Adolfsson svara på det?

Anf. 97 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Jag har inte sagt att det finns för många. Jag säger att alla de som finns ändå inte kan hjälpa dem som behöver hjälp. Det är vad jag har märkt.

Barnen togs från föräldrarna och föräldrarna från barnen av makarna Myrdal, anser jag, som på 30-talet i sitt arbete öppet visade förakt för föräldraskapet. Deras politiska barnbarn spinner vidare på det temat, och människorna ser det inte förrän det är för sent. Det är min uppfattning.

Anf. 98 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Om vi läser de rapporter som finns och välfärdsbokslutet, där man har gjort en väldigt noggrann genomgång av hur det såg ut under besparingsperioderna, visar det sig att fattigdomen ökade mest under 1992 och 1993 därför att arbetslösheten ökade som mest då. Det skedde under Berit Adolfssons partis ledning. Ni hade makt att försöka göra någonting åt barnfamiljerna då, vilket ni tydligen inte gjorde.

Var förbjuder socialdemokraterna föräldrarna att växa, som Berit Adolfsson påstår här? Jag ser inget sådant förbud i det.

Berit Adolfsson säger att det är fel att barnen får resa mellan föräldrarna. Är det så att Berit Adolfsson vill förbjuda föräldrar att skiljas, eller vill Berit Adolfsson förbjuda barn att träffa båda sina föräldrar?

Anf. 99 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Mitt påpekande är att det inte är barnens behov som tillfredsställs med detta. Det är det jag vill säga.

Nu gör frågeställaren samma fel som barnen i skolan gör när de kommer hem med dåliga betyg och säger att det finns några som är ännu sämre. Vi är inte ännu sämre, men vi hann inte göra så mycket åt problemen.

Anf. 100 ROLF OLSSON (v):

Fru talman! I Sverige bor i dag runt 1,9 miljoner barn och ungdomar i åldrarna 0–18 år. De flesta barn lever under goda omständigheter. Men som vi har hört har flera rapporter lämnats under senare tid som allvarligt indikerar att många barn och deras familjer, och då inte minst ensamstående föräldrar med barn, är 90-talets förlorare ekonomiskt och socialt. Det finns en rad materiella förklaringar till detta.

En mycket viktig faktor är den höga arbetslösheten under stora delar av 90-talet, som kraftigt påverkade hushållens ekonomiska situation. En annan parallell orsak till försämrad ekonomi för framför allt barnfamiljer

är försämrade ersättningsnivåer i socialförsäkringssystemen och ökade kvalifikationskrav för t.ex. bostadsbidrag under dessa år.

Samtidigt har också kommunsektorn genomgått en ekonomisk kris, vilket bl.a. lett till markant höjda avgifter på en rad områden. Den andel av t.ex. barnomsorgskostnaderna som täcks av föräldrarna har under perioden 1990–1998 ökat från 10 till 17 % som ett riksgenomsnitt. Det innebär självklart avsevärt ökade utgifter för barnfamiljerna.

Det blev inte så att alla fick bära bördorna lika under 90-talets krisår, även om det sades så ibland i debatten. Ensamstående föräldrar, invandrarfamiljer och ungdomar fick bära de tyngsta bördorna. Det har slagits fast bl.a. i välfärdsbokslutet.

För de mest utsatta – bl.a. för många ensamstående föräldrar med barn – finns tydliga tecken på att den bekymmersamma situationen permanentats och att de sociala klyftorna växer i samhället. För Vänsterpartiet är detta oacceptabelt. Åtgärder måste vidtas som minskar klyftorna och som innebär förstärkt stöd till barnen och deras familjer – inte minst till de ensamstående föräldrarna med barn.

Det finns förhoppningsvis här i kammaren en bred enighet om att alla barn ska ha lika möjligheter och förutsättningar, men många barn upplever djupt in i märgen att det inte stämmer. När marginalerna i hemmet krymper, som de gjort för alltför många barnfamiljer, är det ofta kostnader för fritid och semester som får stå tillbaka, även om dessa kostnader är blygsamma. Då får många barn när de jämför sig med jämnåriga uppleva att talet om lika förutsättningar inte alls stämmer med verkligheten. Så slår klassklyftorna obarmhärtigt redan från barnaåren. Den dåliga ekonomin påverkar också ofta relationerna inom familjen. Många barn får tydligt känna av de vuxnas oro och stress över hur de ska klara uppehållet.

Nu finns det andra möjligheter. Nu är de ekonomiska förutsättningarna betydligt bättre, och vi står inför viktiga vägval i det politiska arbetet. En möjlig väg är att målmedvetet laga revorna i den generella välfärden, förstärka och bygga ut socialförsäkringar och trygghetssystem och ge förutsättningar för bättre barnomsorg och skola. En annan väg är att i stället satsa på skattesänkningar, ytterligare urgröpning av generell välfärd och privatisering av offentlig sektor. För oss i Vänsterpartiet är det självklart att det är detta första alternativ som gäller när vi formulerar våra förslag. Vi gör det inte minst mot bakgrund av den situation som många barn och deras familjer hamnat i under 90-talet och som alltför många fortfarande lever kvar i.

Vi har här flera gånger hört om studien från Socialhögskolan i Lund, som hade sin utgångspunkt i familjernas bostadssociala förhållanden. Man konstaterar att de 150 000 barn som lever i fattiga familjer får sämre förutsättningar vid livets start än sina jämnåriga, trots att föräldrarna gör allt för att sätta barnens behov i främsta rummet.

En annan rapport som också har berörts här är rapporten från Kommittén mot barnmisshandel. Man har kommit fram till det glädjande resultatet att barnmisshandeln tycks minska totalt i landet. Men det finns ett viktigt konstaterande, och det är att barn till föräldrar med låg inkomst löper en förhöjd risk att bli misshandlade. Vanmakt och stress ökar när de ekonomiska marginalerna inte finns, och det finns ofta med i bilden just vid barnmisshandel. Det sambandet utgör enligt min mening ett

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

starkt motiv för en social reformpolitik som särskilt gynnar de fattigaste barnfamiljerna. Därutöver krävs självklart andra stödåtgärder i familjer där barnmisshandel förekommer, men ekonomisk trygghet är en viktig grund.

Fru talman! Det finns en rad grupper av barn som kan sägas vara särskilt utsatta. Flera har nämnts under debatten i dag. Jag ska också nämna en sådana grupp, utan att därmed glömma andra grupper. Jag vill ändå nämna barn till psykiskt sjuka föräldrar.

Det finns fortfarande betydande kunskapsluckor när det gäller hur situationen ser ut sammantaget i landet. Sådana kunskaper är naturligtvis avgörande för att man ska kunna nå barnen med adekvata insatser.

Det är många barn det handlar om; det vet vi. Man beräknar att mellan 20 och 30 % av de psykiskt sjuka har barn i åldrarna 0–18 år. Barnen får alltför ofta ta ett alldeles för stort ansvar, och föräldrarnas sjukdom medför ibland bristande omsorgsförmåga. Barnen löper en förhöjd risk att själva drabbas av psykisk ohälsa och annan psykosocial problematik. Det krävs en god samverkan mellan psykiatri och socialtjänst för att man tidigt ska kunna uppmärksamma dessa barn. Det krävs också bättre kunskaper bland berörda personalgrupper.

Nu håller ett program på att utarbetas för att öka kunskapsutvecklingen i socialtjänsten. Det kan vara ett bra första steg. Men det finns anledning att noga följa utvecklingen när det gäller dessa barn.

Fru talman! Jag har i mitt anförande betonat vikten av ett arbete som är ägnat att stärka den generella välfärden och som särskilt måste rikta in sig på de ekonomiskt och socialt mest utsatta barnfamiljerna. Att barnbidragen nu åter höjs är en satsning som verkar i rätt riktning, men tyvärr når den inte alla. Den når inte, som vi har hört, de barn och barnfamiljer som allra främst behöver den, nämligen dem som uppbär socialbidrag. Några kommuner i landet har visserligen beslutat låta höjningen slå igenom vid socialbidragsberäkningen, men det är orimligt att inte det sker samlat över landet.

Vänsterpartiet kommer att arbeta för en lösning på denna mycket tydliga rättvisefråga. Det är en fråga om trovärdighet inför de barn och barnfamiljer som har minst marginaler. En bred satsning på dessa barn och barnfamiljer måste prägla kommande budgetarbete.

Anf. 101 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Vi har ett gemensamt intresse i barn till missbrukare och sjuka föräldrar. Jag undrar om Rolf Olsson har någon insikt i barn- och ungdomspsykiatrins svårigheter och möjligheter att hjälpa barnen.

Anf. 102 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har en del insikter i detta. Jag kan säga att jag har arbetat som socialarbetare i mer än 20 år, så jag har naturligtvis i arbetet med barnfamiljer samverkat just med barn- och ungdomspsykiatrin. Jag vet att det där finns en del problem med köer och med bristande resurser. Jag hoppas att man kommer att börja förbättra detta i samband med de vårdmiljarder som satsas. Det gäller de 9 miljarder som vi tog beslut om i samband med budgeten. Det finns också beskrivet i handlingsplanen.

Inriktningen ska ju inte minst vara på barn- och ungdomspsykiatri. Så jag har gott hopp om att det kommer att ske förbättringar när det gäller barn- och ungdomspsykiatri.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Anf. 103 BERIT ADOLFSSON (m) replik:

Fru talman! Eftersom Rolf Olsson tillhör stödpartierna hoppas jag att han arbetar hårt med denna fråga.

Ett litet barn på t.ex. 4 år ska inte behöva vänta två år, hälften av sin levnad, för att få hjälp av barn- och ungdomspsykiatri och under den tiden vara instängt mellan hemmets fyra väggar med en människa som inte kan ta vara på sig själv.

En annan sak är att tingsrätterna nu begär utredningar hos barn- och ungdomspsykiatri när man inte kan bestämma hos vilken förälder barnen ska vara. Är det något som Rolf Olsson känner till? Det är i så fall också ett sätt att fördröja det här när det gäller både de barn vars föräldrar ska skiljas och de barn som behöver den här absoluta vården.

Anf. 104 ROLF OLSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tror att de här satsningarna kommer att märkas i form av förbättrade möjligheter för de drabbade barnen ute på de barn- och ungdomspsykiatriska mottagningarna. Det är jag rätt säker på. Det handlar också om samverkan med vuxenpsykiatri och socialtjänsten.

Helt avgörande är ju en bred generell satsning på välfärdsolitik, en social reformpolitik, nu när de ekonomiska förutsättningarna ges. Även om det naturligtvis finns individuella förklaringar tror jag att t.ex. barn till psykiskt sjuka föräldrar, som själva löper förhöjd risk att bli sjuka, har en oerhört stor nytta av en samlad välfärdsolitik, och den driver vi. Men jag är inte säker på att moderaternas politik med skattesänkningar och privatiseringar är den rätta medicinen för de här barnen. Det är jag skeptisk till.

Anf. 105 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! "Barns och ungdomars möjligheter" är en utmanande rubrik på den här delen av den allmänpolitiska debatten. Jag har valt att fästa uppmärksamheten på de mest utsatta barnens möjligheter. Det är trots allt de barnen som bäst behöver samhällets stödåtgärder.

I gårdagens Expressen kunde vi på första sidan läsa att drottning Silvia föreslår att man ska spärra Internet för barn. Anledningen är att pedofiler och barn alltmer knyter kontakt över Internet. Man tror att ungefär 2 000 barn är inblandade i bilderna och att det tillkommer två nya barn varje vecka som inte tidigare har varit kända.

Rapporter till Rädda Barnen om barnpornografi på Internet har i det närmaste fyrdubblats under 1999 i förhållande till föregående år. Rädda Barnen säger: Under åren 1997 och 1998 fick vi sammanlagt 320 tips, under 1999 över 700 tips. Rädda Barnen har indikationer på att det har förekommit s.k. *webcasts* vars huvudsakliga syfte har varit att visa sexuella övergrepp mot barn. Det är övergrepp som helt enkelt visas i realtid. De begås någonstans i världen och läggs ut på nätet i samma stund. Tekniken är enkel och billig och används ofta för konferens-TV över nätet. Polisen saknar, och det gäller inte bara i Sverige, nödvändiga resurser för att möta problemet.

Fru talman! Kära vänner! Detta är larmklockor som vi måste ta till oss. Det är oacceptabelt med barn som kränks, utnyttjas och förnedras. Jag förutsätter att vi alla försöker hitta lösningar på detta problem. Vi var många som var glada i den här kammaren när vi äntligen kunde fatta beslut om förbud mot barnpornografiska bilder; det gäller även innehav. Vi kommer ihåg att ikraftträdandet var den 1 januari 1999 efter flera års diskuterande. Och nu kommer den nya tekniken och drar med sig detta fasansfulla för våra barn. Det handlar då om att vi, trots att Internet och den nya tekniken är positiv, ser till att det skapas regler som befriar våra barn från detta.

Fru talman! I morgonens nyhetssändning på en av TV-kanalerna berättade man att anmälningarna till BRIS om misshandel och vanvård hade ökat med 20 % förra året jämfört med året innan. Detta är allvarliga siffror. Hur ska det gå för de barn som ringer till BRIS och ber om att få hjälp? Det är små människor som kanske har lidit ganska länge innan de bestämmer sig för att ringa.

Jag tänker på barns psykiska hälsa som blir allt sämre av olika skäl. Jag tror att klimatet, den kultur som börjar växa fram i det svenska samhället, är en av orsakerna. Tyvärr säger jag att det är så. "Ensam är stark" har börjat bli honnörsord. Barnen är på något sätt inte egna medborgare, utan de blir slagträ i olika debatter. Familjerna förvägras att ordna den barnomsorg som passar dem bäst. Samhället pläderar för en likriktning av barnomsorgen. Fru talman! Den här ideologiska debatten kanske är den viktigaste i dag.

Jag tänker på barn som drabbas av sorg. Det är kanske en förälder som dör. Vad får dessa barn för automatisk hjälp i dagens samhälle? Fru talman! Jag kanske skäms lite över att säga att hjälpen i princip är av ekonomisk karaktär. Det finns ett bra skyddsnät ekonomiskt. Det är jag glad för. Man kan få en överförmyndare hemma i kommunen, men dennes uppgift är enbart att bevaka de ekonomiska intressena för barnet. Det är kanske dags för oss att plädера för att en stödperson eller en stödfamilj är ännu viktigare för det här barnet. Den efterlevande föräldern kanske inte har möjlighet att riktigt se hur barnen mår när de har förlorat en förälder. Jag ställer den här frågan till oss därför att så mycket i det svenska samhället utgår från materiella värden och allt mindre utgår från icke materiella värden.

Hur mår våra kära flyktingbarn i Sverige i dag, som väntar och väntar för att få veta om de ska få stanna? Ett barn aklimatiserar sig ganska fort. Barn sitter och väntar i en förläggning på besked, och i dag kan det dröja upp till tre år.

Fru talman! Jag tycker inte att detta är förenligt med FN:s barnkonvention. FN:s barnkonvention omfattar också dessa barn. Vi kanske skulle säga att de ska behöva vänta max ett år. Det är också lång tid, men jag är medveten om att det är svåra processer som ligger bakom. Man måste göra avvägningar.

Hur har våra barn det i dag som har de dolda handikappen, handikappen som inte syns? Det är så lätt att tro att det som inte syns inte finns. Får de barn som har ett hav av oro och ångest inombords, barn som har DAMP, tillräckliga resurser? Barn till missbrukande föräldrar och psykiskt sjuka föräldrar har några av er berört. Jag ska inte göra det.

Men, fru talman, det jag tror är utgångspunkten och det som avgör hur vi ska lösa alla de här problemen är att vi inser att alla dessa utsatta barn behöver ett särskilt stöd för att över huvud taget ha möjlighet till ett värdigt liv.

Det andra jag tror att vi kan vara överens om är att tidiga ingripanden och agerande är A och O. Ett barn som får vänta får alltid en sämre situation. Låt oss se dessa barn som den allra viktigaste gruppen att prioritera för att de ska få ett värdigt liv.

Anf. 106 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag satt på mitt arbetsrum och hörde Chatrine Pålsson tala mycket varmt om de utsatta barnen. Varför är kristdemokraterna inte beredda att ta de politiska konsekvenserna av det? I höstas var ni ensamma om att gå ihop med moderaterna om att säga nej till att barn till arbetslösa får plats i barnomsorgen och förskolan. Det förvånar mig väldigt mycket mot bakgrund av de många varma ord som Chatrine Pålsson talar om utsatta barn.

Anf. 107 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Vi tycker att de som känner sina barn bäst är föräldrarna. Jag vet inte att partiet har sagt nej till att de ska få ha möjlighet till en plats, men man kanske ska utgå lite grann från att de ska komma överens om detta och att de ska ha möjligheten.

Vi har pläderat för den öppna förskolan. Vi har sagt att det är familjens behov som ska styra och ingenting annat. Men det handlar också väldigt mycket om hur man värderar föräldrarna. Jag tycker fortfarande att föräldrarna är de viktigaste personerna i ett barns liv.

Anf. 108 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Vi tycker alla att föräldrarna är de viktigaste personerna i ett barns liv. Det är inte det den här frågan handlar om. Den handlar inte heller om något obligatorium för föräldrarna. Den handlar om föräldrarnas rätt att när de är arbetslösa få en barnomsorgsplats till sina barn.

I Örebro har vi tittat närmare på effekterna av rätten för arbetslösa att få plats i barnomsorgen. Det visar sig att det i de stora miljonprogramsområdena, med många barn som har svårigheter med t.ex. svenskan, kan handla om hundratals barn som behöver plats. I andra områden, med många villor, med föräldrar med goda ekonomiska förutsättningar, handlar det om enstaka barn. Det är de utsatta barnen som ni inte är beredda att göra en ekonomisk insats för och ge en rättighet. Det är skamligt, Chatrine Pålsson. Ni står ensamma med Moderaterna i det ställningstagandet. Centern och Folkpartiet följer samarbetspartierna.

Anf. 109 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Dessvärre är det väl så, Inger Lundberg, att vi inte är överens om att föräldrarna och hemmet är det bästa för barnen. I så fall skulle ju Inger Lundberg och socialdemokraterna acceptera att familjen får bestämma hur man vill ordna sin barnomsorg, om man vill ordna den i det egna hemmet, genom föräldrakooperativ eller på annat sätt.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Men eftersom man vill ha en likriktning – där man nu också vill införa en maxtaxa – och de familjer som väljer en annorlunda barnomsorgsform, som passar familjen bäst, blir utan ekonomiskt stöd, kan det i varje fall inte för Inger Lundberg vara så att föräldrarna är de viktigaste personerna för barnen.

Anf. 110 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Barn mellan tre och åtta år tillbringar 2 timmar och 45 minuter per dag med massmedierna. Det är just barn och medierna som jag tänker ägna ett par minuter åt under den allmänpolitiska debatten, när vi riksdagsledamöter fritt får välja ämnen att sätta upp på den politiska agendan.

Barn i Sverige dricker i dag mer cocacola än mjölk. Gör de det för att det är hälsosamt? Nej, de gör det därför att reklam fungerar även på barn. Med den massiva barnreklam som Coca-Cola satt in och som vi kan se på TV 3 och TV 5 och faktiskt ibland också på TV 4, fast de inte får sända reklam riktad till barn, vet alla barn i Sverige nu att också jultomten dricker cocacola. Det här sätter sina alldeles tydliga spår i konsumtionen. Självklart på någon annans bekostnad. I det här fallet mjölkens.

Men borde inte föräldrar veta bättre? Ja, den frågan slutar jag aldrig att ställa mig.

I Sverige är det förbjudet att rikta reklam till barn under tolv år. Men om ett TV-bolag sänder från ett annat land är det det landets lagstiftning som gäller.

Norden är lite speciellt i sin syn på barn och barns utveckling i relation till övriga europeiska länder. Vi har en barnpsykologisk tradition där vi vill skydda små barn mot kommersiellt utnyttjande.

Hur vi ska lyckas hålla kvar den positionen beror på hur vi lyckas informera, utbilda och debattera med våra samarbetsländer. Ska vi lyckas med det måste ju frågans status höjas, befintlig forskning få stöd och riktade resurser sättas in.

I februari bjuder Sverige på ett seminarium om barn i det nya medielandskapet. Miljöpartiet menar att det är ett gott initiativ som måste följas upp.

Fru talman! Enligt Barnbarometern har inte TV-tittande hos barn i åldern tre–åtta år ökat de senaste åren, men det har förskjutits till mer video- än TV-tittande. Videogram har vi ingen förhandsgranskning av i Sverige, och Biografbyråns uppgift – ni vet den där byrån som vill avskaffa sig själv och skäller på kulturministern för att hon vill ha rotation bland de anställda – är att granska biograffilmer och videogram som visas offentligt, för att hindra filmer med förråande innehåll att visas offentligt och att fastställa åldersgränser som förhindrar att filmer som kan vålla barn och ungdomar psykisk skada visas vid offentliga tillställningar och allmänna sammankomster där barn har tillträde.

Men videogram som hyrs ut behöver inte förhandsgranskas och har därför inte heller någon åldersgräns. Det vore högst rimligt att kräva åldersgränser på alla videogram. Miljöpartiet menar att åldersgränsen för när du kan anses mogen att se vuxenfilm och video borde höjas till 18 år. Det tycker även Biografbyråns anställda, de som vill avskaffa sig själva.

Barn mellan tre och åtta år minskar kontinuerligt sitt läsande. År 1984 läste barnen 48 minuter per dag och 1999 var det 23 minuter. Läsfrämjande insatser till trots är det en negativ trend och den är icke bruten.

Vi hade ett *public service*-seminarium häromdagen här i riksdagen. En av dem i panelen som företrädde de kommersiella intressena sade att bilden är magisk. Jag håller med. Men den mest magiska bilden är den bild du skapar själv när du läser. Att utveckla sitt inre bildspråk är något som aldrig kan ersättas med yttre bilder. Tvärtom kan alltför mycket pådyvlade färdiga bilder trubba av det egna inre skapandet. Det leder till likriktning och enfald.

För att ta upp kampen mot de kommersiella krafterna som i dag styr världens barns bilder och likriktar dem vill vi i Miljöpartiet sänka bokmomsen till 6 %. Vi tror att det är en viktig politisk markering för att visa vuxna att vi tycker att läsandet är viktigt och att det är de vuxna som är förebilderna för sina barn. Barn gör inte det vi säger, de gör det vi gör.

Fru talman! Flickor mellan tre och åtta år tittar oftare på TV under en längre tid. Detta faktum synes extra allvarligt då forskare har påvisat att flickor som ser mycket på TV får minskat självförtroende, medan pojkar som ser mycket på TV får stärkt självförtroende.

Våldsskildringsrådet har belyst jämställdheten i de vanligaste spelfilmerna under några år och säger att de mest populära filmerna har populära manliga hjältar. Kvinnliga stjärnor lyser till stor del med sin frånvaro. De finns i biroller. Det finns en påtaglig brist på kvinnor i huvudroller. Huvudkonceptet är två män i konflikt och våldsam upplösning. Amerikanska filmer dominerar fortfarande kraftigt – 71 % på bio och 84 % på video.

Bland de tio mest sedda filmerna finns endast en kvinna i huvudrollen, och vi vet alla att det är Julia Roberts. Påfallande många kvinnliga biroller är besatta med extremt unga kvinnor, vilket är en klar förändring sedan den gamla Hollywoodfilmens dagar med starka, erfarna kvinnor med karaktär i huvudrollen.

Extra ekonomiska satsningar från riksdagens sida börjar ge utslag i mer produktion av svensk film. Miljöpartiet menar att fortsatta ekonomiska satsningar är viktiga från samhällets sida, men att vi också måste följa upp jämställdhetsmålet i produktionen.

I amerikanska medier pågår ständigt en debatt om hur alla de våldsamma filmerna påverkar barn och ungas beteende. Det är inte så svårt att förstå i ett land där det går att läsa på en vägskylt uppmaningen att inte skjuta från vägen. Även på politisk nivå uppmanas TV-bolagen att sanera sitt våldsamma utbud. Miljöpartiet skulle önska att den svenska kulturministern visar lite mer pondus i frågan innan vi får liknande vägskyltar även i Sverige.

Det finns mycket forskning på området att anknyta till. Nordicom har gjort en sammanställning av den mest aktuella forskningen just nu. Miljöpartiet vill ge Nordicom ekonomisk trygghet att fortsätta sin internationellt erkänt högt kvalificerade verksamhet, och vi vill arbeta mot att Nordiska rådet vill göra Nordicom till ett projekt i budgeten.

Fru talman! 77 % av 3–8-åringarna har tillgång till datorer i hemmen i dag. Datorerna har en allt större betydelse även i de små barnens vardag. Här går det att undra lite grann över dataspelens utveckling. Det finns bra och pedagogiska dataspel, men mycket är ren dynga. Vi skulle

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Barns och ungdomars
möjligheter

önska att branschen tog ett större ansvar, att branschen införde åldersregler för dataspelen och att branschen ser till att åldersreglerna verkligen följs.

Sist vill jag och Miljöpartiet påstå att hela den massiva mediala verkligheten som barn lever i i dag ökar klyftan mellan flickor och pojkar, undergräver jämställdhetssträvanden och ger felaktiga bilder av vad som krävs av en människa för att leva tillsammans med andra människor i ett socialt tryggt samhälle.

Anf. 111 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Först vill jag säga att jag tycker att det är bra att vi samlar barns möjligheter i ett område. Det kan ge ett bra avstamp för att just förebygga segregation, klassklyftor, våld och missbruk. Det kanske också kan lyfta blicken internationellt för att se hur vi kan stödja barn runt Östersjön och i fattigare länder. Det är något vi måste göra på alla sätt.

Barn är ingen enhetlig grupp. Förskolebarnet lever under andra förutsättningar än tonåringen. Flickorna lever i en annan situation än pojkar. Barn och unga i storstaden lever under andra villkor än barn i glesbygd. Hälsan är fortfarande ett socialt betingat villkor, och villkoren är inte lika. Barn som lever under gynnsamma sociala och ekonomiska förhållanden har en bättre hälsa i nästan alla avseenden är dem som har mer missgynnade uppväxtvillkor.

De allra flesta barn och unga i Sverige har ett gott liv, särskilt i förhållande till andra länder. Det har vi debatterat under förmiddagen. De har vuxna som bryr sig, de har en rik fritid och vardag där de för det mesta upplever att de bemöts med respekt för sina rättigheter. Levnadsvillkoren är generellt goda. Ingela Thalén nämnde tidigare bl.a. utmärkelserna från OECD. De lovorden var så starka att de internationella utredarna själva ville ha sina egna barn i den svenska förskolan. Det ska vi naturligtvis vara stolta över.

Men välfärden har sprickor. Under 90-talet ökade klyftorna. Alla barn och unga växer inte upp under samma gynnsamma förhållanden. Många barnfamiljer har det oerhört svårt att få ekonomin att gå ihop, inte minst ensamstående. Har de dessutom deltidsjobb inom handeln eller vården är det tufft att få det att räcka till hyra, mat, kläder och fritidsaktiviteter. Det kan gälla småbarnsföräldrar men också tonårsföräldrar.

Barnfamiljernas ekonomi har urholkats, och deras ekonomiska situation har försämrats. Alltför många har hamnat i fattighetsfällan. De mest dramatiska förändringarna skedde mellan åren 1992 och 1993, då andelen barn med arbetslösa föräldrar fördubblades. Dessutom är det dyra och påfrestande barnomsorgskostnader för barnfamiljerna. Det skiljer mycket mellan kommunerna i hur höga avgifter de tar ut.

Åtminstone denna orättvisa kommer den efterlängtda maxtaxan och de fortsatta höjningarna av barnbidragen att avhjälpa. Under en fyraårsperiod – vi har diskuterat detta flera gånger under förmiddagen – höjs barnbidragen från 650 kr i månaden till 950 kr. Det är en viktig reform för alla barnfamiljer. Jag förutsätter att kommunerna ser till att barnbidragshöjningen kommer alla barn till del, även dem som har det sämst.

Låt mig ta ett exempel med barn- och ungdomsförbundet Unga Örnar. Många av våra barn- och ungdomsledare inom Unga Örnar möter varje vecka barn som har det svårt. Unga Örnar har 25 000 medlemmar

och nästan lika många, 20 000, barn och ungdomar som finns med i den öppna verksamheten på bl.a. fritidsgårdar. Det finns en uppgivenhet hos dem som har det sämst ekonomiskt. Det är därför Unga Örnar kräver att kommunerna omedelbart ändrar sina beslut. Barnbidraget är generellt och ska komma barnen till godo.

Bakgrunden till barnbidragshöjningen är, liksom andra familjepolitiska reformer, att alla barnfamiljer ska ha möjlighet till ett rikt liv där barnen får goda möjligheter att utvecklas. Men det finns en annan viktig fråga som också skulle stärka barnfamiljernas ekonomi, nämligen att se till att barn är barn tills de är 18 år. Det har FN:s barnkonvention slagit fast. Vi i Sverige har etablerat, diskuterat och antagit barnkonventionen på ett mycket bra sätt. Men när det gäller att se barn som barn tills de är 18 år, har vi inte nått ända fram. Jag tänker närmast på studiebidraget. Studiebidraget betalas inte ut under sommarmånaderna. Det är mycket kämpigt för familjer med tonåringar som plötsligt ska klara sig utan bidrag. Tonåringar är inte billiga i drift. Det är definitivt inte alla 16- och 17-åringar som kan skaffa sig ett sommarjobb. Det borde vara möjligt, nu med goda tider framför oss, att klara även en sådan reform. Det tänker jag jobba med framöver inom mitt parti.

Det viktigaste sättet att bekämpa fattigdomen är arbete åt alla, men vi måste också jobba för en kortare arbetstid. Det var synd att vi föll på målsnöret med det första steget i höstas.

En annan positiv reform är den allmänna förskolan, som genomförs stegvis. Barn till arbetslösa ska få rätt till förskoleplats. Barn som just har fått ett syskon ska få chansen att få träffa sina förskolekompisar några timmar om dagen. Det är också den efterlängtdade maxtaxan. Ingen ska behöva betala mer än 3 % av inkomsten för första barnet på dagis. Det är också bra att kommuner som väljer att införa maxtaxan får extra kvalitetspengar.

Nästa steg är den allmänna förskolan för 4–5-åringar. Det är bra för alla barn. Oavsett vilken barnomsorgsform man har valt, t.ex. att vara hemma, är det bra att barnen får träffa sina blivande skolkompisar i förskolan.

Även utbyggnaden av föräldrapenningen och ytterligare en pappamånad är bra. Det har ett värde för alla familjer.

Fru talman! Jag tänkte också hinna beröra skolan och föreningslivet. Vi har på många olika sätt debatterat och antagit FN:s barnkonvention. Vi går vidare med det, inte minst genom barnskrivelsen nästa vecka. I barnkonventionen står det att ingen får diskrimineras och att barn ska sättas i främsta rummet. Det står att barn ska ha rätt att framföra sin mening. Barn och ungdomar ska kunna påverka sin egen situation genom demokrati, inflytande och engagemang inom de områden som berör dem, som fritidsaktiviteter, skola och en trygg och säker skolväg.

Unga Örnars rapport *Dela lika* redovisar den största undersökning bland barn som har gjorts på mycket länge. Där visar det sig att barnen inte är helt nöjda med skolan, även om de är nöjda med sin uppväxt. Just när det gäller skolan är det många som känner att de inte får sina behov tillgodosedda. Det finns uppenbara brister på ett antal skolor i kommunerna. Här finns det stora möjligheter att ändra på skevheter med hjälp av sådana resurser som fler vuxna i skolan. Det kan vara elevassistenter,

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

psykologer, kuratorer, fritidspersonal eller lärare – det avgör kommunerna själva.

Jag vill ge en extra uppmaning till att också ge föreningslivet möjlighet att komma in i skolan. Det är oerhört viktigt med föreningslivet och den demokratiska skolning som föreningslivet kan ge. Det behövs fler ledare inom föreningslivet.

Anf. 112 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Här har det pratats mycket om barnens villkor i Sverige på olika sätt. Jag tänkte ge en annan vinkling och prata om de barn som inte finns ännu, nämligen de ofödda barnen. Det är ett problem inte bara i Sverige utan i hela västvärlden att det föds allt färre barn. Vi vet att de senaste fem åren har antalet barn per kvinna minskat ganska kraftigt. Statistiken visar att det skett en minskning från 2,1 barn till 1,5. Så torr och precis är statistiken, som oroar oss politiker och forskare i Sverige som ser framtida problem i detta. Vi brukar säga: Vem ska ta hand om oss när vi blir gamla? Det är en fråga som man verkligen kan fundera på.

Vi frågar oss också – jag gör det – varför utvecklingen har gått dithän att barn inte längre är självklara i en relation. I varje fall skjuter man upp tidpunkten för det första barnet ganska länge, och därmed kommer det andra barnet ganska sent, om det över huvud taget blir något andra barn.

Detta må vara ett nationellt problem på sikt, men jag väljer att i första hand tycka att det är märkligt att vi har ett samhälle som inte välkomnar och stimulerar barnafödande rent allmänt.

Fru talman! Jag blev inspirerad till detta anförande strax före juluppehållet då vi diskuterade den allmänna förskolan men framför allt maxtaxan på dagis. I den debatten hävdade statsrådet Wärnersson att det minsann skulle bli fart på barnafödandet. Avgifter på dagis skulle få fler att välja att skaffa barn. Den billigare avgiften för höginkomsttagare skulle minsann få trenden att vända.

Så är det naturligtvis inte. Barn skaffar man sig av kärlek till varandra. Barn vill man ha därför att man längtar efter barn. Men då får inte hindren upplevas som för stora. Det är vad vi ser hända just nu.

Att kvinnor väntar med att skaffa barn har många olika orsaker, men den avgjort största orsaken bekräftas i en Sifomätning också strax före jul. Här berättas att nio av tio i åldersgruppen 18–29 år anger stress som orsak till att man är tveksam inför att skaffa barn. För gruppen 30–49 år är siffran 81 %. Det är alltså en väldigt stark markering av att stressen är den avgörande faktorn för att man inte skaffar barn.

Sedan tillkommer ändrade livsmönster rent allmänt, att man väljer att leva singelliv. Ekonomin uppges naturligtvis också som ett stort hinder. Jag återkommer till det. Men framför allt pekar man på att stressen i tillvaron är den viktigaste orsaken. Stressen minskar tiden tillsammans. Kärleken ges inte det utrymme som den kräver.

Fru talman! Är det då så konstigt att det blir som det blir? Nej, jag tycker inte det.

Här har vi ett läge där både man och kvinna i regel jobbar heltid för att få hushållsekonomin att gå ihop – ofta mer än heltid dessutom. Många pendlar till och från jobbet. De par som ännu inte har skaffat barn ser den enorma stressen på tunnelbanan eller bussarna och ser de svettiga pannorna hos föräldrarna som är på väg till dagis och som på eftermiddagen

hämtar ungarna, för att senare på kvällen kanske skjutsa äldre syskon till fotbollsträning eller vad det är fråga om. Då tittar de på varandra och funderar om de verkligen orkar med det här – det verkar jobbigt att skaffa barn – och så avvaktar de. Trötta par orkar inte med varandra, och än mindre orkar de med barn. Så ser det ut.

Fru talman! Maxtaxa och höjda bidrag i olika former löser naturligtvis inte detta. Stressen som det innebär att försöka räcka till finns fortfarande.

För mig ligger ansvaret på ett helt annat plan, fru talman. Bara mer tid för kärlek och samvaro mellan vuxna ger förutsättningar för fler barn. Det är ganska naturligt, eller hur? Bara mer tid för de egna barnen ger förutsättningar för ytterligare barn. Det direkt barnfientliga samhälle som vi ser, dagis för alla till trots, kan aldrig få människor att satsa på fler barn. Bara om vi ger kärleken och relationerna mellan parter och mellan föräldrar och barn mer plats och mer tid kommer barnafödandet att öka.

TCO-basen Sture Nordh skrev ett debattinlägg i Svenska Dagbladet i detta ämne före jul. Han säger så här: Människor har stora svårigheter att få livspusslet att gå ihop. Nu måste statsråden bidra med konkreta lösningar.

Nordh har rätt i sin första analys. Barn upplevs komplicera tillvaron. Tyvärr landar Nordh ändå på att det är större och fler bidrag som ska få trenden att vända. Statsrådets stressgrupp, med Ingela Thalén i spetsen, förväntas komma med begåvade förslag i den här riktningen. Av det här har vi naturligtvis inte sett någonting ännu. Den skåpmat, med ytterligare bidragsregler och –nivåer, fungerar inte.

Möjligen kunde något lämpligt statsråd ta sig an titeln kärleksminister, fru talman, med särskilt uppdrag att ge kärleken en chans genom att skapa mer tid och större frihet att njuta av varandra och umgås med de små och stora barnen. Kan vi föreslå en minister för djurskydd borde en kärleksminister också få plats. Vi får se vad Göran Persson hittar på.

Självfallet kan inga ministrar i världen – tack och lov – skapa ömhet mellan människor, men alla ministrar måste naturligtvis förstå att alla familjer borde kunna leva på sina samlade inkomster med en sådan marginal att tiden för kärleken räcker till. Den tiden ska man själv kunna arbeta ihop, prioritera och värdera som viktig. I mitt Sverige vill jag se ett samhälle där statens åtaganden och utrymme krymper avsevärt, till förmån för den enskilde.

Man skulle kunna säga att en förutsättning för kärleken och barnen är att staten och politikerna drar sig undan till förmån för den lilla familjen. Bara så skapas det utrymme och de friheter som krävs. Familjens livsval måste kunna ske vid köksbordet och inte vara beroende av politiska beslut, som vi hör pratas om här i kammaren, i den utsträckning som vi ser. Valfrihet i vardagen, att kunna leva på sin inkomst med marginal, att ha ett arbete – allt detta ger livsutrymme som stimulerar människor att se varandra, att ta ansvar, att känna glädje och kärlek. Först då, fru talman, kommer våra unga familjer att välja barnen.

Anf. 113 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Jag hörde återigen de insmygande orden om det barnfientliga samhället. Flera moderater har nämnt det i dag. Det är möjligt att Unicef, OECD m.fl., som har gett Sverige internationella utmärkelser för

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Barns och ungdomars
möjligheter

att barn här generellt sett har det bra jämfört med i andra länder, har fel. Jag tycker att det är bra att vi har fått utmärkelserna, och vi ska vara glada och stolta över det. Men vi ska inte vara nöjda, för det finns många barn som inte har det bra.

Anders Sjölund nämner att föräldrarna jobbar alldeles för länge och stressar för mycket. Då undrar jag: Är Moderaterna för kortare arbetstid? Det skulle vara intressant att veta det.

Sedan kan vi skämta till det lite och säga att vi är oroade över att barnafödandet har minskat. Men det allra sista nu är att vi har fått tecken på att det har vänt – alltså i samband med att vi lovade ut maxtaxan!

Anf. 114 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Fru talman! Jag är inte så säker på att våra unga, kärleksfulla par studerar kammarens arbete så tydligt att man genast går hem och funderar på detta med maxtaxan. Jag tror inte att det är på det sättet. Det är utmärkt att vi har en bättre situation i Sverige än i andra länder. Det är bra. Men jag konstaterar samtidigt att det finns stora brister. Vi har ju hört under hela förmiddagen att det finns många familjer som faktiskt lever i misär, och där barnen får väldigt illa. Så jag är inte nöjd med detta.

Det här med kortare arbetstid är en fråga som är viktig. Jag är för kortare arbetstid. Men jag är inte för att vi fattar beslut här. Det måste var och en bestämma; hur jag vill lägga upp min vardag, min livscykel. Det kan inte vara politiker som ska ange detta. Först och främst gäller det att man har ett arbete att gå till. Det är självklart det viktigaste. Men det gäller också att man har en sådan inkomst efter beskattning att man själv kan spara pengar, lägga undan på hög, och sedan använda dem när det passar den egna familjen. Det kan inte politiker avgöra.

Anf. 115 MONICA GREEN (s) replik:

Fru talman! Jag tror faktiskt inte heller att det händer något precis när man går ut och lovar maxtaxa. Vi delar den uppfattningen. Jag tror att det handlar om det sammantagna, att man har en barnvänlig politik som den vi nu lyckas föra i Sverige med höjda barnbidrag, med att ge skolan något bättre förutsättningar – eftersom det finns uppenbara brister på ett antal skolor – och med att se till att vi har en trygghet hos familjerna och att man har ett arbete som man kan vara ledig från och komma tillbaka till efter sin föräldraledighet. Jag tror att det sammantaget gör att man känner sig så trygg att man säger: Ja, nu är vi beredda att skaffa barn. Det tycker jag är positivt i Sverige.

Anf. 116 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Fru talman! Det är viktigt att vi får upp barnafödandet. Jag tror att det är det. Det måste vara så. Ligger det på under två minskar ju befolkningen. Tack och lov är invandringen hygglig på det sättet att den håller uppe de här siffrorna.

För mig är det så att valfriheten är oerhört viktig. Jag tror att det är den viktigaste faktorn också för familjen. Det visar undersökningarna. Man vill faktiskt kunna disponera sin egen tid på ett annat sätt. Man anger stressen som den viktigaste faktorn. Vi har ingen barnvänlig politik i den meningen att barnfamiljerna är beroende av politiska beslut. Nu

hävdar man att 100 kr i barnbidrag är den viktigaste faktorn för att det ska kunna fungera.

Men är det verkligen på det sättet? Måste vi inte sträva efter ett samhälle där de allra flesta ska kunna leva på sina inkomster? Självklart ska vi ha ett system som stöttar de människor som är i kris. Det är statens absoluta uppgift. Men merparten, den absoluta merparten av folket, ska kunna leva på sina inkomster.

Anf. 117 NALIN PEKGUL (s):

Fru talman! Moderaterna hävdar att fler poliser och längre straff är den enda lösningen på kriminaliteten. Vi kan varken skydda oss från brott genom att enbart straffa brottslingar hårdare eller genom att öka risken för att de ska åka fast. I längden är det inte heller en framkomlig väg att låta polisen vaka över alla laglydiga medborgare. Det bästa sättet att skydda oss från brott är att motarbeta orsakerna till att brott begås.

Jag tror att de flesta brott begås när människor känner sig inmålade i ett hörn och när de lagliga vägar som samhället rekommenderar inte framstår som en möjlig lösning på deras problem. Det kan gälla om man har skulder, är arbetslös, lever på socialbidrag och inte har hittat en laglig väg att skaffa sig pengar. Det kan också gälla om man har relationsproblem och saknar språk och inlevelseförmåga. Då kan våld till slut bli den enda utvägen.

Det bästa sättet att motverka brottslighet är som jag ser det därför att skapa ett samhälle där människor är fria och starka och har många valmöjligheter. Grunden för detta, fru talman, läggs i barndomen och ungdomen. Barn som växer upp med trygghet, självförtroende och möjlighet att förverkliga sina drömmar blir också goda medborgare. Alla familjer räcker inte till för att ge detta fullt ut under barnens hela uppväxt. Kommunala verksamheter syftar därför inte bara till att ge utbildning och barnpassning utan även till att ge stöd till barn och ungdomar som behöver det under uppväxten.

Moderaterna satsar inte på barn och ungdomar. I Stockholm ser vi tydligt hur de styrande moderaterna skär ned på verksamheter för barn och ungdom. I t.ex. Tensta, där jag bor, försvann parkleken Nydal. Eftersom jag går genom parken varje dag med min son har jag sett vilken stor betydelse den hade för barn och ungdomar i Tensta. Många kom till parken direkt efter skolan med sina läxor eftersom föräldrarna inte kunde svenska. I parken möttes alla oavsett språktillhörighet, och det gemensamma språket var svenska. Där fanns vuxna som både kunde hjälpa till med läxorna och på andra sätt tjäna som förebilder för barnen.

Jag hävdar inte att polisen inte behöver mer resurser än den har i dag. Men jag tycker att det är cyniskt att som moderaterna gör ständigt kräva att mer av samhällets resurser ska användas till polis och rättsväsende samtidigt som de satsar allt mindre på barn och ungdomar, vilket jag tror är det bästa sättet att förebygga brottslighet på lång sikt.

Anf. 118 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Enligt Aktuellt i politiken talade brottsforskaren Jerzy Sarnecki inför den socialdemokratiska gruppen i höstas. Jag utgår från att Nalin Baksi var där och lyssnade vid detta tillfälle. Enligt citat från Ak-

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Barns och ungdomars
möjligheter

tueellt i politiken sade Jerzy Sarnecki: Brottsligheten är inte en biprodukt av brister i samhället. Stölderna ökar ju i takt med ökad välfärd.

Med den syn som Nalin gav uttryck för nu utgår jag från att hon hade invändningar i samband med detta gruppmöte. Det skulle vara intressant att höra vilka invändningar hon hade och vilka slutsatser hon drog av Jerzy Sarneckis anförande.

Anf. 119 NALIN PEKGUL (s) replik:

Fru talman! Först vill jag bara säga att jag heter Nalin Peggul. Jag var där och lyssnade. Det som är tydligt för mig efter alla de år som jag har jobbat med barn i Tensta, både med läxläsningen och på ett ungdomskafé, är att de barn som får hjälp och stöd klarar sig. De kommer vidare. De får också ett bättre liv. De barn som inte får det stödet och inte har den hjälpen hemma klarar sig inte. Jag har också sett de barn som faktiskt hamnat i kriminalitet, som just har stulit saker, som har gjort inbrott, som har ryckt väskor och allt möjligt. Jag har sett den skillnaden.

Vad jag försöker säga är att det gäller att satsa i tid. Jag lyssnade på en kristdemokrat, tror jag att det var, under förmiddagen som sade att man måste sätta in resurserna i tid. Det är det jag menar. Bara man sätter in resurserna precis i början kommer inte de här barnen att utvecklas till de kriminella personer som de sedan blir. Sedan finns det också klara skillnader. Jag återkommer till det.

Anf. 120 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Det vi nu får höra innebär att de som får stöd klarar sig i dåliga tider. Men de klarar sig inte i goda tider. Då måste det finnas någon reflexion kring detta, och det är den jag är ute efter.

Anf. 121 NALIN PEKGUL (s) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja svara mer ordentligt på den förra repliken. Visst, vi kan få det hur bra som helst i samhället ekonomiskt, men om det inte kommer just de barn som behöver det till del kommer det inte att hjälpa dem i deras liv. Det är det jag försöker säga med det här exemplet. Visst går det jättebra i Sverige. Men det är moderaterna som styr i Stockholm, och det är de som försämrar för barn och ungdomar. Barnen i Tensta får det inte bättre genom det ekonomiska läge som är i Sverige.

Anf. 122 HANNA ERICSON-BROBERG (m):

Fru talman! Barnen är det bästa vi har. Bortom vardagens mödor att få familjens ekonomi att gå ihop, att få tiden att räcka och att räcka till i alla våra roller så vet vi vad vi sätter först och vad vi tycker är viktigast av allt.

Det förra århundradet blev barnens århundrade. Leken blev viktigare, synen på barns utveckling och förmåga förändrades. Men bilden av att barnet bara är en liten vuxen har tyvärr inte helt försvunnit. Barnet förväntas i varje fall anpassa sig helt till de vuxnas värld, även om vi erkänner att barnens behov ofta är andra än våra.

I dag finns det organisationer som ger röst åt barnen, och Hennes Majestät Drottningen verkar ofta aktivt och tydligt i barnens tjänst. Trots att

vi dagligen får den ena rapporten värre än den andra om barns förhållanden så går det framåt, ofta mot det bättre. Man kan t.ex. notera att det för inte mer än ett par decennier sedan fortfarande gjordes vissa medicinska ingrepp utan bedövning på barn.

Men de rapporter vi får i dag är som sagt förskräckande. I går miss-handlades en liten tioårig pojke på väg hem efter att han hade åkt skrid-skor. Gärningsmännen var andra barn, ett par år äldre. Den halvtimme som han genomled är ett övertydligt exempel på att mycket är fel i bar-nens värld.

Det föds ca 100 000 barn per år i Sverige. Och statsministern har i stora propåer bett svenska folket att vara flitigare och att öka den siffran. Regeringen överväger t.o.m. att pressa landstingen att förändra reglerna för provrörsbefruktnings och därigenom ge fler möjlighet att bli föräldrar. Men måste vi inte ställa oss frågan varför de som har möjlighet att få barn inte får fler?

I Sverige får man inte barn. Det heter att vi skaffar barn. När barnet är ett år får mamman ett brev från försäkringskassan med information om den s.k. tvåochetthaltvårsregeln. Jag fick ett sådant brev för någon månad sedan, och rubriken var Vad tiden går fort. Vår lille Hugo är ett år, och nu vill systemet styra när lille Hugo ska få ett syskon. Om vi inte följer reglerna riskerar min familj och andra familjer i liknande situationer att få en mycket påtaglig ekonomisk reprimand. Sänkt sjukpenninggrun-dande inkomst kan försätta en vanlig familjs ekonomi i kris. Redan efter det första barnet är det många som får ekonomiska problem på grund av ersättningsnivån eller helt enkelt därför att kostnaderna har ökat mycket.

Följden av systemet och de ärvda myrdalska tankegångarna är att det lilla barnet som inte kan berätta vad det vill, kanske ännu inte heller kan gå och stå ordentligt, ska tas om hand av några som det inte känner och i en stor grupp med andra barn. Möjligheterna att styra systemet är stora, ansåg dåvarande biträdande socialminister Maj-Inger Klingvall när hon i denna kammare i februari 1999 sade att systemet ger stora förutsättningar att leva familjeliv som man vill. Ja, om kan räkna och om man vill bråka med försäkringskassan om hur många dagar i veckan som man tar ut – tillräckligt antal för att kunna leva under det första året, men inte så många att man sedan inte kan dra ut på det på det sätt som man vill under de följande månaderna och kanske upp till ett och ett halvt år. För en student eller en ung kvinna som inte har haft förvärvsarbete är ju valet ännu mer groteskt. Alternativet är att leva på 60 kr per dag eller att inte få något barn alls.

Familjens möjligheter att hitta andra vägar i systemet är få. Och de blir färre när regeringen väljer att satsa så mycket som 5 miljarder i den grovt styrande maxtaxan. Redan tidigare är bortemot 80 % av de familje-politiska instrumenten mycket starkt styrande, enligt tidigare talman Ingegerd Troedssons förtjänstfulla familjepolitiska bok.

Som vanligt i socialdemokraternas modeller så är det de som har stora plånböcker som får välja – möjlighet att välja att anlita dagis och följa systemet eller att välja bort systemet och hitta lösningar som famil-jen och dess barn vill ha.

Den värld barn kommer till och deras första år är ingen rosaskim-rande tillvaro. De barn som föds friska har egentligen en enorm kapa-citet. De kan lära sig världens alla språk – så är hjärnan funtad. De är

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

naturligt nyfikna och öppna. Alla föräldrar vet vilken oerhörd glädje en liten ettårig krabat sprider. Det är vi vuxna som ger barn livsläxor och bilder av livet som gör att en liten skridskoåkande tioåring kan bli miss-handlad av jämnåriga när han är på väg hem.

Det är inte en statlig uppgift att ge barnen värden, guidning och bekräftelse. Det är i familjen och de gemenskaper som finns runt familjen som den lilla människan utvecklas och får den trygghet och de värderingar som hon behöver för livet. Systemet kan antingen motverka att familjen får möjligheter att klara denna uppgift eller medverka till att familjen får dessa förutsättningar. I dag förhindrar systemet att familjen fyller sin funktion. Det är dags att lämna Myrdal bakom oss. Det är dags att tillåta den lilla gemenskapen, familjens solidaritet och sammanhållning. Utan solidaritet i det lilla och utan att familjens roll blir starkare kommer vi inte till rätta med de skräckrapporter som vi nu ofta får.

De familjer som inte fungerar behöver starkt stöd från stat, kommun och olika gemenskaper i samhället. Barn har ju olika förutsättningar och är olika. Att systemet ska göra dem lika gör bara att ingen eller i vart fall få kommer att passa in. De som det går bra för går det bra för trots systemet, och de som det går dåligt för ställer systemet inte upp för.

Ett mer barnvänligt samhälle måste också synliggöra de problem som barnen har. Var finns statistiken över köerna t.ex. i barnsjukvården runtom i landet? Rädda Barnen har vid flera tillfällen med hänvisning till barnkonventionen påpekat att vi brister i redovisning av barns villkor. Till och från får vi via medierna rapporter om barns hälsa. Barn börjar få s.k. välbefinnandessjukdomar. De sitter stilla för mycket, och de har högt blodtryck. 50 % av alla barn drabbas av allergier, och en fjärdedel av barnen får eksem. Barn med sjukdomar tvingas i många landsting som saknar vårdgaranti att vänta på operation under mycket lång tid. Tidigare i dag har diskussioner också förts här i kammaren om väntan på barnpsykiatrisk behandling. Alltför barn diagnostiseras med bokstavssjukdomar, men behandlingarna släpar efter, och debatten om vad som är rätt och fel i dessa behandlingar är stor. Var är barnens perspektiv i denna vårdpolitik? Att ge vård i tid, med valfrihet och utifrån patienternas behov, måste även gälla barnen.

Av de 100 000 barn som föds per år i Sverige kommer ungefär 10 000 att bli fysiskt misshandlade. 5 000 kommer att bli mobbade, och ungefär 5 000 lever med missbrukande föräldrar. Det finns ungefär 200 gömda flyktingbarn runtom i Sverige. Om den ekonomiska utvecklingen för barnfamiljer fortsätter på motsvarande sätt som under de senaste tio åren så kommer 20 nya barn per dag att leva i bidragsberoende familjer.

Med det system som finns i familjepolitiken och med den värld barnen lever i är det inte konstigt att vi inte skaffar fler barn. Vi borde ha en politik som gör att vi vill få fler barn.

Anf. 123 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag skulle vilja tala om barns och ungdomars psykiska hälsa. Fortfarande är psykisk ohälsa något tabubelagt, och det märks också i samhällsdebatten. Det är inte självklart att söka hjälp när man behöver den, och det är inte ens självklart att man får denna hjälp. Detta kan få katastrofala följder, inte minst för barn och ungdomar.

Bland barn och ungdomar är fysiska sjukdomar betydligt ovanligare än bland äldre människor. Däremot finns det väldigt många psykiska problem bland barn och unga. Ett exempel på detta är att den vanligaste dödsorsaken bland män i åldern 15–29 år är självmord. Och bland flickor i samma ålder är det en av de vanligaste orsakerna. En annan viktig orsak är anorexi som ju tyvärr skördar dödsoffer redan i tonåren.

Många upplever ungdomstiden, och kanske framför allt tonårstiden, som den svåraste tiden i livet. Jag tror att man hade kunnat hjälpa huvuddelen av de destruktiva och utåtagerande ungdomar som bl.a. hamnar i brottslighet om man hade gått in på ett tidigare stadium.

Hur mår då barn och ungdomar i Sverige om man ser på alla barn och ungdomar? Ja, majoriteten mår bra. De trivs i skolan, och de trivs hemma. Samtidigt har vi kunnat se en ökad polarisering, där många barn mår väldigt bra, men tyvärr mår en andel barn väldigt dåligt. Det har visat sig i bl.a. psykosomatiska besvär som huvudvärk, magont, muskelvärk.

Jag skulle vilja räkna upp ett par oroväckande fakta som man har kommit fram till när man har undersökt hur skolelever mår. Man kan säga att tonåringar mår sämre i dag för tio–tolv år sedan. Flickor mår betydligt sämre än pojkar. Speciellt dåligt mår 15-åriga flickor. Var tredje har dåligt självförtroende. 60 % har funderat på att de inte vill leva längre. Var tredje har funderat på att göra sig illa.

15 % av alla ungdomar känner att de inte har någon vuxen att tala med. Då talar jag inte bara om skolan utan över huvud taget någon vuxen att prata med, inte ens föräldrar.

Alltfler barn och ungdomar äter antidepressiva läkemedel. Det finns barn ända ned till fem års ålder som får utskrivet antidepressiva läkemedel.

Ca 15 % av skolbarnen som mobbas. Skolverket har konstaterat att detta bl.a. beror på bristande kompetens från skola, kommun och de professionella grupper som kommer i kontakt med mobbning.

Ytterligare ett problem är att varannan skolflicka har blivit sextrakaserad. Det är mest jämnåriga som är skyldiga till detta, men också några procent är lärare, vilket ofta upplevs som ännu jobbigare för flickorna. Sedan ökar köerna till barn- och ungdomspsykiatri. Man kan alltså inte ta emot alla.

Nu är det inte så att ingenting görs, utan från både landsting, kommun och regering görs det mycket på det här området. T.ex. vill man stärka barnkompetensen för dem som jobbar med barn och ungdomar, göra en översyn av ungdomsmottagningarna och prioritera området barns och ungdomars psykiska hälsa i regeringens hälso- och sjukvårdsplan. Man har även tagit initiativ till ett nationellt utvecklingsprogram om misshandel och sexövergrepp mot barn. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att återkommande mäta barns och ungdomars psykiska hälsa. Men det här räcker inte. Jag tror att mycket av det vi ser, många av de problem som finns, beror på nedskärningar. Det handlar om att kuratorer, skolsköterskor och annan vuxen personal utöver lärare har försvunnit. Det handlar om stress och press i samhället. Även barn lider när föräldrarna blir arbetslösa och har ekonomiska problem. Sedan har vi en grupp barn som har en speciell bakgrund med erfarenhet av krig och våld i sina hemländer. Ett normalt barn kan bli fullständigt förstört av att se sin familj skju-

tas till döds framför ögonen. De här barnen måste vi speciellt hjälpa i deras situation.

Jag tror att det viktigaste i sammanhanget, utöver att klara av det akuta, dvs. att se till att barn- och ungdomspsykiatri minskar sina köer, är att fortsätta återupprättandet av det förebyggande arbetet. Mer vuxna i skolan, och då talar jag inte bara om lärare utan även om kuratorer och skolsköterskor, och inte minst arbetslösa. T.ex. äldre arbetslösa kunde fungera som stödpersoner i skolorna, speciellt för de barn som söker föräldrasubstitut om de haft en jobbig situation hemma.

Sedan tror jag också att utbildningen måste bli bättre för alla som jobbar med barn och unga för att få bättre möjligheter att se de dåliga signalerna i tid. Redan på förskolan kan man ofta se vilka barn som riskerar att hamna i problem eller redan har problem. Då talar jag både om barnens egna psykiska problem och om problem hemma i form av våld, övergrepp, psykiskt sjuka föräldrar osv.

Vi måste återupprätta ungdomarnas förtroende, både förtroendet för vuxna och skolan som de i dag uppger är lågt när det gäller att få hjälp med personliga problem och även deras eget självförtroende. Här har skolan en viktig roll att fylla.

När det gäller t.ex. kuratorer är det oerhört viktigt att tystnadsplikten följs. Det räcker att ett rykte kommer ut att kuratorn har berättat för läraren vad som har sagts så förlorar eleverna förtroendet. Det är väldigt viktigt att mobbningsoffret inte ska behöva flytta från skolan, utan problemet måste lösas på något annat sätt. Beträffande det egna självförtroendet måste man ta upp frågor kring gruppsytryck, könsroll och ideal, identitet, över huvud taget förtryckande attityder, för att stärka ungdomarna.

Detta är några åtgärder som jag tror man måste jobba vidare med i framtiden för att hjälpa barn och unga. Jag tror att de psykiska problemen bland barn och unga är betydligt större än de fysiska och riskerar att få katastrofala konsekvenser både för de själva och för samhället om man inte börjar arbeta med det, tala mer om det och framför allt få bort det tabu som finns kring att tala om psykisk ohälsa på precis samma villkor som om fysisk ohälsa.

Anf. 124 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Det är väldigt bra åtgärder som Hillevi Larsson för fram. Men det är en skillnad mellan teori och praktik. Många av de åtgärder som Hillevi Larsson räknar upp är otroligt viktiga att genomföra, inte minst att bryta köer till barn- och ungdomspsykiatri men också jobba förebyggande för att slippa de här köerna. Det krävs ju handling. Sitter man i majoritetsställning har man möjligheter till konkret handling. Många av dessa åtgärder har vi efterlyst från Centerpartiet, t.ex. insatser med fler vuxna i skolan och att göra skolhälsovårdsinsatserna, som har krympts, vidare. Det är skrämmande att höra just det här om antidepressiva medel ned till fem års ålder. Här måste man naturligtvis skrida till handling, och det snabbt.

Anf. 125 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Det är inte så att ingenting görs. Jag räknade upp flera av de åtgärder som är på gång. Det här är väldigt mycket upp till enskilda kommuner och landsting. Landstingen har på senare tid börjat få upp

ögonen för problemen inom barn- och ungdomspsykiatrin. Men det är också fel att tro att det enbart handlar om resurser och pengar. Många gånger handlar det om att människor blir utbrända så att man får personalbrist. Låt oss ta situationen i Lund som exempel. Det är inte bara resursbrist det handlar om utan konflikter på arbetsplatser och utbrändhet som gör att man har tvingats låta hela barn- och ungdomspsykiatriavdelningen ligga nere. Nu finns det tack och lov ambitioner att starta den igen, men det här är ett väldigt komplicerat problem. Jag tror att det dessutom är lite tråkigt om man tror att det kan lösas väldigt snabbt. Som jag sade beror det på nedskärningar på 90-talet. Jag håller med om att det är viktigt med den förebyggande barn- och ungdomspsykiatrin. Det görs mycket, det behöver göras ännu mera.

Anf. 126 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Det är inte någonting som man bara gjort under senare år. Jag har varit aktiv i landstinget under ett antal år och jobbat mycket med förebyggande frågor när det gäller barns situation för att förhindra att det kommer så långt som till BUP-kliniken. Det behövs ju kompetens, och det behövs personal inom psykiatrin. Där råder det stora brister, men det är också ekonomiska brister i kommunerna. Det behövs fler vuxna i skolan. Det här är åtgärder som man måste kunna åtgärda på den här nivån, med insatser för att hjälpa bl.a. kommunerna.

Anf. 127 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Det görs redan stora insatser för att hjälpa kommunerna. Sedan är det upp till kommunerna hur de använder de här resurserna. Då tycker jag att det är önskvärt att man kan komma med rekommendationer t.ex. om att det är viktigt att alla barn i skolan har någon vuxen att prata med. När det gäller barn- och ungdomspsykiatrin tror jag att det viktigaste är det förebyggande arbetet. När de väl kommit så långt att de hamnar inom slutenvården är det oerhört resurskrävande och jobbigt för dem att någonsin bli friska. Det kan handla om tio personer som kan ta hand om en enda ung människa.

Sedan har regeringen tagit initiativ till att öka kompetensen, men grundläggande är också att unga människor söker sig till utbildningar. Att de vill jobba inom det här området i framtiden är också avgörande.

Anf. 128 GUN HELLSVIK (m):

Fru talman! Regeringens kriminalpolitik de senaste snart sju åren har misslyckats med att förebygga brott, den har misslyckats med att utreda brott och den har misslyckats med att beivra brott. Men allvarligast ändå är kanske att regeringen misslyckats med att behålla unga människors respekt för domstolarna och lagen. I helgen rapporterade Ekot om hur åtalade tonåringar flinande och fnittrande satt av tiden i tingssalarna.

Justitieministern brukar alltsomoftast – framför allt när det finns TV-kameror i närheten – försöka påskina att antalet poliser kommer att öka. Men det som är lätt att säga i TV är tydligen inte lika lätt att skriva i budgetpropositionen. Budgetanslagen för det innevarande året räcker inte för att utöka poliskåren med en enda polis.

Regeringens politik kanske fungerar i TV-soffor, men den fungerar inte alls ute i den verklighet där medborgarna lever, för tvärtemot vad

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

vissa s.k. experter försöker påskina ökar nämligen våldsbrottsligheten i Sverige. Och framför allt är det våld mot barn och ungdomar som står för ökningen.

I den senaste brottsstatistiken avseende första kvartalet förra året slår BRÅ fast att antalet polisanmälda misshandelsbrott har ökat under i stort sett hela 90-talet både mot vuxna och mot barn. Det är misshandeln mot barn i åldrarna 7–14 år samt mot kvinnor som står för ökningen. Den första kategorin ökade med 20 %.

Vidare kunde BRÅ konstatera att antalet rån har ökat sedan 1995, och ökade även under första kvartalet förra året, samt att våldsbrottsligheten stadigt ökat under 90-talet och numera uppgår till 13 % av den totala brottsligheten, jämfört med 7 % 1990.

Det är en våldsökning som vi alla känner av, men som av regeringen och en del kriminologer brukar avfärdas som kvällstidningshysteri. Det är alltså i själva verket en högst påtaglig och statistiskt säkerställd utveckling.

Under 90-talet har misshandelsbrotten blivit 20 000 fler. Denna ökning av våldet i samhället har regeringen valt att bemöta med färre poliser. Antalet poliser har blivit drygt 2 000 färre. Och de kvarvarande poliserna är fortfarande sysselsatta med den sorgliga sisysuppgiften att om och om igen gripa samma återfallsförbrytare.

Särskilt sorgligt måste det kännas när återfallsbrottslingarna är så unga som de två tonåringar som misstänks för den grova misshandeln av en spärrvakt strax före jul. De misstänkta gärningsmännen har tidigare gjort sig skyldiga till ett antal våldsbrott. Den tidigare brottsligheten har resulterat i ett antal domar där påföljden bestämts till vård inom socialtjänsten. Meritlistan för den ene förskräcker:

December 1998: Skallade och slog sönder ansiktet på en annan tonåring. Påföljd: vård inom socialtjänsten.

December 1999: Dömd för misshandel, häleri och skadegörelse. Hotade att döda en polis. Påföljd: vård inom socialtjänsten.

Juni i fjol: Skallade, sparkade och slog en person i ansiktet. Slog en 19-åring av utländsk härkomst, också i ansiktet. Påföljden blev, rätt gissat, vård inom socialtjänsten.

Som sagt är det en förskräckande meritlista för en ung man, men också en förskräckande meritlista över regeringens kriminalpolitik. Våld föder våld, men likgiltighet föder också våld. Och det är likgiltighet som regeringen visar upp när man låter denna utveckling fortsätta år efter år.

Socialtjänsten varierar från kommun till kommun och från vårdplan till vårdplan. Att lika fall behandlas lika kan man långt ifrån vara säker på. Eller som Peter Lindström, forskare på BRÅ, uttryckte saken i DN den 22 maj förra året: "Det är ett svart hål. Vi vet väldigt lite om vad som sker i socialtjänsten, men vi vet att påföljderna skiljer sig åt mycket."

Hur har det blivit så här? Jo, en startpunkt var 1995 när regeringen presenterade sitt program Allas vårt ansvar. Det var ett banbrytande dokument på många sätt, få av dem bra.

I Pockettidningen R:s senaste nummer analyseras Allas vårt ansvar ingående av bl.a. kriminologen Jerzy Sarnecki. Hans analys är som följer: "För första gången sade staten ensidigt upp det uråldriga avtalet mellan medborgarna och staten, som innebar att medborgarna avstod från en del av sina friheter (— —) mot att staten levererade trygghet. För denna

trygghet kunde staten ta ut skatt från medborgarna. Nu säger staten, glöm det, den enskilde medborgaren måste själv agera för att skapa trygghet.”

Samhällskontraktet är uppsagt av den socialdemokratiska regeringen vad gäller statens skyldighet att beivra brott. Men vad jag förstår tänker staten fortsätta att ta ut skatt för den trygghet som inte längre levereras.

Brott bekämpas bäst genom att de ansvariga upptäcks, grips och lagförs. Det kanske låter förfärligt omodernt och gammaldags i justitieministerns öron, men liksom kärleken aldrig blir omodern blir det heller aldrig omodernt att reagera tydligt och snabbt mot ungdomars brottslighet.

Jämför Sveriges utveckling sedan 1995 med USA:s! President Clinton har tillsammans med delstatsguvernörerna satsat på hundratusentals fler poliser, skärpt straffen markant för vissa brott och tillämpat nolltolerans. Detta har lett till fler gripna och dömda brottslingar – fler uppklarade brott helt enkelt. Resultatet: Våldet är nu nere på nivåer som man inte sett sedan 60-talet. Mord, våldtäkter, misshandel, rån och inbrott, samtliga brottskategorier har minskat med 20–50 %. I Sverige har våldet ökat i princip varje år under de snart sju år som socialdemokraterna innehaft regeringsmakten.

Sanningen är den att den regering som Thomas Bodström nu anslutit sig till helt enkelt inte längre vill betala för människors trygghet. I stället ska medborgarna själva skapa sig sin egen trygghet. I stället för poliser får medborgarna köpa skydd från privata vaktbolag. I Danderyd patrullerar vaktbolagen villakvarteren och bostäderna är ordentligt larmade, och där minskar brottsligheten. Men invånarna i Fittja har knappast råd med samma privata lösningar. Regeringen har lämnat dem i händerna på den organiserade brottsligheten.

Men det mest upprörande med Allas vårt ansvar är kanske inte att regeringen smiter från notan. Det mest upprörande är nog hur regeringen fördelar ansvaret mellan dem som begår brott och dem som drabbas av brott. De som följer lagen ska ändra sitt beteende, inte brottslingarna. Självklart är det en politik som jag inte kan ställa mig bakom.

Jag vill ha en politik som ställer krav på dem som begår brott, inte på dem som drabbas.

Jag vill ha 3 000 fler poliser, inte 2 000 färre.

Jag vill att fler återfallsförbrytare får sitta i fängelse längre, men i fängelser som ger dem en chans att bli bättre, inte sämre.

Jag vill bemöta ungdomsvåldet med tydliga reaktioner från samhällets sida, inte med den cyniska likgiltighet som råder i dag.

Jag vill avskaffa vård inom socialtjänst som påföljd för unga brottslingar och i stället återinföra tydliga straff som står i proportion till brottet och som ger den dömda en chans att bryta med sin invanda kriminella miljö.

Fru talman! Inget av detta syns i regeringens politik.

Anf. 129 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Det finns mycket att kommentera av det som Gun Hellsvik säger. Jag ska bara ta upp en sak nu och får sedan återkomma.

Det gäller utredningen om misshandel mot barn i åldrarna 7–14 år. Det är riktigt att det under 90-talet har skett en dramatisk ökning av poli-

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

anmälningar mot minderåriga skolelever. Men skolan står ju för en betydelsefull del av dessa anmälningar.

Hur ska man då tolka detta? Är det så att skoleleverna har blivit så mycket våldsammare? Eller är det så att det förut var skolans sak och att det nu är polisens sak? Så är det tydligen. Men är grundproblemet att skolan får mindre resurser och därför lämnar över problemen till andra myndigheter i stället för att själv hantera dem? Hur ska detta lösas med fler poliser? Vad ska poliserna göra med alla dessa anmälningar mot skolelever? Är det där lösningen ligger?

Anf. 130 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Kia Andreasson sätter frågetecken för om våldet verkligen har ökat. Men vi kan ju titta inte bara på antalet anmälda våldsbrott. Vi kan också titta på exempelvis Södersjukhusets statistik över inkomna personer som fått skador på grund av att de drabbats av våld. Denna statistik visar med önskvärd tydlighet att våldet har ökat. En viktig del i att få stopp på våldet är att man redan tidigt markerar att vuxenvärlden icke accepterar våld, vare sig bland vuxna eller unga.

Anf. 131 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Det var inte svaret på min fråga. Jag ville bara veta en sak angående anmälningar om och utredningar av misshandel mot 7–14-åringar, som mer än tiodubblades från 1981 till 1997 på grund av att skolan anmäler dessa elever, vilket man inte har gjort tidigare. Min fråga var: Ska poliserna lösa detta problem?

Anf. 132 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Våld ska utredas av polis och inte av någon annan. Även om det är en tolvåring som är drabbad av misshandel så är det ett brott. Det har blivit en ändrad attityd på många av våra skolor som till stora delar är positiv, nämligen att man där markerar att slagsmål i lagens mening är misshandel och därmed brott. Att göra en anmälan är ett sätt att tydliggöra för barnen att detta inte är några vardagshändelser som vi accepterar, utan ni gör er skyldiga till brott.

Anf. 133 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Om man har lyssnat på debatten i kammaren här i dag har man fått höra en beskrivning av barns villkor i Sverige. De flesta barn har det bra, men det finns en grupp barn som far väldigt illa. Flera talare från olika partier har varit uppe och påtalat bristen och köerna inom barn- och ungdomspsykiatri och bristerna i skolvärlden när det gäller skolkuratorer och psykologer. Detta har pågått under flera år. Alla är helt överens om att de här bristerna finns och att det finns barn som far illa.

Vad har då hänt med de barn som har farit illa under de här åren? Jo, i många stycken kan vi se dem i dag inom kriminalvården. Eller också ser vi dem när de blir dömda till sluten ungdomsvård. Vi ser dem också när det gäller antalet brott bland unga.

Fru talman! Då kan man välja två olika vägar. Man kan säga att vi tydligt ska visa att vuxenvärlden inte accepterar att barn begår brott och

att man ska utkräva ett tydligt enskilt ansvar av varje ungdom. Det tycker jag fullständigt stämmer. Vuxenvärlden ska inte acceptera att barn begår brott. Vuxenvärlden ska inte acceptera att barn far illa. Vuxenvärlden måste tydligt markera när ungdomar träder över gränser som de inte ska. Men frågan är: Hur ska vuxenvärlden visa att man inte accepterar detta?

Fru talman! I den moderata världen är det enda sättet att utkräva ansvar av enskilda ungdomar, att kunna bemöta detta och visa att vuxenvärlden inte accepterar det att möta det med straff. Jag tror inte att den utvecklingen kommer att förändra någonting. Nej, fru talman, vi ser i dag att det är tvärtom. Det är precis vad som har skett. Vuxenvärlden markerar tydligare och tydligare genom att döma unga människor till sluten ungdomsvård.

När vi fattade beslut här i riksdagen om sluten ungdomsvård i januari 1999 sades det från regeringen och från den majoritet som drev igenom lagstiftningen att detta inte skulle öka repressiviteten mot ungdomar. Det var vårdbehovet som gällde och det var socialtjänsten som skulle ha det huvudsakliga ansvaret. Man räknade med att det skulle behövas ungefär tio platser på ungdomshem för ungdomar. 1999 dömdes ett fyrtiotal ungdomar till fängelse varje år. Det var väldigt få av dem som satt inne längre än några månader. I dag ser vi att vi har ett sextiotal dömda. Vi vet att det är en sexdubbling av antalet platser. Samtidigt ser vi att det är en tredubbling av tiderna. I dag är den genomsnittliga domen på nio månader. Där ser man att repressiviteten har ökat.

Ett av de stora problemen med detta är att de här domarna har slagit ut de ungdomar som blir tvångsomhändertagna på grund av lagen om vård av ungdom och deras möjligheter. I dag får de inga platser, i dag får de stå på kö. Risken finns att socialtjänsten, som tar sitt ansvar och gör ett tvångsomhändertagande av de här ungdomarna som redan har visat ett beteende som befogar det, inte heller får möjlighet att placera dem. I dag bemöter man detta med att säga: Nu ska vi bygga ut antalet platser. I dag ska vi satsa ännu mer resurser på att kunna ta dem som är dömda.

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att börja fundera på om det är den här utvecklingen vi vill ha. Eller ska vi i stället börja se mer på hur vi ska kunna satsa på de tidiga, förebyggande åtgärderna? Flertalet talare här har tidigare tagit upp barnpsykiatri. Men det viktiga tycker jag är att titta på socialtjänsten. Det raljerades tidigare här i dag från talarstolen, fru talman, om att bli dömd till påföljden vård inom socialtjänsten. Och jag kan delvis hålla med om att vård inom socialtjänsten många gånger har betytt just ingenting. Det har varit få ingripande insatser.

Då måste man ställa sig frågorna: Ska vi hitta på en annan påföljd? Ska vi låsa in dem i fängelse? Ska vi ha mer sluten ungdomsvård? Eller bör vi kanske se till att socialtjänsten fungerar på det sätt som är menat? Är det inte den rätta vägen att se till att socialtjänsterna ute i kommunerna får mer resurser? T.o.m. i dag när det kommer ut mer pengar till kommunerna fortsätter många socialtjänster att skära ned trots detta. Tittar vi på antalet missbrukarplatser för ungdomar i Sverige ser man att de har skurits ned drastiskt under ett antal år. I stället för att man från socialtjänsten placerar ungdomarna på ett behandlingshem för missbrukare där man kanske har långa vårdtider på ett eller två år försöker man med öppenvård med besök på en timme tre gånger i veckan. Det kan inte bryta ungdomars missbruk! Detta har blivit en kostnadsfråga.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Barns och ungdomars
möjligheter

När man säger att vi tydligt ska markera att vuxenvärlden inte accepterar att unga människor begår brott och att de måste ta ansvaret för sina handlingar så undrar jag: Hur ska ungdomsvärlden kunna acceptera att vuxenvärlden inte tar sitt ansvar och att vuxenvärlden faktiskt i mångt och mycket begår en psykisk och även en fysisk misshandel av ungdomar när man inte tidigt griper in och ger dem stöd och hjälp? Snarare svarar vuxenvärlden längre fram med att säga: Då dömer vi dig! Då låser vi in dig!

Jag tycker att ansvaret måste ligga på båda håll. I dag tenderar ansvaret att mer och mer läggas över på ungdomar som inte har fått den hjälp som de behöver. Ansvaret läggs på den enskilde individen, som döms till sluten ungdomsvård.

Fru talman! Från Vänsterpartiets sida sett är det det förebyggande arbetet som måste prioriteras. Vi måste i det akuta läget se till att vi får mer platser på § 12-hemmen så att LVU-fallen inte ska behöva vänta. Men den riktigt ekonomiska satsningen, där man ska lägga krutet, är de åtgärder som ska göras innan det ens behöver bli ett LVU, innan vi ska behöva döma till sluten ungdomsvård. Vi får inte hamna i fällan att vi för att möta den kris som finns och det som har skapats under krisåren lägger alla resurserna på den repressiva biten. Vi ska lägga dem på den brottsförebyggande biten.

Anf. 134 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Alice Åström har i sitt anförande här mycket tydligt klargjort att hon inte tror så väldigt mycket på institutionsvård utan på tidiga åtgärder som i huvudsak ska ske utifrån socialtjänstens intentioner.

Jag skulle vilja ställa ett par frågor till Alice Åström. Har Alice Åström, i sitt samarbete med regeringen, framfört någon strategi eller lagt fram någon handlingsplan för hur vi ska möta den alltmer ökande ungdomskriminalitet i allt lägre åldrar? Har hon, i de kommuner där hennes parti ofta sitter i en majoritetsposition, lagt fram några förslag som kan förstärka socialnämndens möjligheter att utöka antalet platser inom LVU? Har Alice Åström tagit något initiativ till att lägga fram ett betänkande som tar det helhetsgrepp som Alice Åström efterlyser när det gäller unga lagöverträdare?

Anf. 135 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det är självklart att jag diskuterar de här frågorna tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Däremot har Vänsterpartiet inte lagt fram en handlingsplan över hur det exakt ska vara. Dessutom driver jag här i riksdagen, i samarbetet i mitt eget parti och i kommunen där jag sitter i fullmäktige förslag till hur man ska förstärka socialtjänsten. Jag har försökt att ta initiativ i kommunen och förmå våra kommunalpolitiker till att satsa på längre behandlingar som ger ett bättre resultat på sikt i stället för korta behandlingar i öppenvården.

De här frågorna kommer att debatteras på många håll. Jag kommer att fortsätta att lyfta fram dem i samarbetet och i utskottet där många av oss har gemensamma ståndpunkter i de här frågorna.

Anf. 136 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Jag har tittat på protokoll från tidigare debatter där vi har debatterat just ungdomspolitik, och jag kan bekräfta att Alice Åström faktiskt har drivit de här frågorna. Därför är det lite förvånande att Alice Åström gång på gång kritiserar oppositionen för att vi inte lyckas komma med några bra förslag, enligt Alice Åström, samtidigt som hon själv inte kan få gehör för de förslag som hon själv driver. Vi kan gång på gång se i våra hemkommuner hur Vänsterpartiet, tillsammans med Socialdemokraterna, faktiskt skär ned på resurser till socialtjänsten. Den skulle ju kunna stå för den första förebyggande insatsen som Alice Åström talar så gott om och som hon tycker är det primära och det viktigaste förebyggande arbetet.

Anf. 137 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är lite synd att Ragnwi Marcelind inte lyssnade på hela mitt anförande. En hel del av det var ju också en kritik mot regeringen och den majoritet som fattade beslutet om sluten ungdomsvård och mot att man valde att lägga pengar på det i stället för att lägga dem på det förebyggande arbetet. Vänsterpartiet var det enda partiet som var emot detta. Jag är fortfarande lika kritisk mot regeringen i den här frågan.

Sedan hoppas jag att Ragnwi Marcelind fortsätter att lyfta fram den här debatten när vänsterpartister ute i kommunerna vill dra ned på detta. Jag tycker att det är oerhört viktigt att göra det eftersom vi i dag så tydligt kan se konsekvenserna av att gå den vägen. Jag driver detta i mitt eget parti. Jag försöker att få mitt eget parti att göra så mycket som möjligt här. Jag hoppas också att alla andra partier gör detsamma.

Anf. 138 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Alice Åström och jag är båda föräldrar. Att jag säger detta beror på att min syn på kriminalpolitiken bygger väldigt mycket på min syn på uppfostran. Jag ser bl.a. reaktionen vid brott som en form av uppfostran. Om mitt barn hade förstört något för en kamrat hade det för mig varit självklart att göra två saker. Det ena hade varit att säga till honom att vi skulle ta av hans veckopeng för att ersätta det han hade förstört. Det andra hade varit att jag skulle ha haft ett allvarligt samtal med min son och försökt att förklara för honom vad det innebär att angripa en medmänniska.

Jag skulle gärna vilja höra Alice Åströms syn på denna metod att reagera mot ett icke acceptabelt beteende.

Anf. 139 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag har självfallet ingen annan åsikt än att det här är det allra bästa sättet att bemöta detta. Det är så nästan alla föräldrar bemöter den här typen av handlingar från sina barn. Jag tror i och för sig att det behövs mycket mer av detta i samhället för övrigt. Men det finns ju medlingsprojekt osv.

Fru talman! Jag har varit fosterförälder också och haft hand om barn med en helt annan bakgrund och helt andra möjligheter att leva ut vad som är rätt och fel. De fosterbarnen har haft en helt annat beteende. Det är en lång process att jobba med detta. Jag tror inte att det är så enkelt att

man kan säga att så här kan man göra med alla barn och så här fungerar det. Det beror också på vilken bakgrund och uppväxt och vilka möjligheter man har. Vi måste kunna möta detta på bred front och på olika sätt.

Anf. 140 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Jag uppfattar ändå att Alice Åström tycker att det är korrekt att reagera på något för barnet förståeligt sätt som innebär en negativ effekt samtidigt som man försöker få barnet att förstå varför man inte ska bete sig på ett visst sätt. Då kan jag inte få in i mitt huvud varför Alice Åström kritiserar den moderata politiken. Den går just ut på att med utgångspunkt i den som gör sig skyldig till det felaktiga beteendet, det icke acceptabla beteendet, finna rätt former av reaktioner, nämligen den negativa delen, som är ett straff, och den påverkande delen.

Anf. 141 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Man kan tycka väldigt olika om detta. Jag kan också tänka mig att föräldrar reagerar olika. Det finns de som säger: Dessutom kommer du att få utgångsförbud i två månader. Du får inte gå ut och träffa dina kamrater osv. Det här ska vara ett tydligt straff för vad du har gjort.

Andra möter barnet i exakt den situationen för att ta konsekvenserna och lösa detta.

Jag tror att vi är helt överens om att det behövs en reaktion och att man behöver lära sig att ta ansvar. Men det behöver inte alltid innebära att man utkräver straff. Det är barnets möjligheter och förutsättningar, som jag tidigare sade är så väldigt olika, som måste kunna vara avgörande för vilken åtgärd man vidtar. Det är därför vi i Vänsterpartiet anser att det är socialtjänsten som kan göra den här bedömningen och som ska göra den. Det ska inte finnas tydliga bestämda straffsatser som inte tar hänsyn till olikheterna.

Anf. 142 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Alice Åström sade att vuxenvärlden måste ta sitt ansvar. Vi som sitter här i riksdagen är ju alla vuxna. Vi måste ta vårt ansvar. Man måste se problemen ur alla perspektiv, både kortsiktiga och långsiktiga. Det tar tid innan förebyggande arbete får genomslag. Det måste alltså till resurser akut inom rättsorganisationen, och det måste finnas möjligheter inom kommunen. Det här måste angripas på bred front. Det hoppas jag att Alice Åström instämmer i.

Anf. 143 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag instämmer helt och hållet i det. Jag önskar att den ekonomiska situationen hade varit sådan att vi hade kunnat lägga hur mycket pengar som helst på att lösa den akuta krisen och hur mycket pengar som helst på det förebyggande arbetet ute i kommunernas socialtjänster. Tyvärr är ju verkligheten sådan att det bara finns ett visst antal kronor. Därmed måste vi hela tiden göra en avvägning av hur mycket pengar som ska läggas på att lösa det akuta och hur mycket pengar som ska avsättas för att vi inte ständigt ska behöva ta hand om akuta problem.

Jag är helt överens med Gunnel Wallin om att vi måste se detta från både hållen. Vi måste hela tiden göra en avvägning.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Anf. 144 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Det är torsdagskväll strax före stängningsdags på NK. Två pojkar, 8 och 9 år gamla, blir upptäckta då de snattar. Bevakningspersonal tar med pojkarna till förhörssrummet dit polis anländer. Förhör hålls, och uppgifter om namn och ålder uppges i en rapport. Polisen ställer frågor men får inga svar. Förmodligen har de unga pojkarna snattat på uppdrag, med tanke på de saker de tagit. Föremålen är knappast något som två så unga skulle ha glädje av eller användning för. Polisen försöker vara sträng för att få en reaktion från pojkarna, men de visar enbart en tyst ogenomtränglig attityd. När förhöret är avslutat skjutsar polisen hem de båda pojkarna. Den ena pojkens föräldrar är inte hemma, och pojken vet inte var de är. Den andre pojkens föräldrar reagerar lite chockartat med ilska och undrar varför polisen ska lägga sig i och skjutsa hem deras pojke.

Det här är en sann berättelse. Jag var själv med de patrullerande poliserna.

Brottsförebyggande rådets rapporter visar att minderårigas brottslighet har ökat kraftigt under 90-talet. Samtidigt har antalet brott som klarats upp genom att ärendet lagts ned på grund av att den skäligen miss-tänkte var under 15 år också ökat med 25 %. BRÅ:s rapport visar att var fjärde person som under 1999 ägnade sig åt rån i Stockholm eller Malmö var under 15 år.

Före justitieministern Laila Freivalds uttalade sig i Dagens Nyheter den 24 maj i somras och sa följande:

”Diskussionen handlar för mycket om vad vi ska göra med 17-åringarna, men de är sällan förstagångsförbrytare. Diskussionen borde i stället handla om 11–15-åringarna, vad görs för dem?”

Freivalds hade själv inget svar på den frågan. Det skulle vara intressant att här i dag höra vad justitieminister Tomas Bodström har för planer för att komma till rätta med den alltmer ökande brottsligheten bland den här kategorin så unga – barn skulle jag vilja kalla dem.

Jag tror att det är här debatten måste börja i dag. Vilka förebyggande åtgärder satsar vi på för att motverka att alltfler mycket unga hamnar i kriminalitet?

Ofta handlar debatten om hur man ska förhindra människor från att begå brottsliga handlingar, antingen genom fler poliser, hårdare straff eller genom att göra det så svårt som möjligt att begå brott. Mycket av brottsligheten kan byggas bort. Inbrott i bilar kan t.ex. förebyggas. Men det räcker inte, om vi inte kan lyckas i arbetet med att förändra människors värderingar och attityder.

I det brottsförebyggande arbetet har familjen stor betydelse. Vuxnas närvaro, mer tid för barnen, som vi kristdemokrater förespråkar, skapar reella möjligheter att bygga goda relationer mellan vuxna och barn.

Skolan har en stor betydelse då det gäller arbetet med värderingar och värdegrunden. Därför har vi kristdemokrater gång på gång betonat vikten av att skolan inte får vara värdenetrå. Skolan har ett ansvar att ta upp de etiska samtalen och måste tidigt markera gränser för vad som är tillåtet

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

och inte tillåtet. Det här har aktualiserats mer än någonsin i mobbningsdebatten.

Fru talman! En återkommande fråga är hur samhället ska reagera på ungdomars brottslighet. Hur ska påföljdssystemet se ut? Historiskt har möjligheten att leda bort unga lagöverträdare från rättsprocessen, exempelvis genom åtalsunderlåtelse, varit ganska stor. Det är samtidigt viktigt att en ung människa som har begått exempelvis ett rån ska veta att samhället ser allvarligt på det här, oavsett gärningsmannens ålder.

Vi menar att tidiga insatser, samverkan mellan barnavårdscentral, dagis, förskola, skola, föräldrar och socialtjänst måste utvecklas.

Den sista tiden har vi fått ta del av kritik riktad till olika kommuners socialtjänst. Ungdomar som dömts till LVU, lagen om vård av unga, får sättas upp på en väntelista för att få en plats på en institution. Under tiden har ungdomarna fått bo hemma i en miljö som har varit fylld av kriminalitet, där föräldrarna har en kriminell bakgrund.

I andra kommuner är polisen starkt kritisk till att unga fortsätter att begå brott efter brott utan att socialtjänsten griper in. Man menar att kommunerna helt enkelt låter de unga fortsätta sitt destruktiva liv och därmed väntar på att en eventuell dom enligt LSU, lagen om sluten ungdomsvård, ska falla. Då är det inte längre kommunens betalningsansvar, utan det är statens.

Ingen av oss vill tro att det här är möjligt. Men när man tittar på statistik från Statens institutionsstyrelse visar det sig att under 1999 valde socialtjänsten endast i ett fall att fortsätta vården enligt LVU efter avslutad verkställighet av LSU, detta trots att det framgår i förarbetena till LSU att de unga ska beredas fortsatt vård enligt LVU efter verkställigheten.

Av 38 frigivna i juni 2000 hade socialtjänsten valt att fortsätta behandlingen enligt LVU i enbart fem fall. Jag skulle gärna vilja fråga justitieministern vad han har för synpunkter på det här. Hur ska vi kunna möta behovet av fler platser inom LVU och LSU, och hur ska vi i besparings-tider i kommunerna få dem att ta sitt fulla ansvar för de ungas vårdbehov?

Jag skulle också vilja fråga, nu när vi har en konstant ökning av antalet LSU-domar: Hur ska SiS klara av att ge en kvalitativt god vård för LVU-ungdomar då vi upplever att LSU pressar ut LVU i periferin och att vårdtänkandet, precis som Alice var inne på, ersätts av straff- och säkerhetstänkandet?

Fru talman! Brottsligheten har krupit in i vars och en vardag. Alltför många hamnar i brottslighet. Det är oerhört allvarliga signaler till hela vuxenvärlden – till föräldrar, till politiker.

Självklart måste barns och ungdomars kriminalitet tas på största allvar. Oavsett utvecklingen framöver måste samhället och vi som beslutsfattare utveckla bärkraftiga strategier för att effektivt begränsa och motverka att alltför många hamnar i en kriminell bana.

Här ska vi, precis som Alice har varit inne på, arbeta förebyggande med tidiga insatser. Men hur ska vi skapa de resurserna, de möjligheterna, den beredskapen för att klara av att alltför många unga människor faktiskt påbörjar sin brottsliga bana även om det börjar med ett snatteri på NK?

Anf. 145 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tycker kanske att vi börjar nå en gräns för hur borgerligheten får svartmåla svenska ungdomar. Det är tillräckligt nu under den här debatten, tycker jag.

BRÅ:s rapporter återopas. Då ställer jag frågan: Vilka källor till den dramatiskt ökade kriminaliteten bland ungdomar har Ragnwi Marcelind?

Jag har en rapport från Brottsförebyggande rådet från i våras. Det är en enkätundersökning bland 6 000 ungdomar – elever, 15 år. Jag kan läsa högt ur slutsatsen:

En bedömning är att det totalt sett skett en viss minskning i brottsligheten bland eleverna i förhållande till 1995.

Det är alltså resultatet av den enkätundersökningen. Vad man sett på är bl.a. våld, skadegörelse och stölder. Där statistiken alldeles tydligt har gått ned är när det gäller skadegörelse och vandalism. Det som Ragnwi Marcelind själv tog upp, snatterierna, har också enligt den här enkätundersökningen minskat.

Min fråga till Ragnwi Marcelind är: Vilka källor har hon när hon uttalar sig så tvärsäkert?

Min slutfråga är: När tänker kristdemokraterna bedriva politik på forskning och fakta i stället för att svartmåla och exploatera kvällstidningsmyter?

Anf. 146 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Det första jag ska svara är att samma enkätundersökning visade, Morgan Johansson, att inte mindre än 65 % av niondeklassarna svarade att de hade utfört en brottslig handling under föregående år. Tycker inte Morgan Johansson att det är en alarmerande siffra för Morgan Johansson som BRÅ:s ordförande och som politiker, så vet inte jag vad som skulle vara alarmerande.

Dessutom har BRÅ självt kommit med en rapport där man tydligt klargör att rån mellan ungdomar fördubblades 1999. Under första halvåret 1999 utfördes lika många rån av ungdomar som under hela 1998.

Att slå ut statistiken och säga att brottsligheten totalt sett minskar är i och för sig väldigt positivt och uppmuntrande för oss, och det ska vi ta till oss. Men man kan heller inte förneka allvaret i att 65 % av niondeklassarna under 1999 ansåg att de själva hade utfört en brottslig handling.

Anf. 147 MORGAN JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Poängen är att den tendens som Ragnwi Marcelind har drivit hela sitt anförande på inte återfinns i rapporten.

När det gäller de siffror som nämns om brottsliga handlingar vill jag påminna Ragnwi Marcelind om att även att pälla äpplen är en brottslig handling. När jag var tio tolv eller femton år hände det kanske att jag också gjorde sådant. Då hade jag uppgivit i enkäten att jag hade begått en sådan handling.

Man måste skilja på äpplen och päron.

Problemet med Kristdemokraterna är att ni i er grundsyn aldrig har förstått att det behövs både ett starkt samhälle och starka familjer för att man ska klara de här frågorna. Där familjen är svag måste samhället vara starkt.

Problemet med Kristdemokraterna är att man på punkt efter punkt ute i kommunerna skär ned på samhället. Det gäller socialtjänsten, fritidssektorn och kulturen. Det gäller allt där ni står bakom Moderaternas skattesänkingsambitioner. Det går aldrig ihop för Ragnwi Marcelind hur hon än försöker rida på kvällstidningsmyterna.

Anf. 148 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Jag rider inte på några kvällstidningsmyter. Jag rider på den statistik som BRÅ och BRÅ:s ordförande, Morgan Johansson, borde ha bättre kunskap om. Ni har själva i rapporten tagit fram siffror som visar att rån mellan ungdomar fördubblades under 1999. Jag tror att rapporten heter *Rån mellan ungdomar*.

Morgan Johansson säger att vi i våra kommuner drar in på resurser för insatser för socialtjänst. Det är ju ändå Socialdemokraterna som är i majoritet i de flesta svenska kommuner. När det gäller statsbudgeten avsatte Kristdemokraterna 3 miljarder mer än regeringen till kommunerna just för att kunna stärka sådana här områden.

Jag skulle nog vilja påstå att det är Morgan Johansson som är ute och cyklar i det här avseendet.

Ska vi inte kunna diskutera ungdomskriminaliteten på ett värdigt sätt här i kammaren när det är allvar att hitta förebyggande insatser för att stoppa den utveckling vi ser i dag? Det gör mig orolig, herr ordförande i BRÅ.

Anf. 149 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag vill ta upp ett par saker.

När det gäller LSU, lagen om sluten ungdomsvård, var ju Kristdemokraterna positiva när vi fattade beslutet. Från kristdemokratiskt håll betonade man väldigt tydligt i debatten att det inte skulle öka repressiviteten. Det skulle inte innebära att fler ungdomar än de som dömdes till fängelse skulle hamna inom LSU.

I dag är det tydligt att även om det skulle vara samma kriterier som om man skulle dömas till fängelse eller sluten ungdomsvård, har det förändrats.

Man säger att synnerliga skäl delvis betyder någonting annat nu än för två år sedan, annars skulle inte ökningen vara så stor.

En rådman vid en tingsrätt i Sollentuna säger att det är lättare att döma någon till sluten ungdomsvård än till fängelse.

Kristdemokraterna var ju tydliga i debatten. Hur ser man från kristdemokratiskt håll på detta? Behöver man se över lagen igen och faktiskt strama upp den så att den inte blir ökat repressiv, eller tycker Kristdemokraterna att utvecklingen har varit bra?

Anf. 150 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Alice Åström och jag sitter i riksåklagarens nämnd. Där har vi diskuterat frågan att det ute i landet faktiskt ser ut som om domstolarna har dömt litet godtyckligt utifrån den här lagen. Jag och Kristdemokraterna tycker att det är oerhört viktigt att lagen ses över.

Jag tycker också att det är viktigt att se över hur vårdinnehållet ser ut i lagen om sluten ungdomsvård, så att det verkligen är ett vårdinnehåll.

Det vi var kritiska till när det gäller att unga hamnar på fängelse var just att det blir förvaring i stället för rehabilitering.

Vi strider fortfarande för att unga människor ska få hjälp och stöd så tidigt som möjligt, och att man ska få hjälp från barnsben för att inte hamna fel. Men när man har hamnat fel, och det har gått snett, behöver man samhällets insatser för att komma till rätta, precis som Morgan Johansson sade tidigare.

Anf. 151 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag hoppas att vi gemensamt kan driva igenom att man ser över detta så att vi inte får den ökade repressiviteten.

Jag vill också lyfta fram det som Ragnwi Marcelind sade, nämligen att det behövs en etisk debatt i skolan och bland ungdomar när det gäller normer och regler.

Jag tycker att det vore viktigt att ha en etisk debatt bland vuxna. Ett tydligt exempel kan jag ge som har haft fosterbarn. Många föräldrar till klasskamrater till dessa barn säger till sina barn: Ni ska inte umgås med de där barnen, för då kan ni råka illa ut.

Jag tycker att vi behöver ha en etisk debatt om hur dessa barn ska ha en möjlighet att komma tillbaka, och inte bara föra den etiska debatten hos ungdomen.

Så till frågan om ungdomar som begår en brottslig handling. Om vi skulle fråga den vuxna befolkningen i Sverige hur många som någon gång har begått ett brott – t.ex. kört bil för fort – tror jag att vi skulle få en siffra som är betydligt högre än hos ungdomen. Det innebär ju inte att alla svenskar är kriminella.

Anf. 152 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Jag delar fullständigt Alice Åströms uppfattning att det är viktigt att förändra det etiska tänkandet också hos vuxna.

För att vi ska få framtidens vuxna att tänka på ett medmänskligt sätt måste de normerna och värderingarna läggas hos den unge redan i dag.

Jag har själv arbetat med familjehem och vet vad det innebär att fostra barn som haft det väldigt svårt i sin uppväxt.

Det vi arbetar för är ju förebyggande insatser. Vi vill inte säga att svenska ungdomar är sämre än några andra ungdomar, men för att vi i framtiden inte ska få alltför unga med en brottslig karriär är det nu vi måste bromsa och sätta in åtgärder i förebyggande insatser.

Om vi alla är överens om det, både från regeringshåll och från Vänsterpartiet och Miljöpartiet, vore det väl fantastiskt om den här debatten kunde leda till gemensamma ansträngningar för att skapa en god miljö för den uppväxande generationen.

Anf. 153 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Varför hamnar människor på den kriminella vägen? Är det en slump, eller vad är det som ligger bakom?

Alla är vi olika, och det finns delar av levnadsbanan där individen utsätts för påfrestningar eller frestelser. Då är det viktigt att ha styrka, normer och regler att förlita sig på och falla tillbaka på.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Barnens första medvetande om regler och normer måste ges i familjen. Klarar inte familjen detta måste samhället ge det kompletterande stödet. Barn behöver vuxenkontakt. Barn behöver goda förebilder.

På den fortsatta levnadsbanan måste detta kompletteras med värderingar från en skola som har tillgång till fler vuxna. Det är utifrån detta perspektiv vi måste angripa den ökande kriminella verksamhet som unga utför. Det hjälper inte att slå den som redan ligger, eller att öka tvångsåtgärderna.

Personalen på kvinnofängelset berättade vid ett besök att de kan se nästa generation på anstalten som ärvt mycket av den sociala miljön.

Detta tycker jag stämmer till eftertanke.

Centerpartiet vill satsa på familjen och dess möjligheter att välja utifrån sin egen situation. Vi anser också att samhällets reaktion på ungdomsbrott måste präglas av snabbhet och fast och konsekvent agerande. Därför är det bra att vi har tidsgränserna på sex veckor för förundersökningen och 14 dagar för lagföringsprocessen. Det fungerar bra på de flesta ställen.

Samhället ser inte mellan fingrarna längre när det gäller brott. Det har också sagts här. Det är fler som anmäler – både de utsatta, deras föräldrar och, inte minst, skolorna.

Att brott ska utredas där ungdomarna bor, tycker jag är bra, liksom att det finns särskilda ungdomsutredare inom polisen. Men de behöver ett starkare samarbete med kommunernas socialsekreterare. Där är det tyvärr en väldigt stor omsättning. Det är ett tufft arbetsklimat.

Det behövs bättre information om det svenska rättssamhället bland invandrargrupper. På samma sätt behövs det större kunskap om olika kulturer bland de rättsvårdande myndigheterna. Det kan vi se exempel på från Göteborg, där det har fungerat mycket bra.

De gängbildningar som nu blir alltfler är oroande. Man använder allt rårare metoder. Mord förekommer allt oftare. Knivar och handeldvapen blir allt vanligare. Man är nu i de kriminella gängen försedd med skyddsvästar, och man använder EU-mopeder för att bedriva brottslighet nattetid. Detta måste stävjas och stoppas.

Centerpartiet förstärker resurserna till rättsväsendet, och de behövs. Jag sade tidigare att vi måste ingripa akut på flera nivåer.

Fler ungdomar döms, och sanktionerna är allvarligare. Jag kan vad gäller mål mot tonåringar nämna att man t.ex. i Skövde har ett sådant mål i veckan. Det handlar mest om misshandel och stölder av mobiltelefoner. Vid rån tvingar man till sig mobiltelefon, busskort, pengar och märkeskläder. Det är ofta fråga om brott mot yngre ungdomar.

Centerpartiet ser med oro på ökningen av antalet ungdomsrån. Dessa har tidigare bara förekommit i storstadsområdena, men de sprider sig nu snabbt och starkt ut i landet. Det har satts in vissa åtgärder, men de är inte tillräckliga. Poliserna säger själva att de inte räcker till.

Man kunde i radion i söndags höra att ungdomar i domstol inte tar förhandlingarna där på allvar. De förstår inte riktigt vikten av att tala sanning inför domstol under ed. De rättar sig mer efter kompisarna än efter domstolen. De vill i domstolen gärna spela apa inför sina kompisar. Jag tycker att också detta är viktiga frågor, som vi bör arbeta vidare med. Vi bör fundera över om man kan använda andra handläggningsmetoder. Här har tidigare nämnts strafföreläggande, åtalsunderlåtelse och medling

vid brott. Jag tror att det är viktigt att man ser sig om efter nya möjligheter.

Vi vet att mycket av kriminaliteten direkt eller indirekt är orsakad av narkotika. Det måste här göras kraftsatsningar. Narkotikakommissionen, som i dagarna ska lägga fram sin rapport, säger att den svenska narkotikapolitiken har misslyckats. Den för också fram ett krav att alla ungdomar och föräldrar ska ha tillgång till lokal rådgivningsverksamhet i drogfrågor. Det saknas kunskap om och resurser för att nå barn och ungdomar med knarkproblem. Skolan är den viktigaste arenan för drogprevention, eftersom det inom den finns möjligheter att nå alla kategorier av ungdomar.

Många ungdomar anser att knarkare är sådana som injicerar narkotiska preparat. Däremot anser många av dem det vara okej att bruka rökheroin, ecstasy, som sprids mycket snabbt ned i allt lägre åldrar, och andra liknande droger. Detta är en mycket farlig utveckling, som måste stoppas.

Jag vill också lyfta fram situationen på ungdomshemmen, som har varit uppe i debatten här. Vi vet att det är fullt på dem. Jag har gjort ett besök på ungdomshemmet Råby i Lund, som har sex platser för slutna ungdomsvård. De uppgifter som jag fick där har följt mig. Nästan ingen av de intagna har godkänt grundskolebetyg. De har svårt med känslomässiga kontakter. De känner sig inte bekräftade och har inget eller litet förtroende för samhället, för föräldrarna och för andra vuxna. De är ovana vid att prata om känslor.

Man framhöll i Lund att det är viktigt med bemötandet, att de intagna tas på allvar och blir respekterade som människor. På den slutna avdelningen sade man att det är särskilt viktigt att bearbeta känslor, att ha små enheter och en vuxen ständigt närvarande. Det är också en trend att där se allt fler flickor, som har en helt annan problembild än tidigare klienter.

Jag mötte en pojke i 16–17-årsåldern, stor och välväxt. Han hade varit på den slutna enheten sedan den öppnades, dvs. under ett och ett halvt år. Han hade under den tiden inte haft någon permission utan kunde bara komma ut på den lilla rastgården.

Jag har ställt mig flera frågor i detta sammanhang. Hur ser bilden ut historiskt för denna kille, och hur ser hans framtidsbild ut?

Man blir glad när man ser Hjällboskolan i Göteborg visa vägen. Där bedrivs en mentorverksamhet för elever som det gått snett för. Under mentorskapet ska ungdomar på glid hamna rätt igen. Jag tror att vi kan lösa en del av det här problemet genom att ha fler vuxna i skolan. Det gäller ungdomar som om och om igen har blivit svikna.

Anf. 154 GUN HELLSVIK (m) replik:

Fru talman! Gunnel Wallin talar om vikten av snabbhet och tydlighet, som vi är så överens om. I början av 90-talet var alla partier överens om åtgärder som behövde vidtas för att komma till rätta med ungdomars kriminalitet. Den borgerliga regeringen arbetade fram en proposition, som tyvärr drogs tillbaka av den nyttillträdde socialdemokratiska regeringen 1994. Sedan dess har inget hänt.

Men i dag har det, medan vi har talat om barns och ungdomars möjligheter, hänt något förskräckligt, något som vi aldrig trodde skulle hända. En 16-årig pojke har mördats på en svensk skola, och vi talar om barns och ungdomars möjligheter. Det är dags för oss att gå tillbaka till

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

den enighet som vi hade i början av 90-talet och plocka fram de förslag som den socialdemokratiska regeringen tyvärr drog tillbaka, trots att den hade stött dem tidigare.

Anf. 155 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Om detta kan jag bara säga att jag tycker att det är viktigt med alla samlade kraftåtgärder för att komma till rätta med dessa viktiga frågor. Det finns många barn och ungdomar som mår dåligt, och det måste, som jag sade i det tidigare replikskiftet, sättas in åtgärder på alla nivåer för att vi ska klara den här situationen.

Anf. 156 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag har samma korta fråga som jag ställde till Ragnwi Marcelind om lagen om slutna ungdomsvård. Bakom den stod också Centerpartiet, men därifrån framhölls väldigt tydligt att den inte skulle öka repressiviteten utan bara skulle gälla den kategori som dömts till fängelse.

Det har nu visat sig att den bilden har förskjutits och att man faktiskt mycket lättare dömer ungdomar till slutna ungdomsvård än tidigare till fängelse. Tycker Centerpartiet att det här är en bra utveckling, eller är man beredd att stå fast vid det som man sade när lagstiftningen infördes? Är man beredd att se över denna och vidta förändringar?

Anf. 157 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Som situationen ser ut inom ungdomsvården i dag måste det göras någonting åt detta. Jag tycker att det redan är dags för en utvärdering där man måste lyfta fram alla plus- och minusfaktorer.

Anf. 158 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Folkpartiet har alltid ansett och kommer alltid att anse att vi behöver en kriminalpolitik som mer inriktas på att bekämpa brottsligheten, inte bara brottslingarna. Det är ett välkänt faktum att längre fängelsestraff och hårdare tag på fängelserna snarast är kontraproduktiva när det gäller att minska förekomsten av brott i ett samhälle. Som avskräckning fungerar det dåligt, och som behandling fungerar det inte alls.

En effektiv kriminalpolitik måste bestå av många delar. Egentligen är det en relativt liten del som bör handla om vilka straff som vi ska mäta ut. Vi i Folkpartiet och många med oss tycker att det allra viktigaste är att förebygga brott, och då måste man bl.a. otvivelaktigt ha en konsekvent politik mot missbruk av alkohol och andra droger. Här ser vi i dag en olycklig och på sikt kostsam trend mot alltmer av uppgivenhet. Den måste vi bryta.

När det gäller den mer renodlade kriminalpolitiken anser Folkpartiet att det behövs en renässans för tanken på straff som en väg tillbaka till ett hederligt liv. Mycket av det som tidigare funnits av vård och program för återanpassning är i dag tyvärr borta. Statens ingripande kommer ofta alldeles för sent, men när det kommer så kommer det med stor kraft.

Vi i Folkpartiet vill understryka hur viktigt det är att rättsapparaten reagerar snabbare mot unga som begår brott. Men vi vill också understryka hur viktigt det är att gå vidare med att se över vad de reaktionerna

egentligen ska innehålla. Vi vet alla, fru talman, att den bästa brottsförebyggande åtgärden är att se till att brott aldrig sker.

Vi vet väldigt väl att de bästa brottsförebyggarna är föräldrarna. Vi vet också hur viktigt det är att alla myndigheter tillsammans reagerar snabbare innan det går så långt att rättsapparaten måste träda in. Det gäller att se de tidiga signalerna. Därför är det oroväckande att det är så olika språk inom socialtjänsten, skolan, sjukvården och rättsapparaten. Så länge man inte har samma språk är det alldeles för lätt för våra barn och ungdomar att trilla mellan stolarna.

Låt mig referera vad som sägs i socialtjänstlagen om ungdomars psykiska problem, som är ett väl känt faktum. Där sägs att man inom socialtjänsten inte primärt arbetar med barns och ungdomars psykiska problem utan med barn och ungdomar som får illa eller riskerar att fara illa. Samtidigt säger man att många av dem har psykiska problem och att flertalet befinner sig i riskzonen för att utveckla sådana. Varför ser man inte till att man talar med samma ord hela tiden? Då undviker man några fällor.

Man måste alltså se till att tala samma språk och satsa resurser på barn och ungdomar i riskzonen. Därför är den stora tillströmningen till barn- och ungdomspsykiatrien så oroväckande. Vi vet att de ungdomar som i dag behöver hjälp får vänta upp till ett år. Det är också oroväckande att antalet har fördubblats under 90-talet samtidigt som resurserna inte har ökat. I praktiken har det blivit en halvering av den öppna psykiavården.

Fru talman! Låt mig peka på de saker som Folkpartiet tycker är viktiga i det brottsförebyggande arbetet så att ungdomar inte kommer in i brottslighet. Naturligtvis handlar det först och främst om föräldrarna. De är *outstanding*. Men vi har också socialtjänsten och skolan. Låt oss se till, för att ta ett exempel, att den gamla hederliga skolsköterskan kommer tillbaka med sitt tränade öga och sitt sociala engagemang. Det är en väldigt bra satsning.

Låt oss se till att vi får ännu fler ungdomsmottagningar än vad vi har i dag. Vi har ungefär 200. Det är viktigt att ungdomsmottagningarna samarbetar med skolan, soc. och barn- och ungdomspsykiatrien. Varför betonar jag barn- och ungdomspsykiatrien så mycket? Det är därför att vi vet att ca 10 % av de ungdomar som kommer dit har psykiska problem. Vi vet också att många som är inom kriminalvården har psykiska problem. Därför är det extra viktigt att man satsar resurser här.

Någonting annat som man också måste se till när det gäller ungdomsmottagningarna är att få dit fler pojkar. Vi vet i dag att ungefär 10 % av dem som kommer till ungdomsmottagningarna är pojkar. Det innebär att vi alldeles för ofta missar pojkarnas behov. Det har vi tyvärr sett resultatet av. Därför är det så viktigt att man ser till att man får dit fler pojkar. Det är viktigt att de får sex- och samlevnadsundervisning och hjälp att bearbeta problem. De gäller naturligtvis både pojkar och flickor, men särskilt pojkar. Det gäller ångest, depressioner, ätstörning, psykosomatiska besvär och sexuella svårigheter.

Fru talman! Det är bra att vi har fått en ändring i socialtjänstlagen från 1998 som ger ökade möjligheter att placera barn hos släktingar och andra närstående. Man gjorde en enkät i 122 kommuner. Det visade sig att cirka en tredjedel av de ungdomar som hade behov av sådan placering hamnade hos anhöriga eller andra närstående. Man kan diskutera om det

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

inte kunde bli fler. Men vi får ha tålamod, eftersom det bara är i början. Det är också bra att portalparagrafen har ändrats så att vi numera har fastslagit att man ska se till barnets bästa.

Ungdomskriminalitet och vård av unga kriminella kostar enligt Statens institutionsstyrelse väldigt mycket pengar. Av kommunernas totala socialtjänstkostnader utgör den kostnaden 65 %. Det är ett väldigt bra sparmoment att se till att det inte går så långt. De statliga kostnaderna blir 35 %.

Fru talman! Tyvärr behövs fler platser både när det gäller missbrukarvård och ungdomsvård och även slutna ungdomsvård, eftersom vi inte har kommit tillräckligt långt i det förebyggande arbetet. Låt det som jag nu ska sluta med att tala om bli alltmer sällan förekommande. Blir det så har vi konkreta bevis på att vi vuxna inte bara ser alla signaler utan även reagerar snabbt och hjälper dessa barn och ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa. Då fungerar socialtjänstlagen så bra i verkligheten att dagens diskussioner om åtgärder när brott begåtts inte behövs på samma sätt som nu.

Då fungerar också 12 § i socialtjänstlagen som bl.a. säger att socialnämnden ska med särskilt uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och ungdomar som har visat tecken till en ogynnsam utveckling. Den ska aktivt arbeta för att förebygga och motverka missbruk bland barn och ungdom. Den ska i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och ungdom som riskerar att utvecklas ogynnsamt inte hamnar i ett missbruk.

Fru talman! Så till det som jag till sist ska berätta om, Anders som utvecklades från strulpelle, vidare till småbrottsling och vidare till fullfjädrad lagbrytare. Från det att Anders fyllt 15 år och blivit straffmyndig har han fram till sin 29-årsdag dömts för 384 brott. Samhällets reaktion har varit att ge honom 20 åtalsunderlåtelse och han har blivit dömd vid 16 tillfällen till sammanlagt 102 månaders fängelse.

Samhällets åtgärder har bevisligen inte lett till att Anders avhållit sig från brottslighet och drogmissbruk. Risker är mycket stor att Anders under många år kommer att göra sig själv och sina medmänniskor illa. Samhället har misslyckats med Anders därför att han inte fick den hjälp han behövde när han som barn sände sina signaler.

(forts. 4 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.57 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Anf. 159 TALMANNEN:

Denna vecka besvaras frågor av kulturminister Marita Ulvskog, statsrådet Leif Pagrotsky, socialminister Lars Engqvist, statsrådet Ingegerd Wärnersson och justitieminister Thomas Bodström. Kulturministern besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt ansvarsområde. Övriga statsråd besvarar frågor var och en inom sitt eget ansvarsområde.

Jag lämnar omedelbart ordet fritt för frågor.

Frågestund

Säkerheten i skolorna

Anf. 160 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Vi har haft en intressant debatt under förmiddagen om barn och ungdomars möjligheter. Strax före lunchtid trängde sig verkligheten på. En 16-årig pojke är skjuten på en skola här i Stockholm – på Bromma gymnasium. Han är skjuten i halsen, och förövaren är förmodligen en annan ung pojke.

Detta belyser direkt det allvar som gäller ungdomskriminaliteten och svårigheten vad gäller att säkra tryggheten vid våra skolor. Min fråga till berört statsråd är därför vilka konkreta insatser regeringen kommer att vidta för att säkra tryggheten för barn och ungdomar i våra skolor.

Anf. 161 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag vill först på regeringens vägnar djupt beklaga det som har inträffat, men jag vill också understryka att vi ännu inte har fått mer än mycket knapphändig information om vad som har hänt. Jag tror inte att någon annan har mer information. Vi kan inte nu diskutera utifrån denna händelse. Vi vet helt enkelt alldeles för lite. Jag är därför inte beredd att svara på frågan om eventuella åtgärder som kan vidtas utifrån denna händelse.

Säkerheten på skolan ska naturligtvis vara så bra att alla elever kan känna den trygghet som de har rätt till.

Anf. 162 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Det kan inte vara någon nyhet att ungdomskriminaliteten har blivit grövre och grövre. Vi har ungdomsbrottslingar runtom i hela Sverige. Det som har hänt och som vi vet, eftersom det ändå finns viss information, är att det har funnits vapen, att det har varit bråk, att en elev eller ung person – det är inte klarlagt om det är en elev eller inte – har blivit dödad på en skola. Detta att ungdomar har vapen som är dödliga måste ändå föranleda en debatt om hur vi stoppar detta elände.

Det är en tragedi, och det är en tragedi när det gäller den tilltro som jag tror att många föräldrar och elever känner när de går till skolan. Den är nu rubbad, och någonting måste naturligtvis göras.

Jag vill veta vad justitieministern planerar att vidta för åtgärder.

Anf. 163 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tycker faktiskt att det är lite osmakligt att genast försöka att göra partipolitik av en sådan händelse. Vi är alla, över partigränserna, måna om att barn och ungdomar inte ska handskas med skjutvapen. Det är många saker vi inte är överens om, men där tror jag att det råder en total enighet mellan alla partier.

Det markbundna TV-nätet

Anf. 164 PETER PEDERSEN (v):

Fru talman! Min fråga ställer jag till kulturminister Marita Ulvskog.

Det pågår en utbyggnad av det marksända digitala TV-nätet. Tanken är att man under ganska lång tid ska kunna se på digital-TV och på analog-TV parallellt. Det är alltså viktigt att man har båda dessa system i gång till dess att tekniskiftet är klart.

Nu kan vi läsa i en annons från Teracom som gäller min hemort att man ska flytta kanal 2 från en frekvens eller kanal till en annan, vilket innebär att alla som tidigare kunde se kanal 2 med en föråldrad TV-antenn inte längre kan göra det. Det innebär att man har halverat *public service*-utbudet i Degerfors. Man rekommenderar TV-tittarna att köpa en ny antenn till gammal teknik.

Min fråga är om detta är ett bra sätt att marknadsföra introduktion av digital-TV. Ökar inte risken för att man i stället väljer att se digital-TV via satellit om det går till på detta sätt på fler platser än Degerfors?

Anf. 165 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Peter Pedersen har alldeles rätt i att det tekniskifte som nu pågår i alla TV-distributionsformer, alltså såväl kabel och satellit som marknät, åtminstone för marknätets del måste få ta lite tid. Det handlar om att i princip alla hushåll ska få tillgång till det TV-utbud som går i marknätet, och det är enda sättet att nå alla hushåll.

Jag känner inte till den förändring som Teracom har gjort. Jag kommer att informera mig om den efter denna frågestund. Det är Teracom som fattar besluten, men dess grunduppdrag handlar självfallet om att se till att i princip hela landet kan se analog TV i dag. Så småningom ska, med det beslut vi har fattat i denna riksdag, upp till 98 % kunna se digital TV om Teracom anser att en sådan utbyggnad är rimlig.

Anf. 166 PETER PEDERSEN (v):

Fru talman! Jag uppfattar ändå ett stöd från kulturministern när det gäller åsikten att man ska kunna se analog TV-sändning och inom rimlig tid själv fatta beslut om när man vill gå över till det digitala TV-nätet. Vi omöjliggör inte genom denna typ av förändring fortsatt tittande på det analoga nätet under en rimlig tid. Jag uppfattar ett stöd.

Kulturministern kan gärna få ta del av min lilla annons här efteråt, så vi kan se om vi kan komma fram till en gemensam lösning eller gemensamma åtgärder.

Anf. 167 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag stöder helt Peter Pedersen i detta. Det är detta vi har beslutat om i denna riksdag under många år. Det är det som samarbetet och uppdraget till Teracom går ut på.

I Finland, t.ex., har man bestämt att i slutet av 2006 sannolikt släcka ned det analoga nätet. I Sverige har vi över huvud taget inte tagit ställning till denna fråga.

Analog television ska nå i princip alla hushåll.

Tobinskatten

Anf. 168 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Under de senaste veckorna har flera företrädare för regeringen sagt sig ha sympati för den s.k. Tobinskatten. Man har visserligen sagt att det kanske är svårt att genomföra den, men också att det vore väldigt bra om det gick att genomföra den.

Jag skulle därför vilja ställa en fråga till företrädare för regeringen, t.ex. Leif Pagrotsky, som har uttryckt mycket sympati för detta och velat spela med i denna debatt.

Tobinskatten är en tull på valutatransaktioner. Den kommer att göra det dyrare för låntagarna. Hur tänker ni, om ni skulle lyckas genomföra den, kompensera låntagare i fattiga länder och fattiga folk över huvud taget när det gäller de högre räntor som blir följderna och de uteblivna investeringar som också blir följderna? Jag tycker att det är minst lika viktigt att ge besked på den punkten som att allmänt spela med en opinion i en svensk debatt.

Anf. 169 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Gunnar Hökmark representerar ett parti som har erfarenhet av väldigt höga räntor, väldigt höga boendekostnader och annat som följd inte av transaktionskostnader och skatter på något mer än 0,00 % på finansiella transaktioner utan av de grundläggande och fundamentala frågor som påverkar boendekostnader och räntor, nämligen hur man sköter en ekonomi. Det är lite övermaga, tycker jag, att ta upp den diskussion som finns och påstå att skatten ska leda till kraftigt höjda boendekostnader för fattiga människor i fattiga länder.

Vad som nu diskuteras är en låg skattesats på den enorma mängd finansiella transaktioner som äger rum varje dag och som har ett extremt kortsiktigt syfte. Den kommer inte att bli så betungande att den kommer att innebära några kraftiga räntehöjningar. Vad gäller effekten för de fattiga länderna är själva poängen att skatten ska tas ut på ett sådant sätt – gemensamt för många länder – att den kan användas för gemensamma internationella ändamål. Ingvar Carlsson och hans grupp föreslog att det skulle användas till att finansiera FN-systemet. Det finns många andra idéer. Att det skulle komma de fattiga länderna till godo och inte till skada är ju själva poängen.

Anf. 170 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Precis som när det gäller alla andra tullar är det någon som ska betala den här, och det här kommer att drabba fattiga länder allra värst.

Leif Pagrotsky tog självfallet upp regeringens automatiska svar på allting och tittade tillbaka. Men vi kan diskutera sakfrågan. Vem betalar den s.k. Tobinskatten, som man ändå säger sig ska dra in mycket pengar, om det inte är de som betalar lånen? Och vilka är i störst behov av lån till nya investeringar om det inte är fattiga länder och fattiga folk? Och vad blir följden för dem om man inte kompenserar dem?

Ni drivs just nu med i en opinion som faktiskt kommer att drabba fattiga människor. Ni gör det kanske av partitaktiska skäl, men i vilket fall som helst tycker jag att Leif Pagrotsky bör ge ett ärligt svar i stället för att tala om 90-talets olika kriser. Det kan vi gärna ta en debatt om vid ett senare tillfälle. Svara på frågan! Hur ska man kompensera de fattiga länder världen över som har störst brist på kapital för den högre räntekostnad som Tobinskatten, liksom varje annan tull, självfallet kommer att föra med sig?

Anf. 171 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Gunnar Hökmark frågar vem som ska betala. De som gör väldigt många transaktioner kommer att få betala mer. De som gör en transaktion för att finansiera import av en vara vid ett tillfälle betalar i princip ingenting. Det är en obetydlig låg skatt.

Den som gör många transaktioner varje dag där pengarna går fram och tillbaka utan att det finns något underliggande varu- eller tjänstehandelssamband – det kan vara en betalning för en maskin, en säck kaffe eller någonting annat – kommer att träffas minimalt.

Majoriteten av all valutahandel och all penninghandel sker i EU och i USA. Betalningsbördan för de fattiga länderna blir pytteliten, men det är till de fattiga länderna som inkomsterna från denna skatt är tänkta att användas. Jag tycker att det är en sympatisk idé även om också jag inser att det i dagens läge inte är realistiskt att tro att det här går att genomföra här och nu. Det krävs tid och opinionsbildningsarbete för att man ska kunna göra det här möjligt. Men om det blir möjligt tycker jag att detta är en sympatisk idé, men jag inser att den åsikten inte delas av alla. Och ju närmare koppling man har till finansmarknaden desto mer negativ blir man. Det har jag lärt mig.

Anf. 172 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Det är intressant att notera hur rädd Leif Pagrotsky är för att gå in i själva sakfrågan. De som gör transaktionerna ska betala, men det är självfallet alltid till sist låntagarna som kommer att få betala, och det kommer hårdast att drabba de fattiga länder som behöver låna.

Leif Pagrotsky har inte riktigt velat ta tag i den frågan. Fattiga länder och fattiga folk som behöver bygga upp en egen industri, egna verksamheter och en egen infrastruktur för att bli mindre beroende av den rika världen tvingas på den här transaktionskostnaden. Det är nämligen de som kommer att få betala den.

Leif Pagrotsky är nog lika nära finansmarknaden som jag för att veta att det alltid är någon som betalar någonting, och det är alltid konsumenten.

ten eller låntagaren. Svara gärna, vid detta tillfälle eller någon annan gång, och tänk efter! Hur ska vi kompensera för den skatt, som ni nu talar om för att spela med opinionen, som allra mest kommer att drabba de som behöver låna mest?

Prot. 2000/01:52
18 januari

Frågestund

Anf. 173 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Gunnar Hökmark talar faktiskt mot bättre vetande. Jag vet inte om det är medvetet eller omedvetet.

De finansiella transaktionerna är kanske hundra gånger så stora som de underliggande varuflödena. För varje betalning för en vara över gränsen är det kanske hundra gånger så många betalningar av annat slag som inte har en koppling till varuflödet. Gunnar Hökmark försöker få oss att tro att det är den här kaffedrickaren i slutändan som får betala för dessa. Men man behöver inte växla pengar hundra gånger för att betala för en säck kaffe en gång. Det är i så fall någon annan som betalar för de andra 99 gångerna. Detta är pengar som saknar den här kopplingen. Det här innebär inte en total fördyring just för det vanliga hushåll där man i slutändan dricker kaffe. Nej, så ligger det inte till, Gunnar Hökmark. Gå hem och läs på!

Rättsbildningen

Anf. 174 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Jag har en fråga till justitieministern angående rättsbildningen i vårt land.

Det är ju inte så att vi bildar rätt bara genom att vi i den här kammaren på förslag, ofta från regeringen, stiftar lagar, utan det finns ju en lång kedja bakom. Det handlar om forskning. Det handlar om doktrin, utredning osv. Och så blir det ett lagförslag. Sedan stiftar vi lagen.

Jag menar att kvaliteten på våra lagar har att göra med vilken omfattning det är på forskningen inom olika rättsområden. Då är min fråga till justitieministern om han, som relativt nyttillträdd justitieminister, kan se några rättsområden där forskningen i dag är eftersatt.

Anf. 175 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag kan inte nu direkt nämna något exempel. Men jag vill därmed inte säga att det inte finns något område där det behövs ökade resurser.

Anf. 176 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Det kan jag förstå. Det här är kanske en lite ovanlig fråga.

Men det är uppenbart att det finns områden där det finns gott om professorer och gott om pengar för utbildning. Det finns relativt smala områden. Det handlar om bolagsrätt, medierätt, immaterialrätt etc. Men andra områden är väldigt eftersatta. Det gäller t.ex. migrationsrätt och asylrätt. Där saknas det professorer i Sverige i dag. Och det är väldigt sorgligt att se att då också systematiken och metodiken när det gäller t.ex. asylrätt är så bristfällig, enligt min uppfattning.

Anf. 177 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag tycker att det är en bra synpunkt, och jag tycker naturligtvis att det här är viktigt. Jag kan väl säga att jag ska titta på den här saken. Jag ber att få återkomma. Tack!

WTO-förhandlingarna

Anf. 178 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag har en fråga till Leif Pagrotsky. Den handlar om WTO-förhandlingarna.

Jag kom nyligen tillbaka från Taiwan. Där hoppas man på att man ska kunna bli medlem i WTO som ett tullområde. Det är någonting som jag välkomnar och som jag tror att statsrådet också välkomnar. Sedan vet vi ju att Taiwans medlemskap i WTO i realiteten hänger nära samman med Kinas inträde.

Jag har också kunnat läsa om det här i medierna sedan jag kom hem, men jag har tyvärr inte hunnit fördjupa mig ytterligare i substansen i den här frågan. Men det framkommer att det finns problem när det gäller Kinas anslutning till WTO, och det här kan då påverka såväl Kina som Taiwan.

Jag skulle vilja fråga statsrådet Pagrotsky vad man gör från svensk sida och hur man följer de här frågorna, som är viktiga för såväl omvärlden som de här två olika parterna.

Anf. 179 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag välkomnar också varmt Taiwans medlemskap i världshandelsorganisationen tillsammans med Kinas medlemskap som vi hoppas och räknar med ska kunna ske i år, kanske t.o.m. under den tid som vi är ordförande i Europeiska unionen. Jag räknar med att det kommer att innebära ett kraftfullt bidrag till stabiliteten i hela regionen att Kina och Taiwan börjar reglera sina mellanhavanden på basis av lagar och regler. Det ska vara tvistlösning vid osämja i stället för maktspråk vid osämja och samarbete i stället för bojkotter och konflikter.

Tanken är att länderna ska bli medlemmar ungefär samtidigt, men det återstår en del tekniska frågor för att vi i praktiken ska kunna genomföra det som vi har gjort upp i princip. Det handlar om uppföljningsprogram och kontrollscheman för olika steg i den här processen när de olika överenskommelserna som vi har gjort ska genomföras. Vi följer det här nära och deltar i arbetet i de arbetsgrupper i Genève där de här förhandlingarna äger rum. Vi tar den här uppgiften på stort allvar under vårt ordförandeskap, eftersom vi tycker att det är en fråga av väldigt stor betydelse långt utanför det handelspolitiska området.

Anf. 180 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Det var väldigt intressant att få se den positiva utveckling som har skett i Taiwan när det gäller handelsfrågor, näringslivsutveckling, demokrati och MR. Jag tror att det är oerhört viktigt att man har det här utbytet mellan Kina och Taiwan där man använder handelskontakter som ett sätt att knyta kontakt. Det här har då en bäring på frågor långt utöver det handelspolitiska området. Jag tror att det är oerhört viktigt att

vi involverar Kina och får med Kina i samhället utanför det kinesiska geografiska området. Jag tror att just det faktum att man kommer med i WTO också har fredsfrämjande implikationer.

Jag har ytterligare en fråga med bäring på detta. Det finns ett önskemål från Taiwans sida – det gäller de planer som finns och som har bäring på budgeten i EU – om att få ett handelskontor eller någon sorts representation i Taiwan. Har det varit uppe i de här sammanhangen?

Anf. 181 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Den sista frågan vill jag undvika att svara på. Det känner jag inte till. Det har inte varit uppe i något sammanhang som jag har deltagit i. Men om det förekommit i någon annan miljö, som jag inte har direkt ögonkontakt med, vågar jag inte ta gift på.

Men jag vill gärna understryka det som Carina Hägg pekar på vad gäller de tätare ekonomiska relationernas betydelse som fredsfrämjande kraft och hur de traditionella säkerhetspolitiska begreppen vidgas. De ekonomiska relationerna, de handelspolitiska regelsystemen, metoderna för att lösa tvister och annat kan bli plogar som röjer för stabilare umgänge mellan länder inom långt bredare områden än handeln med bilar, motorcyklar, turism och annat. Det tror jag att vi kommer att få se tydligare vad gäller Kina och Taiwan än någon annanstans. Jag hoppas att det kommer att mana till efterföljd i många andra regioner där vi har behov av samma avspänning och samma regelbaserade umgänge mellan grannar.

Kyrkoarkiven i Dalarna

Anf. 182 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till kulturministern om kyrkoarkiven i Dalarna.

Som kulturministern säkert väl känner till förs det en omfattande diskussion i flera församlingar i Dalarna om kyrkoarkiven, var originalböcker etc. ska bevaras. Församlingar har vägrat att lämna ifrån sig material som gäller Dalarna. Andra har fått uppskov, t.ex. i Nås. Lokala aktionsgrupper har bildats, som Rädda kyrkoböckerna i Malung. Det finns en oro för att Riksarkivet och landsarkiven ska hämta in delar av kyrkoarkiven utan lokalt medgivande och lokal acceptans. Man värnar om sitt, om bygdens identitet och ser materialet som lokala kulturskatter.

Enligt vad jag har erfart avvaktas verkställighet för att få rådrum.

Med respekt för att kulturministern inte kan lägga sig i myndighetsutövning vill jag ändå fråga: Vilken principiell uppfattning har kulturministern i frågan och vilka besked har kulturministern att ge alla dem som engagerat sig?

Anf. 183 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Eftersom jag är väl förtrogen med den betydelse som kyrkoarkiven har i Dalarna, där Dalarna av hävd också har haft en möjlighet att få dispens när det gäller kyrkoarkiven – vi kallar dem för dispensarkiven – var det viktigt för regeringen att se till att vi i samband med kyrka-stat-reformen inte gjorde några förändringar som innebar att

Prot. 2000/01:52

18 januari

Frågestund

dispensarkiven nödvändigtvis måste centraliseras till andra arkiv. Det skulle finnas en möjlighet för dem som så önskade att faktiskt ha kvar sina arkiv på plats, förutsatt att man kunde garantera vård, tillgänglighet och liknande.

Jag kan som sagt var inte gå in i den direkta myndighetsutövningen, men principiellt har regeringen redan i samband med kyrka-stat-reformen markerat att dispensarkiven kan fortsätta att leva som tidigare, förutsatt att de uppfyller villkoren när det gäller vård, tillgänglighet och liknande.

Anf. 184 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag tycker att man ska lyssna på och beakta lokala opinioner så långt det på något sätt går. Dalfolket uppskattar inte, som kulturministern vet, att centrala myndigheter kommer och talar om hur det ska vara. Integriteten är stark.

Jag förstår att kulturministern inte kan gå in i myndighetsutövningen, men jag tolkar ändå svaret som att vi är totalt överens om att det här är en viktig fråga och att vi dessutom gemensamt har stor respekt för lokala opinioner.

Anf. 185 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Ja, vi är helt överens om detta.

Naturligtvis kan hela landet ha intresse av att ha tillgång till de uppgifter som finns i dispensarkiven i Dalarna. Den tillgängligheten hoppas jag att man ska kunna åstadkomma på annat sätt än att flytta arkiven från Dalarna. Det har myndigheten att hantera. Jag hoppas att det går, därför att jag tycker att det är en mycket viktig del av kulturarvsengagemanget som finns i Dalarna. Det betyder mycket för de orter och bygder som verkligen är djupt engagerade i dessa arkiv. Jag vill att de ska få fortsätta att vara det.

Den öppna fritidsverksamheten

Anf. 186 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Jag riktar min fråga till statsrådet Wärnersson.

I skollagen läser jag att varje kommun är ansvarig för att barn erbjuds skolbarnsomsorg. Skolbarnsomsorgen ska avse barn upp till tolv års ålder. Den kan bedrivas i form av fritidshem och familjedaghem. För barn mellan tio och tolv år kan skolbarnsomsorgen också ske i form av öppen fritidsverksamhet.

Jag skulle helt kort vilja fråga statsrådet Wärnersson hur statsrådet ser på det faktum att bara var femte kommun har någon form av öppen fritidsverksamhet över huvud taget.

Anf. 187 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Givetvis är den redovisning som vi har fått via Skolverket inte tillfredsställande när det gäller tillgänglighet till fritidshem för de äldre barnen. Det pågår för närvarande en översyn av skollagen. I den kommer man också att titta närmare på fritidshemmens framtida roll och även status kan man säga i förhållande till skolan.

Vi vet att många barn går hem till ett tomt hem. Det finns inte någon vuxen som tar emot dem när de kommer hem efter skolan och de har ingen att tala med.

Den öppna fritidsverksamheten kan vara utformad på olika sätt. Man kan gå dit och få sitt eftermiddagsmål, man kan få stöd när man läser sina läxor. Det kan också innebära att man inte är inskriven på heltid i verksamheten, utan att man har olika former av kontrakt.

Där verksamheten finns bedrivs den på ett föredömligt sätt. Men vi vet också att det under det 90-tal som har gått, med de försämringar som har skett, just är på fritidshemssidan som de största försämringarna gjorts, dvs. med ökande barngrupper och brist på personal.

Anf. 188 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Statsrådet berörde själv den problematik som det faktiskt innebär att mer än vartannat barn i åldersgruppen tio–tolv år inte har någon omsorg, utan klarar sig själv när skolan är slut. Så är det i alla fall om man ska tro på Skolverket.

När man vet vilka ambitioner som finns i och med den nu gällande skollagstiftningen, där man faktiskt ser skolbarnsomsorgen som ett komplement till skolan, blir det än mer allvarligt att hälften av barnen och ungdomarna som är mellan tio och tolv år faktiskt inte har någon omsorg, utan är hänvisade helt till sig själva efter skolans slut.

En följdfråga till skolministern skulle då vara: Är det här en fråga som är lämplig att ta upp under den skollagsöversyn som nu pågår för att kanske via lagstiftning reglera skyldigheten för kommunerna?

Anf. 189 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Ja, det behandlas nu av Skollagskommittén vilken ställning fritidshemmen ska ha i framtiden.

Men jag vill också understryka att det nu ges större möjligheter för kommunerna att under de kommande fem åren öka personalen. När vi har tittat närmare på de områden där de största bristerna finns, inom lärarkåren, bland specialpedagoger, talpedagoger och kuratorer, har vi också pekat på att det just inom fritidshemmen finns ett stort behov av mer personal. Det behovet har kommunerna nu möjlighet att möta framöver.

Man har också en större möjlighet att öka den öppna verksamheten. Jag förväntar mig att man ska göra det. Barn behöver vuxna en stor del av sitt dygn. Man kan inte lämna dem utan denna tillsyn. Det ansvaret har kommunerna.

PFA 98-valet

Anf. 190 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Min fråga hör inte till kulturministerns ansvarsområde, utan får räknas mer som en allmänpolitisk fråga. Den gäller förvaltningen av de kommun- och landstingsanställdas avtalspensionspengar, kallat PFA 98, ett val som avslutades den 12 januari.

Valet berörde drygt 800 000 anställda och omfattade nära 10 miljarder kronor. Tjänstepensionen kommer att svara för en större del av den

totala pensionen än den mycket mer uppmärksammade premiepensionen. Det är alltså en viktig del av grundtryggheten som det handlar om.

I drygt hälften av landets kommuner omfattade valet även inarbetade premier från 1998 och 1999. Tyvärr är konstruktionen sådan att de som missat att göra ett val i år inte kommer att kunna flytta dessa pengar. Det är över 40 % som i detta glömda val inte har valt. Skulle dessa personer vilja ändra sig och göra ett aktivt val går det inte. I det statliga PPM-valet kan man när som helst få byta premieförvaltare.

Jag är medveten om att regeringen inte vill lägga sig i arbetsmarknadens kollektivavtal, men kommun och landsting är en del av den offentliga makten.

Är regeringen redo att verka för att de 800 000 offentliganställda i kommun och landsting ska kunna göra ett omval i år som även omfattar pensionspremier för perioden 1998–2000?

Anf. 191 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag kan ärligt talat inte detaljerna i denna sak. Däremot tror jag att det är svårt för regeringen att agera i denna sak eftersom den i första hand är en fråga för avtalsparterna på marknaden.

Jag skulle vilja rekommendera frågeställaren att återkomma med en skriftlig fråga till socialförsäkringsministern, som möjligen kan vara något utförligare i sitt svar.

Anf. 192 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Fru talman! Jag tänker lämna in en skriftlig fråga.

Jag vill poängtera att jag tror att det skulle upplevas som mycket positivt om det gick att för kommun- och landstingsanställda medverka till att det fanns en möjlighet till att göra ett omval av avtalspensionerna. Det är ett glömt val.

Den 31 december, när valet skulle vara inlämnat, hade bara 39 % medverkat. Det tyder på att informationen inte har gått fram.

Jag ska återkomma med en skriftlig fråga.

Arbetet med värdegrunden i skolan

Anf. 193 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till skolminister Ingegerd Wärnersson.

Mobbning i skolan förekommer tyvärr alltför ofta. I vissa fall har skolor inte ingripit i tid. Sedan finns det motsatta förhållandet där man verkligen har ingripit kraftfullt, t.ex. mot elever som hyllar rasistiska idéer. Rektor tar då den gemensamma värdegrunden på stort allvar.

I ett frågesvar säger skolministern att rektor har en skyldighet att ingripa och att en elev kan stängas av eller förvisas från sin skola.

I ett aktuellt fall har länsrätten upphävt ett beslut att stänga av en elev. Utan att ta ställning i den enskilda frågan vill jag ändå ställa en fråga till skolministern. Hon säger att det i dag finns tillräckliga möjligheter att ingripa mot åsiktsyttringar som är brottsliga. På vilket sätt kan skolministern och regeringen stödja de skolor som med alla medel och stor kraft tar värdegrunden på allvar i det praktiska arbetet i skolan?

Anf. 194 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag vill inte heller gå in i det enskilda fallet. Arbetet med värdegrunden är viktigt, såväl förebyggande som när någonting sker på en skola. Ofta när vi talar om värdegrund tänker vi just på mobbning.

Skolan ska använda sig av den befintliga lagstiftningen, det som står i vår skollag och den skyldighet skolan har att upprätta s.k. mobbningsplaner.

När man hamnar i en situation där det inte går att finna en lösning, ska man också använda sig av de förordningar som finns. För gymnasieskolan gäller att när man finner att en elevs uppträdande är av den arten att eleven inte kan vara på skolan ska man tilldela eleven en varning. Hjälper inte detta – givetvis sker många samtal innan varningen delas ut – kan man göra en anmälan till Skolstyrelsen som har möjlighet att avstänga eleven. Innan eleven stängs av ska man givetvis ta reda på vad som ska ske under tiden. Var ska eleven vistas? Hur ska eleven bemötas? Vilka förberedelser ska göras för att eleven ska kunna komma tillbaka till skolan?

Anf. 195 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Problemet med den gemensamma värdegrunden är att det är lätt att göra den till teori, men det är svårt när det går till praktisk handling på en skola. Det visar detta fall och en del andra fall. Trots stora insatser blir det ändå bassning i högre instans.

Skolministern svarade på en fråga jag ställde för ett tag sedan att hon noga följer utvecklingen på området. Det är viktigt, inte minst för de inblandade parterna på en skola, att de känner stödet från ledande politiker i arbetet. Det gäller särskilt när det har uppstått stora problem och de har åkt på en nit. Då är det viktigt att de känner stöd från inte minst skolministerns sida.

Anf. 196 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag vet att Lars Hjertén har besökt skolan tillsammans med riksdagsledamot Nisse Söderqvist. Det tycker jag var bra. Jag bad Nisse Söderqvist att åka dit, träffa lärarna och ledningen och lyssna på hur de hade upplevt den specifika situationen. Jag har också tagit kontakt med Skolverket. Jag vet att Skolverkets generaldirektör har varit i kontakt med skolans ledning och att Skolverket nu fortsätter sitt arbete. Det är på det sättet som jag kan följa upp och agera som skolminister. Givetvis kommer jag, om det framkommer att det finns brister eller saker som måste förändras eller skärpas, att göra detta. Jag arbetar via min myndighet, och de kommer att följa utvecklingen och om det kommer att bli ett eventuellt överklagande av ärendet.

Värnet om kulturvärden

Anf. 197 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Jag ska ställa en fråga till kulturministern som gäller att underlätta inom kulturområdet.

Jag undrar vilket värde hon anser att ett kulturarv kan ha i förhållande till andra i och för sig befogade intressen och värden i samhället. Bakgrunden till frågan är hur kulturen och kulturmiljön står sig i förhållande till andra statliga insatser. Det är självklart att vi alla ibland råkar ut för målkonflikter. Det skulle vara intressant att höra kulturministern göra en bedömning av möjligheterna att hävda kulturella intressen i förhållande till andra intressen, som t.ex. behov av förbättrad infrastruktur.

Anf. 198 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Det här är en viktig fråga. Den är svår att besvara på ett vettigt sätt på en minut. Låt mig helt kort säga att det är en fråga som engagerar hela regeringen, inte minst när det gäller infrastruktursatsningar. Jag talar om infrastruktur både i form av vägar och järnvägar, men också om det som den nya tekniken innebär i form av master. Om mobilt Internet ska utvecklas, innebär det att tiotusentals master ska placeras i olika kulturlandskap eller i stadslandskap med högt kulturvärde. Detta är jag, miljöministern och andra ministrar i regeringen djupt engagerade i. Vi kommer att utreda frågan på olika sätt. Jag svarar gärna på mer frågor kring detta i en diskussion i denna riksdag med Lennart Kollmats – kanske i form av en interpellation.

Anf. 199 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Jag uppskattar det engagemang som kulturministern visar å hela regeringens vägnar.

Jag frågade i somras om riskerna för hållristningarna i Tanum i samband med den nya sträckningen av E 6. Tanum finns ju med på världsarvslistan. Kulturministern svarade då att Sverige åtagit sig att för all framtid bevara de värden som motiverar de svenska områdenas världsarvsstatus.

Sedan frågade jag näringsministern i samma ärende. Han ville då inte uttala sig, vilket kanske i sig var överraskande, och inte föregripa ett regeringsställningstagande. Det råder inget tvivel om att om man går på kulturministerns svar innebär en alternativ sträckning en ganska stor extrakostnad för Vägverket eller anslagsgivande myndigheter. Det handlar om motsvarande vad Operan kostar att driva i Stockholm under ett års tid. Det är därför jag är nyfiken på hur värderingarna görs i regeringen med tanke på området i Tanum och med tanke på att E 6 norr om Uddevalla är viktig inte minst ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Anf. 200 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Detta är ett typiskt exempel på de intressekonflikter som hela tiden uppstår, när man å ena sidan vill ha bra vägar som folk inte kör ihjäl sig på och å andra sidan vill slå vakt om viktiga natur- och kulturvärden.

Det svar jag i skriftlig form gav tidigare till Lennart Kollmats kvarstår. Vi har gjort ett åtagande som gäller Tanum som innebär att vi måste vårda och ta hand om detta.

Vi har inte fått några signaler om att det finns akuta risker för att vi inte skulle kunna leva upp till vårt åtagande. Och åtagandet är ovillkorligt.

Den här typen av konflikter har vi hela tiden, och det brukar gå att lösa dem i slutändan. Vi har sett det bl.a. när det gäller de kulturvärden och kulturhistoriska värden som finns vid de nedlagda regementena, där vi just nu har gått igenom en lång process som har slutat i mycket goda resultat.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Frågestund

Polisutbildning mot kravaller

Anf. 201 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Jag har en fråga till justitieministern.

I söndags kunde man läsa i en av kvällstidningarna att polisen i Sverige inför ordförandeskapet i EU håller på att utbilda specialstyrkor som ska vara experter på EU-kravaller. Bl.a. ska de lära sig hur man hanterar batonger. Det här är anmält till JO, och anmälaren tror att det här i stället kommer att uppmåna till polisvåld.

Den här utbildningen innebär bl.a. att man ska springa förbi tio uppradade personer och utdela så många välriktade slag som möjligt och att man under en minut ska slå så många gånger som möjligt mot en människa.

Jag undrar om justitieministern tycker att det här är ett bra sätt att använda polisens resurser och om det är en metod som är värdig svensk polis.

Anf. 202 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag känner inte till detaljerna kring det där, även om jag har läst om det. Ärendet är JO-anmält, och vi får låta ärendet ha sin gång.

Jag utgår från att polisen följer de lagar och förordningar som gäller särskilt för poliser och att det här uppdraget också kommer att förenas med sådana lagar och förordningar. Eftersom det nu kommer att prövas återstår det att se.

Köer i barnsjukvården

Anf. 203 HANNA ERICSON-BROBERG (m):

Fru talman! Jag vill med anledning av den debatt vi har haft tidigare i dag om barns villkor ställa en fråga till socialministern.

Det gäller uppgifter som jag har fått från Landstingsförbundet om att det inte finns statistik om köer inom barnsjukvården, trots att man nu bygger upp en gemensam databas som just ska visa kösituationen i landet. Rädda Barnen har med hänvisning till barnkonventionen pekat på att det i många fall brister just när det gäller redovisning av barns villkor.

Jag undrar vad socialministern tänker vidta för åtgärder för att vi ska kunna överblicka hur kösituationen inom barnsjukvården ser ut och kunna uppfylla barnkonventionens krav och Rädda Barnens påpekande om möjligheterna att redovisa, följa upp och förbättra.

Anf. 204 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Statistik för sjukvården svarar två instanser för. Den ena är landstingen själva, dvs. sjukvårdshuvudmännen, och den andra är

Socialstyrelsen. I allt väsentligt är det landstingens sak att redovisa hur situationen ser ut när det gäller tillgängligheten i sjukvården.

Över huvud taget är det här ett relativt nytt område. Det är alltså först nu som vi börjar kunna se en mer genomgripande redovisning av väntetider och köer i svensk sjukvård. Tidigare fanns det en mycket sparsam redovisning. Det här är ett arbete som nu pågår och som är en del av ett projekt som regeringen har kommit överens med Landstingsförbundet om. Jag förutsätter att Landstingsförbundet också kommer att utveckla hela denna statistik så att vi får reda på hur det ser ut när det gäller barnsjukvården.

Emellertid ska det påpekas att ingen får vård i en kö. Det viktigaste är att se till att det inte finns några köer.

Anf. 205 HANNA ERICSON-BROBERG (m):

Fru talman! Med anledning av socialministerns sista påpekande vill jag säga att t.ex. i Stockholms läns landsting, som har vårdgaranti, finns det en utförlig statistik som visar att barn inte står i kö. Det vore väldigt bra om resten av landet kunde göra på motsvarande sätt, och inte minst införa en vårdgaranti också.

Anf. 206 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det är alldeles riktigt att man på vissa områden i Stockholms län sedan några år tillbaka har lyckats ganska väl när det gäller att arbeta bort köerna. Dock upplyses det sällan om att man på andra områden har lyckats sämre, dvs. att det också finns mycket långa köer i Stockholms län.

Det viktigaste i den här diskussionen är att det som nu sker är att vi äntligen får en riktig redovisning av hur läget är. Landstingsförbundet har också fattat beslut, vilket har fått alldeles för lite uppmärksamhet, om att nu arbeta för ett fritt vårdval över hela landet. Det innebär att vi nu är på väg mot en situation med ett fritt vårdval för patienten, vilket kanske är den bästa utgångspunkten för att komma bort från de köer vi har i svensk sjukvård.

Tyvärr har detta inte uppmärksamats tillräckligt mycket i den allmänna debatten, och jag ska gärna påpeka att det är det som sker. Vi kommer inte bort från köerna på annat sätt än att de som står i kö erbjuds vård.

Delegeringsregler i sjukvården

Anf. 207 GÖRAN NORLANDER (s):

Fru talman! Min fråga är riktad till socialministern.

Jag gjorde ett besök på ett av våra större sjukhus i mitt hemlän i melandagarna och träffade ett antal undersköterskor. De uttryckte en oro över att de inte får utföra enklare arbetsuppgifter som de är utbildade för, t.ex. enklare provtagningar. Det är arbetsuppgifter som i stället har överförts till sjuksköterskor. De menade att det är ett slöseri med resurser. De menade att man skulle frigöra sjuksköterskorna för andra arbetsuppgifter om undersköterskorna fick göra det som de är utbildade för.

Enligt uppgift är det Socialstyrelsen som i sina anvisningar har satt stopp för det här.

Jag vill gärna höra socialministerns syn på den här saken.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Frågestund

Anf. 208 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det är Socialstyrelsen som bestämmer i de här frågorna, dvs. vilka delegeringsregler som ska finnas i svensk sjukvård. Deras utgångspunkt är ganska rimlig, nämligen att vi ska se till att varje inslag i vården utförs av tillräckligt kompetent personal. Det är inget fel i Socialstyrelsens sätt att resonera när de försöker anvisa vilken personal som ska utföra vilken åtgärd.

Det ska erinras om att det nyligen förekom en mycket omfattande debatt i USA, där man inte hade klarat av gränsdragningen mellan olika yrkeskompetenser vilket hade lett till uppenbara fel.

Jag tycker att man ska ha som utgångspunkt att Socialstyrelsen med sina skyldigheter har agerat korrekt.

Emellertid ska det påpekas att det regelverk som presenterades för ett år sedan har utsatts för mycket kritik. Inte minst har de fackliga organisationerna, framför allt Kommunalarbetareförbundet som representerar undersköterskorna, uppvaktat Socialstyrelsen med sina synpunkter. De anser att man har dragit gränsen för strikt och tagit ifrån undersköterskorna en del arbetsmoment som de mycket väl kan utföra och har kompetens för.

Diskussion pågår också på Socialstyrelsen i vilken mån man skulle behöva se över det regelverk som presenterades förra året.

Anf. 209 GÖRAN NORLANDER (s):

Fru talman! Jag är glad över att det pågår en diskussion om det här och att man ser över reglerna. Eftersom det på många platser är brist på sjuksköterskor skulle man kunna frigöra resurser som kan utnyttjas till annat. Jag kommer att följa den här frågan med intresse.

Narkotikahundar på fängelser

Anf. 210 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till justitieministern, och den handlar om knarkhundar på fängelser.

Tillgängligheten på knark har ökat på svenska fängelser de senaste åren. Jag har besökt anstalter i Stockholmstrakten, och den personal som jag har träffat har vittnat om den olyckliga utvecklingen. Som situationen ser ut i dag har kriminalvården väldigt få resurser att satsa på förebyggande narkotikabekämpning. De som jag har träffat har talat om behovet av fler knarkhundar.

Knarkhundar anses av många som ett av de mest effektiva bekämpningsmedlen för att kunna komma åt drogproblematiken på fängelserna. Hall är den enda kriminalvårdsanstalten i Stockholms län som har en egen knarkhund.

Jag har hört att ett av skälen till att det finns så få hundar på våra anstalter är att knarkhundarna anses kunna kränka de intagnas integritet. Som det ser ut i dag är man tämligen restriktiv med vad hundarna får

sniffa på. I dag får hundarna bara sniffa på materiella ting, men varken på besökare eller intagna om inte stark misstanke om knark föreligger.

Jag vill höra om justitieministern tycker att detta är skäl nog att inte ompröva synen på integriteten med syfte att kunna minska knarket på svenska fängelser.

Anf. 211 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Det finns alltså sådana här knarkhundar inom kriminalvården, och inget hindrar att det blir flera. Sedan måste det naturligtvis finnas en avvägning mellan att spåra upp narkotika och personers integritet. Men det finns redan nu stora möjligheter att undersöka om personer på ett eller annat sätt har befattning med narkotika – långt mer än i andra sammanhang.

Anf. 212 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Det låter ju bra när justitieministern säger detta. Men varför har vi då inte fler knarkhundar på anstalterna om det är så att det inte är några problem? Personalen säger ju själva att det här är en mycket bra metod, men de upplever samtidigt att de inte har något slags tillstånd till detta. Jag vill fråga om justitieministern är beredd att gå ut på anstalterna och tala med personal och underlätta att man anskaffar fler knarkhundar.

Anf. 213 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag kan inte i detalj reglera hur kriminalvården sköter frågor, men Kriminalvårdsstyrelsen är fullt medveten om att man har rätt att använda flera knarkhundar. Tidigare har det bl.a. sagts att det är så få knarkhundar beroende på att det är dyrt och på att man inte har haft tillräckliga resurser. Men nu får man mer resurser, 271 miljoner för det innevarande året. Då bör man, om man nu anser att det är det lämpliga, kunna vidta sådana åtgärder.

Säkerheten på museer

Anf. 214 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Jag har en fråga till kulturministern. I december begicks det en mycket uppmärksammas stöld på Nationalmuseum. Tre mycket värdefulla tavlor försvann. De har ännu inte hittats. Vi hoppas ju att de ska komma tillbaka. Kulturministern bad att få träffa ansvariga efter helgen. Det tycker jag var bra. I en kommentar fick jag sedan höra att visst skulle man förstärka säkerhetsåtgärderna, bl.a. den tekniska möjligheten med övervakningskameror osv. Men några resurser för detta kunde kulturministern inte ställa till förfogande. Det gjorde mig orolig. Det är ju inte så att museerna disponerar medel för en sådan utbyggnad, som är ganska kostnadskrävande, utan stöd från staten och riksdagen. Min fråga till kulturministern är: Är det verkligen kulturministerns avsikt att detta ska ske innanför ramarna?

Anf. 215 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Till att börja med hoppas vi alla självfallet att den konst som har försvunnit genom kuppen på Nationalmuseum ska kunna

komma tillbaka. Nationalmuseum ville inför innevarande budgetår få ett ökat stöd, alltså reformmedel utöver den sedvanliga pris- och löneuppräkningen, med ungefär två och en halv miljoner kronor. De fick nästan en miljon mer i budgetpropositionen. De fick alltså mer pengar än de själva hade önskat.

Jag tycker att det visar den syn som regeringen har rent allmänt när det gäller Nationalmuseums ställning och att museet ska ha resurser. Vi pekar ju inte längre ut hur museerna, de självständiga myndigheterna och de självständiga museerna, väljer att prioritera i sin budget.

Vi vet att Nationalmuseum har en god säkerhet, men det behövs förstärkningar. Jag har hunnit träffa Nationalmuseums ledning ännu en gång denna vecka. Vi för intensiva diskussioner om behoven. Vi talar naturligtvis också om hur man ska kunna finansiera det hela. Det är en fortlöpande dialog. Det handlar om hur budgeten skulle kunna se ut. Men det handlar också om andra typer av förstärkningar. Dialogen pågår alltså, men jag budgetförhandlar inte i kammaren i dag.

Anf. 216 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Jag hade inte heller tänkt att det skulle bli någon budgetförhandling här. Det tror jag att kulturministern inser själv. Det var ju så illa att när man hade begärt övervakningskameror sade länsstyrelsen nej. Nu har länsstyrelsen backat, och landshövding Ulf Adelsohn har sagt att han kommer att stödja att dessa kameror får införas. Det är bra.

Men vad jag ville påpeka här var att det är minst lika viktigt med driftsbudgeten så att man kan öka personalen och ha vakter i varje sal. Så länge man inte har det finns naturligtvis en uppenbar risk att en sådan här stöld kan upprepas. Jag hoppas att vi inför nästa budgetsamarbete ska kunna komma till en lösning i frågan så att inte svenska konstsamlingar, som även naturligtvis är internationella men som finns på svenska museer, drabbas av ännu en sådan här ganska uppmärksammas stöld.

Anf. 217 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag vill inte peka ut exakt vad som bör förstärkas när det gäller säkerheten på Nationalmuseum. Jag tror att museets ledning är bäst på att bedöma detta. De har en rad punkter som de har redovisat för oss i departementsledningen. När det gäller hur detta ska finansieras finns det en rad olika idéer och vägar. Detta för vi en nära och intensiv dialog med museet om. Självklart ska de nödvändiga säkerhetsinvesteringar som behöver göras också göras. Jag är också glad om länsstyrelsen väljer att ompröva sin inställning till övervakningskameror.

Pedofiler på Internet

Anf. 218 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till skolminister Ingegerd Wärnersson. Det finns i dag ett material, och kanske flera som jag inte känner till, framtaget om hur man skyddar sig som elev mot pedofiler på nätet. Detta kan skolorna köpa in. Det är fortfarande få skolor som använder materialet, och inköp av material är ju inte en politisk fråga. Men min fråga till skolministern är ändå: Kommer skolministern att medverka till att kun-

Prot. 2000/01:52

18 januari

Frågestund

skapen i skolan ökar hos eleverna och hos lärarna när det gäller hur man skyddar sig mot pedofiler på nätet?

Anf. 219 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Ett mycket viktigt uppdrag för skolan är just att lära sig att hantera all den information som finns på nätet. Jag delar frågeställarens uppfattning att vi också ska visa på obehagligheterna. Man ska ta upp detta också i ett värderings- och värdegrundstänkandeperspektiv. Det gäller hur vi kan påverkas av alla typer av information; information som är inriktad på att skada och information som är tänkt för att upplysa. Det är viktigt att ge möjligheten.

Vi har också i direktiv som vi ger till Skolverket när det gäller kompetensutveckling för skollära pekats på de här sakerna som rör sexuell frågor, olika områden som berör detta. Också skollära ska få en merkunskap för att i sin tur kunna medverka till att personalen har kunskaper.

Anf. 220 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Fru talman! Det gläder mig. Jag frågar också skolministern: Hur kommer man att följa upp det här? Hur följs just den här kunskapen upp i skolorna? Hur används den om det blir ett kompetenshöjande?

Anf. 221 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Utbildningen för skollära kommer att vara på det traditionella sättet med konferenser och uppföljande arbete. Så det blir ju direkt riktat till dem som anmäler sig till den här kompetensutvecklingen. Där ligger också uppföljningen; i dem som man har mött.

Utan att gå in på precis den här enskilda frågan så är det ju en stor satsning på hela IT-användningen i skolan där vi ger merkunskap till en lång rad lärare. 40 000 lärare genomgår den här utbildningen. Och den är ju bred. Den tittar på olika perspektiv – även om jag inte kan säga att jag i dag vet att man just har inriktat sig på det som frågeställaren nämner.

Lärarbristen i skolorna

Anf. 222 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Det fattas ju ett antal lärare runt om på Sveriges skolor. Till hösten räknar man med att ungefär 10 000 lärare kommer att saknas runt om i våra klasser.

Jag vill höra vad skolministern och regeringen har för plan eller strategi för att se till att eleverna kommer att ha lärare i klassrummen till hösten.

Anf. 223 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Lärarutbildningen är ju Thomas Östros ansvarsområde, men jag ska givetvis ändå svara på frågan.

Vi fortsätter att utöka antalet platser vid våra lärarutbildningar. Det är en viktig del. Det har skett en utökning med tusentals platser. Av antalet ansökningar kan vi se att det fortfarande finns ett stort intresse för att söka till lärarutbildningarna. Men precis som tidigare kan vi se att vi

fortfarande har brister när det gäller sökande till utbildningar med naturvetenskaplig och teknisk inriktning.

Vi fortsätter det s.k. SÄL-projektet, att lärare som i dag undervisar ute på skolorna men som inte har behörighet ges möjlighet att få sin lärarbehörighet. Det innebär att de kan fortsätta att arbeta deltid men också ha möjlighet att läsa på halvtid.

Anf. 224 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Det är jättebra att skolministern ser att det finns ett problem i detta, därför att någonting måste göras. Centerpartiet har i sin budget tillfört 1 miljard extra nästa år som ska kunna satsas på kommuner och på skolan för att man ska kunna anställa fler lärare och andra vuxna i skolan. Men det krävs ju snabba puckar här. Vi ska inte under en femårsperiod se att man kan börja ta in fler på lärarutbildningen. Någonting måste göras under våren, så att kommuner och skolor har råd att anställa fler vuxna i skolan. Hur tänker regeringen agera för att de vuxna ska komma till skolan?

Anf. 225 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Satsningen på att det ska bli fler i skolan startar fr.o.m. hösten. Då kommer vi givetvis att se ett resultat av detta. Det rör sig ju om olika yrkeskategorier som ska in i skolan.

Det som jag tycker är viktigt är just detta projekt som riktar sig till dem som kanske nu arbetar i skolan men också kanske till dem som känner att de gärna skulle vilja arbeta med barn och ungdomar och har en gedigen akademisk utbildning. Men de kanske också har annan erfarenhet av arbete med barn. Vi öppnar nu möjligheterna också för dem att komma in. Och detta ligger ju mycket närmare i tid än om man ser på den betydligt längre traditionella lärarutbildningen.

Anf. 226 TALMANNEN:

Därmed är denna frågestund avslutad. Det var som alltid betydligt fler frågor än vi hann med. Jag tackar ledamöter och statsråd för er medverkan i denna frågestund.

4 § (forts. från 2 §) Allmänpolitisk debatt

Barns och ungdomars möjligheter (forts.)

Anf. 227 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Det var strax före jul som moderaterna ville ha en extra debatt. Och i deras begäran stod det att det var med anledning av exempel på det ökande ungdomsvåldet. Det var just på grund av att det i rubriken stod det ökande ungdomsvåldet som jag reagerade. Jag tänkte då att jag måste gå till botten med detta uttryckssätt – det ökande ungdomsvåldet.

Visst är det intressant om det har skett en minskning eller ökning, eftersom det ofta är dessa diskussioner som ligger till grund för åtgärder som vidtas politiskt.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Frågestund

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Jag studerade då alla de forskningsrapporter som finns i ämnet, och BRÅ är väldigt duktigt på att producera. I en BRÅ-rapport från år 2000 som vi redan har nämnt här, *Stöld, våld och droger bland elever i årskurs 9*, finner man att det inte är ovanligt att unga människor begår brott. Men det är ofta fråga om lindriga brott. Visserligen är det inte så vi vill ha det i samhället, men det handlar ändå om skadegörelse, snatteri och enkelt klotter.

Jämfört med 1995, då en sådan undersökning också gjordes, hade det skett en minskning utom när det gäller våld, där nivåerna var i stort sett oförändrade. De andra brottstyperna där det hade skett en minskning var stöldbrott och skadegörelse.

Vi måste här konstatera att för den stora majoriteten av ungdomar är det en engångsföreteelse att man begår ett brott. Men de begås av många. Men grovre kriminalitet bland ungdomar är också ovanlig.

Enligt BRÅ:s rapport från år 2000 har man granskat påföljdssystemet för unga under åren 1980–1998. Antalet ungdomar som lagförs för brott har varit tämligen konstant sedan mitten av 80-talet gällande 15–17-åringar, dvs. de allra yngsta. Och den registrerade ungdomsbrottsligheten har inte ökat, utan den har varit ganska jämn under de senaste 15–20 åren. Detta framgår av BRÅ:s statistik.

Däremot har färre ungdomar fått åtalsunderlåtelse på grund av lagändringar. 1988 infördes en begränsning när det gäller åtalsunderlåtelse, och 1995 tillkom ytterligare en bestämmelse om att åtalsunderlåtelse som regel inte bör meddelas vid återfall i brott. Och resultatet har blivit att under perioden 1985–1998 ökade antalet ungdomsbrottsmål i domstolarna. De fördubblades mellan år 1985 och 1998.

Fler åtal speglar en attitydförändring – det är en politisk position – att toleransen mot ungdomar som begår brott har minskat. Det är helt klart på det sättet. Dessutom misstänks flera ungdomar faktiskt för misshandel och olaga hot. Och det brukar leda till åtal. Och det har också betydelse.

I stället för åtalsunderlåtelse har det blivit dagsböter och överlämnande till vård inom socialtjänsten. Det senaste har ökat kraftigt under 90-talet.

Vad betyder då dessa två lagbestämmelser konkret? Jo, att slutsituationen för de unga lagöverträdarna är densamma som för ungefär 15 år sedan. Men skillnaden är att vägen går över domstol. Dessutom har vi den nya lagen om § 12-hemmen och de grövsta brotten. Det handlar då om synnerligen allvarliga omständigheter. Och detta har ökat.

Det har varit en medveten strategi att ungdomarna ska se pedagogiskt att det händer någonting, och de ska dras inför domstol. Och nu har vi hört här att många ungdomar ändå inte tar detta på allvar. Så man kan ju undra hur mycket detta betyder pedagogiskt för dessa ungdomar.

Men jag tycker att det skulle vara angeläget att ge BRÅ i uppdrag, vilket jag kommer att ivra för i mitt arbete, att se över hur socialtjänsten har hanterat alla dessa fall, vilka insatser som har gjorts och vilken kvalitet det har varit. Jag skulle vilja se en sammanställning över detta. För visst är det viktigt vad som händer med de ungdomar som hamnar här. Detta har man inte undersökt tillräckligt.

Men den övergripande frågan är: Har det skett någon markant ökning av ungdomsvåldet när det gäller ungdomar i åldern 15–20 år? När jag har ställt den frågan har jag fått höra att svaret är nej. Jag har också läst en

avhandling från Felipe Estrada vid Stockholms universitets kriminologiska avdelning. Den publicerades 1999. Han har gjort denna noggranna kartläggning över tiden, och han har inte funnit att det har skett någon ökning av ungdomsvåldet.

När Moderaterna, Kristdemokraterna och Centern har stått här i talarstolen och sagt just detta, så stämmer inte detta med BRÅ:s forskning eller med denna kriminologs forskning, som har gått mycket noga igenom detta.

Vad är då svaret på varför det står ord mot ord? Jo, det är svårt att svara därför att det inte endast går att referera till den officiella statistiken. Den officiella statistiken visar att de senaste decennierna har antalet ungdomar som lagförs för stöldbrott minskat, men den registrerade brottsligheten har ökat. Så är det med den statistiken. Men kriminalstatistiken är inte en direkt återspeglning av den verkliga brottsutvecklingen, vilket är ett välkänt faktum inom kriminologin. Faktorer som spelar roll är upptäckt, anmälan till polis, registrering i rätt kod, att brott klaras upp, att förövaren identifieras så att personanknuten statistik ska kunna produceras. Antalet brott som klaras upp utgör endast en mindre del av de brott som anmäls till polisen, dock en högre andel av våldsbrott därför att det oftast finns en konfrontation. Man ser en gärningsman. Vid stöldbrott ligger det inte till så.

Dessutom har det också betydelse hur medierna skildrar ungdomsvåldet. De har en stor påverkan. I den avhandling som jag refererade till finner man att det blev ett trenderbrott så att 1986 ändrades fokus från stöldbrott till våldsbrott. Det blev ett hett ämne. Detta påverkade ganska snart också hur politikerna handlade. Precis när detta händer tillsätts det utredningar, och man sätter i gång kampanjer. Mediernas skildringar skapar bilder av ungdomsvåldet som i sin tur skapar aktivitetspress bland ansvariga politiker. Oftast är det krav på fler poliser, som vi har hört här, och också en skärpt lagstiftning.

Det som jag tycker är det viktigaste är förebyggande åtgärder, som vi har talat om många gånger tidigare, att resurser och pengar ges till alla dessa områden så att vi hindrar ungdomar att begå brott. Där kan vi inte bara lägga fram en budget med fler poliser, utan det kräver helt andra åtgärder. Men jag ville ha sagt att ungdomsbrottsökningen, våldsbrotten, enligt all tillgänglig forskning inte är sådan som vissa partier här har sagt i dag.

Anf. 228 GUN HELLSVIK (m) replik:

Herr talman! Först vill jag uttrycka min glädje över att Kia Andreasson uttalar sig positivt om att vi ska få klarhet i hur vården enligt socialtjänstlagen egentligen ser ut. Det innebär att vi moderater kommer att få ett ja från Kia Andreasson till den begäran vi lämnade in före jul om en utfrågning på just detta område.

När det gäller de ungas brottslighet nämner inte Kia Andreasson en annan redovisning från BRÅ där man redovisar brott med ung som gärningsman och ung som offer. Där framgår det klart att de unga offren har en låg anmälningsbenägenhet av rädsla för repressalier och därför att de tror att ingenting händer med gärningsmannen i alla fall.

Jag tycker inte, oberoende av detta, att vi ska fortsätta den här debatten. Jag tycker att Kia Andreasson bagatelliserar de problem som vi har i

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

dag, samma dag som vi har fått bevis för att det som vi inte trodde och hoppades på inte skulle hända har hänt.

Anf. 229 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Jag vill absolut inte bagatellisera. Jag tycker att det är ett oerhört viktigt område. Jag vill också understryka just förebyggande åtgärder, att resurser avsätts till skolan, till personal som kan jobba med problemen så att de inte behöver vältras över på andra myndigheter. Det har visat sig att när man skurit ned inom skolan har man inte kunnat lösa andra disciplinsvårigheter – självklart när det är få vuxna i skolan, och då blir det polisanmälningar. Socialtjänsten ska ha mycket personal där, över huvud taget ska det finnas många vuxna runt ungdomar, så att man på tidigt stadium kan rycka in. Det vill jag verkligen trycka på.

När det gäller ungdomsrånen har polisanmälningarna ökat det första halvåret 1999. Det har faktiskt varit lika många som under 1998. Det beror på en ökad benägenhet att anmäla dessa brott.

Den tragiska händelsen i dag är också något som man bör se över tid. Medierna skildrar och vi blir fruktansvärt upprörda. Men som politiker måste vi ändå se hur forskningen är. Det som man efter denna händelse kan ifrågasätta är vapnen i samhället. Det skulle jag vilja undersöka mer.

Anf. 230 GUN HELLSVIK (m) replik:

Herr talman! Med tanke på att Kia Andreasson talar om ökad anmälningsbenägenhet vill jag bara uppmana Kia Andreasson att sätta sig in i den BRÅ-rapport som handlar om ungas brott mot unga. Där framgår det klart och tydligt att de unga offren har en väldigt låg anmälningsbenägenhet. Bland de skäl som anförs för detta är rädsla för repressalier och att ingenting händer i alla fall.

Anf. 231 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Jag har noterat den rapporten, Gun Hellsvik, och jag har också noterat att det har blivit en ökning därför att också diskussionerna om detta har möjliggjort att fler anmäler det.

Anf. 232 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Herr talman! Kia Andreasson nämnde att grövre brott blir allt vanligare och hänvisade till BRÅ:s statistik. BRÅ gör mycket bra saker, vi sitter båda två i styrelsen. Men i statistiken ligger man efter när det gäller siffrorna, och de är fortfarande inte klara för 1999. Vi lever faktiskt i verkligheten.

Då vill jag hänvisa till Kia Andreassons hemstad Göteborg och de gäng bland ungdomar som växer sig allt starkare och där den grova kriminaliteten är stor och där också vapen är mycket vanliga. Man har beslagtagit en stor mängd. Det tycker jag är oroväckande, och det räknar jag till grova brott som vi verkligen måste göra någonting åt.

Anf. 233 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Påståendet att gängen förändrats storleksmässigt och blivit fler har jag inte underlag för att bemöta. Det har väl alltid funnits ungdomsgäng i alla tider. Däremot är ytterst alarmerande att skjutvapen

blivit så lätt åtkomliga. Vi har nyss försökt att skärpa vapenlagstiftningen för legala vapen, vilket det också fanns ett motstånd mot att göra från vissa partier. Men att vapen är så lätta att få tag i beror säkert till stor del på en stor mängd illegala vapen. Där har vi inte riktigt klart för oss hur stor den delen är. Det borde verkligen vara ett projekt att genomföra.

Anf. 234 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Herr talman! Jag besökte Göteborgspolisen i förra veckan. Det gäller att göra nedslag i verkligheten för att se hur situationen är och inte bara förlita sig på forskningsrapporter, även om de är viktiga. De vapen som är i rullning i Göteborg är säkert inte sådana som var inlåsta i ett vapenskåp utan kommer säkert från annat håll.

Det sades också att polisen vill och försöker göra någonting åt detta, men de känner att de är för få, de klarar inte av det. Så visst ligger det någonting i när jag från talarstolen säger att det behövs fler poliser.

Anf. 235 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Det tycker jag också, och det tycker också Vänsterpartiet och Socialdemokraterna. Därför har vi en plan på att det ska bli fler poliser i framtiden. Det vet Gunnel Wallin. Det är inte alls så att vi inte vill ha det. Men vi vill också ha resurser för förebyggande åtgärder som jag har pratat om och fler vuxna bland ungdomar. Ytterst – med tanke på att det finns mycket vapen i samhället – är det vi vuxna som skapar barnen. Vi har väldigt stora krav på barn i alla sammanhang, vilket vi ska ha, men vi ska ha ännu större krav på vuxna människor i vår omgivning.

Anf. 236 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Jag är faktiskt lite oroad över den taktik som används, att försöka bagatellisera ungdomsbrottsligheten. Jag har några frågor till Kia Andreasson eftersom jag har läst BRÅ:s rapport och även den rapport som Kia Andreasson hänvisar till.

Enligt BRÅ har antalet ärenden som avskrevs för att den misstänkte var under 25 år faktiskt ökat med 5 % från att 1990 ha varit 10 500 till 1998 då antalet var 13 240. I rapporten står det att ungdomsrånen har ökat och att anmälningsbenägenheten är väldigt liten. Endast 50 % av de unga vill anmäla rånen. Bland utlandsfödda är den siffran bara 37 %. Och så säger Kia Andreasson att anmälningsbenägenheten har ökat.

Min fråga är då till Kia Andreasson med anledning av den rapport som flera har hänvisat till i dag: Är det ändå inte oroväckande att det i Sverige är 65 % av niondeklassarna som själva berättar att de under det gångna året har begått någon form av brottslig handling?

Anf. 237 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Jag bagatelliserar inte. Jag vill bara ha vett och sans i debatten och att vi som sitter i justitieutskottet tar del av den forskning som ingående och problembaserat skildrar utvecklingen över tid med många aspekter, så att vi inte styrs av medierapportering och gör hastiga förändringar som egentligen, om man ser i backspegeln, inte är bra. Vi måste ta det ansvaret när vi ska bestämma om så här viktiga frågor.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

När det gäller BRÅ:s rapport om ungdomsrån sade jag att lika många rån hade anmälts under första halvåret 1999 som under hela 1998. Det tycker jag är ett tecken på att det har skett en ökning.

Anf. 238 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Det var precis det som jag ville komma fram till, eftersom Kia Andreasson har negligerat våra uppgifter tidigare i debatten om att t.ex. ungdomsrånen har ökat.

Vett och sans i debatten, säger Kia Andreasson och hänvisar till olika slags forskning. Då är min fråga: Är BRÅ:s rapporter inte vett och sans i Kia Andreassons ögon?

Jag har en sista fråga. Kia Andreasson brukar ofta diskutera familjens betydelse. Jag skulle vilja fråga Kia Andreasson än en gång om hon vill understryka familjens betydelse i det brottsförebyggande arbetet.

Anf. 239 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Ragnwi Marcelind väljer att höra fel, för det jag sade om ungdomsrånen var att just polisanmälningarna har ökat. Jag talade inte om ifall ungdomsrånen har ökat eller minskat, utan det handlade om polisanmälningar. Det handlar också siffrorna om i BRÅ:s rapport, och den visade på en ökningsbenägenhet. Detta sade jag därför att Ragnwi Marcelind påstod att ungdomar inte vågar anmäla brotten.

När det gäller familjen är det många ungdomar som formas av familjen. De flesta föräldrar kan ju sköta den fostrande rollen, men det är ju ungdomar till föräldrar som inte kan det som är i riskzonen. Därför kan inte familjen alltid betraktas som den bästa brottsförebyggande enheten i samhället, för många familjer skapar sådana problem som barnen sedan får med sig i bagaget.

Anf. 240 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill först djupt beklaga vad som har hänt i dag. Tankarna går förstås till pojkens anhöriga. Vi vet ännu för lite. Vi behöver information och sedan analys. Och jag är övertygad om, trots alla meningsskiljaktigheter som här kan finnas, att vi alla är överens om att skottlossning i en skola aldrig får förekomma. Detta är oavsett vad som nu har hänt och oavsett om vi har en socialdemokratisk eller en borgerlig regering.

Temat för dagens debatt, herr talman, är barns och ungdomars möjligheter. Barn och ungdomar berör oss alla. Vi har egna erfarenheter som formar vår syn på olika åtgärder. Flera av oss, ja, kanske alla, är föräldrar, men vi har också annan erfarenhet allihopa. Min erfarenhet är från det att jag arbetade som biträdande jurist och sedan advokat under sammanlagt tio år. Jag fick då erfarenheter som har format min syn på åtgärder som behöver vidtas.

Om jag ska sammanfatta två intryck är det ena att det är sociala orsaker som ligger bakom brott. Det andra är att barn och ungdomar har mycket svårt att påverka sin egen sociala situation när det gäller boende, segregation och annat. Jag är knappast den första som konstaterar det faktum att det är sociala orsaker, vill jag understryka. Men det är fortfarande förvånansvärt många som bagatelliserar det faktum att det faktiskt är sociala orättvisor som ligger bakom brott.

Det som jag menar skiljer regeringens syn från kanske främst moderaternas syn är att det inte bara handlar om antalet poliser, även om det är viktigt och kommer att öka. Men det är inte bara fler poliser och hårdare tag som behövs, utan det är framför allt en fungerande välfärdssituation för alla barn och ungdomar som behövs. Det görs nu också satsningar på dagis, fritis och skola, och vi vet att det är där som problemen kan börja. Det är alltså minskade klassklyftor som är det bästa receptet.

Det här är ingenting som gäller just i Sverige. Det är bara att se oss omkring. Vi kan se på det land som Gun Hellsvik nämnde, USA, där det nu sitter två miljoner personer i fängelse. Jämför man det med hur det är i Sverige är det 20 gånger flera. Jämför man klassklyftorna där med Sveriges och andra länders kan man konstatera att klassklyftor och brottslighet går hand i hand. Så är det inte bara nu. Så har det varit i alla tider.

Det bästa stöd som man kan ge barn och ungdomar är naturligtvis att satsa på och ge stöd till familjen. Regeringen har i sitt nationella brottsförebyggande program, Allas vårt ansvar, slagit fast att det är just stöd till familjer som behövs. Det är också ett brottsförebyggande arbete som är så oerhört viktigt. Och i två tredjedelar av landets kommuner finns det nu ett brottsförebyggande råd. Det är väldigt viktigt att det arbete som görs får fortsätta. Varje barn som vi kan rädda undan droger och kriminalitet är en enorm vinst, först och främst naturligtvis för barnet men även för barnets familj och för samhället.

Barn kan däremot inte hindra de sociala orättvisorna. De har alltså svårt att påverka sin yttre situation. Men när barn hamnar snett gäller det att handla snabbt och effektivt. Det är det allra viktigaste. Men vi måste tänka på vad vi gör. Vi måste tänka på vad som är bäst för det enskilda barnet, vad som är det bästa vi kan göra, helt i enlighet med barnkonventionen.

När det gäller barn under 15 år är det socialtjänsten som ska ha ansvaret. Det är personer som är utbildade för att just ta hand om barn som har det svårt, där familjerna inte orkar och där, som Morgan Johansson sade, samhället måste vara starkt och ge resurser. Men det är alltså de personer som är bäst lämpade som ska ta hand om dem. Om det är ett barn under 15 år som grips av polis, ska det också rapporteras till socialtjänsten.

Barn över 15 år kan man inte helt hålla utanför kriminalvården, även om man fortfarande måste tänka på att de är barn. Men där gäller det verkligen också att reagera snabbt. Det är därför som lagen om unga lagöverträdare, som utvärderades 1995, är otroligt viktig. Man har kunnat konstatera att handläggningstiderna är betydligt kortare än tidigare.

Den 1 januari 1999 förbättrades påföljdssystemet för unga lagöverträdare. Man gjorde påföljden vård i socialtjänsten tydligare. En ny frihetsberövande påföljd, sluten ungdomsvård, gav en möjlighet för domstolen att döma till en sträng påföljd där mycket allvarliga brott hade begåtts av barn.

En annan sak som man kan konstatera när man träffar unga brottslingar är den omognad som finns. Vi talar ofta om 15-, 16- och 17-åriga kriminella. När man träffar de här barnen märker man att de ofta har en mognad som är mycket lägre än så. Man märker det bl.a. på bristen på empati och förståelse för brottsoffren. Detta har framkommit inte minst när det gäller de s.k. ungdomsrånen av mobiltelefoner. Man frågar, som

jag ofta gjorde som offentlig försvarare: Förstår ni inte vilken skada ni gör? Ofta får man svaret: Nej, vi använde inte så mycket våld, och de får en ny telefon. De förstod inte vilken enorm skada det blir för de människor som utsätts för detta, hur hela deras liv förändras och hur stöd måste ges på alla sätt till dessa offer. Det finns en stor skillnad i synen på vad som hänt. Det är därför det lagförslag om medling som nu är på remiss är så viktigt. Vi måste få de barn som begår brott att förstå vilken enorm skada de gör.

Medling kan naturligtvis bara ske om brottsoffret självt vill det. Det är viktigt att ge stöd även till de barn som har råkat ut för brott och till brottsoffer över huvud taget som inte vill delta i en medling. Det är viktigt att ge stöd till alla brottsoffer. Vad gäller barn så finns det nu, som ett exempel man kan nämna, möjlighet till särskild företrädare när föräldrar har begått brott. Socialstyrelsen och Svenska kommunförbundet förbereder insatser för att utveckla socialtjänstens stöd till barn som har utsatts för brott. Det kommer nu under våren en brottsofferproposition som ytterligare ska stärka brottsoffren.

Om det inte är mycket våld när det gäller ungdomsrån – generellt sett, vill jag understryka – så vill jag ändå tala om den koppling som finns mellan ungdomsvåld och narkotika. Det är en oroande ökning. Vi har talat mycket här i dag om ökning av ungdomsbrott. De rapporter som finns – i varje fall de som har varit ledande – säger att brottsligheten egentligen inte har ökat under hela 90-talet, men att den grövre brottsligheten har blivit värre. Jag tror att det finns ett samband mellan det oroväckande ökande narkotikamissbruket hos ungdomar och brottsligheten. Vi har en internationellt sett låg nivå fortfarande, men vi måste se upp och vi måste på alla sätt försöka hindra den här utvecklingen.

Rohypnol känner alla till. Det får fruktansvärda effekter på ungdomar. Lars Engqvist svarade i förrgår på en interpellation. Vi har talat om att försöka gå vidare med just detta. Jag säger inte att det är möjligt – men det bästa vore att helt förbjuda Rohypnol med tanke på de effekter som det får tillsammans med alkohol. Mig veterligen är detta första gången som man använder droger i strategiskt syfte – för att förbättra sina möjligheter att delta i bråk. Det gäller då framför allt unga killar. Det används faktiskt också till offer vid sexuella brott. Detta är någonting som vi alla verkligen måste försöka vidta åtgärder mot.

Det har alltså gjorts en rad olika saker. Det behöver göras mer. Jag vill återigen understryka att det viktigaste är att kämpa för ett rättvist samhälle. Det minskar brottsligheten, men det är också då som barn och ungdomar har möjlighet att påverka sin egen situation. Det är då de får den tron på samhället som de är värda. Det är då de får sina egna möjligheter att påverka sin egen situation. Det är ungdomarna värda.

Anf. 241 GUN HELLSVIK (m) replik:

Herr talman! Justitieministern uppehöll sig mycket vid de sociala orsakerna till brott. Enligt min uppfattning allvarlig form av brottslighet i vårt land är ekobrottsligheten. Jag skulle gärna vilja höra justitieministern vidareutveckla sin syn på de sociala orsakerna till ekobrott.

Jag tycker att justitieministern är inne på en farlig väg. Det finns en farlig tvärsäkerhet när justitieministern talar ensidigt om sociala orsaker till brott. Enligt min uppfattning är nämligen det här ungefär att jämföra

med hönan och ägget. Förnekar justitieministern att brott i lika stor utsträckning orsakar social utslagning och sociala problem? Ser inte justitieministern vad det innebär för människor som bor i ett område där brotten får slå rot och därmed omöjliggör även för den som önskar att vara laglydig att fullt ut kunna fungera som en laglydig människa?

Anf. 242 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag vill först svara på frågan om de ekonomiska brotten. Till skillnad mot vad man kan tro så begås inte så många ekonomiska brott av rika direktörer. Det är dem som vi läser om i tidningarna, men om man besöker Ekobrottsmyndigheten så kan man konstatera att många ekobrott som handläggs där är t.ex. de ekonomiska brott som begås på loppmarknaden i Skärholmen osv. Det är också ekonomiska brott! Och bakom den brottsligheten kan jag tala om att det många gånger finns just sociala orsaker.

Det är möjligt att jag har missat något av det som Gun Hellsvik sade, men jag kan inte se att vi inte skulle vara överens om att det är oerhört viktigt att satsa på de här områdena och boendet. Segregationen måste bekämpas för att minska brottsligheten. Jag är alldeles övertygad om att det är där som man måste göra stora satsningar.

Anf. 243 GUN HELLSVIK (m) replik:

Herr talman! Det är ensidigheten jag reagerar emot, och det är där vi har en skillnad. Den moderata kriminalpolitiken står på flera ben; reaktion mot brott och stöd för att kunna fortsätta ett bra liv. Justitieministern talar enbart om de sociala orsakerna till brott. Så enkelt är det inte. Då kan man inte få rätt politik.

Jag skulle vilja sluta med att be att få justitieministerns kommentar till ett uttalande som kriminologen Jerzy Sarnecki gjorde vid ett socialdemokratiskt gruppmöte i höstas. Han sade att brottsligheten inte är en biprodukt av brister i samhället. Stölderna ökar ju i takt med ökad välfärd. Vilka reflexioner gör justitieministern över detta uttalande från den ende professorn i kriminologi i Sverige?

Anf. 244 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag ska inte starta en debatt med Gun Hellsvik om vem som är mest ensidig. Men det som jag har reagerat mot hos Moderaterna är att man alltid talar om fler poliser, hårdare straff och hårdare tag. Det tycker jag att vi har hört i flera år nu. Jag vill understryka att regeringens politik bygger just på en helhetssyn där allt från brottsförebyggande till brottsbekämpande finns med. Nu kommer ju fler poliser, och vi ska ha en väl fungerande polis, åklagare och domstol. Men vi ska också ta hand om de personer som har dömts för brott för att de ska kunna återanpassas till samhället.

Viss brottslighet vad gäller stöld har gått ned, t.ex. inbrott i villor och även i bilar om jag inte minns fel. Men snatterier och mindre stöld i affärer har ökat.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Anf. 245 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Justitieministern hänvisade till utredningen om unga lagöverträdare. Även den utredningen lyfter fram problematiken med de kriminella unga under 15 år som inte omgärdas av LUL. Man säger att frågan måste lyftas fram i en annan del. Justitieministern säger att detta är uteslutande socialtjänstens ansvar.

Jag har en fråga. Hur ser justitieministern på den kritik som polisen har fört fram mot vissa kommuner alldeles nyligen där socialtjänsten helt enkelt låter de unga fortsätta i sitt destruktiva beteende därför att man inväntar en dom under LSU? Då blir det nämligen staten som ska ta hand om kostnaderna. Har justitieministern uppmärksammat detta och vad har justitieministern för tanke om att åtgärda det?

Anf. 246 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Självfallet får inte socialtjänsten sitta och vänta på en dom. Det är ju ett direkt tjänstefel att inte agera utifrån lagarna, och då tänker jag närmast på LVU. Om förutsättningarna för LVU är uppfyllda är det självklart att socialtjänsten inte bör eller får, utan *skall* reagera.

Om detta sedan inte sker vid något eller några tillfällen – jag har ingen statistik – finns det naturligtvis all anledning att reagera i det enskilda fallet. De personer som ansvarar för detta begår ju ett fel.

Anf. 247 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Verkligheten är ju sådan i dag att många socialtjänster anger resursbrist som det största skälet till att man inte alltid har råd att skicka i väg den unge omgående. Det andra skälet är att man har svårt att få tag i hem och platser för dem som döms till LVU. Det var också det som hände här i en Stockholmsförort där den LVU-dömde fick vistas hemma tillsammans med sina kriminella föräldrar i väntan på en institutionsplats.

Då är min följdfråga: Har justitieministern någon strategi för att kunna få fler inom kommunerna att vilja ta sig an barn som dömts till LVU? Finns det möjligheter att bygga ut antalet platser för att vi ska kunna ge barn som dömts till LVU den vård som de ska ha och för att inte LSU ska tränga ut de här platserna?

Anf. 248 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det är inte acceptabelt att det inte finns platser till de barn som har dömts till LVU, även om det naturligtvis är svårt att göra exakta beräkningar eftersom detta inte följer någon exakt jämn kurva. Där är vi överens.

Det behövs också fler platser till barn som har dömts enligt lagen om sluten ungdomsvård. Det är en sak som vi tittar på just nu. Det är fler som har dömts enligt denna än vad som hade beräknats från början. Jag tror att vi är helt överens i den här frågan.

Anf. 249 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja tacka justitieministern för att han redovisade synen på narkotikafrågorna, hur viktiga de är och hur viktigt det är att man tar krafttag på det området.

Det pratas ofta om helhetssyn och samverkan. Det måste finnas både kortsiktigt och långsiktigt. Jag skulle vilja ställa en fråga om den föräldrautbildning som t.ex. bedrivs inom kriminalvården på kvinnofängelser. Den väcker upp otroligt starka känslor. Men sedan finns det ingen psykolog som kan hantera detta. Är det rimligt – om man tittar på samverkan och helhetssyn – med tanke på att dessa föräldrar ska ta hand om sina barn?

Sedan skulle jag vilja ställa en fråga som gäller medling. Varför fick man inte permanenta detta direkt och köra vidare? Det fanns utbildad personal som kunde jobba med det. Nu är det risk att de försvinner, och de är inte så lätta att hitta.

Anf. 250 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag har kommit i kontakt med frågan om kvinnliga intagna och avsaknad av psykolog nu under hösten. Den har dessförinnan redan varit uppe för diskussion. I budgetpropositionen står det just att man måste ta hänsyn till den speciella situation som gäller för kvinnliga intagna.

När det gäller den andra frågan om medling vill jag säga att det har visat sig vara en väldigt framgångsrik metod. Det är också därför som det är viktigt att göra det möjligt för alla barn och ungdomar som kan vara i behov av medling att också få det. Det blir starkare om man inför en lag att det ska finnas möjlighet till medling.

Anf. 251 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är bra att man har tagit tag i situationen med psykologtjänster.

När det gäller medlingen vill jag säga att det är svårt att hitta lämpliga personer som kan jobba med detta. Om man lägger detta på is en stund finns det ju risk för att de här personerna gör någonting annat.

Sedan skulle jag vilja ta upp en sak som jag har nämnt tidigare. Det gäller alla de illegala vapen som finns hos unga människor, bl.a. i Göteborg. Vad avser justitieministern att göra åt det problemet?

Anf. 252 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Frågan om medling ligger ganska långt framme. Den är ute på lagrådsremiss. Det bör inte dröja så länge innan vi har en lag, om vi nu kan komma överens i den frågan. Men det verkar ju finnas en ganska stor enighet här. Det bör kunna gå ganska fort. Det finns ju fortfarande möjlighet till medling.

När det gäller den andra frågan om illegala vapen är det ju så att där måste vi verkligen satsa alla resurser som finns. Det som jag har märkt när jag har kommit i kontakt med de ungdomar som innehar vapen är deras enorma brist på förståelse för vad kanske framför allt stickvapen kan åstadkomma. Det är många ungdomar som har en kniv i fickan i s.k. defensivt syfte som sedan kommer upp under kvällens gång. De jag har talat med förstår inte, trots det som har hänt, vad det kan innebära. De tror inte att de själva ska kunna bli indragna. De förstår inte hur lite som behövs för att döda en annan människa med en kniv.

Anf. 253 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Justitieministern nuddade vid familjen och stödet till den i sitt anförande. Sedan hörde jag inte så mycket mer, utan justitieministern gick över till de brottsförebyggande råden ute i kommunerna. Jag skulle gärna vilja höra justitieministern lite mer ingående ange sin syn på familjens roll i det brottsförebyggande arbetet.

Den andra frågan gäller samverkan mellan olika myndigheter. Vi hörde att justitieministern har ett gott samarbete med socialministern. Jag skulle vilja höra mer om just samverkan mellan olika myndigheter för att förhindra och förebygga att barn och ungdomar begår brott eller utsätts för brott.

Anf. 254 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! När det gäller familjens roll vill jag först understryka att regeringen nu gör en satsning på familjerna. Den kommer alla barnfamiljer till godo. De får det bättre, klassklyftorna minskas och barnfamiljerna får en bättre social situation. Sedan finns det vissa områden där man behöver göra mer, och det har regeringen också gjort genom en storstadssatsning på 2 miljarder. Det görs många saker, och vi ska fortsätta att göra saker för barnfamiljerna. Fungerande familjer är det bästa receptet mot att barn ska hamna i drogmissbruk eller brottslighet.

Anf. 255 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Familjens och föräldrarnas roll i det brottsförebyggande arbetet är ju väldigt viktig. Att koppla det till en satsning på familjen med barnbidragshöjning m.m. tycker jag verkar lite väl grundt. Jag hoppas verkligen att justitieministern och Socialdemokraterna har mer att komma med när det gäller familjens roll i detta än barnbidrag och storstadssatsningen. Det som familjerna kan ställa upp med är ju oerhört väsentligt för att överföra normerna i samhället och förhindra att barn begår brott eller utsätts för brott.

Den andra frågan jag ställde handlade om samverkan mellan olika myndigheter i det brottsförebyggande arbetet. Jag anser att det är väldigt väsentligt för att vi ska komma till rätta med detta.

Anf. 256 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag glömde den sista frågan. Jag ska svara på den nu. Samverkan mellan myndigheter är mycket viktigt i det brottsförebyggande arbetet. Det handlar om samverkan mellan polis, skola och socialtjänsten. Det har visat sig vara väldigt effektivt. Sollentunapolisen har t.ex. på ett fantastiskt sätt kunnat hindra den alarmerande utvecklingen av ungdomsrån som tidigare fanns i Sollentuna.

Det här hänger ihop med stödet till familjen. Många föräldrar till tonåringar känner en ensamhet och vet inte hur de ska hantera situationen. Men om det finns ett fungerande brottsförebyggande råd mellan skola, socialtjänst, polis och kanske andra myndigheter ger man det stödet till föräldrar så att de på ett bättre sätt kan bistå sina barn för att undvika att de ska hamna i drogmissbruk och brottslighet.

Anf. 257 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är intressant och bra att nästan alla talar i dag har diskuterat brottsförebyggande åtgärder. Det är intressant att kunna diskutera det breda spektret. Man börjar i skolan för att se till att det finns tillräckligt med personal, att det finns olika typer av personal, att det finns tillräckligt med ungdomsgårdar och att det finns ett bra samarbete. Vi vet ju att det går att få ned ungdomsbrottsligheten.

I Örebro län, som jag kommer från, har man bl.a. halverat ungdomsbrottsligheten sedan 1997. Man har satsat och prioriterat för att bekämpa den.

Jag skulle vilja fråga om det sista justitieministern diskuterade, samarbetet mellan skolan, socialtjänsten och polisen, som i många fall inte fungerar. I alla de skolor som jag har besökt är det här en fråga som man har tagit upp. Man säger: Hur ska vi kunna samarbeta på ett enklare och bättre sätt?

Jag skulle vilja fråga justitieministern om man har funderat på det. Hur kan man arbeta på ett förenklat och bättre sätt?

Anf. 258 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det är just därför det är viktigt med dessa brottsförebyggande råd så att det finns en samlad kraft och så att inte alla ska fundera över vad man ska göra eller vem man ska fråga.

Nu finns det råd i två tredjedelar av landets kommuner. Det är möjligt att det inte går att få i alla kommuner av rent praktiska skäl. Men antalet bör kunna öka ytterligare. I varje fall finns det nu i två tredjedelar av kommunerna. Jag kan bara rekommendera att skolorna, som Sofia Jonsson talar om, och som i alla fall finns i två tredjedelar av kommunerna, ska ha ett brottsförebyggande råd att fråga hur man ska medverka.

Anf. 259 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Det är viktigt att samarbetet fungerar och kommer i gång överallt.

En annan sak som jag tycker är viktig för att få ett förtroende mellan barn och poliser är de besök som polisen tidigare har gjort runt om på skolorna. Tyvärr har man varit tvingad att dra ned det. Det är inte prioriterat för polisen på grund av ekonomiska skäl.

Är det något som justitieministern ser att man skulle kunna satsa extra på?

Min andra fråga rör något som ministern var inne på i sitt anförande. Det gäller narkotikabrott och ungdomsbrottsligheten. Vi vet att det inte är så sammankopplat som man tidigare kanske har trott. Men hur ska vi ändå kunna bekämpa det här när man ser att narkotikaintaget bland skolelever har ökat?

Vad finns det för strategi från justitieministern och regeringen?

Anf. 260 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Vad gäller den första frågan är det helt riktigt, tycker jag, att närpolisen har en mycket viktig roll. I de kommuner – de kanske inte är så många än så länge – som jag har besökt och haft kontakt med har närpolisen haft en viktig roll i det brottsförebyggande arbetet. Vi ska inte göra det här till en budgetdebatt. Det finns diskussioner om satsning

på polisen. Men satsningar på polisen görs från regeringens sida. Det är de största någonsin. Sedan finns det andra partier som tycker att det ska göras ytterligare satsningar. Men där har närpolisen en viktig roll.

Så till det som regeringen gör när det gäller bekämpning av narkotika. Det kommer i morgon en utredning från kommissionen mot narkotika. Rejvkommissionen har sedan den 1 januari 2001 permanentats, vilket spelar en oerhört stor roll i bekämpningen av ungdomars narkotikamissbruk i Stockholm. Det har skett en permanentning, och antalet har ökat till 21.

Det pågår diskussioner om Rohypnol. Man har gjort en storsatsning. När det gäller narkotika tror jag att man måste bygga på helheten med brottsförebyggande åtgärder, brottsbekämpning och en aktivitet efter det att en person har dömts.

Anf. 261 JEPPE JOHNSSON (m) replik:

Herr talman! Justitieministern talar om stödet till familjen och det är naturligtvis mycket viktigt. Tyvärr är min egen erfarenhet och många andras att justitieministerns parti snarare har velat styra familjen. Jag tycker att det är bra om vi utgår från att vi ska stödja familjen och även stärka familjen.

Justitieministern har i sin tidigare yrkeserfarenhet och jag i viss mån som högstadielärare ibland kunnat träffa på bristande empati. Den unge har svårt att förstå vad han eller hon har gjort.

Vi fick länge i den här kammaren kämpa för medling, vilket ministern kanske känner igen. Först när det blivit en majoritet i utskottet mot ministerns parti fick vi igenom det. Justitieministerns företrädare har, som jag tycker, trots allt förhållat det lite grann, men jag har förhoppningen att det kommer något snabbare nu.

Sedan finns det som ministern känner till något som heter familjegruppskonferens. Det lämpar sig väl för de flesta familjer, även s.k. resurssvaga familjer. Det finns oftast någon i närheten av barnet som är så stark att man kan ta del. Vad anser ministern om familjegruppskonferenser?

Anf. 262 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag har inte tillräcklig kunskap för att ha en alldeles klar åsikt. Jag tycker att det är viktigt att se personer runt familjen som oerhört viktiga. Jag tycker också att man tidigare kanske har missat lite i det. Det gäller t.ex. mor- och farföräldrar men kanske också syskon eller t.o.m. personer som på lite längre håll är släkt.

Det här gäller inte minst personer som är invandrare eller kommer från andra länder där man kanske har större möjligheter att utnyttja släktförhållanden.

Jag är i grunden positiv till att utnyttja det.

Anf. 263 JEPPE JOHNSSON (m) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag hoppas att ministern kan förmedla det till sina partikamrater här i kammaren. Exakt de här argumenten har vi fört fram, inte minst det här med personer med invandrarbakgrund. Familjegruppskonferenser är ett sätt att stärka familjen, inte bara

den närmsta utan den omkringliggande. Jag hoppas att det blir ett trendbrott så att det här inte är något hiskeligt farligt.

Trots goda insatser går det snett för en del ungdomar. Det här vore kanske ett sätt att få fram empati och göra det tydligt. I familjegruppskonferensen ingår också att om man inte följer avtalen finns det en alternativpåföljd utdömd, så det är väldigt tydligt.

Jag tackar ministern och hoppas att det går snabbare med den här ministern.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Anf. 264 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Då har vi en spännande diskussion att se fram emot. Jag vill bara understryka att jag sade att det inte finns några färdiga förslag vad gäller familjegruppskonferenser. Men naturligtvis ska man ta vara på de personer som finns runtomkring där familjer behövs.

Anf. 265 ANNELIE ENOCHSON (kd) replik:

Herr talman! Jag liksom många här i kammaren gläder mig över det justitieministern säger, att fungerande familjer och att en utökad familjekrets är det viktigaste i det brottsförebyggande arbetet. Det känns gott.

Samtidigt sade också justitieministern att stödet till familjen är viktigt för att motverka kriminalitet bland unga. Stödet till familjen måste innebära att man har tid att vara familj, att man hinner att umgås, att man hinner att skapa de goda förebilder som ungdomar i dag behöver.

Tidens uppdrivna tempo talar i precis motsatt riktning. Jag undrar därför hur justitieministern med sina regeringskolleger kommer att verka för att familjerna får mera tid.

Anf. 266 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag tror att vi politiker är ganska dåliga föredömen när det gäller att inte arbeta för mycket. Det viktigaste när det gäller den här frågan tror jag är att frågan över huvud taget diskuteras på ett helt annat sätt än tidigare. Det går ju knappt en dag utan att man talar om alarmrande rapporter om utbrändhet.

Jag tror att det är ett annat klimat. I alla fall har jag upplevt det. Som pappa till små barn får man t.ex. en förståelse för att man ska vara ledig, och det även nu i mitt jobb som justitieminister. Det har jag fått från kolleger och från annat håll. Jag tror att det är en annan syn och på sikt tror jag att själva synen har den största betydelsen.

Anf. 267 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag kommer att hålla mig till frågan om LSU. När man införde lagen i januari 1999 sade den socialdemokratiska regeringen att lagen inte skulle öka repressiviteten. I stället skulle det hålla borta de unga som redan hade dömts eller som tidigare dömdes till fängelse. De skulle hållas borta. Därför ansåg man att det inte behövdes mer än tio platser.

Hur ser då justitieministern på att även rådmän inom tingsrätten säger att man dömer till sluten ungdomsvård lättare än vad man dömer till fängelse? Vi ser också att det har blivit sex gånger fler platser. Brottslig-

heten har inte ökat sex gånger, och tiderna har faktiskt trefaldigats, utan att man egentligen skulle skärpa lagstiftningen.

Det var regeringen tydlig med. Det skulle inte vara en skärpning utan det handlade om vårdform, om var de som dömdes skulle hamna. Men det har blivit en mycket tydlig skärpning. Hur ser justitieministern på det?

Anf. 268 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Vad gäller reformen är det precis som Alice Åström säger att det är ett straff. Ibland tror jag att det bara kan uppfattas som någon sorts vårdform som kan missuppfattas.

Jag tror inte att domstolarna anser det, men det finns med i debatten.

Det är svårt att förutse antalet. En ny lag måste följas under en tid innan man kan analysera om den tillämpas på det sätt som är tänkt eller om man måste inkomma med en lagändring för att få den effekt som man önskar.

Anf. 269 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag glömde det, men jag hade faktiskt tänkt börja med att hälsa justitieministern välkommen till sin första debatt här i kammaren som inte är en interpellationsdebatt. Jag hoppas att det blir många fler debatter, och att vi får se ministern här vid många tillfällen.

Jag tycker att det är så väldigt tydligt att den här lagstiftningen fick helt andra effekter än vad regeringen faktiskt avsåg med sitt förslag – en ökning på sex gånger när det gäller antalet, och en trefaldig ökning när det gäller tiderna. Från tidigare ett par månader till genomsnittstider på nio månader för den här unga gruppen är en väldigt stor förändring jämfört med vad avsikten med lagstiftningen egentligen var.

Därför undrar jag: När tänker justitieministern i så fall följa upp lagstiftningen och utvärdera den? Den har varit i kraft i två år, och man ser redan sådana tydliga förskjutningar i den.

Kan man tänka sig att utreda detta ganska snart?

Anf. 270 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag vill först tacka för välkomsthälsningen.

Procentuellt är det naturligtvis en väldigt stor ökning. Tanken var ju att barn inte ska sitta i fängelse. Men tanken var också att det inte skulle gå i en mer repressiv inriktning.

Det här är en av de lagar där vi följer utvecklingen allra noggrannast. Det finns all anledning att komma tillbaka och diskutera saken, även om det just nu inte pågår något utredningsarbete följs lagen mycket noga.

Anf. 271 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill inleda med att instämma i justitieministerns beklagande över den händelse som har hänt i dag. Det gör vi nog alla.

Justitieministern inledde med att beskriva sina intryck och erfarenheter vad gäller bakomliggande orsaker till ungdomsbrott, och kom fram till att barn och ungdomar har svårt att påverka sin sociala situation; den sociala orättvisan i samhället. Det kan jag också instämma i. Det har vi moderater framfört gång på gång. Vi ser inga förändringar. Vi ser att

fattiga finns kvar. Vi har i dag pratat om de 150 000 barn som finns i de fattiga familjerna.

Vi ser i dag i stället hur klassklyftorna ökar. Det blir grövre ungdomsbrott. Ser inte justitieministern sambandet? Ser ni inte att ni är på fel väg?

Anf. 272 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det är riktigt att skillnaderna mellan rika och fattiga har blivit större under de senaste åren. Det är inte alldeles lätt för ett land som Sverige att ensamt påverka den utvecklingen med tanke på den globalisering och den internationella ekonomiska utveckling som sker.

Det är just för att man ska bekämpa klassklyftorna som regeringen gör denna stora satsning på barnfamiljerna.

Anf. 273 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Herr talman! Då kan jag också påminna om vad vi har diskuterat tidigare i dag, nämligen att de som har det sämst inte får det bättre. De som har socialbidrag får inte tillgodoräkna sig ökat barnbidrag. De som har låg inkomst får ingen ekonomisk effekt av maxtaxan.

Det betyder, herr talman, att jag också ifrågasätter politikområde barn. Jag är rädd att man isolerar barnperspektivet. Det finns så mycket i samhället som påverkar våra barn att vi inte kommer att få med alla komponenter här.

Justitieministern talar om stöd till familjen. Då frågar jag naturligtvis: Vilket stöd? De som jag nu har nämnt – socialbidrag, barnbidrag och maxtaxa – kommer ju inte de fattigaste familjerna till del.

Det vore intressant att höra om justitieministern har andra stöd som inte bara betyder ökade bidrag och ökat beroende, utan faktiskt ger ett verkligt stöd och valfrihet till barnfamiljerna så att man kan få utföra sitt föräldraskap.

Anf. 274 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det finns naturligtvis enskilda kommuner som inte kommer att kompensera för den barnbidragshöjning som sker. Det är olyckligt, tycker jag. Jag hoppas att de kommuner som betalar ut socialbidrag ändå ska göra det, och att alla ska få ta del av den barnbidragshöjning som nu kommer familjerna till godo.

Det görs satsningar på barnfamiljer, även i form av skattesänkningar, för de familjer som har det svårast. Jag har ingen exakt siffra, men det rör sig om bortåt 30 miljarder. Det kommer alltså att bli ekonomiskt bättre för barnfamiljerna, och det är oerhört viktigt.

Anf. 275 CECILIA MAGNUSSON (m):

Herr talman! Att barnfamiljerna har fått det bättre är inte sant. De exempel som Cristina Husmark Pehrsson gav är skrämmande. Jag har också exempel från min egen hemstad Göteborg i Västra Götaland där skattehöjningen överstiger vad man får i barnbidragshöjning. Barnfamiljerna får det inte bättre, justitieministern.

Som flera har nämnt känns det litet meningslöst att tala om barns möjligheter när ett barn just har mist livet i en våldshandling.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Barns och ungdomars
möjligheter

Justitieministern sade att vi har många gemensamma nämnare när det gäller att få bukt med ungdomskriminaliteten. Jag hoppas verkligen att vi kan diskutera detta och hitta möjligheter att komma överens över parti-gränserna.

Den lilla världen är ett mycket viktigt uttryck, tycker jag. Den lilla världen är en verkligt viktig förutsättning i en människas liv. Man kan överleva utan den lilla världen, men små människor utvecklas bäst och får sin grundläggande trygghet i den lilla världen.

Hur ska man då värna den lilla världen? Jo, man måste uppvärdera föräldraskapet. I dag har föräldraskapet mycket liten vikt bland politiska partier. I dagspolitiken är föräldraskapet ingenting som man ska värdera. Föräldraskapet är ett krav, ingenting som man ska sätta värde på.

Vi kommer väl alla ihåg Göran Perssons yttrande i valdebatten 1998 då han sade att de som är hemma och tar hand om barn inte gör någon samhällsnyttig insats. Det är arbetslinjen som gäller.

Föräldraskapet innebär att kunna ge tid för att ge trygghet och överföra normer. De tre delarna ge tid, överföra normer och ge trygghet, är något som vi i samhället aldrig kan ersätta. Det finns inget fullgott surrogat för det som föräldrarna kan överföra. Det är väldigt viktigt.

Jag läste alldeles nyligen en utredning som heter Omhändertagen, samhällets ansvar för utsatta barn och unga. Där finns på ett ställe nämnt att man värderar tid med barn. Det gäller barn placerade i familjehem. Där var det viktigt att man gav ekonomisk ersättning så att i varje fall en av fosterföräldrarna kunde vara hemma, åtminstone på deltid. Där är det viktigt – i fosterhem – att man kan vara hemma. Men föräldrars möjlighet att vara hemma förvägras ständigt.

Det ska alltså gå så långt att barnen förlorar sin förankring, att föräldrarna inte kan fullgöra sin uppgift och att man går till familjehem. Då är det viktigt att ge tid. Är det inte bättre att ge tid medan det finns möjlighet att rätta till situationen och därmed uppvärdera föräldraskapet?

Vi ser detta också när det gäller maxtaxan. Den innebär inte att man ger mera tid för barnen. Den är inte det bästa för barnen och för föräldrarna. Det enda som den är bäst för är för arbetslinjen. Vi ska hela tiden ha fler människor på arbetsmarknaden men inte värdera det arbete som görs i hemmen.

Också skolan är ett exempel. Det är inte särskilt önskvärt att föräldrar där bidrar med sina kunskaper m.m.

Tonårstiden är lika viktig för de unga som småbarnstiden, om inte viktigare. Det är då, när man utsätts för olika influenser, som det är viktigt att föräldrarna är närvarande för barnen, men det är ju i dag inte möjligt. Det måste vi faktiskt förändra.

Morgan Johansson sade tidigare att när familjen är svag måste samhället stå starkt. Jag instämmer till fullo i detta, men socialdemokraterna och majoriteten lever inte upp till det. Det finns många exempel på att man inte vågar stå för detta. Det senaste är att Narkotikakommissionen inte vill genomföra att det ska kunna tas prov på ungdomar under 15 år som man misstänker vara knarkare eller ha provat narkotika.

Ett annat mycket skrämmande exempel gäller samverkan mellan myndigheter, som vi tidigare talade med justitieministern om. Det skrivs spaltkilometer i regeringens deklarationer om samverkan mellan myndigheter men inte ett ord om hur man ska se till att denna samverkan

verkligen kommer till stånd och om vad man ska göra med de myndigheter som inte samverkar. Man vägrar att ta tag i detta.

Det värsta är när det går så långt att barn dör när samverkan inte fungerar. Sådana hemska exempel kan inträffa när myndigheter inte samverkar. Det senaste exemplet inträffade bara för någon dag sedan. En ung pojke tog en överdos – jag tror att det var av heroin – och knarkade ihjäl sig, trots att sociala myndigheter visste att han behövde omhändertas. Polisen försökte få myndigheterna att omhänderta honom, men de hann inte gå in innan pojken tog sitt liv.

Det här måste vi förändra, och det måste ske snabbt. Det finns många goda förslag i den riktningen.

Det sista exempel som jag vill ta upp gäller barn som offer. Det har talats väldigt mycket om barn som brottslingar och lite om barn som offer, men även de barn som är brottslingar är offer, många gånger för vuxnas negligering och annat. Vi måste bli mycket bättre på att hjälpa barn när de kommer i denna situation. Det har tidigare nämnts av en polis att man bör tillsätta fler barnutredare för fall där barn har begått brott. Detta måste komma till stånd snarast.

Anf. 276 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Cecilia Magnusson sade att det inte är många partier som ser föräldrarollen som viktig. Man kan ha olika politik, men vi ser i Miljöpartiet föräldrarollen som ytterst viktig. Därför har vi hela tiden kämpat för att föräldrar ska få kortare arbetstid, nämligen sex timmars arbetsdag. Det är helt nödvändigt för barnens skull, inte endast när de är små utan i kanske ännu högre grad under tonårstiden, att föräldrarna kan ägna mer tid åt sina barn. Vi tycker att det är en oerhört viktig åtgärd att kämpa för. Jag vill alltså bemöta påståendet att man inte tar ansvar för föräldrarollen.

Jag måste också lämna den upplysningen att Brottsförebyggande rådet, BRÅ, har många projekt för att stärka föräldraskapet.

Anf. 277 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Ja, föräldrarollen är viktig, och vi måste uppvärdera föräldraskapet men inte genom att ge pekpinnar utan genom att faktiskt ge föräldrarna möjlighet att ta ansvar. De ska ta besluten själva. Vi politiker ska inte säga: Ni ska jobba sex timmar per dag, punkt, och sedan ska ni göra det och det. Det är inte så det ska gå till, utan vi ska ge förutsättningar för föräldrarna att själva välja det som är det bästa för föräldrarna. Vi ska helt enkelt ge dem bemyndigande att vara föräldrar och kunna ställa krav på dem. I dag gäller bara de krav som Miljöpartiets medpartier i majoriteten står för – bara kraven och ingenting annat.

Anf. 278 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Ur barnets synpunkt är detta en oerhört viktig reform, och det är huvudsaken.

Anf. 279 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! För barnen är det faktiskt viktigt att ha tillgång till sina föräldrar och en bra relation med dem, men att ha en lagstiftning om sex

timmars arbetsdag garanterar ingen kvalitet i det avseendet, varken lyckligare föräldrar eller tryggare föräldraskap. Nej, Kia Andreasson, jag anser inte att sex timmars arbetsdag är det bästa för barnen.

Anf. 280 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! Vi vuxna abdikerar från vår roll som förebilder när vi smiter från vårt ansvar, när vi underlåter att visa barn och ungdomar på vad som är rätt och fel. Ett exempel är den pojke som nyligen erbjöd sig att betala en del av sin veckopeng till en annan pojke för den skada som han hade åsamkat denne. Det slogs upp stort som en märkvärdighet. Pojken insåg vad som var fel, och nu ångrade han sitt beteende.

En tidning intervjuade folk på gatan om huruvida det var rätt eller fel att pojken fick betala delar av sin veckopeng. Till min förvåning fanns det vuxna som tyckte att barn och ungdomar inte ska dömas, underförstått: Barn och ungdomar ska gå fria och behöver inte stå till svars för sitt handlande. Vart är vi på väg?

Herr talman! Medling har nyss avhandlats ganska intensivt i debatten, och jag går därför inte direkt in på det ämnet. Jag har bara en vädjan till regeringen, och det är att den snarast ska komma till skott med att införa denna möjlighet generellt. Det ska då inte bara göras en registrering hos socialtjänsten. Om det händer någonting ytterligare, att pojken fortsätter att strula eller begår en kriminell handling, vet hans föräldrar då inte att detta har skett. Det kommer en tystnadsplikt däremellan. Det måste bli ett samband där, så att detta blir synligt.

Vi har ett ordspråk som lyder: Den som börjar med en knappål, slutar med en silverskål. Det gäller att stämma i bäcken.

Dessutom anser jag att ungdomar under 18 år lättare än i dag ska kunna anhållas någon eller några få dagar för att polisen ska ges möjlighet att säkra bevisföring. I dag vågar landets åklagare sällan anhålla ungdomar. Det måste finnas sannolika skäl för att anhålla yngre, även om grövre brott är begångna. Lagen behöver här ses över.

Jag har upplevt polisens frustration över att man inte hörsammar deras begäran om att få en ung person anhållen några få dagar för att den ska kunna säkra bevisföringen. Jag har frågat Riksdagens utredningstjänst om det finns någon statistik över hur många ungdomar under 18 år som har anhållits och häktats. Det fanns inte någon sådan att tillgå. Det tycker jag är ganska anmärkningsvärt. Det finns nämligen inte någon ålder registrerad.

När det gäller antalet domar, strafföreläggande och åtalsunderlåtelse under 1998 – jag beklagar att den statistik som jag fick mig tillhanda i januari är från så lång tid tillbaka – var antalet för de i åldern 15–17 totalt 11 849. Eftersom vi i debatten i dag fått höra att antalet grövre brott inte är mindre kan vi i varje fall utgå från det.

Jag har tittat på vad en 15-åring kan ha roat sig med under 1998 när det gäller grövre ungdomsbrott, dvs. misshandel och då speciellt misshandel mot barn som är 7–14 år. Det förekom 211 sådana fall. Det förekom 113 fall av misshandel mot kvinnor. Det förekom 77 fall av grovt rån, 12 fall av butiksrån, 603 fall av grov skadegörelse och 15 fall av grov mordbrand. Detta var vad som registrerades av vad 15-åringar kunde åstadkomma under år 1998.

Kan dessa ungdomar begå så grova brott som de jag nu har talat om tror jag också att de klarar att sitta anhållna något enstaka dygn. Det är inte genom ett icke-agerande vi bäst hjälper våra unga brottslingar till ett bättre liv. Det handlar om att stämma i bänken.

Herr talman! Vi måste också våga värna unga förövare. Många är de studier som i dag visar på bristande kunskaper i skolämnen hos ungdomar som är intagna i den slutna ungdomsvården eller kommit i klammeri med rättvisan. Flera har fått diagnosen dyslexi. Har jag som kriminellt belastad eller strulpelle inte deltagit i skolundervisningen på det sätt jag borde ska det finnas möjlighet till ett ömsesidigt kontrakt mellan mig och samhället att kunna ersätta viss påföljd eller strafflindring mot att jag återupptar studierna och fullföljer dem på ett tillfredsställande och planligt sätt.

Detta var någonting som jag hade velat fråga justitieministern om, men tyvärr är han inte kvar i kammaren.

Sedan vill jag instämma i Cecilia Magnussons uppfattning vad gäller provtagning vid misstanke om narkotikabrott. I höstas fann man i Lund en grupp mycket unga narkotikamissbrukare. De var i fjortonårsåldern och hade redan provat på heroin. Föräldrarna misstänkte ingenting. Att inte göra allt för att kontrollera ett missbruk vid blotta misstanken är att lämna barn och ungdomar åt sitt öde. Det deklarerar bara att man inte bryr sig.

Vi har också hört att Narkotikakommissionen, som ska lägga fram sin rapport, slår fast att narkotikapoliserna har misslyckats. Enligt samma källa menar kommissionen att debatten i dag är oengagerad, otydlig och osynlig. Debatten beskrivs som ljum och avslagen. Låt oss ändra på det. Låt oss kunna drogtesta barn och ungdomar också under 15 års ålder vid blotta misstanken.

Herr talman! Vi har i dag också varit inne på att ungdomskriminaliteten inte kan ses frikopplad från föräldrar och familj. Vi har talat om ensamstående och socialbidrag. Det är i dag svårt i det samhälle som finns att med dessa metoder fostra barn. Vi behöver i stället få ett nytt familjepolitiskt program som stärker familjen i stället för att ge bidrag och öka beroendet.

Jag ska inte behöva sitta vid socialsekreterarens bord och vänta på en uträkning av hur mycket jag ska få, möjligtvis lika mycket eller lika lite som jag betalat i skatt nyligen. Jag får nu sitta där och vänta på att politikerna bestämmer det mesta. Mitt föräldraskap ersätts. Jag får inte bestämma vilken skola jag vill ha till mina barn. Jag får inte bestämma vilken barnomsorg jag vill ha. Jag får inte göra min röst hörd. Det är inte konstigt att många abdikerar.

Jag ställde i dag en fråga till statsrådet Ingela Thalén. Hon klargjorde faktiskt att makt över vardagen är en generell välfärdsfråga. Eftersom vi värnar om den generella välfärden ser jag med spänning fram emot förslag som nu ska komma om ett program som verkligen stärker föräldrarnas makt och möjligheter att bestämma över vardagen.

Nu har också statsrådet Britta Lejon kommit hit. Jag hoppas att hon i sitt anförande också kommer in på valfrihet för föräldrar med makt och möjlighet. Jag ser det som en stor och tydlig demokratisk fråga.

Herr talman! Barn och föräldrar hör ihop. Ska vi kunna värna och stödja vårt uppväxande släkte är det varken justitieministern, socialmi-

nistern eller ens statsministern som kan åstadkomma det. Det är föräldrarna och familjen som kan och vet om de får förutsättningar, och vi politiker ger de möjligheterna. Låt oss satsa på familjen, som är nära barnen och som ser och hör. Då har vi en chans att rädda många barn och ungdomarn från att komma på fel väg.

Anf. 281 SVEN BRUS (kd):

Herr talman! Barn och ungdomars möjligheter påverkas i hög grad av de beslut som fattas i denna kammare och i andra politiska församlingar. Det är nödvändigt att det fattas politiska beslut om barns och ungdomars villkor. Ibland kanske besluten behövde vara fler och framför allt klokare. Men ibland innebär också de politiska besluten ingrepp – och t.o.m. övergrepp – på den enskildes och familjens möjligheter att forma sina egna liv. Låt mig kort få ta upp tre förhållanden som berör barns och ungdomars möjligheter i Sverige i dag.

För det första: Barns och ungdomars möjligheter startar med familjens möjligheter, detta oberoende av hur familjen ser ut. Sverige behöver en ny familjepolitik som utgår från barnets behov i starten av livet. En stor majoritet av svenska föräldrar har sagt att det är tid för barnen som är den stora bristvaran i deras livssituation. I stället för att lyssna till de signalerna har en socialdemokratisk familjepolitik utgått från att politiker vet bäst hur familjen vill ha det.

Vi kristdemokrater vill bryta detta synsätt. Vi hävdar med stöd av en stark föräldraopinion att det nu krävs en ”mer-tid-för-barnen-reform”, en reform som ger föräldrarna rätten att forma sin vardag. Den beslutade maxtaxan befäster gamla strukturer, medan den familjepolitik vi kristdemokrater m.fl. vill förverkliga öppnar för nya lösningar. Familjen är den naturliga platsen för att fatta beslut om det som berör barns möjligheter.

För det andra: En ny familjepolitik måste kompletteras med en kraftfull prioritering av barn- och ungdomsperspektivet i den offentliga verksamheten. För det krävs bl.a. större resurser till kommunerna än vad regeringen visat sig beredd att skjuta till. Det kristdemokratiska budgetalternativet utgick från att det nu finns behov av att restaurera sådant som rivits ned under saneringsåren. Vi ville därför omfördela mer till kommunsektorn i förhållande till regeringens förslag. Förvisso är behoven stora på en rad områden, men ansvarskännande lokala politiker vet att skolan och det förebyggande arbetet nu kräver ökade resurser.

Barn och ungdomar är nämligen de stora förlorarna efter 90-talets sanering av den offentliga ekonomin i Sverige. När regeringen nu berömmar sig av att ha uppnått balans i statens finanser står det klart att detta i hög grad skett till priset av kraftiga försämringar av välfärd och trygghet för familjer, barn och ungdomar. Skolan har drabbats hårt liksom direkt ungdomsverksamhet som fritidsgårdar och andra aktiviteter. Det vore lätt att rada upp exempel från min hemkommun, och vi har väl alla våra bilder av denna verklighet. Frågan är vilket pris i mänskliga och ekonomiska termer detta innebär när notan för minskade förebyggande insatser ska betalas. Det måste tyvärr ofta ske i form av ökade kostnader för vård och rehabilitering av drabbade barn och ungdomar.

Barn och ungdomar är förlorarna efter 90-talet, och frågan är nu vilka politiska visioner vi har för att bygga ett barnvänligare samhälle för framtiden. Några oroväckande tecken berör oss starkt. Det finns ett sam-

band mellan resursbristen i skolan och det förhållandet att 300 000 barn hade anledning att ringa till BRIS under förra året. Det finns ett samband mellan familjers, barns och ungdomars otrygghet och det ökande drogbruket i allt lägre åldrar. Det finns ett samband mellan otydligheten i värderingsfrågor och mobbningsproblemen i skolan, osv.

För det tredje, herr talman: Ämnet för den här debatten är också ungdomars möjligheter. Känslan av utanförskap är påtaglig hos många i vårt samhälle, och det gäller inte minst ungdomar. Utanförskapet har många ansikten. Det kan handla om att växa upp i en familj som har fastnat i fattigdoms- och bidragsfällan. Dessa familjer blir fler och fler. Det har vi talat om en hel del i dag. Men det kan också handla om en känsla av maktlöshet; att inte behövas, att inte ens vara önskvärd i det etablerade vuxensamhället – att inte komma till tals med vuxenvärlden.

Dessa känslor ligger farligt nära desperationen. Det naturliga ifrågasättandet och den nödvändiga frigörelseprocessen tar sig ibland desperata uttryck i våldsaktioner och i ett förakt för hela samhällsstrukturen. Militanta aktivister på ytterkanterna både till höger och vänster är beredda att ta till metoder som ödelägger materiella värden och ytterst riskerar andra människors liv och hälsa. Jag har skrämmande exempel och erfarenheter från mitt hemlän Östergötland den senaste tiden.

Men om vi ska kunna motivera en kommande generation att ta ansvar för samhällsutvecklingen kan vi inte bara säga usch och fy till allt det här. Vi måste också ge ungdomar möjligheter och arenor att komma till tals och kunna påverka.

Det är självfallet viktigt att markera politiskt avstånd till våld och odemokratiska tendenser. Men det är också angeläget att se de samband som föder känslor av utanförskap hos stora delar av den unga generationen. En orättvis familjepolitik och en otydlighet kring grundläggande värderingar är, tillsammans med en budgetsanering som gått ut över barn och ungdomar i våra kommuner, tre samverkande faktorer som givit en negativ utveckling.

Vi hörde för bara några minuter sedan justitieminister Thomas Bodström säga att barn och ungdomar har ytterst begränsade möjligheter att själva påverka sina livsvillkor. Justitieministern sade också att de sociala bakgrunderna till de ungdomsproblem vi har är påtagliga. Låt mig få instämma i det.

Låt mig också få säga att det är i de små och nära gemenskaperna, dvs. främst i familjen, som livet formas. Det sker naturligtvis utifrån familjens materiella villkor, men också utifrån den trygghet och de värderingar som överförs till barn och ungdomar. Skolan och andra kan komplettera och i bästa fall förstärka den positiva grund som lagts i familjen. Ungdomars delaktighet i samhällets demokratiska processer är, som jag sagt, skrämmande liten och måste stimuleras på olika sätt. Ett stort ansvar för det här vilar på de politiska partierna. Det krävs självprövning och att vi har en levande debatt på det här området i fortsättningen. Det är något som berör alla våra politiska partier.

Herr talman! Trots allt tal om solidaritet växer klyftorna i det svenska samhället. Alltfler familjer fastnar i fattigdomsfällan. En majoritet av småbarnsföräldrar känner sig maktlösa när politiker styr deras vardag. Unga människors brist på delaktighet leder ofta – alltför ofta – till resig-

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

nation och i värsta fall till aktiviteter utanför det demokratiska samhällets ramar.

Regeringen har, tillsammans med sina stödpartier, kört fast i en förlegad familjepolitik. Regeringen har också visat alltför svag beslutskraft när det gäller att laga revorna i välfärd och trygghet för familjer, barn och ungdomar. För barnens och ungdomarnas skull behöver Sverige en ny politik, en politik som stärker familjernas, barnens och ungdomarnas möjligheter att forma sina egna liv och sin egen framtid.

Anf. 282 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Varför engagerar sig inte ungdomar i partipolitik? Det frågade jag Robin, 18 år och gymnasist, som i höstas praktiserade på Folkpartiets kansli. Robin bekräftade vad många av oss redan vet, nämligen att de flesta ungdomar inte är ointresserade av politik – tvärtom. Men samtidigt har ju de politiska ungdomsförbunden tappat medlemmar i flera år. Jag undrade varför.

Robin pekade då på en rad faktorer. Han nämnde globaliseringen. Världen har blivit mycket mindre sedan moderna kommunikationsmedel som t.ex. Internet och e-post har börjat användas. Då ökar informationsflödet, och de lokala frågorna blir inte lika intressanta längre. Det finns också hierarkier. Partiernas medlemmar och förtroendevalda blir äldre. Antalet nya medlemmar minskar. Det finns visserligen medlemmar i 30-årsåldern, men de väljer att inte delta i arbetet. Förklaringen är att mötena ofta är tråkiga och detaljfixerade. Det känns svårt att påverka och se resultat.

Robin nämnde också bristen på visioner. De flesta politiker verkar ha glömt varför de engagerade sig en gång i tiden. Man känner uppgivenhet över att inte kunna påverka mer än man kan. Det är synd att man alltför sällan har möjlighet att ägna tid åt ideologiska diskussioner. Utbildning är ett annat problem. Ofta är ungdomar väldigt dåligt informerade om hur en beslutsprocess i en kommun fungerar. Han föreslog att ett ämne som skulle kunna heta Demokrati och påverkan borde införas i skolan. Samhällskunskapen ger alldeles för dålig insikt i samhällets strukturer.

Listan på problem är lång och tung. Men det finns ett konkret problem som Robin också nämnde som det borde gå att omgående göra något åt. Det handlar om ungdomars möjlighet att behålla sina politiska uppdrag. Det är ju ändå inte ovanligt att ungdomar får uppdrag i kommuner och landsting. Men det är heller inte ovanligt att ungdomar flyttar från sina hemorter för att studera vid högskolor och universitet. Nuvarande mantalsskrivningsregler bestämmer att de då ska skriva sig på studieorten om de hyr rum eller lägenhet där. Genom den regeln faller möjligheten bort för dem att behålla sina kommunala uppdrag i hemkommunen. Möjligheten att få ett nytt uppdrag på studieorten är i det närmaste obefintlig, eftersom många av dem kommer mitt i en mandatperiod.

Det medför ofta att en ung person slutar med sitt lokala politiska arbete. Det borde verkligen gå att råda bot på det förhållandet genom att införa någon form av undantagsregel för antingen mantalsskrivningskravet på studieorten eller kravet på att man ska vara skriven i kommunen för att få kommunala uppdrag för t.ex. ungdomar under 30 år. Alla möj-

ligheter måste prövas, herr talman, för att vi ska få behålla våra ungdomar i politiskt arbete.

En utvecklad e-demokrati bör också prövas. När de traditionella mötesformerna, jag tänker då på möten, demonstrationer, namninsamlingar och sådant som vi brukar syssla med, tappas mark, krävs det nya metoder för att manifesteras politiska åsikter och kanalisera det politiska engagemanget. Den nya informationstekniken har fått ett stort genomslag i näringsliv, massmedier, utbildning och forskning. Men i politiska sammanhang utnyttjas dess potential inte fullt ut – ännu.

Informationstekniken kan inte ersätta de etablerade kanalerna, men den utgör ändå ett värdefullt komplement, inte minst när det gäller att locka nya grupper, särskilt ungdomar, till politiken. Under hösten har Folkpartiet utvecklat ett nytt sätt att kommunicera med medborgarna kring centrala frågor genom att vi har inrättat en för ändamålet särskild hemsida. Där ska människor helt enkelt kunna ta del av Folkpartiets politik och snabbt avge synpunkter och komma med reaktioner på partiets tankar och idéer. I det moderna samhället är ju tiden en bristvara. Men med hjälp av ny teknik får fler människor, som annars inte vill eller har möjlighet, utrymme att delta i den politiska processen. Då kan avståndet mellan väljare och valda krympa.

Slutligen, herr talman, har jag en högst personlig reflexion kring det här med ungdomar och politik. Är kanske vi vuxna alltför välkomnande, alltför angelägna att få in dem i det traditionella politiska arbetet? När jag var ung och började i politiken mötte jag och mina kamrater ett visst motstånd från äldre partivänner. Det var inte självklart att vi skulle få politiska uppdrag. Deras motstånd stärkte vår kampvilja. Vi gick in och tog för oss politiska uppdrag. Vi skulle minsann visa gamlingarna – de var då i 40–50-årsåldern – att vi kunde sköta samhället betydligt bättre än de kunde. Jag blev därför nostalgisk, herr talman, när jag häromdagen läste i tidningen att de flesta som nu söker sig till ATTAC är personer i medelåldern. De var med redan 1968.

Min uppmaning till statsrådet Lejon är alltså: Gör någonting åt reglerna för mantalsskrivning, så att de åtminstone inte försvårar för de ungdomar som vill engagera sig och stanna kvar i politiken!

Anf. 283 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för att riksdagen har gett oss detta tillfälle att diskutera den viktiga frågan om barn och ungdomar och deras villkor och möjligheter i Sverige i dag.

Regeringen har tre viktiga mål för ungdomspolitik. Det första handlar om att unga människor ska ha goda förutsättningar för ett självständigt liv. Det andra är att unga människor ska ha reella möjligheter till inflytande och delaktighet. Det tredje målet är att ungdomars engagemang, skapande förmåga och kritiska tänkande ska tas till vara som den resurs det är.

Alla tre målen är naturligtvis viktiga. Men här i dag tänkte jag särskilt poängtera de två sistnämnda. Om unga människor inte tillåts ha inflytande och vara delaktiga i det som pågår i samhället, så går det heller inte att på allvar ta till vara ungdomars engagemang, skaparkraft och tänkande.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Och unga människors tankar, åsikter, förslag och invändningar är viktiga för oss alla, men i synnerhet för oss beslutsfattare.

Unga människors delaktighet handlar inte bara om att vi vuxna ska dela med oss av makt och inflytande eller att vi ska se till att fostra en ny generation i en demokratisk tradition och ett demokratiskt synsätt. Det handlar minst lika mycket om att unga ska vara med och forma sin tillvaro och sin verklighet utifrån sina behov, önskemål och kunskaper.

Jag tror att vi i de politiska partierna inte alltid har varit tydliga i vår vilja och vår önskan att få med unga i det politiska arbetet. Vi har kanske inte alltid vågat dela ansvaret eller haft tillräcklig tilltro till de erfarenheter, åsikter och färdigheter som unga har. Vi har kanske inte alltid tagit unga människors politiska vilja på det allvar som vi borde.

Kanske är det en av orsakerna till att valdeltagandet bland unga är lägre än bland äldre.

Andelen unga som väljer att rösta i de allmänna valen har under de tre senaste decennierna minskat kraftigt, från toppnoteringarna i valen 1976 och 1985, då 89 % av förstagångsväljarna röstade, till bottenfigurerna vid valet 1998, då bara 74 % i denna grupp röstade.

Detta är en bekymmersam utveckling som måste tas på allvar.

Ungdomar utgör 19 % av befolkningen, i alla fall om räknar alla upp till 30-årsåldern, men bara 6 % av de kommunala förtroendeuppdragen innehas av unga.

Det är naturligtvis en brist för hela det politiska systemet.

Kloka politiska beslut kräver ju, som vi alla känner till, en bred diskussion där alla röster får höras, där alla perspektiv vägs in och där alla synpunkter tas till vara och tas på allvar. Det är en nödvändighet för att det ska råda legitimitet kring de beslut som vi politiker fattar. Men det är lika mycket en nödvändighet för att vi ska kunna nå fram till bra och genomtänkta beslut.

Kanske är det så att vi vuxna har tagit lite för lätt på vår grundläggande uppgift – att ge den unga generationen kunskaper om rättigheter och skyldigheter i en demokrati.

Jag hoppas att dagens debatt för oss ett steg närmare ett samhälle där alla människor, oavsett ålder, kön och etnisk bakgrund, känner att de har en plats och en viktig funktion i skapandet av det svenska samhället och den svenska demokratin.

Men vad kan vi då göra för att stärka ungas delaktighet och möjlighet till inflytande?

Att bekämpa klassamhället och försvara välfärdssamhället är det viktigaste. Det är de mest utsatta som har drabbats hårdast av 90-talets massarbetslöshet och nedskärningar.

Möjligheten för unga människor att få arbete, bostad och en egen ekonomi är avgörande. Regeringens framgångar med bl.a. ungdomsgarantin har lett till att ungdomsarbetslösheten har minskat kraftigt. Och i november förra året var den för ungdomar mellan 18 och 24 år under 3 %.

För unga såväl som för vuxna är tillgången till ett arbete inte bara en förutsättning för att kunna försörja sig och planera sitt liv. Det är också en viktig del av en människas identitet och känsla av värde.

Lika viktig är rätten till ett eget boende. Det handlar om en möjlighet att skaffa sig självkänsla och självförtroende att klara av sin egen vardag

på egen hand. Tillgången till ett eget krypin är en nödvändig del på färden till vuxenlivet.

Ansvar för att unga ska få möjlighet till ett eget boende ligger i dag främst på kommunerna. I dag råder en skriande brist på mindre bostäder till en rimlig kostnad. Regeringen har därför bl.a. gett Boverket i uppdrag att inrätta ett byggkostnadsforum för erfarenhetsutbyte mellan marknadens aktörer kring hur vi ska kunna bygga bostäder som unga människor har råd med.

Förhoppningen är att detta ska stimulera till att bra och billiga små lägenheter som passar ungdomars plånböcker byggs.

Vi vill också göra det lättare för unga att påverka genom bl.a. elevstyrda gymnasieskolor, ungdomsråd och ungdomsfullmäktige. Här vill jag också nämna regeringens årliga ungdomsforum.

Jag vill också påminna om projektet Skolvalet 2002, som regeringen stöder, men som bedrivs i samarbete mellan Ungdomsstyrelsen, Statens skolverk och Riksskatteverket. Detta projekt syftar till att öka intresset för demokratifrågor bland landets elever, och det innehåller bl.a. en demokratikampanj.

Justitiedepartementets arbete Tid för demokrati är en annan viktig del i arbetet för att öka ungas delaktighet och inflytande. Ungdomar är en viktig målgrupp i det arbetet. 16 olika ungdomsprojekt har hittills fått stöd inom ramen för Tid för demokrati. Här kan jag nämna exempelvis en onlinekurs i e-demokrati som håller på att utvecklas av elever vid Birgittaskolan i Linköping.

Regeringen kommer också i den demokratiproposition som kommer att överlämnas till riksdagen i höst att presentera förslag med inriktning på ungdomar.

För att stärka medborgarnas deltagande i den kommunala demokratin har regeringen tillsatt en parlamentarisk kommitté, Kommundemokrati-kommittén. En av kommitténs absolut viktigaste uppgifter är att föreslå åtgärder för att barn och unga ska kunna vara mer delaktiga i den kommunala demokratin och för att barn och unga ska kunna få bättre kunskaper om hur den kommunala förvaltningen och politiken fungerar.

Ett annat viktigt sätt för att öka människors möjligheter till deltagande, insyn och inflytande är att det skapas gemensamma forum och mötesplatser. Här är fritidsgårdar och allmänna samlingspunkter viktiga.

Det handlar om att bevara och finna mötesplatser där både barn och gamla, unga och medelålders kan mötas och samtala, där kreativiteten kan blomstra och där alla människors engagemang och skapande förstås tas till vara som en resurs, ställen där människor, unga såväl som gamla, känner att det som de gör har ett värde och en betydelse. Jag skulle vilja att vi hade fler mötesplatser som Rinkeby Folkets hus i vårt land.

Jag tycker att den politiska och ekonomiska prioritering som en del kommuner gör när det gäller unga och deras möjligheter är obegriplig.

Det som vi väljer att inte göra för ungdomar i dag påverkar nämligen inte bara deras tillvaro just nu. Det påverkar även allas våra möjligheter och tillvaro i framtiden. Jag har därför svårt att förstå de kommunpolitiker som förordar sänkt skatt före en bra fritidsverksamhet för unga, före en hög kvalitet i skolan och före byggandet av bostäder.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Som Demokratiutredningen uttrycker det: Ingen möda får sparas när det gäller att finna nya former för att bejaka och förstärka ungdomars politiska engagemang samt fördjupa deras medborgarskap.

Om vi vuxna vänder ryggen åt unga i dag, så kommer nämligen morgondagens vuxna att vända ryggen åt oss och det demokratiska samhället i morgon.

Anf. 284 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Jag är också glad över att denna debatt kommer i gång. Det är oerhört viktigt att vi inte bara diskuterar utan att det också fattas beslut om hur vi kan få yngre människor in i maktens korridorer, inte bara i riksdagen eller i kommunerna, och få en riktig möjlighet att vara med och påverka.

Centerpartiet har lagt ned stor energi på det, och vi kallar det för ungdomsfrid.

Vi vill att den här makten och de här möjligheterna ska komma alla ungdomar till del.

Det har nu varit en diskussion kring ungdomars demokratikommission, men den kom med kortsiktiga förslag som också ministern har sagt att det kan vara intressant att göra, t.ex. hur man kan arbeta i skolan. Men långsiktigt? Vad anser ministern är det absolut viktigaste att göra för ungdomar och demokrati och för att vi ska få en ungdomsfrid i Sverige?

Anf. 285 Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik:

Herr talman! Långsiktigt sett, Sofia Jonsson, är jag övertygad om att det jag nämnde i mitt inledningsanförande, nämligen kampen mot klassamhället, för en ökad jämlikhet för att bevara välfärdssamhället som ger förutsättningar för alla och inte bara dem som redan har förutsättningarna att göra sin röst hörd, är den absolut viktigaste prioriteringen. Därutöver finns det en mängd saker som vi måste ändra och fundera över när det gäller hur vi i dag i både politiska partier och också i offentliga verksamheter bemöter unga och på vilket sätt vi ger förutsättningar för unga människor att vara med och ta del av ansvaret.

Där kan vi diskutera förslag som Ungdomsdemokratikommissionen eller Demokratiutredningen har lagt fram. Det ska vi göra, det är viktigt, och jag är fullkomligt övertygad om att om vi inte lyckas med det kommer vi inte lyckas vända utvecklingen. Men i grunden är det kampen mot klassamhället och för en ökad jämlikhet som måste vara den basala utgångspunkten.

Anf. 286 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Ja, det är jätteviktigt, och den kampen tror jag att vi alla här är beredda att ställa upp på och gör det också. Däremot är det lite tunt från ministrarnas sida att bara säga att vi ska diskutera, vi måste ändra. Det är precis som i början när vi diskuterade jämställdhet. Vi sade att visst är det jätteviktigt, vi ska ha kvinnor i styrelser för att det ska se bra ut. Nu ska vi ha med ungdomar i kommunerna som sitter vid sidan av den riktiga makten för att vara med och diskutera men inte bestämma. Jag tycker att vi ska vara tuffa här och se till att vi ska ge alla människor, även dem som är under 18 år, möjligheten att få vara med och påverka.

Då skulle jag vilja ställa två frågor: Vad anser ministern om att inrätta lokala skolstyrelser på alla skolor runtom i landet?

Ministern har diskuterat rösträtt för 16-åringar. Det finns också reservationer i Demokratiutredningen kring detta. Är det någonting som Britta Lejon kan tänka sig att lägga fram som förslag i riksdagen?

Anf. 287 Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik:

Herr talman! Som svar på de direkta frågorna från Sofia Jonsson kan jag säga att vi har en försöksverksamhet med lokala föräldra- och elevmajoriteter i skolor som håller på att utvärderas. Innan vi vet vad resultatet är i de skolor som hittills har haft denna möjlighet är det för tidigt att slå fast någon slutsats.

Däremot tror jag att man kan se på de forskningsresultat som en del statsvetare bl.a. vid Uppsala universitet har visat oss, nämligen att i de verksamheter i samhället där människor har möjlighet till brukarinflytande känner man också att demokratin växer. Den färdriktningen är naturligtvis någonting vi måste vara öppna för, att inom den representativa demokratin ram ge nya och ökade möjligheter för direktinflytande. Men att slå fast att vi ska ha fler elevstyrelser innan utvärderingen finns är jag inte beredd att göra.

Anf. 288 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! När jag lyssnar på statsrådet tycker jag att det är lite tråkigt att höra att det är så allmänt hållet, så generellt hållet. Statsrådet talar om alla ungdomar som om de vore en grupp. Visserligen säger statsrådet att det finns klasskillnader. Men jag är mycket intresserad av att veta: Har statsrådet någon uppfattning om hur röstbenägenheten fördelar sig mellan olika grupper av ungdomar? Är det så att vi har stor skillnad mellan unga kvinnliga låginkomsttagare och manliga högutbildade personer är det väldigt viktigt att man fokuserar den grupp som gäller framför allt unga lågutbildade kvinnor och stärker deras självkänsla så att de vågar engagera sig politiskt.

Jag hade en uppmaning i mitt anförande till statsrådet som jag inte har fått bemött. Det gäller inte bara att få med ungdomar i politiken utan också att se till att vi får ha kvar de ungdomar som vill arbeta politiskt.

Anf. 289 Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik:

Herr talman! Helena Bargholtz undrar lite grann över varför jag håller mig så generell i mina uttalanden. Det är med nödvändighet så. Som demokratiminister har jag naturligtvis en del tankar och idéer, men jag tycker att det i vissa avseenden skulle vara förmätet av mig att säga att exakt de och de lösningarna ser jag. Remissarbetet kring Demokratiutredningen har precis avslutats. I den proposition som ska läggas fram för riksdagen i höst kommer det säkert att finnas med sådant som jag inledningsvis kanske inte riktigt förstår nyttan av.

Med anledning av uppmaningen att försöka hitta vägar för att behålla unga människor som har förtroendeuppdrag även när de byter ort för att studera vill jag bara säga att vi har gett Kommundemokratikommittén i uppdrag att se särskilt på ungas möjligheter att vara förtroendevalda och kunna behålla sina förtroendeuppdrag. Jag vet att den på alla sätt och vis

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Barns och ungdomars
möjligheter

ser över systemen. Jag hänvisar till resultatet från den kommittén som kommer nu i vår.

Anf. 290 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Då hoppas jag verkligen att det blir ett positivt besked så att ungdomar ska kunna stanna kvar i politiken. När vi nu talar så allmänt om att vi måste få ungdomar att engagera sig får det inte vara formella skäl som gör att de inte stannar kvar.

Bara ett ord om 16-årsgränsen. Jag vet inte hur mycket statsrådet talar med ungdomar om detta. Min egen uppfattning är att ungdomar kanske inte alltid är så intresserade av att rösta redan när de är 16 år. Får vi en 16-årsgräns och få ungdomar som röstar, blir röstdeltagandet ännu mindre än det är i dag. Så det är väldigt viktigt i så fall att se till att ungdomarna verkligen känner för att få rösta redan i 16-årsåldern.

Anf. 291 Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik:

Herr talman! När det gäller 16-årsgränsen har jag tidigare i olika sammanhang – nu har Sofia Jonsson gått – uttryckt en viss skepsis inför vinsterna med att sänka den nuvarande åldersgränsen från 18 till 16 år. I mitt perspektiv måste rösträtt gå hand i hand med myndighetsåldern. Då tror jag att den nuvarande åldersgränsen på 18 år är väl avvägd.

Jag har precis om Helena Bargholtz hört ungdomar som tycker att 18-årsgränsen är en lämplig gräns. Men jag vet att ett krav som flera av ungdomsorganisationerna har framfört är att sänka den till 16 år. Vi får se vad remissen kring Demokratiutredningen säger på den här punkten och så småningom återkomma till riksdagen i denna fråga.

Anf. 292 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill också anknyta till synpunkten om den generella debatten som är nu om ungdom och demokrati. Det handlar om bostäder, fritidsgårdar, förtroendeuppdrag osv. Jag instämmer i att det är viktigt. Jag tänkte gå lite grann tillbaka till det som har varit uppe tidigare i dag när vi har diskuterat barn, inte bara ungdomar, och familjers möjligheter för att må bra. Då har jag en kort fråga till statsrådet: Anser statsrådet att vardagsmakt och valmöjlighet för barn och deras föräldrar är en demokratisk rättighet?

Anf. 293 Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik:

Herr talman! Självklart är makten att styra sitt liv och möjligheten att vara med och delta i styrelsen av vårt gemensamma fullkomligt grundläggande. Jag tror dock att Cristina Husmark Pehrsson och hennes parti och jag och mitt parti kanske har olika syn på hur detta realiseras på bästa sätt. För mig och socialdemokratin handlar makt framför allt om att se till att inte de som redan har makt från födseln på grund av resurser ska vara de enda som har möjlighet att påverka det här samhällets utveckling och sina egna liv. För socialdemokratin är kampen mot klass-samhället och mot ett samhälle där vi går i en utveckling mot elitstyre den absolut viktigaste kampen. Jag tror inte att Cristina Husmark Pehrssons parti delar den uppfattningen.

Anf. 294 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik:

Herr talman! Jag anser i dag att det är de politiska besluten som hindrar och försvårar vardagsmakt åt föräldrar och barn, speciellt dem som inte har pengar och inte har den möjligheten, som statsrådet pekar på. Det blir en omvänd klasskamp. Jag talar för de barn och de familjer som inte har möjligheter i dag och väddar att de ska få samma möjligheter som de andra i samhället.

Men var går då gränsen? Är vardagsmakt och valmöjligheter en demokratisk rättighet för alla? Då ska vi särskilt tänka på dem som inte har den rättigheten i dag. Var går då gränsen, statsrådet? Är det odemokratiskt att välja alternativ barnomsorg? Är det odemokratiskt att välja den skola som passar bäst för barnen?

Det kanske inte är så konstigt att folk i dag ger upp och inte röstar i de kommunala valen eller i landstingsvalen. Man ser ju att om det drivs en politik som man har röstat fram så kommer ändå socialdemokraterna genom ett beslut här i kammaren att åsidosätta demokratin ute i kommuner och landsting. Vad anser statsrådet?

Anf. 295 Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik:

Herr talman! Jag anser inte att politiska beslut hindrar människors makt såsom Cristina Husmark Pehrsson uttrycker saken, tvärtom. När politiska beslut om vårt gemensamma tappar fotfästet, när vi inte längre kan utkräva ansvar för de politiska besluten i allmänna val, och när inte längre dessa tillåts styra vårt gemensamma, utan när vi i stället överlåter alltmer av makten åt marknaden och marknadens aktörer, blir resultatet – tyvärr, Cristina Husmark Pehrsson – att de som redan har ekonomiska resurser har mer att säga till om än andra. Här har vi grundläggande skilda uppfattningar om på vilket sätt politiska beslut ökar eller minskar människors makt.

Jag menar att politiska beslut som man kan ställa människor till ansvar för i allmänna val är en grundförutsättning för att besluten om vårt gemensamma ska ta hänsyn till och vara uttryck för alla människors olika uppfattningar.

Anf. 296 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik:

Fru talman! Det var glädjande att höra demokratiministerns brandtal för demokratin. Men detta för faktiskt mina tankar till Heby. Där hade man ju en folkomröstning för två och ett halvt år sedan om Heby skulle tillhöra Uppsala län eller inte. Det blev ju en klar majoritet för det. 57,7 % röstade ja och 39,9 % röstade nej. Sedan dess har Kammarkollegiet också gett tummen upp och gått på samma linje. Har man folkomröstningar måste man ha väldigt starka skäl för att inte gå på resultatet sedan.

Om det är så att hebyborna ska rösta i Uppsala län i nästa val, måste vi snart närma oss en deadline. Vi måste få besked. Jag undrar om vi skulle kunna få ett besked här och nu.

Anf. 297 Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik:

Fru talman! Jag trodde att den här debatten skulle handla om unga människors möjligheter och villkor i dagens samhälle, men det kanske

man med viss generositet kan säga att också frågan om Heby kommun gör eftersom också unga människor lever i Heby kommun.

Men tyvärr kommer jag inte att närmare kunna svara Mikael Oscarsson på hans fråga om när regeringen kan väntas fatta beslut i ärendet, eftersom man aldrig på förhand kan säga när regeringen fattar beslut när frågan inte ens har varit uppe till allmän beredning än.

Efter det att Kammarkollegiet nyligen kom in med sin utredning i ärendet, har tjänstemännen på departementet utrett frågan både juridiskt och ur en mängd andra aspekter. Jag kan sträcka mig så långt som att jag hoppas och tror att ett sådant beslut inte är långt borta i alla fall.

Anf. 298 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik:

Fru talman! Tack för det svaret. Jag tror att det är viktigt att det kommer ett besked snart.

Vi debatterade ju detta, demokratiministern och jag, för drygt två månader sedan. Då var det två saker som demokratiministern sade som jag sedan har kollat upp. Demokratiministern anmärkte på att det var ett ganska lågt valdeltagande, 75 %. Jag tror att det aldrig har varit högre än 75 %. Vidare sade demokratiministern att Hebys befolkning motsvarade 14 % av Västmanlands läns befolkning. Det visade sig att siffran ligger på ungefär 5 %. Det är viktigt att ha med detta.

Jag hoppas att det kommer ett besked snart och att det blir ett positivt besked. Jag tror att det skulle stärka tilltron till demokratin om vi lyssnade på folk när de har sagt sitt och när dessutom expertisen, i det här fallet Kammarkollegiet, har sagt ja.

Anf. 299 Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik:

Fru talman! Självklart är det viktigt att lyssna på folkomröstningsresultat. Men regeringen har som sagt många faktorer att ta hänsyn till när beslut ska fattas i indelningsärenden och i sådana här ärenden.

Självklart väger folkomröstningsresultatet i Heby tungt, men som Mikael Oscarsson säkert väl känner till finns det också andra faktorer. En sådan demokratisk faktor handlar om att beslutet i Heby om länstillhörighet inte enbart berör hebyborna, men det är enbart hebyborna som har haft möjlighet att ge sin röst till känna.

Anf. 300 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Det har varit roligt att följa debatten med statsrådet Lejon. Jag önskar, om det är möjligt tidsmässigt, att hon kan stanna kvar och följa debatten och delta i den.

Jag vill föra in en ny dimension i debatten och tala om barns och ungdomars möjligheter utifrån värdegrundens perspektiv. Det är oerhört viktigt att man har med en värdegrund som håller och som bär i framtida generationer.

Jag vill citera ur regeringens proposition *En ny läroplan m.m. för grundskolan m.fl.*, 1992/93:220, s. 18 och 19. Där står det: "De normer som skolans verksamhet skall bygga på, såsom respekt för människans värdighet, individens frihet och integritet, jämställdhet mellan kvinnor och män, omsorgen om den som har det svårt, det personliga ansvaret, har en djup förankring i vårt land och vår kultur. Det är normer som således har djupa rötter i vår historiska utveckling. Som särskilt viktig

framstår skolans värdegrund, förankrad i kristen etik och västerländsk humanism. Skolan har en viktig uppgift i att hävda dessa värden och förklara hur de vuxit fram och förankrats.”

Utskottsbetänkandet *Ny läroplan för grundskolan m.m.*, 1993/94 UbU1, s. 26, gav bifall till denna syn och skriver: ”Med detta klargörande ansluter sig utskottet till den syn på skolans värdegrund som regeringen ger uttryck för i propositionen.”

Det är detta beslut som Sveriges riksdag senast har fattat. Det är alltså sedan våren 1994, och det är det som vi fortfarande grundar skolans läroplan på. Jag vill då särskilt ta fasta på uttrycket: ”Som särskilt viktig framstår skolans värdegrund, förankrad i kristen etik och västerländsk humanism”.

Vad menas med det? Varför etik, och varför nu en kristen etik? Har det någonting att tillföra den debatt som vi har fört om mobbning och kamratförtryck i skolans värld? Ja, man kan jämföra behovet av gemensamma etiska normer med t.ex. behovet av trafikregler.

Vi kan tänka oss ett barn som ska ge sig ut i trafiken och cykla och som frågar sina föräldrar hur man ska cykla. Vi skulle ju bli mycket förvånade om de skulle svara något i stil med: Cykla som du har lust, som du känner för. Självfallet lär ju föräldrarna barnet de viktigaste trafikreglerna och trafikmärkena och visar själva hur man gör. De är självklart också måna om att andra människor ska följa trafikreglerna. Det är ju på det viset som trafiken över huvud taget kan fungera.

På liknande sätt, menar jag, är förhållandet människor emellan i ett samhälle. Utan en gemensam etisk grund blir samhället ett slags vilda västern, där uppfattningarna om orätt och rätt i stor utsträckning skiljer sig från person till person. Det är de etiska principerna som talar om för oss hur vi ska handla mot varandra i olika situationer. Och en gemensam etisk grund är avgörande t.ex. för om kampen mot kriminaliteten ska lyckas.

Etiska principer som grund för mellanmänskliga relationer måste vara gemensamma för alla.

1970-talets skola hade många brister när det gäller vägledningen i etiska frågeställningar. Den tog inte i tillräcklig utsträckning hänsyn till att man bara kan göra meningsfulla val om man redan har en uppfattning och en uppsättning kriterier för att bedöma vad som är bra och dåligt, rätt och orätt. Man kan också hävda att skolan när det gäller de etiska frågeställningarna var historielös. Kanske är denna brist på vägledning en viktig faktor bakom dagens samhällsutveckling. Många människor förefaller i dag sakna respekt för människovärdet. Jag tror att det leder till mer våld och människoförakt.

Det finns nämligen inte någon neutral uppfostran, och det finns ingen neutral kultur. Vi överför värden och värderingar till barn och ungdomar vare sig vi är medvetna eller omedvetna om det. Frågan är alltså vilken grund och vilken etik vi väljer för vårt samhälle och vår skola för att kunna forma ett människovärdigt samhälle.

Det som de flesta av oss ser som goda normer, goda värden och som grunden för en god etik såsom människolivets okränkbarhet, alla människors lika värde och varje människas unika värde har en djup förankring i den judisk-kristna etiken. I ett samhälle som levt i en kristen kulturtradition i tusen år har allmängiltiga kristna värden och värderingar blivit en

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

del av vårt tänkande. Det är naturligt att ta till vara den gemensamma grunden som en del av vårt kulturarv. I Sverige är den kristna etiken en del av vårt kulturarv.

Denna klassiska syn på vad som är rätt och fel har fått en renässans på 1900-talet och kommit till uttryck i t.ex. FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948 och i FN:s barnkonvention. I inledningen till förklaringen om de mänskliga rättigheterna står det:

”Erkännandet av det inneboende värdet hos alla medlemmar av människosläktet och av deras lika och oförytterliga rättigheter är grundvalen för frihet, rättvisa och fred i världen.”

I själva portalparagrafen kommer också tanken på en naturlig rätt och alla människors rättighet fram.

”Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De är utrustade med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av broderskap.”

Detta, fru talman, är en av grundbultarna – kanske den viktigaste – i den kristna etiken. Alla människor har ett och samma värde oberoende av ras, kön, ålder, intellekt, religion osv. Det är detta som i vårt land har förvaltats av den kristna etiken.

I en period då fascismen och kommunismen stiftade sin egen s.k. rättvisa relativiserade filosofer och lagstiftare i vårt eget land etiken. Rättspositivismen har länge haft en stark ställning i vårt land. Den menar att lagen inte ska återspegla vad som är etiskt rätt, utan bara att en sak är rätt därför att lagen säger det. Det betyder att vad majoriteten bestämmer skulle vara rätt eller orätt. Det är lätt att inse vilka konsekvenser en sådan etisk syn får för minoriteter och för olikhetänkande. I stället, fru talman, är det oerhört viktigt att vi förankrar vår etiska medvetenhet inte i nyttoetik – det som kallas för utilitarism – utan i stället i den kristna etiken och den västerländska humanismen som ser att det finns absoluta värden som inte kan förändras. Detta måste våra barn få i arv. Detta måste räckas till våra barn aktivt och fostra dem precis så som vi gemensamt har beslutat om i Sveriges riksdag.

Man skulle kunna sammanfatta de här reglerna med kärleksbudet – du ska älska din nästa som dig själv, eller med den gyllene regeln – allt vad ni vill att människorna ska göra för er, det ska ni göra för dem, eller med de tio budorden. Vare sig man tror att det finns en gud eller inte så måste man ju erkänna att de tio budorden finns. Och detta behöver våra barn.

Anf. 301 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Det är mycket intressant att lyssna på Tuve Skånberg. Men både han och jag och alla andra som är här vet att detta med att skolans värdegrund baseras på en kristen-judisk etik inte är alldeles lätt att acceptera för många i dag. Det finns människor som lever med en helt annan inställning och med en helt annan etik. De kanske inte alls känner delaktighet i detta. Jag tänker bl.a. på alla de stora invandrargrupper som kommer med en helt annan religiös bakgrund och kunskap.

Det som jag tycker är angeläget att slå fast är att etiken ska genomsyra vår lagstiftning. Vi måste göra klart för alla som bor i Sverige – svenskar och utlänningar, gamla och unga – att i Sverige gäller svensk lag. Det är vi här i Sveriges riksdag som fattar beslut om lagstiftningen,

och våra värderingar ska genomsyra den. Det är mycket bekymmersamt att ungdomar i dag inte får tillräcklig kunskap om svensk lagstiftning.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Anf. 302 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag delar naturligtvis Helena Bargholtz syn att svensk lag ska gälla och att alla födda och inflyttade i Sverige ska bibringas detta.

Men jag skulle vilja berätta för Helena Bargholtz och för kammaren att när vi diskuterade detta i samband med förarbetet till läroplanen så kom denna synpunkt upp. Vad ska invandrarna med sina olika religiösa traditioner säga om vi faktiskt slår fast, vilket vi också gjorde, att det är den kristna etiken som är själva värdegrunden? Då visade det sig att man från muslimerna, judarna och från övriga religioner mycket nogsamt sade: Vi får det bättre i Sverige om ni står upp för er bakgrund, er kristna tro och er kristna etik. Den sammanfaller i långa stycken med vår. Särskilt intressant var det att muslimerna var angelägna om att skrivningen skulle komma in.

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Anf. 303 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag vet att det finns mycket gemensamt i religionerna. Det är väldigt skönt, för det underlättar ju för den gemensamma lagstiftning som vi ska ha.

För att avsluta det som jag inte hann säga förra gången vill jag påpeka att jag är bekymrad över att svenska ungdomar i dag har så dålig kunskap om svensk lagstiftning och om den svenska grundlagen. Jag ser en viktig uppgift för oss alla i att stärka kunskaperna om svensk lagstiftning i skolan. Många ungdomar vet mer om t.ex. amerikansk lagstiftning än om svensk lagstiftning. Här har vi ett gemensamt ansvar.

Anf. 304 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Först vill jag tacka Tuve Skånberg för hans mycket fina tal om värdegrunden.

Vid regeringsförklaringen i höstas förklarade statsministern att barnen skulle sättas i centrum för regeringens politik. Sådant låter givetvis hoppingivande i ett par kristdemokratiska öron och för landets småbarnsföräldrar. Jag vill också tillägga att detta är en fråga som engagerar mig särskilt eftersom jag själv är småbarnsförälder. Jag och min fru har två härliga små pojkar som är ett och tre år gamla – Robin och Alexander.

Vis av erfarenhet av s-märkt familjepolitik är man dock ganska skeptisk. Den socialdemokratiska reformen om maxtaxa på dagis är på intet sätt motiverad utifrån barnens bästa. Tvärtom är det rena arbetsmarknadspolitiska skäl som ligger bakom, vilket också framkommer när man läser regeringens proposition.

Barn har rätt till och behov av att föräldrarna ger sin tid. Men maxtaxan går i motsatt riktning. Maxtaxan för dagis innebär givetvis en lockelse att satsa mer tid på förvärvsarbete och mindre tid på barnen.

Att sätta barnen i centrum i familjepolitiken betyder i socialdemokraternas värld att selektivt välja ut en grupp av föräldrar och ge den extra mycket barnomsorgspengar medan de som inte tillhör denna grupp blir helt utan barnomsorgspengar. De familjer som väljer det alternativ som regeringen anser att de bör välja subventioneras med tiotusentals kronor. En heltidsplats på dagis subventioneras med i genomsnitt 91 000 kr per

år och barn. Väljer man något annat barnomsorgsalternativ blir det inga pengar. Tar man hand om barnen själv blir det alltså noll kronor.

Detta kan knappast påstås vara en barnvänlig politik. Det är gammalmodig centralistisk styrning av enskilda familjers angelägenheter. Staten ska självfallet inte favorisera en typ av barnomsorg framför andra. I den socialdemokratiska världen finns det bara ett barnomsorgsalternativ som är bra för barnen. Att familjer som hellre löser sin barnomsorg på annat sätt missgynnas är inte bara en oönskad bieffekt utan ett medvetet inslag i den s-märkta barnvänliga politiken. Föräldrar som tar hand om sina egna barn tillför inget till samhället, enligt regeringens sätt att se det. Det är en oerhört absurd tanke, men en ståndpunkt som dessvärre upprepat av företrädare för regeringen.

Detta är en fråga där regeringen är i osedvanligt märkbar otakt med folkopinionen. Det finns undersökningar som visar att upp till 75 % av småbarnsmammorna och 30 % av småbarnspapporna helst skulle vilja vara hemma med sitt barn helt och hållet under de tre första åren.

Det är mer tid med barnen som efterfrågas, inte maxtaxa. Regeringen och dess stödpartier ser ned på det arbete som görs av föräldrarna när de tar hand om sina egna barn. Vi borde i stället uppvärdera den här typen av arbete.

Fru talman! Det talas ofta om tröskeeffekter. Vi ska naturligtvis sträva efter att komma bort från en situation där det inte lönar sig att arbeta. Men enligt vår uppfattning är det fel att ensidigt stirra på hur tröskeeffekter ska elimineras och hur bidragssystem och skattesystem ska ordnas så att det lönar sig att arbeta. Trots att bidragssystem och skattesystem är viktiga måste utgångspunkten vara vilka de trösklar är som gör att vi som föräldrar ägnar så lite tid åt våra barn.

Vi måste auktorisera föräldrarna. Vi måste tillstå att barns rätt till trygghet är viktigare än allt vad utökad materialism heter. Föräldrar, hem och familjer är samhällets största brottsförebyggande resurs. Det måste satsas mer på polis och rättsväsende. Men det kommer aldrig ensamt att skapa den trygghet och trivsel vi eftersträvar.

Nu är det hög tid att bryta upp från det förmynderiets domäner som den socialdemokratiska regeringen traskat fram och tillbaka på under så många år i dessa avseenden. Morgondagens medborgare som fått sin horisont vidgad av ny teknik och nya kommunikationer, morgondagens unga medborgare som vant sig vid att kunna välja och bestämma på ett helt annat sätt än vad tidigare generationer haft möjlighet till kommer inte att acceptera något annat än större frihet, större respekt och större valfrihet för sig själva och sina familjer.

Anf. 305 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Dagens debatt handlar om barns och ungdomars möjligheter, och många har redan betonat hur olika barns och ungdomars möjligheter i verkligheten är. Jag tänker i mitt anförande beröra ett par bostadsfrågor som angår barn och ungdomar i hög grad.

Först har vi bristen på bostad. Jag har försökt få fram uppgifter om hur många ungdomar som står i bostadskö i våra tre största städer. Riksdagens utredningstjänst har hjälpt mig men delvis gått bet på uppgiften, eftersom det, hör och häpna, inte finns någon fullständig statistik över antalet personer som står i bostadskö. I Malmö och Göteborg förmedlas

tillgängliga bostäder i samarbete mellan ett antal hyresvärdar, men något kösystem finns inte.

En färsk siffra från Stockholm visar att 72 981 personer står i bostadskö. Av dessa är 10 065 trångbodda och bostadslösa barnfamiljer och 24 586 bostadslösa utan barn. Den senare gruppen består av människor som saknar egen bostad. De har t.ex. andrahandskontrakt, rivningskontrakt, student- eller tjänstebostad. Några bor inneboende, och andra får helt enkelt lov att bo kvar hos sina föräldrar. I regel har de tak över huvudet, men de har inga möjligheter att få egen bostad. Har du ingen fast inkomst får du inget kontrakt, inte ens om mamma går i borgen, läste jag just i tidningen.

Många ungdomar har tillfälliga anställningar, vikariat och projektanställningar, och situationen blir rätt låst. I och för sig är det inget fel att man flyttar runt och prövar sig fram på olika jobb innan man slutligen slår sig ned och bildar familj. Det kan väl räknas som en naturlig utveckling. Men att bo kvar hemma och vara mambo tills man fyller trettio kan inte vara kul.

När nu dessutom utbudet av hyresbostäder minskar, försvåras den här utvecklingen. Vår svenska bostadsmarknad med en stor andel hyresrätter passar våra flyttbara ungdomar bra. Man betalar sin hyra, beaktar uppsägningstider och flyttar till nästa jobb i nästa stad utan att behöva tänka på att köpa och sälja sin bostad. De flesta har heller inte råd att köpa sin bostad. Ojämligheten blir här uppenbar. Vissa barnfamiljer kan spara hela barnbidraget till barnets framtid, till bostadsköp, studier eller en egen bil, medan andra måste låta hela eller delar av barnbidraget dryga ut den skrala hushållskassan. Skillnaderna i levnadsvillkor ökar genom generationerna.

Utan att på något sätt föregripa den familjestödsutredning som presenteras i februari – jag har bara läst vad som sagts till TT – blir jag lite bekymrad över att man funderar på att ta bort bostadsbidraget. Ska pengarna delas ut till alla barnfamiljer är risken stor att de som har låga eller inga inkomster får det ännu sämre. Det beror naturligtvis på hur man utformar det nya stödet, men man måste värna om alla barnfamiljers möjlighet att efterfråga en god bostad. Redan de förändringar som hittills skett i bostadsbidragssystemet har försämrat bostadssituationen för barnfamiljer.

Som skolkurator har jag fått många inblickar i hur barnfamiljer sett sig nödsakade att byta ned sig i lägenhetsstorlek. Barnen får dela rum. Tonåringen har mist sin egen vå i hemmet och därmed fått sämre studiero.

Jag tycker inte att vi i tillräcklig grad uppmärksammar betydelsen av en god bostad i välfärdspolitiken. I artikel 27 i barnkonventionen erkänns rätten för varje barn till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling. Konventionsstaterna ska i enlighet med nationella förhållanden och inom ramen för sina resurser vidta lämpliga åtgärder för att bistå föräldrar och andra som är ansvariga för barnet att genomföra denna rätt och ska vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och utarbeta stödprogram, särskilt i fråga om mat, kläder och bostäder.

I Sverige kan vi i alla fall inte säga att det är brist på resurser, men vi har ändå problem som vi måste ta itu med. Här kommer jag till den andra

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

frågan som jag tycker är viktig och som berör barn i väldigt hög grad. Hit hör problemen med s.k. sjuka hus och den risk vi utsätter barnen för i dessa miljöer. Enligt en expertgrupp inom Världshälsoorganisationen kan 10–30 % av nya och ombyggda hus drabbas av sjuka hus-problem. Svenska uppskattningar med olika resultat anger 3–10 % av bostadshusen och 5–30 % av övriga byggnader som tänkbara sjuka hus.

Småhusskadenämnden tar emot ansökningar från drabbade husägare. Antalet ökade från 646 år 1999 till 873 år 2000. Nu senast är det ett helt villaområde i Åmål som drabbats av fukt- och mögelskador. Husen är byggda 1976.

I dag räknar man med att minst 40 % av mellanstadiebarnen är allergiska. Vad det beror på vet man inte riktigt, men forskning pågår. Både arv och miljö har betydelse. I själva verket har förekomsten av astma och allergisk snuva mer än fördubblats de senaste 30 åren. Framför allt har ökningen skett bland barn och ungdomar. Flera studier tyder dessvärre på en fortsatt uppgång.

I Stockholm pågår en brett upplagd undersökning, det s.k. Bamseprojektet, som omfattar 4 000 barn födda mellan 1994 och 1996. Efter de två första åren bedömdes 7,4 % av barnen ha astma. Moderns rökning under graviditeten gav en riskökning för astma hos barnet med ca 60 %, medan amning skyddade mot utveckling av astma med 9 % för varje ammad månad. En riskökning för astma på ca 50 % sågs hos barn som sov i nymålat rum, i bostad med tecken på hög luftfuktighet eller där luften bedömdes som ofräsch vid besiktning. Dessutom såg man en samverkansseffekt mellan moderns rökning och nymålad bostad då det gäller risken att drabbas av astma i tidiga barnår.

Det är alltså viktigt att vi gör vad vi kan för att förebygga utvecklingen av astma och allergier. Upplysning om riskerna med rökning ges självklart redan via mödravårdscentralerna. Men det är också viktigt att vi inventerar och åtgärdar alla mögelskadade bostadshus, dagis och skolor så att barnen slipper drabbas av kroniska sjukdomar.

Anf. 306 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Tack, Helena Hillar Rosenqvist. Det talet skulle en kristdemokrat kunnat hålla.

Ni är ju ett stödparti till regeringen. Ni har väldigt mycket att ta tag i, t.ex. hyreslagstiftningen, byggandet, se till att man kan göra upphandlingar så att det inte blir så fruktansvärt dyrt att bygga, titta på byggmomsen, se till att det inte blir en tvingande lagstiftning för kommunerna utan att de har självständighet att verka och att över huvud taget få fram bostäder.

Vad gäller bostadsbidragen håller jag också med. Hjälp oss att återge bostadsbidraget den auktoritet det har. Vi kristdemokrater har föreslagit 500 miljoner mer än regeringen. Vi vill nämligen bygga på familjen. Vi vill se till att även barnfamiljer kan bo kvar i en villa. Vi vill inte vara så strikta med normer för yta, osv.

Jag håller också med om de problem som finns. Jag var i Malmö. Där saknar 9 000 personer förstahandskontrakt för boende. Vad gör Helena Hillar Rosenqvist?

Anf. 307 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Jag kan börja med att hålla med Ulla-Britt Hagström om mycket. Vi är eniga om mycket saker som bostadspolitiker i bostadsutskottet där vi båda två sitter.

Det var intressant att höra det här om bostadsbidragen. Jag vet att ni har tryckt på mycket när det gäller det. Däremot är jag lite bekymrad över bostadsbidragens utformning. Det stödsystemet är inte bra som det är. Jag förstår att man tittar på det. När det gäller alla de andra grejerna, att t.ex. få ned byggkostnaderna, har vi ju Byggbkostnadsdelegationen och andra. Jag hoppas verkligen att vi kan uppnå det.

Ulla-Britt Hagström drar också in våra försök att förhindra utförsäljning av hyresrätten. Jag påpekade just i mitt anförande att jag tycker att det är viktigt att vi behåller hyresrätten. Men jag tycker inte att jag har med mig kristdemokraterna i den här frågan, tyvärr.

Anf. 308 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Helena Hillar Rosenqvist har med sig kristdemokraterna när det gäller att behålla hyresrätten. Men vi vill ha andra villkor och andra metoder. Vi vill att man ska kunna arbeta och konkurrera på lika villkor. Men vi kommer verkligen att arbeta för att allmännyttan ska vara kvar.

Det var en fråga till som jag vill ge Helena Hillar Rosenqvist en eloge för. Det är när hon tar upp problemen med inomhusmiljön. Det är också frågor vi har arbetat gemensamt för. Där har kristdemokraterna försökt öronmärka resurser för att vi ska kunna använda de lokala investeringsmedlen till allergisanering i förskolor och skolor.

Jag vill också att Helena Hillar Rosenqvist nu hjälper till att snabba på detta. Efter två år har vi äntligen genom EU-kommissionen fått tillstånd en notifiering så att det är möjligt.

Anf. 309 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Ja, är det inte helt otroligt. Varför man frågade EU över huvud taget i den här frågan förvånar mig lite grann. Jag tycker att det är sådant som vi kunde bestämma om själva i Sveriges land.

Vi har väl förmodligen lite olika synpunkter också om EU. Men det är bra att Ulla-Britt Hagström tar upp den här frågan, så att vi i så stor utsträckning som möjligt får sprida det. Numera finns det alltså möjlighet att söka medel för att åtgärda sjuka hus i samband med de lokala investeringsprogrammen.

Anf. 310 AMANDA AGESTAV (kd):

Fru talman! När Anton, fem år, för cirka ett år sedan inför TV-tittarna skulle beskriva vad en familj är sade han: Det är när mamma och pappa bor på samma ställe.

Verkligheten för en majoritet av barnen i vårt land ser inte ut på det sätt som Anton beskriver. Många barn växer upp i familjer där föräldrarna inte håller ihop. Jag har några gånger blivit ombedd att definiera vad som menas med en familj. Personligen tycker jag att Antons ord för mig borde vara utgångspunkten när vi diskuterar familjens roll i samhället.

Låt oss lyssna på barnen och på deras värdering om vad en familj är.

Fru talman! Jag är medveten om att verkligheten visar en annan bild. Men i dessa värdefrågor kan inte politiken utgå från en verklighet, utan den måste grundas på en värdering.

Jag står inte här och på något sätt försöker förespråka en Sör-gårdsidyll. Jag vill bara betona att familjen är viktig för såväl samhället som för de enskilda barnen. Det är i familjen som grundtryggheten läggs. Föräldrarnas villkorslösa kärlek till sina barn bidrar till att skapa den trygghet som barnen behöver för att utvecklas.

Det är också i familjen som de grundläggande värderingarna formas. Det är värderingar som inte alltid går att klä i ord men som är så viktiga för att vi ska kunna leva och delta i samhällslivet.

Det har tyvärr under en lång tid bedrivits en politik i det här landet som har gjort det lönsamt för många att separera. Nu är inte jag så naiv att jag tror att separationer beror på i första hand ekonomi. Men ekonomi eller snarare brist på den kan knäcka även det bästa förhållandet.

150 000 barn lever i familjer som är beroende av bidrag för att klara sig, trots att det gång på gång från den här talarstolen har uttalats att det går bra för Sverige. Det går inte bra för de här barnen, för de här familjerna. De tvingas leva under en ständig ekonomisk press. För många känns det som ett hån när man hör meningen: Det går bra för Sverige.

Som kristdemokrat vill jag ge familjerna förutsättningar att kunna leva på sin lön. De ska slippa att vara beroende av bidrag. Men det skulle ta alldeles för lång tid att under 8 minuter presentera hela det åtgärds-paket som jag tror behövs för att skapa bättre förutsättningar för dem.

För att det här ska bli verklighet tror jag att det krävs ett systemskifte. Det krävs ett helt nytt tänkesätt. Sverige tror jag behöver en ny regering efter nästa val.

Familjen är viktig för att ge barn möjligheter att utvecklas efter sina egna förutsättningar. Det är ju i den lilla gemenskapen som man har möjlighet att bli sedd och bli bekräftad på bästa sätt.

Jag nämnde tidigare att det inte är alla barn som får växa upp med båda sina föräldrar. Jag vill inte på något sätt skuldbelägga någon. Det finns säkert många goda skäl till att människor väljer att inte leva tillsammans längre. Men det vi konkret kan göra för att stötta familjen är att se till att det finns rådgivningsverksamhet i varje kommun och stöd för de människor som vill ha det. Vi kan också erbjuda föräldrautbildning inte enbart innan barnet är fött utan även efteråt.

Politiskt kan vi också göra som Storbritannien. Där har Tony Blair infört att varje politisk fråga ska prövas utifrån hur den påverkar familjen. Det vore önskvärt om detta infördes även i Sverige.

Fru talman! En av de viktigaste sakerna för en familj är tiden, att ge varandra tid. Det är flera som har varit inne på det tidigare. Det talas ju en del om det låga barnafödandet i Sverige. Jag tror att en bidragande orsak till att många unga människor i min egen ålder väntar med barn är att de känner att tiden inte räcker till. Det finns inte tid.

Jag tror att de flesta föräldrar vill ge sina barn tid. Föder man barn vill man gärna uppfostra dem själv, inte lämna iväg dem till någon annan. Vi lever i det här samhället där tempot har blivit mer och mer uppskruvat. Undersökningar visar att föräldrar i genomsnitt talar sex minuter om dagen med sina barn. Jag vill inte på något sätt stå här med någon pek-pinne. Jag vill vara med och forma ett samhälle där vi har tid för

varandra, där tempot inte alltid är så uppskruvat, där arbetsmarknaden är så pass flexibel att det går att variera arbetstiden olika år. Många vill arbeta mindre när barnen är små och arbeta mer när barnen har flyttat hemifrån. Låt oss då skapa den möjligheten.

Brist på tid är en orsak till att 20 % fler barn ringde till BRIS i december jämfört med tidigare år. En stor del av de barn som ringde dit vittnade om sprit och missbruk i hemmen. Jag tror att i det alltmer accelererande samhällstempot är det ganska vanligt att man tar till alkohol som ett avslappningsmedel. Tyvärr bidrar det här avslappningsmedlet till att öka bråken i hemmen.

Jag är övertygad om att det här skulle minska om vi gav föräldrarna möjlighet att ge mer tid till sina barn. Vi har möjlighet i den här kammaren att skapa ett system och skapa lagar som gör det möjligt för föräldrarna att få mer tid för barnen.

Fru talman! Jag tänkte avsluta med ett afrikanskt ordspråk som lyder: Den vite mannen har många klockor men ingen tid.

Anf. 311 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Fru talman! Rubriken på detta avsnitt av den allmänpolitiska debatten är Barns och ungdomars möjligheter. Jag gör tillägget: Hur stärker vi deras möjligheter?

Rubriken rymmer mycket. Jag tänker begränsa mig till området utbildning i den här debatten.

Låt mig börja med att konstatera att resultaten inom förskola, grundskola och gymnasium borde vara bättre än vad vi ser i dag.

Det är nämligen så att aldrig någonsin tidigare har någon generation varit under pedagogisk handledning så länge och i sådan omfattning som dagens ungdomar. Det börjar med dagis, förskola eller hos dagmamma. Därefter är det grundskola och gymnasium.

Således träffar barn pedagogiskt utbildad personal i stort sett fem dagar i veckan under de första femton sexton åren av sitt liv.

Det borde stämma till eftertanke.

Varför ser det då ut som det gör på så många håll? Vi är många som söker svaren.

Vi befinner oss i en ny tid i den meningen att vi nu ser hur elever stämmer kommuner för att de har blivit mobbade och ingenting har gjorts. Vi ser skadegörelse och vi hör rapporter om våldsbrott. Vi ser elever med svårigheter – och de är många. Det borde stämma till eftertanke.

Vad är det vi gör i dag som vi behöver göra annorlunda, eller vad är det vi gör i dag som vi skulle kunna göra på ett bättre sätt för att nå resultat som vi alla är så överens om borde vara bättre?

Jag gör gällande att samtliga partier ger uttryck för den åsikten, inte bara här i Sveriges riksdag utan också i kommuner och andra politiska församlingar. Det är också en uppfattning som vi delar med elever, föräldrar och personal i den svenska skolan. Hur gör vi för att det ska bli bättre?

Då måste vi väl börja med att ompröva det vi gör? Kanske inte allt, men något. Då handlar det inte bara om att säga att med en öronmärkning av någon eller några miljarder löser vi skolans problem. Jag vill påstå att vi måste ändra grundförutsättningarna.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Jag tror att vi måste bli tydligare i kravet på resultat. Vi måste också bli tydligare i konsekvenserna av om resultat inte uppnås.

Det är en föränderlig tid, visst är det det. Det finns möjligheter redan i dag – inte i tillräcklig omfattning, tycker jag. Men vi ser hur människor efterfrågar andra lösningar och vill göra verklighet av sina önskningar, trots vissa politikernas motstånd.

Skolor och andra verksamheter drivs i allt större omfattning i alternativa former och i andra lösningar – egna lösningar utifrån vad föräldrar, elever och skolans personal vill göra gällande.

Det har visat sig vara bra för den svenska skolan. Därför är det lite oroande att nu se hur vissa politiker fylkar sig i ett motstånd mot den utveckling som vi bara har sett något lite av.

Om vi ska uppnå de här förändringarna och ta vara på möjligheterna att skapa de bästa förutsättningarna för barn och ungdomar och alla dem som arbetar med unga människor måste vi som är politiker börja med att ta ett steg tillbaka.

Jag tror också att det handlar om att överlämna möjligheter från beslutsfattare, i form av politiker och tjänstemän, till dem som besluten berör, nämligen elever, föräldrar och personal. Vi ser i många kommuner i dag att man har s.k. kommunala skolpengar, där resursen knyts till eleven. Det tror jag är en första förutsättning. Jag tror, som jag tidigare sade, att förutsättningen måste vara att resultat och resurs har ett samband.

Vi har kommunala skolpengar. Det är bra. Själv driver jag och Moderata samlingspartiet förslaget att staten ska överta finansieringen av skolan via en nationell skolpeng. Men vi får väl än så länge jobba utifrån ett kommunalt perspektiv och med de kommunala lösningarna beträffande skolpengen. Jag vill påstå att den utvecklingen har visat sig bra också för den kommunala skolan. Jag är inte ute efter att slå ihjäl den kommunala skolan. Jag tycker att det på många håll är en bra skola. På många håll har det också lett till att den kommunala skolan har visat sig överlägsen den friskola som etablerat sig.

På många håll i kommunerna är socialdemokrater och moderater överens om att skolpeng är bra. Det är nämligen det verktyg som elever och föräldrar har möjlighet att använda sig av. Men det är också verktyget för en professionalisering av skolan som måste gå längre än vad vi ser i dag. Då borde det inte var helt omöjligt, menar jag, att moderater och socialdemokrater om några år kommer överens när det gäller finansieringen av skolan i den riktning som jag har gett uttryck för.

Vi talar om elevinflytande. Det handlar oftast om att man ska ha elevråd och träffa rektorn och kanske ingå i en styrelse. Menar vi allvar med elevinflytande handlar det om det verktyg med hjälp av vilket elever kan utöva det yttersta inflytandet, nämligen att resursen är knuten till eleven. Då blir eleven också synlig på ett helt annat sätt än i dag.

När det gäller skolan och skolans resultat måste det handla om ett individperspektiv. I dag handlar det i alltför stor utsträckning om skolan i egenskap av fastighet, sett ur ett kommunalt fastighetsbolagsperspektiv, eller sett ur ett perspektiv av en organisationsmodell.

Sätt resursen närmare eleven så får vi en utveckling som ger de resultat som vi alla vill se.

Anf. 312 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Tomas Högström säger att resultaten borde vara bättre, och har ett långt resonemang om hur resursfördelningen inom skolan enligt Moderaterna skulle kunna se ut.

Jag blev inte riktigt klar över vad Tomas Högström tyckte om öronmärkningen och att det är ett sätt att stärka resurserna inom skolan genom att säga att det är ett specialdestinerat statligt bidrag.

Samtidigt som Tomas Högström kanske kan vara kritisk till det säger Tomas Högström att det egentligen finns en central organisation som ska ta hand om alltihop och att det är en nationell skolpeng. På vilket sätt kan det göra det lättare för professionen ute i skolan att påverka innehållet i skolans vardag?

Anf. 313 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! När vi pratade om Socialdemokraterna och öronmärkning av pengar har jag sagt att det är fel väg. Jag menar att ni har öronmärkt pengar utifrån att det ska vara fler vuxna i skolan. Ni talar därmed om för de kommuner som ni betalar ut pengarna till att det är så de ska användas, annars får man inte använda dem.

Nu är ni inne och petar i detaljerna igen. I hela mitt anförande utgick jag från att politikerna måste lämna ett utrymme när det gäller resursfördelning och hur pengarna används inom respektive skolenhet.

Jag har också den uppfattningen att den instans som sätter upp målen, när det gäller skolan Sveriges riksdag, också ska svara för finansieringen. Jag anser också att vi måste skilja på finansiering, drift och utvärdering. I dag är det alltför ofta kommunen som sköter alltihop och dessutom mycket dåligt.

Anf. 314 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Enligt moderaternas resonemang ska varje elev följas av en speciell skolpeng. Vilket besked ger Tomas Högström då till en elev som har problem som medför behov av stöd i större omfattning än genomsnittet, så att elevens peng har tagit slut? På vilket sätt löser man det i en moderat skolvärld?

Anf. 315 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Jag förstår inte riktigt frågan vad som händer när pengan tar slut. Vi har i dag t.ex. kommunala skolpengar. Även i ett nationellt finansieringssystem måste skolpengen bestå av två delar: en som i största utsträckning täcker elevkostnaderna och en som är knuten till elever med särskilt behov. På det sättet får man den resursgaranti som eleven och skolan i dag saknar.

Anf. 316 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! *Enlargement, environment, employment* och förhoppningsvis *equality* ska främjas, men var finns den minister som lyfter fram *education*? Tillsammans med familjen spelar skolan en ovärderlig roll för barns och ungdomars välfärd. Därför måste de mest kompetenta stimuleras att välja läraryrket. Sverige har nu ett ypperligt tillfälle att utveckla

den pedagogiska debatten tillsammans med andra europeiska länder under vårt ordförandeskap, men det är tyst om *education*.

Den pedagogiska debatten har dränkts i debatten om skolans misslyckande och diskussionen om hur alla ska klara godkända betyg. Denna debatt är i sig vällovlig, eftersom alla krafter måste samlas för att ingen elevs självförtroende ska knäckas i skolan. Skolministern har dock ett stort ansvar för att stimulera den pedagogiska debatten.

Efter landsomfattande debatter om SIA, skolans inre arbete, LTG, läsning på talets grund, och PBI, problembaserad inlärning, tycks den pedagogiska debatten ha tystnat så när som på det som avser "ITis". Jag utmanar skolministern att samla den europeiska skolkompetensen för en omfattande pedagogisk debatt. Barns och ungdomars möjligheter är nämligen till mycket stor del beroende av skolan.

Fru talman! Familjen har den grundläggande betydelsen för barns och ungdomars möjligheter, men skolans roll kan inte förringas. De elever som lyckas bygga upp ett eget självförtroende och känner sig trygga i sin roll har skapat en bas för sin fortsatta utveckling. Jag vill här börja med att uttala Skolverkets förre chef Ulf P Lundgrens pedagogiska credo: Skolan ska ge en kunskapsgrund och en värdegrund.

Kunskapsgrunden avser grundläggande kunskaper. Vi behöver dels kunskaper för att kunna kommunicera, dels kunskaper för att förstå sammanhang och för att kunna skapa bra bilder och modeller över komplicerade tekniska, sociala, kulturella och politiska processer.

Skolan ska ge utrymme för möjligheter för skapande, för möjlighet att uttrycka sig. Varje individ har möjligheter att uttrycka sig och att skapa. Varje individ har rätten att känna att det går att lära, att lära är lustfyllt. Det som lärs kan brukas och utvecklas.

Skolan ska också skapa en trygg och harmonisk uppväxt. Behovet av skolan som samhälle, som social och kulturell miljö, kommer bara att öka.

Fru talman! Jag vill därför i denna debatt lyfta fram lärarna, en mycket viktig profession i vårt samhälle. Lärarna är en ovärderlig grupp. Tänk er en yrkesgrupp som ska vara stilbildande föredöme, förhindra mobbing, främlingsfientlighet, rasism, tobak, alkohol, narkotika, anabola steroider, ätstörningar och tinnitus och som många gånger arbetar i trånga lokaler med dålig innemiljö! Denna yrkesgrupp har fått ta över mycket av kurators och psykologers arbete i samband med alla neddragningar.

Yrkesgruppen ska spela en mentorsroll och kunna följa all utveckling. Se bara på den infekterade debatten om DAMP! Vem har rätt? Lärarna måste kunna hjälpa de berörda elever som har behov av särskilt stöd och kunna stimulera och stödja elever med behov av särskilt stöd över huvud taget. De måste kunna lära eleverna att klara källkritik i det enorma utbud som finns inte minst genom IT-utvecklingen, stå för jämställdhet, likvärdighet och allsidighet, bekämpa klasskillnader och känna det mångkulturella samhällets alla olikheter.

Lärarna, denna yrkesgrupp, ska främja samverkan med föräldrar och mellan grupper, främja gemenskap och kamratskap och social kompetens och självklart kunna diagnostisera och betygsätta. Allt detta är nödvändigt för att de ska kunna utföra den huvudsakliga uppgiften, nämligen att

skapa inlärningstillfällen för barn och ungdomar och lära dem att värdera kunskap.

Lärarnas status och auktoritet måste höjas. Lärarna är föräldrarnas förlängda arm vad gäller kunskapsförmedling och fostran. Vi behöver en vidareutvecklad demokrati, där skolan blir tredimensionell, har redskapen för att tillgodose andliga, kroppsliga och själsliga behov. Här behövs tre parter: elever, lärare och föräldrar.

Fru talman! I juni 1990 tillsatte Kommunförbundets styrelse programberedningen Kommunerna och skolan. En skrift, *Kommunerna och lärarbristen*, handlade om personalförsörjningen i skolan med tonvikt på den hotande lärarbristen under 90-talet. Man kom fram till att behovet av att rekrytera lärare till grundskolan kommer att öka drastiskt. Andelen lärare i grundskolan utan lärarutbildning uppgick till 10 %. Man konstaterade att examinationen från lärarutbildningen fram till år 1995 endast skulle täcka hälften av rekryteringsbehovet.

Skriften avslutades med följande synpunkter: "Läraryrket måste bli attraktivt för att locka såväl ungdomar som äldre att skaffa sig en behörighetsgivande utbildning. De höga lönelysten från förra avtalsrörelsen behöver följas av satsningar på att utveckla yrkesroll, arbetsinnehåll och arbetsmiljö. Kompetensutveckling och lagarbete bör särskilt stimuleras."

Vad har hänt efter tio år? Under 90-talet har det blivit fler elever per lärare. Aktuellt om skolan från Svenska Kommunförbundet pekar på en brist på ca 10 000 lärare år 2002. Sjukfrånvaron ökar. Många lärare känner sig lurade av det nya löneavtalet. Arbetsmiljön är eftersatt i skolorna, och under 90-talets nedskärningar har arbetsbelastningen ökat. En 4-procentig lönehöjning är mycket låg med tanke på samhällets utveckling. Riksgarantin ges inte kommunvis eller för individer. Flera äldre lärare i kåren är mycket besvikna över avtalet. På grund av svårigheten att rekrytera lärare går löneutrymmet till yngre lärare, vilket ju är positivt, men tyvärr i dag på de äldre lärarnas bekostnad. Det börjar bli alltmer vanligt att nyanställda har högre lön än lärare som arbetat länge på skolan.

Fru talman! Om föräldrarna verkligen tänkte sig in i att lärarna är deras förlängda arm för utveckling och fostran av deras barn, skulle de tillsammans kunna bilda en mycket stark rörelse för en bättre skola. För att lärare ska trivas och stanna kvar vid sin uppgift i skolan krävs nämligen mycket av förändring inom skolans verksamhet. Man kan inte oförmärkt bara skära bort nästan två lärare per 100 elever. Det går inte att ha hur stora elevgrupper som helst. Det behövs också en stab av medarbetare med sociala, hälsoinriktade och kurativa uppgifter, något som inte alla kommuner tycks förstå.

Om inget görs kommer rektorerna att få fortsätta att söka med ljus och lykta efter lärare också nästa höst och nästa och nästa höst. Så skolministern! *Education* är ett viktigt e under ordförandetiden. Jag kan inte fatta varför *enlargement*, *environment*, *employment* och förhoppningsvis *equality* inte hör ihop med *education*.

Anf. 317 TORGNY DANIELSSON (s):

Fru talman! Sverige är ett bra land att växa upp i. Det beror på att vi har ett mycket väl utvecklat välfärds- och utbildningssystem som gör att våra barn och ungdomar internationellt sett och som grupp betraktad har bästa tänkbara möjligheter till en bra uppväxt och ett rikt liv.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Barns och ungdomars
möjligheter

Detta visar en mängd olika resultat bl.a. i flera internationella jämförande studier. Ett exempel är det omdöme som den svenska förskolan fått i en OECD-rapport. Den visar på att kvalitet och innehåll i våra förskolor håller mycket hög klass. Man konstaterar att förskolan verkligen är anpassad för barnen och att det där bedrivs verksamhet utifrån barns behov och på barns villkor. Den svenska förskolan får ett mycket högt betyg totalt sett.

Ett annat exempel är den jämförande studie som gjorts inom EU som visar att den svenska skolan hävdar sig mycket bra. Inget annat land ligger genomgående så bra till som Sverige i denna studie. Exempel på indikatorer där Sverige ligger i topp är i IT-undervisning, läsning, kunskaper i främmande språk, antalet studenter som slutför gymnasiet och också när det gäller faktorn som handlar om utvärdering av skolor.

Talet om kris i svenska skolor, som ofta tas upp av oppositionen i denna kammare, har ingen grund utifrån de olika internationella utvärderingar som gjorts. Det är också djupt orättvist mot alla de lärare, förskollärare, elevassistenter, rektorer, ja all den personal som vi har ute i skolorna dagligen och som gör engagerade insatser och ett förnämligt arbete. Men vi kan aldrig vara nöjda så länge som det finns olika olikheter mellan vad skolorna presterar. Vi ska också hålla en hög ambition.

Fru talman! Vi socialdemokrater har med stöd av Vänsterpartiet och Miljöpartiet här i kammaren lagt fram en av de mest expansiva budgetar vad gäller satsningar på barn, ungdomar och familjepolitik som har lagts fram på många år. Det är en viktig satsning, speciellt som vi kan konstatera att klyftorna i samhället har ökat under krisåren på 90-talet och att det har drabbat inte minst barn och ungdomar.

I fredags presenterades en undersökning som genomförts av barnläkaren Staffan Jansson på uppdrag av kommittén mot barnmisshandel. Den visade glädjande nog att aga som uppfostringsmetod kraftigt har minskat i omfattning och att antiagalagen och konventionen om barns rättigheter har gett positiva effekter. Men vad rapporten visar är också att de barn som utsätts för misshandel, bevittnar våld i hemmet eller mobbas av jämnåriga i stor utsträckning kommer från familjer med svag ekonomi.

Det indikerar att den ekonomiska stress som många föräldrar lever med riskerar att drabba barnen i hemmet men även i skolan och på fritiden. Detta är bara en av de signaler som visar på vikten av att ha en väl fungerande fördelningspolitik och ett medvetet fokus på barns uppväxtvillkor. Den successiva ökningen av barnbidragen som nu genomförs tillsammans med andra förstärkningar av barnfamiljernas ekonomi är därför en helt riktig prioritering. Att kunna erbjuda en arbetslös förälder ett jobb är naturligtvis den allra bästa åtgärden.

Maxtaxan och den allmänna förskolan är också utomordentligt viktiga reformer. Men vi måste komma ihåg att de reformerna först och främst utgår från barnens rätt till förskola med en bra pedagogisk verksamhet. Föräldrarnas plånböcker påverkas visserligen, men det är inte huvudmålet. Det är att det ska vara möjligt för alla barn – oavsett föräldrarnas inkomster – att kunna delta i förskolan.

Fru talman! Att satsa på skolan med särskild inriktning på de elever som har behov av särskilt stöd är enligt vår bedömning en viktig rättvisefråga. Detta vill vi göra t.ex. genom att få fler vuxna i skolan. Det kan vara flera lärare, men det kan också handla om att vi får fler specialpeda-

goger, psykologer, logopedier eller andra som har specifika kompetenser för att ge kvalificerat stöd och hjälp till de barn och ungdomar som bäst behöver det. Det är viktigt att skolan har en kompensatorisk roll och har förmåga att ge mer till de som behöver mer. Vi ska utbilda fler psykologer, fler lärare och fler specialpedagoger för att möta den ökade efterfrågan.

Samtidigt gör vi en kraftig satsning på forskning inom området utbildningsvetenskap. Det förväntas ge bättre kunskaper om hur vi lär och utvecklas. Denna typ av tvärvetenskaplig forskning har speciell betydelse för att utveckla kompetenser för att bättre kunna möta de funktionshindrade barnens och ungdomarnas olika behov.

Fru talman! Vi har anledning att se mycket positivt på det mesta av den utveckling som vi nu kan se ute i våra skolor, men vi kan inte vara nöjda. Vi ska arbeta vidare med att utveckla skolan utifrån ett tydligt barnperspektiv. Alla barn ska kunna känna sig trygga och välkomna i skolan samtidigt som de ska kunna ha roligt och känna att de växer och utvecklas.

Anf. 318 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Torgny Danielsson sade att den svenska skolan hävdar sig bra i internationella jämförelser. Det är riktigt när det gäller de områden som Torgny Danielsson tog upp i sitt anförande. Men det räcker inte.

Det är direkt oroande att vi t.ex. har mycket sämre resultat i matematik. Vi har en låg utbildningsnivå hos män under 35 års ålder. Vi ser alltför många som misslyckas i grundskolan.

Internationella jämförelser i all ära. Det är inte den ambitionsnivån vi ska ha, att hävda oss. Vi ska ligga betydligt bättre till än vad vi gör i dag. Det kräver åtgärder som vi i dag inte ser.

Anf. 319 TORGRY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Att vi ligger bra till i internationella jämförelser kan aldrig ligga skolan till last. Jag tycker att det är väldigt viktigt att få en motbild till den krisbild som ständigt målas upp när det gäller skolan. Kris är ett mycket starkt ord.

Att vi ska ha en hög ambition och att det finns mycket ogjort i skolan är jag helt överens om. Men det är en misskreditering av alla dem som jobbar dagligen i skolan att säga att den svenska skolan har misslyckats.

Sedan kan vi göra mycket för att nå längre. Tomas Högström tar t.ex. upp matematikundervisningen som ett område. Det handlar också om att finna nya metoder och en pedagogisk utveckling som kan ske ute i skolan.

Det är ett utvecklingsarbete som vi ska stödja och som sker ute i skolorna. På det viset kan vi också höja kvaliteten utifrån de förutsättningar som finns på varje enskild skola. Det tror jag också är viktigt att ta vara på.

Anf. 320 TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik:

Fru talman! Det jag framförde i min del av debatten var att resultaten inte var tillräckliga. Då är det glädjande att, som jag tolkar honom, Torgny Danielsson i varje fall instämmer i den slutsatsen. Sedan kan vi

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Barns och ungdomars
möjligheter

båda konstatera att det finns överord från båda håll, men inte från Torgny Danielsson och mig här i kammaren i dag.

Vad jag fortfarande efterlyser och vad jag saknar i Torgny Danielssons redovisning och i regeringens redovisning över aktuella åtgärder är de förändringar som är nödvändiga och som jag har redovisat. Det ser jag ingenting om. Det är ett fattigdomsbevis när det gäller svensk utbildningspolitik från socialdemokraternas sida. Det ansvaret bär Torgny Danielsson.

Anf. 321 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Det är helt klart att jag tar ansvaret för den skillnad som finns mellan den politik som förs av socialdemokraterna, eller den majoritet som vi har i riksdagen i dag, och den politik som moderaterna går i bräsch för. Det är en skillnad.

Vi tror inte på att man ska införa en nationell skolpeng som följer varje elev. Vi tror på en annan modell. Vi tycker att det är viktigt att bygga underifrån. Bestämmanderätten och inflytandet över skolan ska finnas ute i kommunerna, och fördelningen av resurser ska ske efter behov. De skolor som har störst behov ska också få de resurser som de behöver. De elever som har störst behov ska få de resurser som de behöver.

Att det ser olika ut är en av de stora utmaningar vi har. Om vi säger att vi har ett bra resultat generellt så är skillnaden mellan de olika skolorna stor i vissa fall. Det är viktigt att ta tag i det och se på vilket sätt vi kan utjämna skillnaderna.

Anf. 322 TOMAS HÖGSTROM (m) replik:

Fru talman! Hur kan det då komma sig att ni i er politik redovisar ett ovanifrånperspektiv? Det är just det ni gör t.ex. med förslaget att öronmärka pengar till kommunerna. Det är detsamma som att erkänna att det nuvarande resursfördelningssystemet när det gäller finansieringen av skolan inte fungerar.

Anf. 323 ANDRE VICE TALMANNEN:

Ursäkta, men egentligen var replikväxlingen avslutad. Därmed får i konsekvensens namn också Torgny Danielsson en replik.

Anf. 324 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Det särskilda statsbidrag som införs nu som en satsning på att öka antalet vuxna i skolan införs under en övergångsperiod för att vi ser att skolan just nu behöver återhämta en del av det som man har tappat under krisåren på 90-talet. Sedan kommer pengarna att finnas kvar, men de kommer att ingå i det generella statsbidraget. Det är också så att varje kommun bestämmer över hur man kommer att använda de pengar som är till personalförstärkning.

Anf. 325 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Torgny Danielsson pekar positivt på internationella jämförelser. Då är jag väldigt förvånad över att man inte lyfter fram utbildningen när Sverige har ordförandeskapet i EU.

Sedan handlar det då om kris. Tack vare dem som arbetar i skolan är det inte kris, men det är faktiskt så att högskolorna har rekryteringsproblem. Vi har en stor utslagning i skolan, där många på gymnasieskolans individuella program inte kan känna sig betydelsefulla och värdefulla som individer. Regeringen har varit försumlig. Nu drar regeringen i gång med resurser, men med en mycket släpande bromssträcka. Varför segar man ut det så i tiden? Varför satsar man inte direkt?

Anf. 326 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Satsningen på skolan har pågått under en längre period, men det är först nu, på senare år, som vi fått ett utrymme att med egna och inte lånade pengar kunna förstärka ekonomin ute i kommuner och landsting med syfte att pengarna ska gå just till skolan, vården och omsorgen.

Ulla-Britt Hagström tog i sitt anförande upp behovet av att fler lärare skulle komma ut i skolan. Hon säger också att det är många som inte klarar av att rekrytera till högskolorna. Men det gäller inte lärarutbildningen. När det gäller lärarutbildningen har vi betydligt fler sökande än vad det finns platser ute i högskolorna och på universiteten. Undantagen är utbildningarna i naturvetenskap och teknik.

Ulla-Britt Hagström har ju pratat om att lärarna har en svår arbetssituation. Stämmer det då inte med Ulla-Britt Hagströms politik att satsa mer pengar på att just förstärka inom skolan när det gäller personal?

Anf. 327 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Visst gör det det, Torgny Danielsson. Därför har kristdemokraterna tre och en halv miljard kronor mer än regeringen i budgeten för kommuner och landsting. Det beror på att vi tror på den kommunala demokratin och självstyrelsen. Man ska själv fördela och inte ha öronmärkta pengar.

Det är också ett problem med högskolan. Men vad jag menade var att rekrytera elever. Då kan vi inte vara nöjda med skolan, om inte högskolan kan rekrytera elever för att det inte finns elever som anser att de har kommit upp till en sådan kompetens att de kan ta platserna.

Anf. 328 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Om nu Ulla-Britt Hagström och kristdemokraterna tror på ett kommunalt självstyre, hur kommer det då att kunna fungera i ett eventuellt regeringsalternativ där ni har Moderata samlingspartiet som kraftigt vill gå in och centralisera styrningen av skolan med en nationell skolpeng?

Anf. 329 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Torgny Danielsson sade att de skolor som har störst behov också ska få störst resurser. Jag skulle vilja rekommendera Torgny att slå en signal till Ekeskolan, landets enda specialskola för blindas och multihandikappade barn. Där får man förtidsstoppa intagningen av elever för att man inte har tillräckliga resurser. Det innebär i sin tur att åtta av landets allra mest behövande och utsatta barn nekas att komma till den enda skola som kan fungera just för dem.

Det är inte att undra på att Torgny, när han pratar om underifrånperspektiv, pratar om kommuner men inte om barn och föräldrar. Man stänger specialskolor. Man har fullständigt ryckt undan förutsättningarna för valfrihet i skolan när det gäller just barn med funktionshinder. Man har en skolminister som nekar att ens undersöka hur kommunerna klarar undervisningen av barn med funktionshinder och se hur de sköter sig. Valfärdsstatens fernissa är tämligen tunn, Torgny Danielsson, vad gäller skola för barn med funktionshinder.

Anf. 330 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Den bild av Ekeskolan som Sten Tolgfors målar upp är ju en av hans käraste frågor. Han koncentrerar sig på *en* av alla de skolor som finns i landet och som har drygt 30 elever. Det finns för närvarande en kö när det gäller elever som vill till Ekeskolan. De kommer att få mer resurser just på grund av det jag sade, att en skola som behöver mer resurser också kommer att få det. Det svaret har Sten Tolgfors fått av utbildningsministern här i kammaren, att de här pengarna kommer. Så jag vet inte vad han är ute efter, kanske att få fram en sned bild av att vi inte kan leva upp till det ansvar som vi tar.

Sedan säger Sten Tolgfors att det är ett fritt val när det gäller statlig specialskola. Det har det aldrig varit. Specialskolorna utgår ifrån att man genomgår en bedömning och har ett speciellt antagningsförfarande.

Anf. 331 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Det är inte alls så som Torgny Danielsson säger att skolministern, för det är faktiskt skolministern och inte utbildningsministern som hanterar detta, har lovat mer pengar till Ekeskolan. Hon har sagt att det här ska myndigheten i en framtid titta på. Det här ska Hans Karlssons utredning om organisationsfrågor titta på. Det är fortfarande inte alls så att de här åtta barnen har fått något löfte om att de ska få komma till skolan. Det trettiofem elever som Ekeskolan har i dag borde vara ett fyrtiotal, Torgny. Det utgår jag från att Torgny Danielsson och hans grupp i riksdagen nu kommer att klara upp.

Det Sverige behöver, och det barnen behöver, är en ny rättighetslagstiftning för barn med funktionshinder som garanterar alla barn som har det behov som en specialskola är anpassad för att få komma dit om deras föräldrar och skolans experter är överens om att det vore det bästa. Det har Torgny och alla andra socialdemokrater avslagit här i riksdagen år efter år, och skolministern avvisar det också.

Svaret jag gav på varför det är på det sättet är att underifrånperspektivet i socialdemokraternas värld är kommunerna. Det är system. Det är inte elever, föräldrar och de som jobbar inom skolans värld.

Anf. 332 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Enligt de konventioner som Sverige har skrivit under när det gäller handikappades rätt, FN:s konventioner och standardregler, har vi ställt upp på att varje barn – nu pratar jag om barn, varje enskilt barn – ska ha rätt att ha sin skolgång i den skola som ligger närmast bostadsorten. Det är naturligt. Vi delar inte på familjen och barnet under en period. Vi gör detta så långt möjligt, och det stöd barnen behöver ska ges i den

skola som de väljer att gå på. Det gör att man oftast väljer att gå på den som ligger på hemmaplan.

Sedan till vad skolministern har utlovat. Vad som gäller är att det är en omfördelning av medel inom ramen för det som i dag är SIH och att utredningen Statens stöd i specialpedagogiska frågor också har ett uppdrag att lösa frågan om resursförstärkning till Ekeskolan.

Anf. 333 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Både ur individ- och samhällsperspektiv är en god utbildning den bästa och kanske också enda fungerande välfärdspolitiken. Utbildning ger människor möjlighet att växa, utvecklas och bli allt de kan bli. Drömmar blir till realiserbara mål. Gränsen för var tanken kan nå flyttas ut. Självförtroende och självkänsla växer när utmaningar klaras av. Styrkan att klara det oförutsägbara och svåra byggs av att klara det förutsägbara och kända.

Insikter och kunskaper ger möjligheter att förstå, hantera och dra nytta av den snabba samhällsförändring som vi nu genomgår. Alternativet är ju motsatsen: att förändring skapar vanmakt och utanförstående. Men den som kan och förstår blir inte ett passivt offer för utvecklingen. Den som kan och förstår räds inte det nya.

Men de barn som inte får lära sig läsa och skriva eller som inte får fulla baskunskaper kan inte heller ta sig an det avancerade. De som mobbas i skolan och får lära sig att han eller hon inte duger kommer heller inte att ta för sig på arbetsmarknaden. Och den som känner sig liten och osedd i skolan kommer inte att känna sig stor på andra håll i livet. Den som inte får verktygen för att hantera nuet kommer heller inte att söka framtiden.

God utbildning är avgörande både för människors välfärd och för samhällets välfärd. Ingenting, inga bidrag i världen, kan kompensera ett barn eller en tonåring för förlorade år och bristande utbildning.

En värdig skola måste bygga på att barn är olika. Och att barn inte är lika det vet alla som har träffat mer än ett barn. Barn har olika lätt för olika saker. De utvecklas i olika takt och har olika intressen. Men i dagens kommunala enhetsskola så görs barns individualitet ofta till ett problem. Den som avviker kräver särlösningar som bryter av från majoriteten och systemen. De barn som verkligen är olika, annorlunda eller reellt behövande kan fara riktigt illa på grund av likhetsideologin i skolan. Vi måste bryta med den skolpolitik där ordet lika har förvandlats från en beskrivning till en värdering. Lika för alla betyder nämligen inte att det blir lika bra för alla. Det kan inte vara insatsen som räknas utan resultatet. Och för att resultatet ska bli någorlunda lika för barn med olika förutsättningar måste insatserna tvärtom vara mycket olika. Och detta är något som är alldeles särskilt viktigt för barn med särskilda behov. De är per definition inte lika. Tvärtom är det att kränka deras särart att låtsas som om det regnar och att alla barn är just lika.

Mycket talar för att skolan i dag fungerar bäst för barn med normala förutsättningar men sämre både för barn som har det lite svårare och för barn som har det lite lättare än andra barn. Och barn med problem blir alltför ofta själva betraktade just som problem, även om problemet består i att de själva blir utsatta för mobbning. Allra sämst fungerar den svenska skolan för de barn som har sämst förutsättningar.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Särskilda klasser, insatser, grupper eller skolor för barn med särskilda behov möter hårt motstånd. Regeringen stänger specialskolor och avvisar friskolor med särskild kompetens för funktionshindrade. Jag har alldeles för ofta i kommunerna sett att barn med särskilda behov blir betraktade som kostnader, inte som människor som har alldeles särskilt goda möjligheter att utvecklas och växa om bara betingelserna är de rätta.

Fru talman! Att förmedla en nyfiken attityd till att lära, lära nytt och lära om är en central uppgift för skolan, särskilt i det kunskapssamhälle som vi går in i. Det gäller mer än någonsin att förbereda barn och ungdomar för ett livslångt lärande.

Hur ska vi då organisera skolan för det? Ja, lösningen är inte att genomföra någon ny politisk enhetslösning. Tvärtom behöver vi stöpa om skolsystemet från grunden. Alla barn ska ha rätt att välja skola på lika villkor. Alla skolor måste behandlas lika oavsett huvudman. Skolans verksamhet ska ledas av skolans medarbetare, inte av åtta lager av politiska beslut, vilket sker i dag. Skolans resurser måste styras till undervisningen. Vi ska ha profilering som hög kvalitet som gör att fler barn kan komma till sin rätt. Det måste vi uppmuntra. Kvalitetsgranskningen av skolan måste intensifieras och ske på exakt samma grunder för alla skolor oavsett huvudman. Och fokuseringen på barn med särskilda behov måste kraftfullt ökas.

Den mångfald av skolor och profiler som kan skapas om vi genomför dessa förändringar gör att alla barn får bättre möjligheter att komma till sin rätt, att lära sig och att utvecklas. Och den välfärdsvinst som görs när tusentals barn får bättre möjligheter att trivas kan inte överskattas.

Fru talman! Skolpolitikens portal, skolplikten, handlar om att barn ska vistas i en viss lokal under nio år. Men utbildningspolitiken ska, enligt min uppfattning, inte handla om vilken lokal man vistas i utan om vad man lär sig och vad man får med sig ut från lokalen.

Som jag ser det är en viss mängd grundkunskap alldeles nödvändig för alla barn att uppnå för att de ska kunna klara sig bra senare i livet. Och inget barn ska behöva lämna den svenska grundskolan med mindre än erforderliga grundkunskaper. Så är det nämligen tyvärr i dag. Enligt Skolverket har 3–4 % av barnen i grundskolan svårigheter att skriva och läsa. 3,7 % av grundskolans elever fick inget avgångsbetyg i svenska 1999, och ännu fler, 4 %, klarade inte de nationella målen enligt de nationella proven i svenska. 12 % klarade inte de nationella proven i matematik 1999. Och samma år lämnade häpnadsväckande 22,7 % av eleverna grundskolan utan fullständiga betyg. Och det var 9 % av ungdomarna som inte vann behörighet till det nationella programmet på gymnasiet.

Skolplikten bör avskaffas. I stället bör vi införa en individuell rätt till en viss definierad grundkunskap som alla svenskar behöver uppnå. Den uppfyllda kunskapsrätten kan sedan också tjäna som ett behörighetskriterium för gymnasieintagningen.

Det kommer att ta olika många år för landets barn att nå detta kunskapsmål. För de flesta kan nio år säkert vara ett riktmärke. Men ingenting hindrar att en del barn klarar målen snabbare. Men jag tror att det viktigaste är motsatsen, nämligen att de som behöver det ska få den tid som de behöver för att lära sig det som de behöver för framtiden. Ingenting ska hindra att man går i skolan längre. Det är nämligen kunskapsmålet som är det viktiga, inte den tid som åtgår för att uppnå det.

Fru talman! Till sist vill jag säga något om ett av skolans allvarigaste problem. 100 000 svenska barn är utsatta för mobbning i dag. Likväl vet vi att det är 10–20 % av landets skolor som saknar de obligatoriska arbetsplanerna mot mobbning. Vi vet att hälften av landets kommuner inte har undersökt hur vanligt det är med mobbning. Vi vet att ungefär en tredjedel av landets skolor inte heller har undersökt hur vanligt det är med mobbning.

Vi behöver ställa betydligt hårdare politiska krav, ge tydligare direktiv och regler när det gäller hur skolan ska hantera mobbningsproblemen, hur man förebygger mobbning, hur man bygger nätverk för att upptäcka mobbning och hur man griper in för att stoppa mobbning när den väl har uppstått. Det är alldeles särskilt viktigt att politiskt markera att mobbning aldrig är den drabbades fel. Ansvar bär alltid de som utsätter andra för den och vi vuxna som låter den ske.

Anf. 334 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! Utifrån Sten Tolgfors redogörelse skulle det vara intressant att få svar på en fråga.

Socialdemokratisk politik utgår ju från att man strävar efter målet att skapa en skola för alla, där alla elever har en plats, oavsett begåvning, handikapp och kulturell eller nationell bakgrund. Dessa ambitioner stöds av att vi ställer oss bakom de olika nationella konventioner som finns. Ställer inte Sten Tolgfors sig bakom det, när han talar så varmt om att skapa specialskolor för olika grupper? Hur många specialskolor anser han behövs? Han har bara talat om en under alla de år som jag har lyssnat på honom.

Anf. 335 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Varje barn har en rätt att gå integrerat, men inget barn har en skyldighet att gå integrerat. Det är det som socialdemokraterna förväxlar.

Alla barn som finns i specialskolor har tidigare provat ett antal kommunala skolor, där skolan har misslyckats och där eleverna tyvärr har fått känna sig misslyckade därför att de saknat det stöd, den kunskap och den sociala gemenskap som de behöver och har rätt till.

Det är inte jag som väljer specialskola för vissa barn. Det är barn och föräldrar som önskar detta.

I fallet Ekeskolan och en rad andra är det bokstavligen faktiskt så att socialdemokraterna lämnar barn och föräldrar i tårar och stänger skolan mot deras vilja. Det är ett översittarperspektiv som jag värjer mig emot, Torgny Danielsson.

Anf. 336 TORGNY DANIELSSON (s) replik:

Fru talman! När vi talar om Ekeskolan som har drygt 30 elever så är det 30 av en grupp på omkring 1 500 elever som har motsvarande behov. Vilket besked ger Sten Tolgfors till dem? Han har ju inte svarat på frågan om han ställer sig bakom principen om att målsättningen måste vara en integration. Han säger egentligen att han har kapitulerat och att han inte tror på integrationen. Han är beredd att säga att detta inte går, att vi måste skapa ett antal speciella institutioner för vissa. Vilken valfrihet är det?

Anf. 337 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Vilka möjligheter ger det i ett barns liv att det nekas rätten till en värdig skolgång? Vad säger det om socialdemokraternas syn på barns liv, att när alla andra barn springer in från rasten så är det funktionshindrade barnet fortfarande på väg ut tillsammans med sin assistent och sin rullstol därför att det blir sittande i en skrubb helt vid sidan av den ordinarie undervisningen. Det är nämligen den verklighet som barnen på Ekeskolan i de flesta fall kommer ifrån.

Det är inte jag som ska svara på frågan hur många specialskolor för funktionshindrade som Sverige behöver. Det är barn och föräldrar tillsammans med de experter som jobbar med barnen som ska göra det. Om socialdemokraterna bara vågade ge barn och föräldrar valmöjligheten skulle de tala om hur många specialskolor som behövs. Söktrycket skulle styra det. I stället gör ni nu så att ni tvångsstänger i strid med barn och föräldrar. Vart ska de barnen ta vägen som har uttömt alla möjligheter i sina hemkommuner? För dem som kommer från små kommuner är det fullständigt orimligt att tänka sig att kommunen har vare sig ekonomiska, personella eller kunskapsmässiga resurser för att ge dem den kvalitet i utbildningen som finns på specialskolorna. Det är ett svek, det största utbildningspolitiska svek som vi sett i det här landet.

Anf. 338 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Jag tänker använda min tid till frågan om vikten av en bra och väl fungerande skolbarnsomsorg. Låt mig börja med skollagen. Den säger bl.a. att varje kommun ansvarar för att barn som är bosatta i Sverige och vistas i kommunen ska erbjudas skolbarnsomsorg. Skolbarnsomsorgen avser barn t.o.m. tolv års ålder som går i skolan. Skolbarnsomsorgen bedrivs, säger skollagen, i form av fritidshem och familjedaghem. För barn mellan tio och tolv år kan skolbarnsomsorgen även bedrivas i form av en öppen fritidsverksamhet. Skolbarnsomsorgen ska ta emot barn under den del av dagen då de inte vistas i skolan eller under lov.

Lagen säger också att skolbarnsomsorgens uppgift är att komplettera skolan samt erbjuda barn en meningsfull fritid och stöd i utvecklingen.

Den säger också att barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska anvisas plats i förskola eller fritidshem, om inte barnens behov av stöd kan ordnas på annat sätt.

Kommunen ska vidare genom uppsökande verksamhet ta reda på vilka barn som behöver anvisas plats utifrån speciella behov. Kommunen ska verka för att barnen nyttjar den anvisade platsen och informera föräldrarna om verksamheten och syftet med denna.

Fru talman! Det var lite grann om vad lagen säger. Men hur ser det då ut i verkligheten? Jag tänker ta upp fyra exempel som alla är hämtade från Skolverkets statistik.

1. Endast 60 kommuner, alltså ungefär var femte kommun, har över huvud taget någon öppen fritidsverksamhet.
2. Endast 5 % av 10–12-åringarna deltar i öppen fritidsverksamhet.
3. Endast 8 % av 10–12-åringarna är inskrivna i skolbarnsomsorgen.

4. Mer än vartannat barn, 53 % av 10–12-åringarna – omräknat blir det 184 000 barn – har ingen omsorg alls utan klarar sig själva när skoldagen är slut.

Fru talman! Bland de barn som ”klarar sig själva” efter skoldagens slut torde det finnas en stor grupp som skulle må bra av ett starkare stöd från vuxna i form av bl.a. skolbarnsomsorg. Det handlar dels om barn som behöver ett sådant stöd för sin egen personliga utveckling och trygghet. Men det handlar också om att barn som ”klarar sig själva” ofta saknar vuxna i sin närhet. Det kan alltså röra sig om några timmars helt vuxenfri tid varje dag för en barngrupp. Under sådana förutsättningar kan barn från socialt utsatta miljöer löpa stor risk att dras in i negativa sociala mönster. För barn som i övrigt har jobbiga sociala förhållanden där det finns risk att hamna i utanförskap eller kriminalitet kan frånvaron av skolbarnsomsorgen innebära en katastrof.

Skolbarnsomsorgens uppgift att komplettera skolan blir givetvis väldigt dåligt uppfyllt när det inte finns någon skolbarnsomsorg. Detta får naturligtvis allvarliga konsekvenser för skolans möjligheter att nå målen i läroplanen. Det gäller både kunskaps- och värdegrundsmål.

Kommunernas skyldighet att erbjuda skolbarnsomsorg innebär rimligen också att de bör informera föräldrarna om möjligheten att efterfråga sådan verksamhet. Min bild är att ytterst få föräldrar får en sådan information. I många kommuner upplevs det nog snarare som en självklarhet att fritis bara omfattar barn upp till tio år. De äldre barnen får lösa omsorgs- och tillsynsbehovet själva tillsammans med sina föräldrar. I en sådan situation blir givetvis efterfrågan liten.

Jag tror också att få kommuner bedriver ett aktivt uppsökande arbete i syfte att ”hitta” 10–12-åringar som behöver särskilt stöd i form av skolbarnsomsorg. Det är ju dessutom ganska svårt att få till stånd en bra verksamhet för dessa barn om skolbarnsomsorgen för 10–12-åringarna i övrigt är dåligt utbyggd. En stort utbyggd fritidsverksamhet av hög kvalitet måste vara den bästa lösningen. Här kan barn med behov av särskilt stöd, tillsammans med sina jämnåriga kamrater, få ett starkt stöd från vuxna pedagoger.

Jag menar att skolbarnsomsorgen för 10–12-åringar måste vara en av de verksamheter som de nya resurserna i skolmiljarderna ska användas till. Det är också viktigt att kommunerna lever upp till intentionerna i skollagen. Skulle det visa sig att kommunerna inte tar sitt ansvar måste enligt min mening skollagen förtydligas. Det är så att även barnen som är mellan tio och tolv år ska ha rätt till en bra skolbarnsomsorg.

Anf. 339 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Fru talman! Om barns och ungdomars lika möjligheter ska bli något mer än en skrift i vatten krävs målmedvetna insatser redan i barnomsorg och skola. Jag ska i detta anförande koncentrera mig på utvecklingen i den svenska skolan.

Svensk utbildningspolitik har sett till helheten varit oerhört framgångsrik. Arbetarrörelsen vann, med stöd av den tidens liberaler, slaget mot elitskolan och för en skola tillgänglig för alla på lika villkor. Under fältropen ”mångfald och valfrihet” och ”kundval och konkurrensutsättning” är nu resursstarka grupper med tydliga ideal i full färd med att

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

luckra upp denna svenska modell, som inte enbart haft som mål att även resurssvaga grupper skulle garanteras en fullgod undervisning. Den har också varit en viktig del i byggandet av välfärdssamhället.

Strax före jul gick ett stort antal socialdemokrater ut i ett landsomfattande upprop mot de alltmer påtagliga tendenserna till systemskifte inom den svenska skolan och för en utveckling av en skola där barn med olika etnisk, religiös och ekonomisk bakgrund får utvecklas tillsammans redan från tidig skolstart. Vårt upprop stöds av ett brett skikt av socialdemokratin med representanter på riksnivå, på regional och kommunal nivå med särskild tyngdpunkt i de områden som genom tillkomst av s.k. fristående skolor tvingats försämra kvaliteten på övrig skolverksamhet. Uppslutningen från den socialdemokratiska ungdomsrörelsen är mycket stark.

Gensvaret på vår aktion har varit närmast överväldigande och det är med stor tillfredsställelse jag noterar att Göran Persson i gårdagens partiledardebatt uttryckte samma oro över det starkt ökande antalet friskolor och den sociala skiktning av skolan som detta ofta innebär. Glädjande är också att utbildningsminister Thomas Östros nyligen har aviserat åtgärder för att värna allemansrätten på skolans område och förhindra en utveckling mot skolor med vinstkrav som drivmedel.

Men minst lika viktigt som stödet från regeringens horisont är den stora uppslutning som vårt initiativ mött från gräsrotsnivå – ute i de kommuner som in på bara skinnet fått uppleva hur ”den enes bröd” i form av s.k. ökad mångfald och valfrihet för fåtalet blivit den ”andres död” genom att resurserna som ska betala fåtalets kalas får tas från övrig skol-, vård- och omsorgsverksamhet.

Detta nollsummespel kan illustreras med många färska exempel. Jag ska ta ett från en liten kommun från vilken jag fick ett brev från skolchefen efter den här aktionen. Det är Mörbylånga kommun på Öland. Där har den kommunala skolan byggt upp en undervisning och en pedagogik som rönt intresse även på nationell nivå. Decenniers reformarbete riskerar nu att spolieras genom tillkomsten av en s.k. friskola som inte i något avseende tillför själva undervisningen någon förnyelse. Däremot leder den till avsevärda merkostnader för kommunen och en åtföljande avlösnings av övrig kommunal skolverksamhet.

Exemplen kan mångfaldigas. I Stockholmsområdet är situationen närmast katastrofal. I Aftonbladet kunde vi i tisdags i en artikel under rubriken ”Utvisade ur friskolan” läsa om hur Europaskolan krävt en familj på tusentals kronor för varje skolbarn, och sedan familjen med åberopande av att undervisningen i grundskolan ska vara gratis hängde ut mammans namn i rektorns månadsbrev, medan barnen sex och åtta år gamla visades ut från klassrummet. Jag citerar: ”De sa att din mamma och pappa inte har betalat. Du får inte vara här.”

I Täby bjöd en friskola de duktiga eleverna på McDonaldsrestaurang, men de mindre duktiga fick stanna hemma.

Herr talman! Det är nog hög tid att överväga en ordentlig lagerrensning av den här typen av klart diskriminerande sorteringsmaskiner i den svenska skolan.

Tanken bakom friskolereformen var ju att skolor som drivs på idémässig grund skulle få bättre ekonomiska förutsättningar. Nu visar det sig emellertid att reformen också gör det möjligt att starta skolor på rent kommersiell grund. Sådana skolor drivs i allmänhet som aktiebolag, och

den s.k. affärsidén i företag som Kunskapsskolan, Vittra och Pysslingen baserar sig uppenbarligen på tre grundprinciper:

Man försöker optimera klasstorleken, man undviker barn med särskilda behov och man minimerar lokalytan genom att t.ex. avstå från gymnastiksal och skolgård. Kunskapsskolan säger rent ut att deras pedagogik inte passar för barn med koncentrationssvårigheter. Pysslingen AB tjänar ca 13 000 kr per barn och läsår genom att strunta i skolgård och gymnastiksal samt i övrigt tränga samman verksamheten på minsta möjliga yta.

Man måste vara blind för de ekonomiska krafternas styrka om man inte förstår att privatiseringar av vård, omsorg och skola i många fall kommer att leda till en marknad där de som har pengar kommer att få förtur.

Pågående privatisering av skolan förstärker den sociala snedrekryteringen och ökar därmed klassklyftorna. När kommunen tvingas betala ut pengar till nya grundskolor och gymnasieskolor i privat regi, minskar följaktligen möjligheterna att förbättra den kommunala skolan. Mindre pengar betyder färre lärare, sämre lokaler och äldre böcker.

För att bryta den här utvecklingen mot privatisering och kommersialisering av skolans värld krävs ett antal centrala regeländringar:

För det första måste det bli stopp för vinstdrivna kommersiella verksamheter på skolområdet.

För det andra måste den lokala nivån, där man har den bästa överblicken, få ett avgörande inflytande vid etablering av fristående skolor.

För det tredje behöver vi ett förändrat bidragssystem som bättre motsvarar den enskilda skolans verkliga åtagande och kommunens övergripande ansvar för den totala skolverksamheten.

För det fjärde kan fristående skolor som bygger på ideella initiativ – t.ex. föräldrakooperativ i glesbygd där syftet är att hålla ihop barngruppen i stället för att skilja barnen åt, som är motivet i många fall – vara ett bra komplement till den kommunala skolan.

För det femte ska vi ge den gemensamma offentliga sektorns personal samma frihet och befogenheter som har beviljats diverse friskolor och privata entreprenörer.

Herr talman! Tiden i skolan är den enda period i livet då människor naturligt träffas över alla gränser. De intryck av världen och medmänniskorna som förmedlas under ungdomsåren präglar en människa resten av livet. Barngrupper ska inte delas utan vara tillsammans från tidig start i livet. Så läggs grunden för jämlika villkor och integration.

Anf. 340 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Bengt Silfverstrand ger en historiebeteckning av hur liberaler och socialdemokrater en gång gemensamt arbetade för en bra skola för alla, och det är helt riktigt. Vi hade en gemensam ideologi när det gällde skolpolitiken i början av 1900-talet och i slutet av 1800-talet. Det handlade om att ge alla barn en bra skolgång.

Nu handlar det om en fortsatt utveckling av denna djupt demokratiska modell, nämligen att ge alla en möjlighet att välja, inte bara de som är penningstarka. Så var det ju före den friskolereform som genomfördes av den borgerliga regeringen, att bara de som hade pengar att betala kunde sätta sina barn i en annan skola än en kommunal.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

För mig är det uppenbart att friskolor, oavsett om de är privatägda eller föräldrakooperativt ägda, tillför en mångfald och en konkurrens som på alla andra områden har visat sig vara bra och som naturligtvis också är bra på skolans område

Egentligen är det tveksamt vad socialdemokraterna vill här, men jag kanske kan få tillfälle att ställa en följdfråga.

Anf. 341 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara erinra Ulf Nilsson om att det faktiskt var en socialdemokratisk regering som införde rätten att välja skola. Men rätten att välja skola skiljer sig avsevärt från den utveckling som nu är på gång.

Det handlar långt ifrån alltid om att välja till någonting. Mycket ofta handlar det om att de privilegierade och köpstarka grupper som Ulf Nilsson nu menar att socialdemokraterna bara tänker på – det är precis tvärtom – ofta väljer sig bort från en skola. Vi har de senaste dagarna fått vittnesbörd om att i flera kommuner väljer välbärgade att ta sina barn från skolor i invandrartäta områden, för att ta ett exempel.

Den valfriheten – det tror jag att vi kan vara överens om – kan vi skapa genom att ge dem som är aktiva och verksamma i den kommunala skolan större befogenheter och större frihet.

Anf. 342 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag har under de senaste 10–15 åren varit med om hur socialdemokrater har bekämpat ökad valfrihet. Från början var ni emot föräldrakooperativ, föräldrakooperativa dagis och privata dagis. Successivt har detta förändrats, men fortfarande finns det här sega motståndet. Och nu visar det sig på grundskolans och på gymnasieskolans område.

Jag tror att vi måste inse, och att även socialdemokraterna måste inse, att år 2001 kan vi inte gå den negativa vägen. Vi kan inte förbjuda människor att välja, utan tvärtom måste vi underlätta för alla att välja det som de tror är bra för deras barn.

Anf. 343 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Herr talman! Det låter ju väldigt vackert att alla ska få möjlighet att välja. Nu går det till på det sättet, vilket Ulf Nilsson som skolpolitiker borde känna till, att det är ett centralt byråkratiskt skolverk som bestämmer. Och det är viktigt att det ska vara Skolverket som ska lägga fast om den skola som ansöker om att få etablera sig uppfyller läroplanen. Så långt är det riktigt. Sedan kommer beskedet till kommunen att man får vara vänlig att inrätta den här skolan. Sedan säger man från kommunens sida, exempelvis i Bjuv i Skåne för att ta ett exempel och det finns många andra: Det där klarar vi inte av, för då får vi försämra undervisningskvaliteten. Det beror på att det inte är några tillskott av ekonomiska medel uppifrån som det är fråga om, utan det är kommunen som får ta resurser från befintlig skolverksamhet. Det är väl ingen valfrihet om några vinner och andra, ofta kanske stora grupper, förlorar.

Anf. 344 LARS HJERTÉN (m) replik:

Herr talman! Jag vill hålla med Bengt Silfverstrand på en punkt. Han säger att samma frihet bör gälla för de kommunala skolorna som för

friskolor. Det tycker vi också. Vi tycker att alla skolor ska vara fria och kunna bestämma över sin egen verksamhet och att man ska låta lärare, elever och föräldrar bestämma och inte så mycket skolstyrelse och kommunledning.

Sedan gjorde Bengt Silfverstrand en historisk felbedömning. Han sade att en skola för alla startades av socialdemokrater och liberaler. En skola för alla startade 1842 – en folkskola för alla där alla skulle gå i en obligatorisk skola. Det var mer än 50 år innan det fanns några socialdemokrater i Sverige.

Vem ska välja? Ska föräldrar, lärare och barn inte välja? Väljer de som väljer en friskola fel? Måste alla välja en kommunal skola om man inte vill?

Bengt Silfverstrand har bara negativt att säga om friskolor. Därför bör de knappast finnas kvar enligt honom, med undantag av några föräldra-kooperativ osv. Men jag har rest mycket runt i landet och tittat på skolor. Jag har sett många dåligt fungerande kommunala skolor. Med Bengt Silfverstrands logik skulle man alltså lägga ned kommunala skolor också.

Anf. 345 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Herr talman! Det är kommunerna som får betala både till den kommunala skolan – givetvis – men också till de friskolor som etableras. Då är det väl rimligt att de lokala politikerna får ha ett ord med i laget? De har ju överblick. Om det visar sig att etableringen av en friskola får svåra konsekvenser, som den ofta får, för övrig skolverksamhet så är det väl rimligt att de som lokalt har valts att företräda medborgarna har ett ord med i laget.

Vi kan vara helt överens om att det är viktigt att man från denna utgångspunkt har ett stort inflytande också från föräldrar och elever i skolorna. Därom råder ingen tveksamhet. Men för att lösa det problemet behöver man inte skapa börsnoterade företag som väljer elever.

Anf. 346 LARS HJERTÉN (m) replik:

Herr talman! Bengt Silfverstrand gillar inte Skolverket. Ett centralt byråkratiskt skolverk bestämmer, säger han. Om det vore så att Skolverket inte bestämde om enskilda skolor så skulle massor av kommuner inte få en enda enskild skola, utan alla skolor skulle vara kommunala i de kommuner där Bengt Silfverstrands partivänner styr. Det skulle endast finnas valmöjlighet i borgerligt styrda kommuner. Det tycker jag vore väldigt synd. Elever, föräldrar och lärare väljer i dag i stor utsträckning, om de har möjlighet, en enskild skola eftersom de tycker att den fungerar bättre än andra skolor.

Är det inte bättre, Bengt Silfverstrand, att de som berörs närmast av skolan, nämligen eleverna, föräldrarna och de lärare som jobbar där, bestämmer vilken skola barnen ska gå i och vad man ska arbeta med?

Anf. 347 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Herr talman! Inom rimliga gränser ska självfallet den valfriheten finnas. Men ibland visar det sig att den valfriheten gäller för en begränsad grupp. Kunskapsskolan och andra väljer vissa typer av elever och utvisar andra. Här hörde vi i en debatt tidigare en företrädare för Moderaterna som slog vakt om barn med särskilda behov av stöd. Men här visar det

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

sig att de blir utvisade! De får inte bara gult kort, utan de får rött kort i de skolor som Lars Hjertén så varmt omhuldar.

När jag säger ett byråkratiskt skolverk så menar jag att det är kommunerna, den lokala nivån, som har bäst överblick över de behov som finns i den totala skolverksamheten. Det är rätt fantastiskt att höra att Lars Hjertén är rädd för att kommunerna skulle få större inflytande. Då får vi ju en vital debatt ute i kommunerna! Kommuner med borgerlig majoritet skulle naturligtvis ofta se till att det kom fler friskolor. Som socialdemokrat är jag inte rädd att vi får den debatten ute i kommunerna. Alla debatter om skolan behöver inte föras just från den här talarstolen.

Anf. 348 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Det socialdemokratiska initiativet som kom här före jul angående utvecklingen av privatiseringen välkomnar jag naturligtvis som vänsterpartist. Jag tycker att det är bra att vi får fler på den här kanten att diskutera med.

Jag har en konkret fråga till Bengt Silfverstrand som rör åtminstone två av de fem punkter som han tar upp. Det gäller dels problemet med börsnoterade företag och vinstdrivande skolor, dels problemet med bristande kommunalt inflytande vid etablering av friskolor. Min fråga är: Vilka förutsättningar tror Bengt Silfverstrand att det finns för att den socialdemokratiska riksdagsgruppen kommer att stödja de vänsterpartistiska motioner som finns med exakt den innebörd som han har redogjort för här?

Anf. 349 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Herr talman! Jag utgår naturligtvis till dels från det förändringsarbete som är på gång i Utbildningsdepartementet när det gäller bidragssystemet och där det pågår en översyn. Jag tar fasta på de uttalanden som har gjorts från mycket auktoritativt håll – både från utbildningsministern och i andra sammanhang också från skolministern och nu senast i gårdagens partiledardebatt från statsministern.

Jag utgår från att detta kommer att innebära förändringar i denna riktning. Vi har ett socialdemokratiskt förtroenderåd som redan har uttalat sig mycket starkt för att kommunerna ska få ökat inflytande vid etableringar. Jag gör bedömningen att det finns en stark förankring för de här synpunkterna också i den socialdemokratiska riksdagsgruppen.

Anf. 350 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Jag ska fatta mig kort. Jag är glad om Bengt Silfverstrand har rätt, för det skulle innebära att de vänsterpartistiska motioner som innehåller förslag som ligger i den riktning som Bengt Silfverstrand anger beträffande vinstdrivande skolor och ett ökat kommunalt inflytande skulle kunna vinna kammarens gehör.

Anf. 351 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att jag har varit tydlig. Jag har tagit fasta på vad som har sagts i diskussionen och i det förändringsarbete som pågår. Vi vet att bidragssystemet när det gäller exempelvis gymnasieskolorna är klart kontraproduktivt. När det gäller grundskolorna är det på papperet

lika ekonomiska villkor, men i praktiken har, som jag har visat med ett par konkreta exempel, de enskilda skolorna, friskolorna och de privata skolorna ofta ett mindre utbildningsåtagande och en sämre skolmiljö. Därför behövs också en förändring. Den kan ske genom ett bidragssystem som det vi hade tidigare där de fristående skolorna fick 75 % av den genomsnittliga kostnaden för en grundskoleelev. Det vore ett steg åt rätt håll om man gick den vägen.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

Anf. 352 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Bengt Silfverstrand. Varför tror Bengt Silfverstrand att föräldrar väljer att ta bort sina barn från skolan om allting är så bra som han säger?

I augusti konstaterade det skolverk som Bengt Silfverstrand inte gillar att det finns positiva effekter av ökat utbud av utbildningar som bara kan anordnas på detta sätt, t.ex. vissa gymnasiedelar, en utveckling och ökad mångfald i det pedagogiska arbetet, komplettering av professionell lärar-kompetens, ökad benägenhet i kvalitetssäkring inför bedömning av kvaliteten i utbildningar som upphandlats, ökad lyhördhet för de studerandes behov och önskemål till följd av konkurrensbegränsningar, tydligare utkrävande av ansvar vid bristande måluppfyllelse därför att t.ex. en entreprenad avbryts och inte förlängs och ekonomiska fördelar.

Tror inte Bengt Silfverstrand alls på Skolverket?

Anf. 353 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Herr talman! Anledningen till att man på vissa håll och i vissa fall väljer en fristående skola framför den kommunala skolan är inte sällan att den kommunala skolan har blivit utsatt för mycket hårda påfrestningar under 90-talet av borgerliga regeringar, men också av en socialdemokratisk regering som tvingades till nedskärningar på grund av det som den regering där Kristdemokraterna ingick åstadkom under sin tid. Då förstörde man ekonomin, och vi fick sedan gå in och sanera. Det är grunden – en mycket viktig grund.

Jag kan konstatera, och det är en av slutsatserna i förslaget, att det finns många intressanta initiativ, bl.a. pedagogiska sådana, från fristående skolor. Det kan finnas föräldrakooperativ som jag tycker kan vara viktiga komplement. Det är alltså inte på något sätt fråga om något avståndstagande från fristående skolor. Gränsen, som vi ser det, bör gå vid vinstdrivande skolor. Man ska inte kunna använda skattemedel på ett sätt som innebär att man i praktiken avlövar övrig skolverksamhet.

Anf. 354 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Om inte några privata alternativ hade fått finnas och om inte den här verksamheten hade kommit i gång – hur tror Bengt Silfverstrand att skolan skulle ha sett ut då?

Den konkurrens som visar på de positiva effekter som jag har läst upp har lett till att det också blir ett ökat tryck på den kommunala sidan. Man får se till att visa på exempel på hur man vill ha det. Eleverna ska kunna välja, och få en bra undervisning.

Varför har inte Socialdemokraterna sett till att den kommunala skolan har fått mer resurser förrän nu när man har dragit bort två lärare per

hundra elever? Nu när det snart är för sent börjar Socialdemokraterna vända och sätter i gång att ge mer resurser till skolan i långsam takt.

Anf. 355 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Herr talman! Ulla-Britt Hagström måste ha varit både blind och döv under den här tiden när skolan faktiskt har tillförts mycket kraftigt ökade resurser. Men på grund av de stora nedskärningar som av ekonomiska skäl delvis påtvingades skolan under 90-talet som en följd, i mycket stor utsträckning, av ert regeringsinnehav tar det lite tid. Vi har hört tidigare i debatten i dag, bl.a. från Torgny Danielsson, att nu får skolan ytterligare resurser.

En anledning till uppkomsten av vissa friskolor är resursneddragningarna i den kommunala skolan. Nu kan vi komma bort från det problemet mer och mer genom att satsa mer på den kommunala skolan. Vi låter den kommunala nivån få mer att säga till om när det gäller hur man vill fördela resurserna och om man ska satsa mer på den kommunala skolan, vilket vi hoppas. Men man ska också kunna släppa fram t.ex. föräldrakooperativ och liknande. Om man står inför hotet att en skola i glesbygd ska läggas ned kan det vara positivt med ett föräldrakooperativ så att man kan hålla samman gruppen i en sådan situation.

Anf. 356 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! I julas fick vi riksdagsledamöter en julgåva från riksdagen, ett porträttgalleri. Det var porträtt av tidigare riksdagsledamöter som vi ser runtomkring oss på väggarna här i riksdagen. En av de porträtterade tidigare kollegerna hette Carl Persson i Stallerhult. Han representerade ungefär samma valkrets som jag gör, men den hette förstas inte Västra Götalands östra på hans tid. Det berättas om honom att han väldigt ofta när ett beslut skulle fattas sade: Jag undrar hur det här kommer att påverka oss hemma i Korsberga? Korsberga var hans hemsocken och hemkommun. Jag tror att hans konstaterande var klokt och giltigt även för oss i vår tid.

Jag ska ta upp utbildningsfrågor, och speciellt sådana som gäller vuxenutbildning. För ett tag sedan ägnade jag en eftermiddag åt att tillsammans med en utbildningschef i en mindre kommun gå igenom vilken vuxenutbildning som man planerade i den här kommunen inför det nya året. Man hade ett ganska digert program. Först skulle man inrätta ett kompetenscentrum som man kallade Mötesplats för vuxenutbildning. Här skulle det finnas representanter för kommun, arbetsförmedling, folkhögskola, företag och näringsliv, i alla fall till en början. Sedan skulle man bredda underlaget för detta.

Själv utbildningen skulle vila på tre ben. Det första benet omfattade högskolan, om möjligt decentraliserad till kommunen, och KY, dvs. kvalificerad yrkesutbildning. Det andra benet var det vanliga komvux, Kunskapslyftet eller Kunskapsbygget som man säger numera och sfi, svenska för invandrare. Det tredje benet omfattade olika uppdragsutbildningar i projektför form eller på det sätt som efterfrågas. Man har också skickat en enkät till alla företag, lite drygt 100, som har svarat på vilken utbildning man önskar och särskilt om man är intresserad att gå in i samarbete om en KY, dvs. kvalificerad yrkesutbildning.

Om jag hade talat med en utbildningsansvarig i en motsvarande kommun för 10–15 år sedan gissar jag att jag hade fått svaret: Vuxenutbildningen här är komvux med grundskoleutbildning, viss gymnasieutbildning och samarbetet med arbetsförmedlingen.

Jag frågade vilka problem man hade i dag. Svaret blev: Det individuella programmet i gymnasiet. Det programmet infördes för att hjälpa elever som misslyckats i grundskolan genom att ge dem den undervisning som krävs för att man ska kunna börja på ett nationellt program i gymnasieskolan. Meningen var ju att det individuella programmet skulle vara som störst vid höstterminens början och som minst vid vårterminens slut. Nu var det i den här kommunen, liksom i många andra kommuner, precis tvärtom. Programmet fylls på hela tiden. Det kan man ju åtgärda genom att gymnasieskolorna anpassas efter eleverna, och inte tvärtom, och genom att man ger elever möjlighet att läsa på olika nivåer och ger dem ämnen som de klarar av så att de inte ständigt misslyckas.

Det andra problemet var enligt den här utbildningsansvariga personen att komvux har en alldeles för stor andel ungdomar som kommer direkt från gymnasiet och går sitt fjärde år i komvux. En väldigt stor grupp ungdomar betraktar i dag gymnasiet som fyraårigt när det i teorin ska vara treårigt. Detta kan man åtgärda genom att återinföra möjligheten att komplettera gymnasiebetyg under de tre åren i gymnasiet. Det är förbjudet i dag, som vi vet. Den borgerliga regeringen införde den möjligheten, men den togs tillbaka av den socialdemokratiska regeringen.

Vi får en proposition, *Vuxnas lärande*, om drygt en månad. Då ska vi mer i detalj diskutera de här frågorna. Jag ska bara ge några synpunkter, egna och moderata, på utbildning för vuxna.

Gymnasieutbildning ska vara en rättighet för alla, även för vuxna. Tidigare har det varit grundskoleutbildning som har varit en rättighet. Det duger inte längre. Kvaliteten ska bestämma vilken utbildning som ska ges. Volymen, dvs. kvantiteten, ska bestämmas av behov, av människors val och av situationen på arbetsmarknaden.

Vi ska ha friskolor inom vuxenutbildningen, precis som vi har i ungdomsskolan. Jag tänker då inte bara på folkhögskolor, där ju de flesta i dag är friskolor.

Kommunen ska ha ansvar för information om vuxenutbildning. All vuxenutbildning ska upphandlas. Det sker i dag med stor framgång i Göteborgs kommun. Det fungerar mycket väl där.

Validering av varje individ ska ske innan studierna påbörjas. Det är särskilt viktigt för elever med invandrarbakgrund eftersom vi känner till deras meriter väldigt lite och deras betyg sällan går att överföra till svenska förhållanden. Därför är en validering av deras kunskaper väldigt viktig.

Studiestödet ska anpassas till vuxnas behov. Jag fick ett frågesvar från utbildningsminister Östros där han säger att just för de vuxna är det viktigt att man har kompetenskonton som kompletterar övriga studiemedel när det gäller det livslånga lärandet. Det är ju bra. Det räcker inte med studiemedel för ett helt liv av studier. Studiemedel ges för sex år, och det har man kanske klarat av redan under grundutbildningen efter gymnasiestudierna. Därför är det mycket bra med kompetenskonton. Det finns en utredning som har lagt fram förslag om detta nyligen. OECD har talat om kompetenskonton och sagt att det är tre olika som ska betala

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

*Barns och ungdomars
möjligheter*

kompetenskontot. Det är dels den enskilde, dels arbetsgivaren och dels staten. Statens bidrag kan ju t.ex. vara avdragsrätt för insättning på ett kompetenskonto, ungefär som man får dra av insättning på ett individuellt pensionskonto i dag.

Herr talman! Ett särskilt problem i Sverige är att utbildningspremien är för låg för många studier. Det finns med i betänkandet från Kunskapslyftskommittén. Där vill jag minnas att vi hänvisar till en OECD-rapport som påtalar just att det lönar sig mindre att studera i Sverige än i nästan alla andra jämförbara länder. Då har man ändå inte tagit hänsyn till det höga skattetrycket, som ju är högre i Sverige än på många andra håll.

Jag såg en intervju med nyutbildade sjuksköterskor i Skövde förra veckan. Den gemensamma kritiken var att det är alldeles för låga löner. Studierna är långa och kostsamma, men lönerna är alldeles för låga. Man sade att det absolut inte lönar sig ekonomiskt att vidareutbilda sig från undersköterska till sjuksköterska. Och det beror ju inte alls på att undersköterskorna är överbetalda på något sätt. De höga skatterna gör som sagt inte saken bättre.

När en rapport om Sveriges ekonomiska läge nyligen presenterades av EU inför det svenska ordförandeskapshalvåret har det höga svenska skattetrycket framhållits som någonting som är negativt när det gäller förvärvsarbete i Sverige. Det finns en uppenbar risk för att vi tappar goda medarbetare, både på kort och lång sikt.

En rapport som lades fram i dag, som jag har här, visar att vi har ett nettoutflöde av välutbildade akademiker, civilingenjörer, ekonomer och naturvetare, på nästan 1 000 personer om året. Det är alltså ett nettoutflöde. Det har vi inte råd med, vare sig på kort eller lång sikt.

Vi får snart möjlighet att återkomma till den kvalificerade yrkesutbildningen, KY, eftersom det läggs fram en proposition i det ärendet. Jag har redan fått signaler från folk på fältet med synpunkter om att vi måste beakta den praktiska yrkesutbildningen. Annars är risken att vi får för få praktiker i Sverige och för många teoretiker. Vi behöver folk med praktiska färdigheter, inte minst ute i näringslivet.

Vad vi behöver är alltså en vuxenutbildning med stor flexibilitet, med många olika utbildare och valfrihet för den enskilde. Jag vill arbeta för att vi får den grunden genom de beslut som vi kommer att fatta under våren här i riksdagen.

Anf. 357 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Skola och utbildning är avgörande för hur barn och ungdomar ska kunna förverkliga sina drömmar. Genom utbildning kan människor få så likvärdiga livschanser som möjligt. Skolan, särskilt grundskolan och gymnasieskolan, och dess problem har nu under några år stått i centrum för debatten. Alltför hoppar av gymnasieskolan utan att ha klarat av utbildningen.

Vi liberaler har kritiserat den svenska skolans likformighet. Vi tycker t.ex. att det är dåligt att elever som är mer yrkesinriktade måste läsa högskoleförberedande gymnasiekurser och att elever som är riktigt studieintresserade däremot inte får tillräcklig stimulans.

Men högskolan har inte stått i centrum för debatten på samma sätt. Ändå är högskolan det som många ungdomar siktar på efter gymnasieskolan. Och det är där som framtiden kan avgöras.

Många har nöjt sig med uppgiften om att Sverige slår rekord i antalet nya högskoleplatser och att alltfler går vidare till högre utbildning. Men nu är det dags att fråga sig vilken högskola som väntar ungdomarna efter gymnasiet. Aldrig någonsin har så många gått vidare till högskoleutbildning som i dag. Det är sant. Men samtidigt tar människor allt längre tid på sig genom utbildningssystemet. Alltfler ungdomar tvingas också läsa utbildningar som de egentligen inte vill ha.

Det finns en rapport som heter *Utbildningens omvägar*. Där konstaterar man att svenska ungdomar tar lång tid på sig genom utbildningssystemet om man jämför med andra länder. Det har blivit svårt för ungdomar att gå direkt till högskolan från gymnasiet, och det är svårt att komma in på den utbildning ungdomarna vill läsa. Studieavbrotten och avhoppet är många, och de som examineras har inte tillnärmelsevis ökat på samma sätt som utbildningsplatsernas antal.

Särskilt detta att det är så svårt för ungdomar att komma in på högskolan ser jag som ett stort problem. Det är frustrerande för en ung människa som gått ut gymnasiet att vänta, kompletteringsläsa i vuxenutbildningen, räkna betygssnitt, göra högskoleprovet om och om igen. Det känns också hopplöst att ha dyra lån för utbildningar man egentligen inte velat ha eller önskat eller utbildningar som man inte klarat av. Men det är den verklighet som alltfler ungdomar ställs inför.

Herr talman! Jag tror att det grundläggande felet ligger i att politiken för den högre utbildningen fortfarande genomsyras av idén om planstyrning. Examensmål sätts upp för varje högskola, och pengar får inte föras över till utbildningar eller högskolor med högt sökandetryck. Nya utbildningsplatser inrättas efter uppgjorda planer utan att ta hänsyn till om resurserna räcker till för att behålla kvaliteten i utbildningen. Det centrala antagningssystemet skapar långa köer samtidigt som platser står tomma på andra håll. ”De som söker kommer inte in och de som kommer in börjar inte”. Så sammanfattade en rapport om antagningssystemet läget förra året.

Vi liberaler har en rad förslag om hur den högre utbildningen ska bli mer meningsfull för studenterna och hur studenterna ska få makt över sina studier. Bygg ut de utbildningar som studenterna söker sig till, avskaffa det centrala antagningssystemet och höj kvaliteten i grundutbildningen.

Herr talman! Studenten vet oftast bättre än politikerna vad som är bra att satsa på för framtiden. Men regeringens politik bygger i grunden på att det enkelt går att värdera vilka utbildningar som är nyttiga för samhället.

Vi liberaler menar att det måste bli ett slut på den här uppdelningen i ”nyttig” och ”onyttig” kunskap. Varken studenter som läser humaniora eller studenter som läser naturvetenskap kan peka på hur deras verksamhet i framtiden ska resultera i högre ekonomisk tillväxt. Men människor som har genomfört en framgångsrik utbildning hittar oftast en plats i yrkeslivet i motsats till människor som tvingat sig igenom motvilligt. Inte minst humanister är för övrigt efterfrågade inom de mest skilda sektorer – marknadsföring, medier, kommunal och statlig administration, IT-företag.

Naturligtvis har samhället också ett stort intresse av att täcka behovet inom bristyrken. Det saknas lärare, sjuksköterskor, civilingenjörer. Men

då måste staten stimulera intresset för utbildningen på ett positivt sätt, inte tvinga människor att läsa den. Det handlar om att skapa intresse för naturvetenskap genom rolig undervisning redan i grundskolan. Det handlar om att ge bra lön för lång utbildning. Det handlar om att ändra skatterna så att dyra och långa utbildningar lönar sig bättre.

Långsamma studier är oekonomiskt för samhället och dyrt för den enskilda studenten. Därför är det viktigt att studenten får en bra undervisning redan från början på högskolan. Men resurserna för undervisning har i stället minskat de senaste åren.

I utredningen *Högskolans styrning* som kom i våras eller kanske i höstas konstaterades att den s.k. prislappen per student minskat med 20 % de senaste tio åren. Riksdagens revisorer påpekar också i sin rapport att antalet lärartimmar har minskat drastiskt. I dag får många studenter på den lägsta nivån, A-nivån, lika lite undervisning som studenterna förr hade på C-nivån.

Vilka drabbas av detta? Alla naturligtvis, men särskilt unga och studieovana studenter som behöver mycket undervisning och handledning.

Den utredning som jag nämnde föreslår att humaniora och samhällsvetenskap ska få ökade resurser på bekostnad av naturvetenskap, teknik och medicin. Jag tror inte att lösningen är att sätta ämnen mot varandra utan att kvaliteten helt enkelt måste höjas över hela linjen. Folkpartiet föreslår därför i sin mycket strängt finansierade budget att prislappen för studenter skrivs upp så att undervisning och handledning kan komma i samma nivå som för tio år sedan.

Folkpartiet välkomnar en bred debatt om ideologin för den högre utbildningen. Vi kommer att fortsätta att driva kraven på en ändrad inriktning av svensk högskolepolitik. Vår grunduppfattning är att med större frihet för studenter att välja och med en satsning på kvalitet i utbildningen blir möjligheterna större att den högre utbildningen bidrar både till kunskapsutveckling för den enskilda människan och till ökad ekonomisk tillväxt.

Regionalpolitik

Anf. 358 OLA SUNDELL (m):

Herr talman! Först ett välkommen till fru minister och till kvällens debatt, och inte minst till regionalpolitiken. Det ska bli skojigt att känna varandra lite grann på pulsen nu i denna stund.

Den gamla regionalpolitiken avvecklas, välkommen den nya regionalpolitiken. Så kan man kort sammanfatta den regionalpolitiska utredningens slutsatser. Det var en efterlängtd och väntad slutsats. Drygt 30 år av bidrags- och kompensationstänkande borde enligt utredningen ersättas av en mer tillväxtorienterad regionalpolitik.

Regionalpolitiken har under dessa år blivit mer av en symbolpolitik där bristen på helhetstänkande och vilja att lyssna har ersatts av riktade bidrag i olika former. Utgiftsområde 19 har blivit samvetet som kompenserar för bristerna i helhetstänkande och verklighetsförankring inom andra utgiftsområden.

När vägarnas kvalitet sjunkit långt under anständiga nivåer har lösningen varit regionalt utvecklingsbidrag. När dyra drivmedel förhindrat rörlighet på arbetsmarknaden har lösningen varit sysselsättningsbidrag.

När företagen vill ha färre och enklare regler har lösningen varit samtalsgrupper. När näringslivet har efterlyst konkurrensbefrämjande åtgärder heter lösningen tillväxtavtal.

Så här kan det inte fortsätta. Skogslänen, de orter och kommuner där befolkningen minskar, de län där arbetslösheten är fortsatt hög, skriker efter aktivitet från regeringen – en aktivitet som inte primärt är bidrag och andra konstlade medel för att minska effekterna av en svag näringsstruktur.

Vi väntar med spänning på en proposition om regionalpolitiken. Den ska komma någon gång under senare delen av 2001, säger regeringen. Varför vänta när det finns en katalog med förslag från utredningen, och när remissförfarandet är överstökat?

En måttfull önskan vore att regeringen redan under våren kunde presentera ett förslag till ny regionalpolitik.

Vägar, vägar och vägar. Regeringen måste kasta loss även på detta för regionerna ute i landet så viktiga område och prestera en proposition som tar sikte på att förbättra det svenska vägnätet.

Att invänta ett ja till väginvesteringar från partier som vill minska biltrafik och föra över allt gods på järnväg blir en långbänk som står i direkt motsats till människors och företags önskan att vägnätet runt om i landet måste förbättras.

Regeringen hukar och passar. Det är viktigare att hålla ihop vänsterfamiljen än att åstadkomma bättre vägar.

Att jag väljer att här diskutera frågor inom kommunikationsområdet beror på vägnätets enorma betydelse för näringslivet. Den regionalpolitiska utredningen konstaterar också att den viktigaste förutsättningen för regional utveckling och tillväxt är att vägarna är farbara året runt. Bara som exempel kostar det dåliga vägnätet svenska skogsindustrin 900 miljoner årligen.

Industrierna tvingas ha större lager, och behovet av kemikalier i processerna ökar.

En annan regionalpolitiskt viktig näring, turismen, lider också av det usla vägnätet. Bra vägar är bra för turismen.

Det existerar alltså oerhört goda skäl till varför regeringen snarast borde återkomma till riksdagen med förslag både vad gäller regionalpolitik och infrastruktur. Men med den snigelfart som regeringen skrider till verket med viktiga propositioner kan man misstänka att det är taktiskt tänkande från regeringsmakten som ligger bakom. Det är självklart till förfång för alla regioner som vill ha strategibyte nu och åtgärder för farbara vägar.

Det sägs att regeringens inaktivitet beror på att partiet har kongress nu i höst inför valåret. Då planeras ett lika stort miljardregn som vid kongressen i Sundsvall – allt för att muta in så många grupper som möjligt i den socialdemokratiska valfällan.

Låt vara att man med detta egoistiska taktikspel kan tjäna röster i en valrörelse, men det är vår svenska landsbygd som är förloraren. Men för regeringen är den taktiska avvägningen kanske viktigare än att åstadkomma bättre vägar och en regionalpolitik värd namnet.

Vidare är det än mer viktigt just i det här läget att komma till skott just därför att vi ser kulmen i högkonjunkturen och kan förvänta oss en avmattning, i varje fall i början, för exportföretagen.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Regionalpolitik

Herr talman! Den politik som varje land vill driva för att skapa rikedom och välfärd för sina människor måste grundas på en genuin förståelse för företagandets villkor. De förutsättningar som vi politiker ger näringslivet är helt avgörande för hur stort välstånd vi kan förvänta oss.

Uttryckt på ett annat sätt: Förutsättningar som ger människor framtidstro leder till förkovran, sparande och investeringar och en vilja att gå framåt som ökar möjligheterna till ett bra liv för varje individ varhelst han eller hon befinner sig.

Med detta som utgångspunkt har vi moderater kritiserat den gamla, unkna och förlegade regionalpolitiken. Vi har haft anledning till detta. Bidrag hit och bidrag dit – ibland paket – och nästan alltid har åtgärderna haft karaktären av ad hoc över sig. Det har varit en avsaknad av strategi och långsiktighet.

Den inriktning som funnits har varit kompensationstänkande och rätta-till-felen-agerande, som åstadkoms av den reguljära politiken. Nästan självklart, skulle jag vilja säga, kan inte ett politikerområde mötas med respekt när grunden för agerandet utgår från felaktiga utgångspunkter, otydliga mål och dålig utvärdering.

Vill vi förändra regionalpolitiken, och inte bara definitionen, måste den nya inriktningen utgå från regioners och orters egna möjligheter. Min utgångspunkt är då att politiken inriktas mot att eliminera tillväxthinder.

Därmed skapas en grund för företag och individer att själva lösa sina problem och inte som nu att debatten fokuserar på den hjälp som alltid ska komma från annat håll. Hjälp ska orterna och regionerna få, men hjälpen eller stimulansen ska ske i form av konkurrensbefrämjande åtgärder och inte som nu i form av olika typer av bidrag.

Härigenom främjas en utveckling som baseras på regionernas egen duglighet, tradition och kreativitet. Summan av alla regioners ekonomiska styrka är ju Sveriges samlade styrka.

Mot bakgrund av mitt resonemang finner jag att den regionalpolitiska utredningen har gjort ett gott jobb. Utredningen talar om tillväxt och tillväxtmiljöer på ett förtjänstfullt sätt vilket ur mitt perspektiv lovar gott inför framtiden.

På en rad punkter städar utredningen bort det gamla kompensations-tänkandet och ersätter det med förslag som ska gagna regional konkurrenskraft. Det är riktigt tänkt.

Herr talman! Till sist: Regionalpolitik behöver inte vara så svårt. Vi politiker kan inte garantera vare sig det ena eller det andra. Men det som ska krävas av mig är att jag jobbar häcken av mig för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för tillväxt i vårt land. Vidare ska det också krävas av mig att jag ska försöka förändra de villkor i vanliga människors vardag som är ett hinder för deras utveckling.

Lyckas jag inte med det hjälper varken bidrag, tillväxtavtal eller retoriska fraser om att hela landet ska leva.

Bättre vägar, lägre drivmedelspriser, IT-satsningar, bättre förutsättningar för företagande och sänkta skatter är – det vet jag, för jag är en lantis – en bra bit på väg för den landsbygd som vi alla säger oss försvara.

Anf. 359 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! Vi hade så sent som den 14 december en debatt när näringsutskottet diskuterade regionalpolitiken och många av de frågor som Ola Sundell nu tar upp.

Jag vill bara påpeka att det inte är av några partipolitiska skäl som man inte förlägger en regionalpolitisk proposition tidigare. Vi diskuterade då också frågan om infrastruktur i förhållande till regionalpolitiken. Det är oerhört viktigt att det här också blir en bra regionalpolitisk proposition.

Så sent som den 14 december hade vi exakt samma debatt med samma talare i denna kammare.

Anf. 360 OLA SUNDELL (m) replik:

Herr talman! Det är korrekt. Ingenting har hänt. Och ingenting har hänt på alla de här åren. När jag talade om åren menade jag dels infrastrukturfrågorna dels regionalpolitiken.

Detta lilla utgiftsområde kommer ju inte på något sätt att frälsa landet.

Vi vet alla att det är främst infrastrukturfrågorna som är de primära. Där har vi väntat över ett år på en proposition som har legat någonstans i tågordningen. Den har flyttats fram av olika anledningar. Vad är det, om inte taktik?

Anf. 361 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! Ola Sundell, som också har suttit i den regionalpolitiska utredningen, vet mycket väl när utredningen blev klar och det arbete som nu ligger på remiss i det sammanhanget.

Låt oss ändå enas om att det är oerhört viktigt att få till stånd en bra regionalpolitik för framtiden.

Det är inte så kategoriskt, Ola Sundell, som att bara säga att de regionalpolitiska åtgärder som vidtagits inte har gett något resultat.

Vad hade effekterna varit om man inte hade satt in åtgärder? Det gäller naturligtvis att utvärdera och se över helheten.

Anf. 362 OLA SUNDELL (m) replik:

Herr talman! Det började med ett taktikresonemang från Sylvia Lindgren om att det inte var på detta sätt. Nu övergår Sylvia till att framhålla att landet hade sett helt annorlunda ut utan den regionala politik som har förts.

Bakgrunden till att utredningen har kommit till stånd och till att landet ser ut som det gör är naturligtvis de sammantagna effekterna av politiken på alla politikområden. Många har upplevt regionalpolitiken så att den har varit inriktad på att kompensera och försöka sopa igen spåren av misstag inom andra politikområden beroende på bristande helhetssyn eller verklighetsförankring. Grunden för den regionalpolitiska utredningen är att skapa ett underlag och ge en ändrad inriktning och en legitimitet för detta politikområde. Gudarna ska veta att detta minsann är något som har saknats i vårt land.

Anf. 363 HARALD BERGSTRÖM (kd):

Herr talman! Regionalpolitiken i vårt land står vid ett vägskafl. Den regionalpolitiska utredningen har på ett förtjänstfullt sätt belyst och analyserat de svårigheter det innebär att hela Sverige ska leva. Den har också visat att 1980- och 1990-talens regionalpolitik har nått vägs ände.

Jag har just avslutat läsningen av förre talmannen Thage G Petersons bok *Resan till Berg*. Titeln syftar på resan till hans hembygd i hjärtat av Småland, i Kronobergs län. Jag känner den bygden väl, eftersom mina rötter, min hembygd och min bostadsort inte ligger mer än ett par mil från den bygd som Thage G Peterson skildrar. Han både minns sin ungdom där hemma och tänker framåt. Därmed blir hans bok ett inlägg i den pågående regionalpolitiska debatten just nu.

Det är inte så lite märkligt att ta del av hans kritiska reflexioner till den förda politiken. Jag kan inte frigöra mig från tanken att det ändå är samme Thage G Peterson som nu – jag hade så när sagt äntligen – ser resultatet av sin egen politik. Han har varit verksam i s-regeringar sedan 1970-talet, inte minst som ansvarig minister för regionalpolitiken under sina sex år som industriminister 1982 till 1988.

Nåväl, de schematiska förslag han i slutet av sin bok lägger fram liknar i mångt och mycket de som den regionalpolitiska utredningen för fram i sitt slutbetänkande.

En grundförutsättning är bosättningen, att människor vill bo på landsbygden, i småorter eller i glesbygd. I dag går det knappast att bygga nytt inom dessa områden. Risker är för stora att man blir fast i bostaden med sina lån. För många blir ett sådant val det sista valet av bostad som man kan göra i livet. Detta leder till att kreditmarknadsförhållandena för att bygga och bo på landsbygden och i små tätorter måste genomlysas och förbättras.

Likaledes måste strandskyddsreglerna mjukas upp för att möjliggöra sjönära bebyggelse. Vi vet nu att detta är det slags boende som många vill skaffa sig. Glesbygdsverket skriver om detta i sitt remissvar på Regionalpolitiska utredningens slutbetänkande. Man har identifierat en viss återflyttning till landsbygden och vilja att flytta till denna. Just strandskyddet spelar en roll för återflyttarna när det gäller var och hur man kan välja att bo.

När nu motionerna om strandskyddet ska behandlas här i riksdagen under vintern är detta alltså en viktig fråga att ta på allvar.

Herr talman! Människor måste få chansen att ta fatt i den egna situationen, att ta egna beslut. Det politiken kan stimulera till är att med de landsbygdsboendes medverkan skapa vad vi kristdemokrater kallar lokala nav på landsbygden och ute i kommunerna. Thage G Peterson kallar dem sockenorter och i ett läns- eller regionperspektiv regionala stödje-punkter.

Kommunerna har ett stort ansvar i detta skeende, som mycket mer handlar om att locka till initiativ än om att besluta åt invånare. Det handlar också om att kommunerna måste på något sätt säkerställa en viss grund- eller minimiservice på dessa orter.

Oerhört viktiga för landsbygd och glesbygd är vägar och kommunikationer. Det har Ola Sundell påpekat, och det vet vi allesammans. Finns det vägar kan både privatbilism och linjenät för bussar skapa en av de förutsättningar som krävs för en fungerande landsbygd. Dock måste

kostnaden sänkas för det enda tillgängliga kommunikationsmedlet inom stora områden i vårt land, dvs. för den privata bilen.

Jag ska inte orda mer om detta utan hänvisar i stället till kristdemokraternas regionalpolitiska kommittémotion N332, där vi utvecklar vår syn på en möjlig framtida regional politik.

Herr talman! Regionalpolitiska utredningen tar i sitt förslag till regional stimulanspolitik upp några delmål, varav ett är starkt företagsamhet och ett utvecklat entreprenörskap.

Ja, vi måste ha ett näringsliv också på landsbygden och i glesbygden, ett näringsliv som kan fungera på sina egna villkor. Det är ju näringslivet som bl.a. ska ge oss de ekonomiska förutsättningarna för välfärd, som arbete, barnomsorg, sjukvård och pensioner.

När vi talar om företag och företagande vill jag återknyta till debatten i kammaren före jul, den 14 december förra året. Jag påminde då om att statsrådet Mona Sahlin vid ett ministerrådsmöte i Feira i Portugal i november 1999 fick igenom en europeisk stadga för småföretagande. I denna stadga finns en del mycket långtgående förslag, och jag undrar nu vad det blivit av dem eller hur regeringen tänker implementera dem i lagar och förordningar i vårt land.

I stadgan står t.ex.: "Småföretagen måste betraktas som de främsta pådrivarna till förnyelse, sysselsättning samt social och lokal delaktighet i Europa." Det heter dessutom: "Bästa möjliga klimat för småföretagande och entreprenörskap behöver därför skapas." Vidare: "För att driva på denna utveckling vill vi applådera framgångsrikt företagande, som förtjänar att belönas." Det är starka ord.

När jag samtalar med småföretagare hemma i Kronoberg får jag dock inte den uppfattningen att de känner sig särskilt belönade. De drabbas t.ex. av en regel som innebär att vinsten i företaget läggs ovanpå det man har tagit ut som en rimlig lön och beskattas som intäkt. Om han i stället hade haft finansiell kraft nog att bilda aktiebolag hade vinsten i bolaget beskattats med 28 %.

När, statsrådet Messing, kommer staten genom t.ex. skattelagstiftningen att "applådera framgångsrikt företagande, som förtjänar att belönas" i stället för att utforma den som en bestraffning?

Ännu en fråga: Kommer statsrådet att lägga fram förslag om en utredning om riskkapitalförsörjning och kreditmarknad med speciell inriktning på att försöka finna lösningar på de tidigare i mitt anförande skisserade regionalpolitiska problemen för företagande och boende på landsbygden?

Till sist: Sverige har i EU-kommissionen fått underkänt på beslutet att fortsätta med nedsättning av socialavgifterna för små företag i vissa trakter av norra delen av stödområde 1.

Kristdemokraten Lennart Sacrédeus ställde i november i EU-parlamentet en muntlig fråga riktad till EU-kommissionen om huruvida det finns något hinder som gör att EU-kommissionen kan komma till en annan slutsats än den Efta drog genom att godkänna reducerade arbetsgi-
varavgifter i de norska fjällregioner som gränsar till de ovan nämnda områdena i Sverige. Norge är medlem i EES och berörs därmed av denna form av etablerad regionalpolitik. EES godkände det norska systemet 1997.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Regionalpolitik

Kommissionens svar är i korthet att man kommer att undersöka hur man ska gå till väga för att säkerställa att bestämmelserna för statligt stöd tillämpas på samma sätt inom hela EES, dvs. Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Vad avser statsrådet Messing att företa sig i denna fråga? Kommissionens avsikt tycks vara att tvinga också Norge till underkastelse i denna för många småföretag i den berörda regionen uppe i norr så viktiga konkurrensfråga. Svaret från kommissionen tyder på det.

Både frågan och svaret avgavs dessutom före EU-kommissionens beslut om förbudet för Sverige.

Anf. 364 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Även jag vill först av allt välkomna statsrådet till den här debatten likaväl som till uppdraget som ansvarig minister för regionalpolitiken. Det är ett synnerligen viktigt uppdrag, inte minst därför att någonstans mellan 95 och 98 % av Sveriges yta i dag blöder eller i vart fall inte har en positiv utveckling. Det innebär att man tappar människor och därmed utvecklingskraft. Det är alltså ett viktigt engagemang som statsrådet har iklätt sig.

Herr talman! Tron på människans förmåga som skapande varelse är en naturlig utgångspunkt för mig och för oss i Centerpartiet. Skapande och kreativitet är inte bara grunden för ekonomiskt välstånd utan även en förutsättning för att individer och regioner ska växa. Detta synsätt måste genomsyra samtliga politikområden för att få genomslag i vårt samhälle. Statens roll är enligt min och vår uppfattning att skapa och ansvara för de grundläggande förutsättningar som är nödvändiga för att kreativiteten och entreprenörskapet ska utvecklas.

Vad är det då för saker jag talar om? Det finns många saker jag skulle kunna tala om. Jag ska emellertid begränsa mig till fem saker som jag tycker är synnerligen viktiga för att de förutsättningar som staten har ansvar för ska anses vara uppfyllda. Jag kommer att ta dem i ordning. Det är dock ingen rangordning. Samtliga är för mig lika viktiga.

Det första som är viktigt är att kommunikationerna fungerar i alla delar i vårt land. Det må gälla allt från det vanliga vägnätet över flyg- och järnvägsnät till de digitala kommunikationer som i dag är nödvändiga för att människor ska leva och utveckla verksamheter i alla delar av vårt land. Så är inte fallet i dag. Vägnätet och det digitala nätet är inte utbyggt på ett sådant sätt att vi kan säga att alla delar av vårt land har förutsättningar för att utvecklas.

Det andra är kunskapen och lärandet. Vi behöver ständigt få till oss ny kunskap för att vi ska utvecklas som människor. Utvecklas vi som människor så utvecklar vi också den verksamhet som vi är delaktiga i. Får vi inte ny kunskap snart sagt varenda dag så utvecklas vi inte som människor, och den verksamhet som vi representerar utvecklas inte heller utan står stilla och går därmed tillbaka. Vi måste alltså se till att kunskapen och lärandet kommer alla delar av vårt land till del.

För det tredje står de areella näringarna för mycken företagsamhet och näringsverksamhet i alla delar av vårt land. Uttrycket areell näring säger i sig att den finns i alla delar i vårt land. Likväl ger den upphov till mycken service som alla människor som bor i området utöver dem som är näringsidkare har nytta av. Inom de areella näringarna måste man ha

likvärdiga förutsättningar med konkurrenter och kolleger i omvärlden för att de ska kunna utvecklas på ett bra sätt i alla delar av vårt land.

Det fjärde är välfärden. För att man ska leva ett bra liv måste man ha någon form av grundtrygghet. Det måste vara samhällets ansvar att se till att den grundtryggheten finns i alla delar av vårt land. Då talar jag inte bara om undervisning, sjukvård och liknande saker. Jag talar också om saker som att post- och telekommunikationen likväl som elströmmen ska komma varje dag, alla årets dagar, till alla delar av landet. Så är det inte i dag. Då finns inte förutsättningen för att utveckla alla delar av landet. Utvecklas man inte står man stilla eller går möjligen tillbaka. Det är också viktigt att vi är överens om att vi fortsatt ska ha ett skatteutjämningsystem som är grunden för att kommunerna ska kunna bibehålla den grundtrygghet som kommunerna står för och som för det mesta är den grundtrygghet som är närmast människorna.

Det femte är kulturen. Man måste ha kul. Ska man framleva ett bra liv måste man få upplevelser. Man måste tycka att det är roligt att bo på en ort. Tycker man det så utvecklas man också, och den verksamhet man står för utvecklas likväl. Alltså måste samhället se till att de ofta ideella organisationer som finns får förutsättningar för att utveckla verksamhet som gör att människor tycker att det är spännande och kul att få sig till del de upplevelser som jag har talat om. Då utvecklas de som människor, och det samhälle de bor i utvecklas också likväl som den verksamhet som de representerar utvecklas.

Herr talman! Så till en sak som jag uppmärksammade i dag på morgonen. Det har kommit ett TT-meddelande om att det finns förslag om att lägga om stödet och förutsättningarna för det allmänna vägnätet i vårt land. Enligt de pressmeddelanden och annat som jag har tagit del av föreslås det att en stor del av de allmänna vägarna skulle övergå till att bli enskilda vägar.

Det innebär först och främst att staten frångår sitt ansvar för det allmänna vägnätet och lastar över det på kommuner. Det är för det mesta kommuner som redan är hårt utsatta och därtill redan i dag har ett bristfälligt vägnät. Förutom att de inte har ett bra vägnät får de alltså bära ökade kostnader.

Jag skulle i den här debatten vara väldigt glad om statsrådet i sitt anförande redan nu kunde säga att hon avser att avfärda de propåer som tydligen är på väg att framföras från den av regeringen tillsatta utredningen i det här avseendet.

Herr talman! Avslutningsvis förutsätter jag att den regionalpolitiska propositionen kommer vid den tid som är utsatt likväl som att den följs av den infrastrukturella propositionen. Jag vill i sammanhanget påtala att om det behövs hjälp för att genomföra de saker som är nödvändiga för att utveckla alla delar i vårt land är jag och Centerpartiet beredda att ställa upp i de delarna.

Anf. 365 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Herr talman! Också jag vill givetvis säga välkommen till Ulrica Messing. Det ska bli ett spännande samarbete som jag ser fram emot.

Det rapporteras ständigt hur bra det går för Sverige. Senast i gårdagens partiledardebatt framhöll statsministern att Sverige är ett land som alltfler tittar på, att vi har en framgångsrik välfärdspolitik. Ja, det må

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Regionalpolitik

gälla stora delar av vårt land, men inte hela landet. Vi som bor i Norrlands inland vet att utvecklingen är negativ i många kommuner. Befolkningen minskar. Antalet äldre ökar. Det föds få barn. Och vi har brist på arbetskraft på många ställen, även om det också finns arbetslöshet.

Många känner hopplöshet: Hur ska vi kunna vända den här nedåtgående spiralen? För min del är jag övertygad om att det går, men då måste det bli slut på konservativt tänkande. Vi måste våga tänka nytt, ha en vision om en bra framtid – annars finns det stor risk för att stora delar av vårt land förtvinar långsamt.

Hur ska vi då tänka nytt? Jag tror att vi, trots att ett antal remissinstanser gjort tummen ned för Regionalpolitiska utredningens förslag att minska de selektiva bidragen, måste sluta att betrakta bidrag som det viktigaste för att överleva. Utredningen lade – som flera talare redan har sagt – fram sitt slutbetänkande i höstas. I stora delar var vi helt eniga. Vi lade ned väldigt mycket tid på att hitta en gemensam grund att stå på, och den grunden var bl.a. att vi vill försöka skapa förutsättningar för regional balans. Det skapar man inte i första hand genom en mängd selektiva bidrag utan genom att se till att hela landet har en bra infrastruktur, ett bra utbildningsutbud och rimlig tillgång till grundläggande service.

Inte minst socialdemokraterna i utredningen stod bakom de tankegångarna. Därför blev jag minst sagt häpen när jag i gårdagens Västerbottens-Kuriren kunde läsa rubriken ”Krafttag för regionalpolitiken – Landshövdingarna i norr hjälper regeringen med egen utredning”. Flera av dessa är socialdemokrater, eller i varje fall f.d. Norrlands landshövdingar. De är missnöjda med utredningens förslag och kommer att lägga fram egna konkreta förslag för att komplettera utredningen. Det får de naturligtvis gärna göra, men jag hoppas att slutresultatet inte blir att regeringen känner sådan rädsla för förändringar att propositionen blir inriktad på att behålla bidragsfloran.

Vi ska naturligtvis fördela resurserna så rättvist som möjligt över landet, men jag tror inte att bidrag är rätt modell. Utredningen var överens om att vi ska ha nationell solidaritet, men det är självfallet så att vi aldrig kan uppnå hundra procentig likformighet.

En fråga som diskuterats mycket är någon form av kompensation till kommuner som producerar vattenkraft. Vi hittade ingen lösning i utredningen, men det finns fortfarande starka krafter som arbetar för en särskild utredning om den frågan. Vi får väl se vart det leder.

I gårdagens debatt nämnde Göran Persson också att regeringen till hösten ska lägga fram en infrastrukturproposition. Det har flera talare tidigare nämnt. Det har också sagts att det sannerligen är på tiden. I den regionalpolitiska utredningen har vi, precis som Ola Sundell och flera andra har sagt, understrukt bl.a. vägnas betydelse för att hela landet ska fungera. Jag har t.o.m. reserverat mig för att utredningen skulle föreslå ”att det snarast upprättas en tioårsplan för väginvesteringar. Målsättningen för denna ska vara att samtliga allmänna vägar i hela landet ska hållas öppna och farbara under alla delar av året.” Det låter enkelt, men många av oss vet att många och långa vägsträckor är totalt oframkomliga – framför allt i tjällossningen. Vi kan alltså konstatera att behoven är stora.

En infrastrukturproposition är alltså verkligen välkommen. Men jag tycker att regeringen skulle utnyttja tillfället att vara lite innovativ. Det är

samma departement som ska lägga fram en proposition om regionalpolitiken. Varför inte slå ihop det hela till en enda proposition med förslag på flera av de områden som behöver åtgärdas för att vi ska få ett land i regional balans? Jag tittar på statsrådet och ser att det kanske är något sådant ni tänker på. Vi får väl höra senare i anförandet.

Jag tycker att helhetssynen är bland det viktigaste vi har, så att det inte blir lapptäckespolitik. Som jag tidigare nämnt är befolkningsutvecklingen oroande. Om inget drastiskt görs kommer vi fyrtiotalister förmodligen inte att ha någon som kan ge oss vård när den dagen kommer då vi inte längre kan ta hand om oss själva. Att påverka födelsetalen tar lång tid, även om vi skulle införa världens bästa familjepolitik. Det som kan ge en ökning ganska snabbt är att tillåta och bejaka en ökad inflyttning, kanske i första hand från Östeuropa. Många kommuner och landsting har börjat arbeta så smått i den riktningen, och jag väddar till regeringen att bidra till att underlätta och stimulera sådan inflyttning.

I en diskussion om ett land i regional balans är det otroligt viktigt att understryka att det inte enbart är glesbygden som har problem. Jag som bor på landsbygden har många och stora fördelar jämfört med dem som bor i förorternas täta höghusbebyggelse. Jag har tillgång till skog och mark och skidspår utanför knuten. Jag kan ta mig fram utan att trängas. Mitt hus har ett ganska lågt taxeringsvärde. Men bilresorna blir långa och dyra. Jag har ingen teater inom någorlunda räckhåll och inte heller någon symfoniorkester. Apropå kultur, som Eskil Erlandsson var inne på, hörde jag häromåret en man säga att han aldrig i livet skulle kunna tänka sig att bo där det inte fanns minst två symfoniorkestrar. Prioriteringarna är olika.

Den som i stället bor i eller runt storstaden har nära till det mesta i kilometer räknat. Men ofta är det väldigt trångt på vägar och i tunnelbana. Det är ont om bostäder till rimligt pris, fastighetsskatten är dyr osv.

Sammantaget kan vi konstatera att det mesta, både det som är bra och dåligt, är ganska ojämnt fördelat. Vi kommer aldrig att få ett land där allt är lika överallt, men vår uppgift som företrädare för folket måste vara att göra det möjligt för varje människa att följa parollen i Folkpartiets regionala handlingsprogram, nämligen: Bo där du vill!

Anf. 366 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Jag vill prata om avstånden, om miljön och om gemenskapen. För människorna handlar det om avstånden till studieorterna, de många jobben, kultur, service och händelser. För företagen handlar det om avstånd till marknaden, långa dyra resor. De flesta av oss skulle gärna sänka arbetsgivaravgifterna i stödområdet för att kompensera de långa avstånden, men vi lär inte få göra det på grund av EU-medlemskapet. Då spelar det ingen roll att de svenska arbetsgivaravgifterna är skyhöga jämfört med andra europeiska länders. Vi får ändå inte sänka dem i stödområdet. Det är trist, men det ser ut att bli resultatet av alla förhandlingar med EU. Kanske tycker de andra EU-länderna att vår billiga energi är compensation nog till företagen.

Desto viktigare blir det då att kommunikationerna fungerar väl. Där har vi bl.a. frågan om tredje generationens mobiltelefoni. Se till att UMTS verkligen når ut. Se till att företagen inte tar russen ur kakan utan att de bygger ut i hela Sverige. Och se till att de bygger ut i glesbyg-

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Regionalpolitik

den först. Men värna om elallergikerna! Ha med deras bekymmer när planer görs. Använd försiktighetsprincipen.

Tågtrafiken är också viktig. Botniabanan får inte stanna i Umeå. Då kommer hela Norrland ovanför Umeå i bakvatten. Börja planera Norrbotniabanan snarast. Och, Ola Sundell, Miljöpartiet anser att grusvägarna ska vara farbara hela året.

Utflyttningen har i huvudsak varit ungdomars flytt till utbildningsorter. De har sedan i många fall inte återvänt. Det förklarar också den lägre utbildningsnivån i glesbygden. De som inte för iväg till högskolor och universitet bildade familj på hemorten. De utbildade bildade familj på utbildningsorten eller någon annan större ort. Födelseunderskottet på landsbygden härrör också från detta. Duktiga ungdomar är landsbygdens största och kostsammaste bidrag till storstäderna.

Hur locka tillbaka utbildade ungdomar till landsbygden? Lite olika morötter behövs. En gradvis avskrivning av studiemedlen kan vara *ett* sätt. Men ett annat och säkert viktigare är naturligtvis att det finns en spännande miljö att återvända till. Det som utgör styrkan i ett samhälle kan vara en svaghet i ett annat. Många bruksorter har svårt att ta sig ur den sedan lång tid uppbyggda starka inre sammanhållning som utgår från att alla vet sin plats. Det sociala kapitalet och humankapitalet utgör ett hinder för förnyelse och omvandling.

Friktion – olika människor med olika erfarenheter och intressen – sätter fart på en bygd. Locka invandrare till mindre orter och glesbygd. De behövs där. De kan bidra med influenser och ett mer spännande kultur- och entreprenörsklimat.

Homosexuella orkar oftast inte bo kvar eller vara öppna om sin läggning på landsbygden. Jag och flera andra har motionerat om att orsakerna till detta ska kartläggas men det tycks tyvärr inte ligga inom Glesbygdswerkets område. Det är viktigt att inte alla som är lite annorlunda försvinner, för då försvinner så småningom dynamiken i samhället.

När det blir goda cirklar kan det sociala kapitalet på en ort ge styrka och det som alla nu talar om: nätverksekonomi.

I nätverksekonomin är samarbetskraft viktigare än konkurrenskraft. Samtidigt som verksamheter blir mer globala, tycks de också bli mer lokala. Global överblick måste kombineras med lokal inblick.

Här tror jag vi måste ändra perspektivet något. Bortsett från den inflyttning som sker till studieorter och arbete för ungdomar så sker den största inflyttningen nu till tätortsnära landsbygd. Människor blir alltmer avståndsoberoende och söker sig till en boendemiljö snarare än till ett jobb. Den kvalitet ett område har ger utslag i fler inflyttare. Orörd och ren natur, en tyst miljö, kommer att bli alltmer lockande för dem som har möjlighet att välja. Spännande kulturell miljö och social delaktighet kommer också att få alltmer betydelse vid val av bostadsort.

En god service har också betydelse för ett områdes attraktivitet. Vi måste fundera på vad vi menar med lägsta acceptabel samhällsservice. Vi måste också fokusera på möjligheterna, se de goda exemplen och göra något åt uppgivenheten.

En god social miljö är där medborgarna bryr sig om sin närmiljö och är aktiva för att förbättra den. När samhället styr, ställer, bestämmer och utför skapas inte engagemang hos medborgarna.

I stället för att varje år kolla hur det förhåller sig med budgeten och informera en by i taget om att skolan nu läggs ned och att vårdcentralen läggs ned måste problemet ut till berörda tidigare. Man måste ge berörda rådruum och möjlighet att delta i kommunens planering och ge möjlighet till lokala initiativ. Man måste väcka den sociala ekonomin.

I detta är också folkbildningen central, inte bara högskolor som förvisso är jätteviktiga utan även folkhögskolor och studieförbund som kan hjälpa till med kunskaper som behövs i den sociala ekonomin. Det är viktigt att detta arbete kommer i gång ordentligt medan vi fortfarande har tillgång till strukturfondernas externa delfinansiering. Vi ska inte som en ESO-rapport uttryckte det nyligen snubbla in i framtiden.

Det är synd att den regionalpolitiska utredningen behandlade frågan om vattenkraftens kompensation så lättvindigt. Det är en ansenlig vattenkraftsproduktion som finns i de sju skogslänen. Drygt 90 % av elproduktionen kommer från skogslänen. I Norge har Stortinget slagit fast att vattenkraften är en nationell resurs med stark lokal tillhörighet. Där råder det enighet över alla partigränser om att vattenkraftskommunerna har rätt till återbäring. Jag anser att man bör se denna återbäring som en kompensation för de skador och det intrång i naturen som kommunerna åsamkats. Kommunerna har historiskt haft nytta av vattenkraftsutbyggnaden. Det är sant. Men nu alstrar vattenkraften mycket få jobb. Den alstrar däremot en massa infrastrukturella kostnader, och kommunerna har väldigt svårt att upphöra att underhålla detta. Dessutom hindras kommunerna i utvecklingen av ett antal näringsgrenar som turism, skogsbruk, renskötsel, jakt och fiske. Det handlar också om en fattigare miljö för kommuninvånarna och naturligtvis om mindre attraktionskraft för inflyttade och återflyttade. Det som vattenkraftskommunerna har förlorat kommer att betinga ett allt högre värde i framtiden, och en kompensation är rimlig.

För övrigt anser jag, herr talman och fru minister, att laxfisket ska reserveras för älvarna. Yrkesfiskarnas laxfiske i Östersjön innebär ett enormt samhällsekonomiskt slöseri, eftersom laxen skulle generera oerhört mera i älvdalarna. Dessutom skulle man då kunna rädda vildlaxen från utrotning.

Anf. 367 OLA SUNDELL (m) replik:

Herr talman! Grusvägarna beskyddas av Ingegerd Saarinen. Hur är det med de belagda vägarna?

Min andra fråga gäller längden på lastbilarna. Vi vet att Vänsterpartiet driver frågan om att förkorta lastbilarna från 25 till 18 meter. Delar Miljöpartiet den uppfattningen?

Den tredje frågan gäller drivmedelsskatterna. Vi hade en diskussion här före jul. Då delade Ingegerd Saarinen min uppfattning om att drivmedelsskatterna var för höga. Min fråga till Ingegerd Saarinen nu är mer konkret: Är dagens nivå på bensinpriset en rimlig nivå?

Anf. 368 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! Ja, Miljöpartiet värnar om småvägar, även belagda småvägar, landsortsvägar.

Beträffande den andra frågan om lastbilarnas längd kommer jag inte ihåg vilket ställningstagande som vi har gjort i den frågan. Men det kan vi tala om privat sedan.

När det gäller bensinpriset är jag förvånad över att Ola Sundell uppfattade mig på det sättet. Naturligtvis tycker jag att drivmedelspriserna ska höjas. Det står i vårt partiprogram. Någonting annat har jag verkligen inte sagt. Det kanske var svaret på frågan.

Anf. 369 OLA SUNDELL (m) replik:

Herr talman! Min fråga vid det förra tillfället handlade om sambandet mellan höga bensinpriser och satsningar på vägar. Jag uttryckte då min undran över om Miljöpartiet kanske inte hade någon större lust att vara med och satsa på vägnätet när man vill ha bort bilismen, vill ha bort bilarna och föra över allt till järnväg. Det är ju rimligt när man vill ha ett jättehögt bensinpris som partiledningen för Miljöpartiet har gett uttryck för. Det var mot bakgrund av det icke logiska sambandet som jag ställde frågan. Det är därför som frågan nu måste återkomma. Hur kan man tänka sig att satsa pengar på vägar om man inte vill ha bilar på vägarna? Det tycker jag är att kasta pengar i papperskorgen.

Anf. 370 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Herr talman! Det är på det sättet, Ola Sundell, att vi inte lär klara oss helt utan bilism. Det finns faktiskt stora områden i vårt land där det inte finns något annat sätt att ta sig fram. Miljöpartiet vill inte avskaffa bilismen. Däremot vill vi inte bygga ut motorvägar. Det är motorvägar som vi vill spara in på till förmån för t.ex. landsortsvägar, vägar i glesbygden och andra typer av vägar. Vi tycker att motorvägar i huvudsak alstrar en större och snabbare biltrafik. Och det kan inte vara i samhällets intresse att göra det.

Vi anser att bensinpriset ska höjas. Vi har ju en överenskommelse med regeringen om att vi ska skatteväxla 30 miljarder på tio år. Det innebär en höjning av bensinskatten med 1:50 på tio år. Jag tror att de flesta som tänker efter tycker att det är en ganska liten höjning om man jämför med de faror som vi utsätter oss själva och vårt samhälle för om vi ingenting gör.

Anf. 371 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag vill först tacka för detta tillfälle att få diskutera regionalpolitik. Jag vill också tacka för de varma hälsningarna från flera av ledamöterna före mig.

Det är få politikområden som berör människor så mycket som just regionalpolitiken. Regionalpolitiken handlar om grundläggande värderingar, om vår självbild och vår hembygd och om vilka vi jämför oss med. Men den handlar också om mycket konkreta frågor som ekonomi, tillgång till service och om hur kommunikationerna fungerar i olika delar av landet.

Trots att det går bra för Sverige i dag, så finns det ändå bekymmer och problem, framför allt i landets minsta kommuner. Det går inte bra för alla, och det går inte bra överallt. Vårt samhälle bygger på att man lokalt ska ta ansvar för värden, för skolan och för omsorgen. Det största problemet för många kommuner i dag är därför den negativa befolkningsut-

vecklingen. Då befolkningen minskar klarar kommunerna inte av att upprätthålla en kommunal verksamhet och en service på en nivå som människor förväntar sig. Samtidigt vet vi att befolkningsutvecklingen inte låter sig styras hur som helst genom politiska beslut. Det visar bl.a. den regionalpolitiska utredningen som lade fram sitt slutbetänkande i höstas.

Jag tycker att utredningen har gjort ett bra arbete, framför allt genom att den har gjort ett omfattande kartläggningsarbete av hur verkligheten ser ut, hur flyttströmmarna ser ut, vilka det är som flyttar och varför människor väljer att flytta, osv. Utredningen konstaterar att de flesta som flyttar gör det frivilligt. De flyttar inte för att de måste utan därför att de vill. Tvärt emot vad man kan tro så är det få arbetslösa som flyttar för att få ett jobb. I stället visar det sig att de som flyttar kanske redan hade ett jobb eller att de som är arbetslösa flyttar från arbetslöshet till arbetslöshet. Både de som flyttar och de som stannar är oftast nöjda med förhållandena på sin bostadsort.

Utredningen stack ut näsan ordentligt och föreslog att hela dagens regionalpolitik ska avskaffas. Riktigt så enkelt är det inte, men många av förslagen är tänkbara. Inriktningen på regionalpolitiken tycker jag att utredningen lyckats formulera väl, nämligen att varje region ska utvecklas efter egna förutsättningar och att alla ska ha goda förutsättningar för företagsamhet, för arbete och välfärd oavsett nuvarande och framtida befolkningsstruktur.

Det är vackra ord, men vi måste fortsätta resonemanget och fråga oss vad det innebär och kanske framför allt vad det inte innebär. Vad är egentligen regionalpolitik? Vad är skillnaden mellan en regional politik och en nationell politik?

En fråga som ofta kommer upp i den regionalpolitiska debatten i dag som många andra gånger är kvaliteten på våra vägar. Vi behöver bättre vägar i stora delar av Sverige, men de problem som finns i många av våra kommuner och län kommer inte att minska bara för att vägarna blir bättre. Självklart ska hela landet ha en fungerande infrastruktur, men för mig handlar det mera om trafiksäkerhet och om de allmänna levnadsförhållandena än om regionalpolitik. Satsningar på nya vägar och järnvägar löser inte på egen hand de regionalpolitiska problemen.

Infrastrukturen i vårt land är en nationell politik. Den handlar om att ge alla regioner och kommuner en möjlighet att växa och utvecklas. Den handlar om att korta avstånd, om att öka närområdet, om att kunna utföra även de mest tekniskt inriktade jobben i alla delar av vårt land.

Infrastrukturen handlar om både vägar och järnvägar men också om telekommunikationer och bredband. Den nationella infrastrukturen är viktig för att hela landet ska kunna vara med och bidra till tillväxten.

En annan sådan viktig fråga är utbildningen. Den medvetna och omfattande satsning som regeringen har gjort på utbildning under de senaste åren, alltifrån Kunskapslyftet till högskolor och universitet, ger inte bara enskilda personer utan hela regioner nya förutsättningar att växa. De högskolor och universitet som finns i vårt land stimulerar både människor och företag till utveckling. Här föds idéer, här knyts samarbete och här startas nya företag som växer och som utvecklar regionerna.

De kritiker som menar att utbildningen devalveras då högskolorna växer över hela landet har inte insett vad det är för krafter som skapar

förutsättningar för regional tillväxt. Både infrastrukturen och utbildningspolitiken är exempel på politikområden som inte är regionalpolitik men som är områden som ger förutsättningar för att hela landets alla regioner ska kunna utvecklas.

Herr talman! Det går bättre för Sverige i dag än vad det gjorde för bara fem sex år sedan. Vi har en tillväxt, och vi har större möjligheter att driva en offensiv politik för ökad rättvisa både för enskilda människor och för kommuner. Men skillnaderna i utvecklingen är stora både mellan regioner och inom regioner. Inte minst finns det stora skillnader mellan stad och land. Många av våra större städer har en positiv befolkningsökning och ett växande näringsliv. Vi ser att det också skapar problem. Man har redan i dag stora problem att få i gång bostadsbyggandet och problem med en trafik som inte får plats på vägarna. Många områden i våra största städer har sociala problem och en stor segregation.

Det är viktigt att se vårt lands olika möjligheter men också olika problem. Vi ska inte ha en debatt där olika delar av landet ställs mot varandra. Regionalpolitiken får inte bli en politik för omfördelning från storstäderna. Storstadspolitiken får inte upplevas som en politik som ger storstäderna fördelar. Vi måste kunna försvara regionalpolitiken både när vi träffar infödda stockholmare och när vi kommer till Härnösand eller Vilhelmina. Just därför är det viktigt att regionalpolitiken inriktas på att skapa förutsättningar för tillväxt i hela landet, inte bara upplevs som ett bidragssystem som håller förlustverksamheter under armarna.

Regionalpolitiken måste handla om att säkerställa tillväxten i hela landet. Alla regioner måste vara starka nog för att kunna bidra till ökad rättvisa och ökad tillväxt i Sverige. Då behövs både den nationella politiken och riktade satsningar som kan förstärka de möjligheter som varje region har.

Anf. 372 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Jag är glad att statsrådet säger att man ska ge möjligheter för alla regioner att växa. Det värmer ju självklart väldigt gott. Vi har en bra tillväxt i Sverige, men det växer inte lika fort på alla håll i landet. Även om arbetslösheten minskar i Norrbotten går det inte lika fort som i de centrala delarna av landet.

Med statsrådets positiva inslag i sitt anförande tycker jag mig kunna se fördelar med att lyfta fram Haparandabanan, som ska byggas mellan Kalix och Haparanda och som utan tvekan skulle bidra till att öka tillväxten i de områden i Norrbotten där arbetslösheten är bland de högsta. Dessutom skulle vi få full effekt av de transporter som vi ska kunna genomföras med den nya Haparandabanan, även innan Botniabanan är färdigutbyggd.

Jag hoppas naturligtvis att statsrådet tar med sig dessa uppgifter och driver dem i regeringen så att vi kan nå ett bra mål med vår infrastruktur i Norrbotten. Det hoppas jag att statsrådet också har förståelse för.

Anf. 373 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik:

Herr talman! Jag har förståelse för det, och det är ingen tvekan om att infrastrukturen är en av de avgörande förutsättningarna för att alla regioner i vårt land ska kunna utvecklas, inte minst möjligheter för företag att komma närmare sina kunder och expandera.

Som ni säkert har hört tidigare är den infrastrukturproposition som regeringen arbetar med aviserad till hösten. Jag utgår från att Lennart Klockare vid något tillfälle har möjlighet att tala kanske om Haparandabanan med Björn Rosengren som är ansvarig för den frågan. Men jag delar Lennart Klockares principiella uppfattning om att infrastrukturen är en förutsättning för den regionala utvecklingen.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Regionalpolitik

Anf. 374 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Herr talman! Tack för det positiva beskedet. Det gläder mig naturligtvis mycket att statsrådet har en så positiv inställning i den här frågan. Det är klart att jag kommer att arbeta med frågan också med näringsminister Björn Rosengren. Men jag utgår från att, som statsrådet säger, hon har förståelse och att vi kanske kan få ett stöd. Men jag hade inte förväntat mig att hon skulle lova att det skulle bli mer, men jag tolkar det på mitt sätt och tolkar det väldigt positivt.

Anf. 375 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Herr talman! Jag är glad att mitt hemlän Blekinge inte längre betecknas som ett krislän. Blekinge växer, och det är glädjande.

Statsrådet Messing talade om infrastrukturen, och jag tänker senare i kväll i mitt anförande tala om infrastruktur i sydöstra Sverige. Statsrådet sade att det handlar om en nationell politik som behövs och att det ska ges möjlighet för regionerna att växa. Då vill jag föra in en aspekt och en fråga här. Sverige arbetar för att EU ska utvidgas. Polen och de baltiska staterna vill komma med i EU och Sverige driver denna fråga. Då undrar jag: Om vi nu vill detta och ökar handeln och utbytet med dessa länder, får det inte konsekvenser för de regioner som ligger nära de här länderna – Blekinge, Småland etc. – när det gäller att bygga ut infrastrukturen?

Anf. 376 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik:

Herr talman! Jag tror inte att det bara är utvidgningen i EU som får konsekvenser för vårt land och för olika regioner i vårt land.

Vi är redan aktiva medlemmar i EU. Men det är också ett faktum att världen på många olika sätt har blivit mindre. Avstånden har krympt och tekniken har vuxit. Vi vet mer om olika människor och om olika länder i dag än vad vi gjorde tidigare. Och det betyder att vår hemmamarknad har ökat. Den utvecklingen är oerhört positiv. Det är ett samarbete mellan människor, mellan föreningar, mellan företag och mellan regioner på ett mycket naturligare sätt i dag än någonsin tidigare. Och det är klart att ett utökat regionalt samarbete också kommer att påverka de prioriteringar vi gör i framtiden.

Anf. 377 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Herr talman! Det som statsrådet har sagt har jag förståelse för. Men i Blekinge känner vi påtagligt att det redan i dag finns mycket handel och kontakter med länderna på andra sidan Östersjön.

När jag talar med företagare, fackliga organisationer, högskolan och kommunföreträdare är det oftast en sak som de fokuserar på, nämligen infrastrukturen. Vi har en Europaväg där man på vissa ställen bara får

köra i 30 kilometer i timmen. Vi har en järnväg som behöver rustas upp, två stycken närmare bestämt.

Min slutliga fråga blir då om inte ministern är beredd att väga in sådana saker i regeringens kommande arbete med infrastruktur och regionala frågor.

Anf. 378 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik:

Herr talman! Infrastrukturpropositionen som vi presenterar i höst kommer att ha ett nationellt perspektiv. Jag vill också understryka det som jag sade i inledningen av mitt tal, att infrastrukturen är viktig för att alla regioner ska kunna utvecklas och växa. Och då menar jag alla regioner. Men det betyder inte att alla regioner just i dag behöver hjälp med samma sak. Det kan skilja sig åt lite grann. Men att stötta den utveckling som vi ser med ökad handel och ökat samarbete också gentemot andra länder är viktigt. Det som vi kanske skulle kunna uppmana flera att fundera på är hur vi kan öka samarbetet på politisk väg för att hjälpa dessa länder att utveckla sin demokrati, så att deras välfärd kan skapas lite snabbare och lite bättre.

Anf. 379 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var en bra problem- och målbeskrivning som statsrådet Ulrica Messing gav. Men jag saknar naturligtvis de konkreta åtgärderna. Jag tror att det är viktigt att vi går från ord till handling, och det brådskar.

Jag ska begränsa mig till ett område som jag saknade i statsrådet Messings anförande, nämligen betydelsen av att stärka och utveckla den sociala ekonomin. Jag tror att alltför många människor försöker täcka sina behov genom att hitta gemensamma samarbetsformer. Inte minst på landsbygden kan den sociala ekonomin spela stor roll på den lokala arbetsmarknaden.

Min fråga är: Hur ser statsrådet Messing på den sociala ekonomins betydelse?

Anf. 380 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik:

Herr talman! Att organisera verksamheter inom det som vi brukar kalla för den sociala ekonomin är ju ofta på landsbygd och glesbygd ett gammalt sätt att få ett arbete utfört eller en service gjord som inte blir gjort på kommersiell väg. Det är ett oerhört bra sätt att organisera sig. Jag tycker att det är ett bra komplement till andra sätt att bedriva verksamheten. Det betyder inte att den sociala ekonomin kan ersätta den service som en kommun ska svara för gentemot sina medborgare, men den kan komplettera den.

Genom den sociala ekonomin får man ju inte bara ett arbete utfört eller en service gjord, utan den skapar ju också ett mervärde i samhället genom demokratiskt arbete, en demokratisk fostran och en vilja att vara aktiv som medborgare. Det välkomnar jag också i fortsättningen på landsbygden, men också i våra stora städer. Där tror jag att just den sociala ekonomin skulle kunna betyda oerhört mycket genom att bygga broar mellan olika etniska grupper.

Anf. 381 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var en bra kommentar. Jag har samma uppfattning som statsrådet Messing, att det gäller att stärka och utveckla den sociala ekonomin.

Bekymret tycker jag är att det händer för lite och går för sakta. Jag uppmanar statsrådet att sätta full fart med att jobba på i den delen.

Jag tror att det handlar om att se över förutsättningarna för ekonomiska föreningsformer, finansieringsformer, skattelagstiftning. Det handlar om att ha strategier inom den offentliga sektorn. Jag tror också att det handlar om att förbättra kunskaperna om den kooperativa företagsformen.

Jag uppmanar statsrådet Messing att sätta fart i den här delen så att vi får gå från ord till handling.

Anf. 382 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik:

Herr talman! Jag tror att vi just nu har ett gyllene tillfälle att faktiskt sätta fart, som Kenneth Johansson säger. I juni ska ju Sverige stå värd för den sjunde europeiska konferensen om social ekonomi. Det blir en stor konferens med över tusen deltagare från hela Europa. Inför denna europeiska konferens anordnar vi regionala konferenser runtom i hela Sverige. Det är konferenser som ger tillfälle för den sociala ekonomin i vårt land att visa upp sig, att utbyta erfarenheter och att sprida goda exempel. Så min förhoppning är att konferensen inte bara blir en rolig happening just då, utan att den också ger ringar på vattnet efter konferensen.

Jag kan också berätta att vi på ministernivå inom EU nu arbetar med ett direktiv som vi hoppas ska gå igenom. Det skapar möjligheter att ha europeiska kooperativ, alltså kooperativ mellan olika länder.

Anf. 383 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Herr talman! Jag kan läsa i Västerbottens Folkblad att Ulrica Messing mötte LO-folk i Umeå i förra veckan och att hon vid det tillfället redogjorde för sina tankar kring den regionalpolitiska utredningen. Det som jag noterar är att hon ville ha råd från LO-folket om propositionen skulle läggas fram tidigt på hösten, som det står, med en chans att genomföra förändringar från den 1 januari 2002 eller sent på hösten efter Socialdemokraternas partikongress. Där, står det, var mötet enigt om att det måste bli en fråga för kongressen, annars tappar partiet trovärdighet.

Vilken är Ulrica Messings uppfattning? Ska propositionen läggas fram i så god tid i höst att den kan träda i kraft den 1 januari, eller ska taktiska överväganden ligga till grund för en senareläggning av propositionen?

Anf. 384 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik:

Herr talman! Först skulle jag vilja säga att demokratisk förankring aldrig kan kopplas ihop med taktiska överväganden. Det är att underskatta demokratins betydelse.

Just nu väntar vi in alla remissvar på utredningen. Det har ännu inte kommit in alls så många som man hade kunnat önska med tanke på att det är 192 remissinstanser som har fått tycka till. Men jag utgår från att de allra flesta av dem, och gärna ytterligare några, kommer att ta den chansen. Beroende på synpunkterna, hur mycket vi behöver bereda vi-

Prot. 2000/01:52

18 januari

Allmänpolitisk debatt

Regionalpolitik

dare och vilka idéer som har kommit fram under remissomgången kommer vi att bestämma det datum under hösten då vi ska lämna propositionen. Men det är hösten 2001 som är aviserad, och det är hösten 2001 som fortfarande gäller.

Anf. 385 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Herr talman! Det var inget svar på frågan om propositionen ska komma fram i så god tid på hösten att den kan träda i kraft den 1 januari. Jag tycker att bara frågan från statsrådets sida ger intryck av någon form av viljelöshet.

Jag tycker att det är ganska märkligt att en regeringsledamot åker ut och frågar partifolket om man mer ska låta partitaktiska och kongressmässiga överväganden få avgöra än viljan att på något sätt försöka åstadkomma de förändringar som är nödvändiga inom ett väldigt hårt drabbat område, nämligen länen i Norrland i synnerhet.

Anf. 386 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik:

Herr talman! Jag har rest väldigt mycket sedan jag fick ansvar för regionalpolitiken i höstas. Om Per-Richard Molén vill får han väldigt gärna vara med på något av de möten som jag ska genomföra, därför att då hör han också bakgrunden till det som man sedan kan läsa som en sammanfattning i tidningen.

Vi har tidigare sagt att propositionen ska komma hösten 2001. Det säger jag här i dag igen. När vi vet hur mycket arbete som återstår, när vi har gått igenom remissinstansernas synpunkter, återkommer jag med ett förslag till tid då jag vill lämna propositionen till riksdagen.

Anf. 387 OLA SUNDELL (m) replik:

Herr talman! Statsrådet talade tämligen väl, vill jag påstå, om utredningens förslag och framför allt om utredningens analyser. Jag vill ställa en direkt fråga till statsrådet: Vilka åtgärder i den regionalpolitiska utredningen anser statsrådet vara de mest angelägna?

Sedan återkommer jag till skogsproblematiken och 18-meterslängder. Jag vet ju att statsrådet också är skogsminister. Skogen kan ju verka lite vid sidan av just den här diskussionen, men den har en oerhört stor regionalpolitisk betydelse. Därför ställer jag den fråga som jag även ställde till Miljöpartiet om 18-meterslängder. Sverige kämpade hårt i medlemsförhandlingarna för att få behålla 25-meterslängder på lastbilar av naturligt konkurrensmässiga skäl för skogsbruket. Vad är statsrådets uppfattning? Ska det vara 18-meterslängder eller är det 25-meterslängder som gäller?

Anf. 388 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik:

Herr talman! Ola Sundell frågade mig vad jag tyckte var det viktigaste som den regionalpolitiska utredningen kom fram till. Jag vill upprepa det som jag sade i talet, nämligen att jag tycker att många av resonemangen var oerhört intressanta.

Men det kanske allra viktigaste är ändå den beskrivning av regionalpolitiken som utredningen gör och som jag vill ska genomsyra också den proposition som regeringen ska lämna till riksdagen; att regionalpolitik

inte bara handlar om, eller inte ens är, bidrag för att stötta verksamheter eller hålla förlustverksamheter under armarna. Regionalpolitiken är i stället mer av investeringar i regioner och delar av regioner så att de kan vara med och växa och bidra till tillväxten.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Anf. 389 OLA SUNDELL (m) replik:

Herr talman! Av denna replikväxling drar jag slutsatsen att analyserna var okej, men åtgärderna var inte bra. Min fråga var: Vilken eller vilka av åtgärderna som utredningen föreslog anser ministern vara de mest angelägna för att åstadkomma en tillväxt och en förbättring i de här utsatta områdena?

En annan sak gäller vägarna. I anförandet som statsrådet höll påpekade hon att visst är det bra med en väg, men den löser inte alla problem. Och det är klart – vägen löser inte alla problem. Men den löser väldigt många problem. Det är alldeles uppenbart att den har direkt betydelse för vissa näringar. Vi vet att skogsbruket förlorar pengar i storleksordningen 800–900 miljoner per år på grund av vägar som är eftersatta. Det gäller inte minst turismen. Har jag inte möjligheter att ta mig till hotellet så är det naturligtvis så att vägen har en direkt betydelse för turistnäringen.

Regionalpolitik

Anf. 390 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det som utredningen skrev om synen på regionalpolitik är oerhört konkret. Jag tycker att det är bra formulerat. Jag tycker att regionalpolitiken i den generella debatten alldeles för mycket har handlat om närande eller tärande regioner i vårt land, och jag vill ändra riktning i det synsättet. Det går nämligen inte bättre för vårt land än det går för alla delar av landet. Det var en viktig markering som utredningen gjorde, och jag vill gå vidare med den.

Om jag redan i dag hade bestämt mig för vilka förslag jag tycker ska genomföras av allt det som utredningen föreslog så skulle det kännas onödigt för de flera hundra remissinstanser som nu ska tycka till om utredningen att anstränga sig och göra det. Jag har ännu förmånen att avvakta synpunkterna från remissinstanserna och att fortsätta att resa och träffa ännu fler som tycker saker om regionalpolitiken, men som inte har tyckt i remissomgången. Sedan ska jag återkomma till riksdagen med en proposition under hösten.

Anf. 391 HARALD BERGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Statsrådet sade i sitt anförande att ett av de viktiga målen för regionalpolitiken är att säkerställa tillväxt i alla delar av landet. Jag är livligt upptagen av just näringslivet, och jag ställde en näringslivsfråga när det gäller just tillväxt och förutsättningar för den. Det var frågan om den europeiska stadgan för småföretag och de möjligheter den ger för att förbättra förutsättningarna för småföretagande. Det är en rätt stor fråga, och jag ska inte begära att ministern svarar på den nu även om det vore intressant. Tiden räcker väl inte.

Däremot är jag intresserad av den sista frågan som jag ställde om de åtta procenten och huruvida ministern avser att driva en aktivitet gentemot kommissionen eller inom ministerkretsen för att klara av detta. Den frågan berör nämligen hela Nordkalotten.

Anf. 392 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik:

Herr talman! Först vill jag understryka att förutsättningar för tillväxten är oerhört värdefulla utifrån den politik som regeringen och riksdagen för. Vi kan underlätta för regioner att själva bygga sin tillväxt. Jag är medveten om att tillväxt inte tillkommer genom enkla politiska beslut, men politiska beslut kan skapa förutsättningar för tillväxten att utvecklas. Tillväxten måste komma till i våra regioner, kommuner och lokala företag där det finns idéer, förmåga och ork att växa.

Vi har föreslagit en rad konkreta åtgärder för att förenkla för våra småföretag att växa och vilja utvecklas. Det gjorde statsrådet Mona Sahlin redan för något år sedan, men vi är inte nöjda med bara de förändringarna. Vi arbetar fortfarande på Näringsdepartementet med en enhet som tittar vidare på vilka ytterligare förslag för de små företagen som är viktiga för att underlätta möjligheten för dem att växa. Det ansvaret ligger på Björn Rosengren.

Anf. 393 HARALD BERGSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Ja, det vet jag att det gör. Men detta har väldigt stort inflytande på hur vi kan klara den regionala utvecklingen. Jag är inte så imponerad, och tycker inte att småföretagarna får särskilt mycket bättre villkor. Men det kan vi lämna därhän nu. Jag emotser bättre förslag och jag är tacksam för den syn som ministern ger här på att det gäller att skapa förutsättningar. Det är bra. Men hur är det med de åtta procenten?

Anf. 394 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik:

Herr talman! Tyvärr är jag inte tillräckligt insatt i de frågorna, eftersom jag inte ansvarar för dem. Jag vill därför hänvisa till ansvarig minister.

Däremot kan jag kommentera något som Harald Bergström också var inne på i sitt inlägg, som jag *är* ansvarig för och som spelar roll, nämligen nedsättningen av socialavgifter. Frågan har mycket riktigt, precis som Harald Bergström sade, prövats av kommissionen. Svenska regeringen har varit nere och argumenterat. Jag var där strax innan jul och träffade kommissionär Monti, och min företrädare har varit där före mig. Representanter från näringen som har berörts av nedsättningen har också varit nere. Nu är beskedet att kommissionen inte längre accepterar nedsättningen av socialavgifter. Jag har därför bjudit in företrädare för de näringar som har fått stödet till ett möte på Näringsdepartementet i början av februari, den 13. Pengarna finns nämligen avsatta i budgeten, och jag vill lyssna på näringen själv och diskutera med den hur vi ska gå vidare.

Anf. 395 OLLE LINDSTRÖM (m):

Herr talman! De regionala skillnaderna i vårt land ökar i en takt som ofelbart skapar problem såväl i storstäder som i de glest bebyggda områdena. Även om befolkningsminskningen sker i stora delar av landet är dock norra Sverige värst drabbat. I min valkrets, Norrbotten, är vi nu drygt 10 000 färre än för fem sex år sedan. Denna utveckling gäller i hela norra Sverige. Den är allvarlig och dessutom mycket oroande. I ett antal inlandskommuner finns snart inte befolkningsunderlag för att upprätthålla en nödvändig och god service till medborgarna.

Det finns säkert många olika anledningar till den negativa utvecklingen i norra Sverige, men enligt min mening är huvudorsaken de beslut, eller kanske icke-beslut, som fattas av riksdagen och regeringen. I regeringsförklaringar har vi hört många gånger att hela landet ska leva och utvecklas. Men när de politiska besluten fattas så gäller inte samma sak.

Det är lätt för mig att instämma i vad f.d. talmannen Thage G Petersson skriver i sina memoarer: "Socialdemokratin tömde landsbygden på folk och har aldrig haft någon politik för en levande landsbygd."

Herr talman! Jag kommer nu att ta upp och beskriva ett antal politiska områden som måste förändras om den pågående kantringen av Sverige ska kunna förhindras. Under den nödvändiga saneringen av landets ekonomi och rationaliseringarna inom statliga verk, företag och övrig offentlig sektor avvecklades i första hand verksamheter i glesbygden. Det gäller försvaret, polisen, tingsrätterna, skattemyndigheterna och posten. Dessa centraliserades i bästa fall till länshuvudstäderna. Med dagens teknik och kommunikationer var det inte nödvändigt, och är det fortfarande inte. Det verkar som om myndighetsföreträdare tycks följa någon obefintlig naturlag som enbart har envägskommunikation med storstäder eller länscentrum.

Om hela landet ska leva kan inte staten vara den som först avvecklar verksamheter i glesbygden. Statsrådet Messing skriver i Svenska Dagbladet den 6 december att: "Utsatta regioner präglas av lite för mycket gnällighet och krav på statlig kompensation. Det måste finnas ett slags stolthet i att klara sig själv."

Jag tror att nästan alla norrlänningar vill klara sig själv. Men om staten drar undan mattan för verksamheter och därmed försämrar regioners möjligheter att överleva, försämrar ju förutsättningarna för en utveckling i just de områden där vi har landets största och viktigaste basnäringar. Stagnation, kräftgång och successivt försämrad service i dessa områden innebär ökade risker för att verksamheter avvecklas eller flyttas. Det är inte gynnsamt vare sig för regionens eller hela landets ekonomi. Det är ett logiskt konstaterande, Ulrica Messing, och inte gnällighet eller rop på bidrag.

Därför var det olyckligt att regeringen tog bort de nedsatta sociala avgifterna för företag i stödområdet. Det gjorde man dessutom i förväg innan EU hade tagit ställning i frågan. Det var ju en direkt signal om att Sverige inte prioriterade detta. Jag hoppas verkligen att den regionalpolitiska propositionen som aviseras till hösten får ett innehåll som gynnar småföretag. Det finns ju faktiskt möjligheter inom de minimiregler som gäller.

Herr talman! Ytterligare ett område som kräver stora insatser om glesbygden ska kunna leva vidare är drift och underhåll av det statliga vägnätet samt investeringar i detta. Många har varit inne på det här i dag. Efter de senaste årens neddragningar vet vi att vägarna försämrats både vad gäller investeringar och underhåll. I samtliga de fyra nordligaste länen är vägproblemen akuta på många håll. Det går inte längre att klara transporter och leveranser av skogsråvara till industrierna under vissa delar av året. Omfattningen av avstängda och tjälskadade vägar är så stor att tillräckligt snabba transporter av råvaror inte kan garanteras. Bättre vägstandard i Norrland är ett måste. Det är dessutom en tillväxtfrämjande åtgärd.

Enligt vägdirektören i den norra regionen har Norrbotten landets sämsta vägar. En tredjedel av vägnätet är så dåligt att det hamnar under den s.k. skamgränsen. Förhållandena i de övriga norrlänen är förmodligen inte mycket bättre.

Vägdirektör Reyier säger i en intervju i Norrländska Socialdemokraten den 5 januari att vägnätets dåliga standard innebär betydande slitage och ökad bränsleförbrukning som kostar bilisterna upp till 10 kr extra per mil. Vägdirektören fortsätter: Det gångna årens försyndelser och bristen på underhåll märks nu. Det här betyder att vi måste lägga ut minst 3 ½ miljard under en tioårsperiod enbart i Norrbotten.

Denna professionella bedömning måste tas på allvar. Det är inte acceptabelt att stora delar av vägnätet är avstängt upp till 7 veckor på våren samtidigt som vi har dessa höga extra kostnader för bilismen i Norrland.

Herr talman! Bensin- och dieselskatterna är ett växande problem som också direkt hänger samman med vägarna. Vi moderater från Norrlands-länen har i en rapport föreslagit att bensin- och dieselskatterna ska sänkas med minst 2 kr per liter. Det är en förutsättning för att klara ett drägligt liv i norra Sverige. Bilen är nödvändig för familjer, ensamstående och företagare. Förutom arbetsresor handlar det om att åka flera mil om dagen för att klara enkla vardagssysslor och kunna upprätthålla ett socialt liv och engagemang.

Den som är arbetslös och blir erbjuden arbete 5 mil eller längre bort från sin bostad har inte råd att ta jobbet. Skatteavdraget för arbetsresor bör därför höjas till 20 kr per mil. Avdragsbegränsningen på 7 000 kr bör kraftigt reduceras.

Fru talman! Jag ska avsluta mitt anförande med några synpunkter och kommentarer om arbetsmarknadsläget. Det är givetvis glädjande att arbetslösheten minskar, även om det fortfarande är alldeles för många som står utanför den reguljära arbetsmarknaden i Norrbotten. Enligt Länsarbetsnämndens rapport från den 9 januari beror den minskade arbetslösheten dels på fler sysselsatta, dels på att många personer går utbildningar av olika slag, t.ex. Kunskapslyftet, komvux, högskolor m.m.

Om 9 372 personer är öppet arbetslösa är det två gånger så många som är sysselsatta i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Aktivitetsgarantin och övrig kurragömmalek i allsköns projektform har naturligtvis som syfte att klara regeringens mål om fyra procents arbetslöshet, även om inte ens det går i Norrbotten. Den här statistikjakten är tydligen så viktig att man hellre satsar på den än på långsiktig, praktisk och kvalitativ yrkesutbildning. Detta måste vi förändra, fru talman.

Anf. 396 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Mitt anförande handlar om kommunsektorn eller den lokala välfärdsinfrastrukturens betydelse i regionalpolitiken.

Vänsterpartiet anser att det är viktigt att den offentliga sektorn får ekonomiska resurser för att ge alla i landet en bra samhällsservice. I en öppen marknadsekonomi har staten inte bara uppgiften att se till att rättvisandet fungerar. Angelägna uppgifter är också att skapa förutsättningar för att klass- och könsskillnader minskar med målet att social rättvisa ska genomsyra alla samhällets områden. Det är ett nationellt ansvar att förbättra miljön, hälsan och säkerheten. Det handlar också om att ta ett

nationellt ansvar för att motverka de alltmer ökande regionala obalanserna.

I kommunsektorn återspeglas de regionala obalanserna i att det finns kommuner som inte klarar balanskravet. Enligt Kommunförbundet klarar inte 105 kommuner balanskravet 2000. Denna siffra halveras till 55 kommuner år 2001. Motsvarande siffror för landstingen är enligt Landsförbundet att 13 landsting inte klarar balanskravet 2000. Siffran förbättras till 10 landsting år 2001. Det är siffror som går åt rätt håll men ändå inte är bra. Det finns en känsla av att det tar för lång tid.

På vägen till ekonomisk balans kan behandlingen vara hårdhänt. Låt mig ta en ögonblicksbild. Min hemkommun Kiruna innehade bottenplaceringen i tillväxtligan 1999 med minus 1,6 %. Trots att vi har framtidsinriktade verksamheter inom rymd- och miljöområdet har kirunaborna fått känna av, och kommer ytterligare att få känna av, denna hårdhänta behandling för att kommun och landsting ska kunna komma i ekonomisk balans. En stor reduktion av antalet tjänster i kommunen kommer att ske inom de närmaste åren. Städs- och fastighetsverksamheten föreslås flyttas över till det kommunala bostadsföretaget. Ambitionen är att avveckla ett antal tjänster.

Fackliga organisationer har reagerat med att demonstrera på olika sätt. På landstingssidan kommer barn- och kvinnosjukvården att läggas ned. Kiruna står alltså inför en kraftig nedmontering av den lokala välfärden.

I måndags anordnades ett stormöte som samlade mer än 400 kirunabor. På mötet bestämde sig det lokala näringslivet och de lokala politikererna för att arbeta för att starta Sveriges första privata barn- och kvinnosjukvård.

Vad handlar detta om? Befolkningsminskningen talar sitt tydliga språk. Det är ett politiskt och, vill jag säga, ett demokratiskt misslyckande att i en av landets rödaste kommuner, med två socialdemokratiska partier i ledningen och nästan 70 % av väljarna bakom sig, är man tydligen tvungen att bedriva borgerlig politik.

Jag anser också att det är ett misslyckande att vi i Vänsterpartiet, Miljöpartiet och det socialdemokratiska partiet på nationell nivå inte har klarat av att i tid ge kommuner och landsting mer resurser, speciellt i de delar av landet som fått vidkännas en stor befolkningsminskning.

Fru talman! Jag kan bara ge en eloge till det lokala näringslivet i Kiruna som har förstått att en bra kommunal och landstingskommunal service är en förutsättning för att näringslivet ska fungera och kunna utvecklas.

Redan i somras gick näringslivet ut och sa att de inte kunde acceptera en nedläggning av BB. Man erbjöd sig till och med att betala den förlust på upp till 5 miljoner per år som landstinget i Norrbotten sa att BB i Kiruna genererade. Landstingets majoritet som i huvudsak bestod av socialdemokrater och moderater avböjde alla förslag, och i november klubbades nedläggningen.

Majoriteten anser att det är acceptabelt med ett avstånd på 12 mil från Kirunas centralort till närmaste BB i Gällivare. Om du bor utanför centralorten kan det som längst handla om ett avstånd på 20 mil. I ekonomiska termer handlar det om att befolkningsunderlaget är för litet, en term som många kommun- och landstingspolitiker väl känner till.

Prot. 2000/01:52
18 januari

~~Allmänpolitisk debatt~~

~~Regionalpolitik~~

Kiruna är inte ensamt om att gå igenom konsekvenserna av en befolkningsminskning. 2001 beräknar man att det finns ett 130-tal kommuner som haft en befolkningsminskning som överstiger 2 % de senaste tio åren.

På vilket sätt har befolkningsminskningen uppmärksamrats i statliga utredningar på senare tid? Den regionalpolitiska utredningen, SOU 2000:87, bagatelliserar problemen med befolkningsminskning. Man pekar på att medelinkomsten stiger när arbetslösa och ungdomar flyttar från kommunen. Visserligen erkänner man att utflyttningen leder till minskade skatteinkomster för kommunen, men man pekar på att kommunen kan spara pengar genom att behovet av service minskar när invånarna blir färre. Att kommuner inte i ett huj kan göra sig av med fasta kostnader är inget problem, anser utredningen, eftersom det kommunala utjämnningssystemet ska kompensera för detta. Verkligheten har visat sig vara mer hårdhänt än vad den regionalpolitiska utredningen beskriver.

Två statliga utredningar om översyn av gällande utjämnningssystem, Förenklad kommunal utjämning och Rättvis kommunal utjämning, har inte lyckats komma med några handfasta förslag. Den förstnämnda utredningen förenklar systemet till förmån för tillväxtkommunerna. Den andra utredningen, som jag själv deltagit i, föreslår att en ytterligare utredning tillsätts för att ”göra en samlad bedömning vilket ekonomiskt stöd som kan behövas för att kommuner med långsiktigt vikande folkmängd och en utsatt regional position ska kunna upprätthålla en likvärdig kvalitet i den kommunala verksamheten.”

Det finns en öppning. Man pekar på att ”om befolkningsminskningen i vissa särskilt utsatta kommuner fortsätter och kompensationen för detta behöver öka anser delegationen att staten bör ta ansvar för detta”.

Kommunförbundet anser att utjämnningssystemet inte kan lösa de problem som följer av flyttströmmarna. I ett pressmeddelande från den 5 januari anser man att staten måste ta ett ansvar för de ekonomiska konsekvenserna av befolkningsförändringarna. Då avser man både in- och utflyttningskommunerna.

Fru talman! Det finns olika sätt att lösa de problem som jag har tagit upp. Den i särklass absolut sämsta lösningen är att göra som den moderatledda kommunledningen i Stockholm gjort. Stockholms kommun tillsatte med skattepengar en PR-kampanj som fick i uppdrag att framställa stockholmarna som de stora offren. Budskapet handlade om att det är mest synd om huvudstadens innevånare. De kan inte bygga bostäder därför att det finns ett kommunalt utjämnningssystem som tar alla pengarna. Bl.a. lyckades PR-firman få kändisar att skriva under en färdigskriven debattartikel.

Den kritik som Stockholms kommun fått verkar inte skrämma parti-bröderna i Stockholms läns landsting. De planerar att göra en liknande kampanj. Utjämnningssystemet blir syndabocken.

Stockholms kommun- och landstingsledning är partilojala med sina moderpartier i riksdagen och ställer sig bakom budgetförslag som går ut på att ytterligare reducera statsbidrag till munsektorn. Då är det ganska självklart att mot den bakgrunden återstår det bara att skylla på utjämnningssystemet för att det inte finns tillräckligt med resurser i kommunsektorn.

Avslutningsvis, fru talman, står kommunsektorn inför stora utmaningar. Med fler människor som lever längre och kommande pensionsavgångar behövs det mer resurser för att ha en framförhållning för att klara rekryteringen av personal till äldreomsorgen. Det handlar också om att lönenivån bland de kvinnodominerade yrkena i framför allt vården och omsorgen behöver lyftas. Till det behöver kommunsektorn mer resurser. I detta finns också en regional dimension. Svårast blir det i de kommuner och landsting som ingår i starka tillväxtområden.

Anf. 397 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Som ett mantra upprepar regeringen och dess företrädare att det går bra för Sverige och att hela landet ska leva.

Trots det envisas regeringen med att försämma villkoren för de svagaste i samhället, för glesbygdens folk. I de glesbygdsboendes öron klingar regeringens budskap mycket falskt. Det går inte bra för alla i Sverige. Alltför många beslut i regering och riksdag har under senare år kraftigt försämrat levnadsvillkoren på landsbygden.

I avsaknad av en konstruktiv regionalpolitik fortsätter regeringen och dess stödpartier att driva storstadspolitik i glesbygden.

Man höjer exempelvis dieselskatten – för miljöns skull, säger man. Men tillstå att det är oerhört svårt för de två dieselbilägarna i Porjus att förstå att de skulle vara orsak till miljöförstöringen – de som behöver sina bilar för att ta sig till arbetsplatsen och för att kunna nå övrig samhällsservice.

Det är hög tid att ändra på politiken och sätta kraft och konkret handling bakom orden om att hela landet ska leva. Då, och först då, kan också landsbygdens befolkning stämma in i kören och säga: Det går bra för Sverige.

Fru talman! Det råder en något paradoxal situation för Norrlandslänen. Å ena sidan har man relativt hög arbetslöshet och befolkningsminskning. Man har också lägre utbildningsnivå, sämre kommunikationer, dåliga vägar och högre levnadskostnader bl.a. på grund av ett hårt klimat och längre reseavstånd än i många andra delar av landet.

Å andra sidan skapas en relativt sett hög andel av välfärden för det moderna samhället just i dessa län. Vattenkraften, skogen, malmen och järnet är fortfarande av mycket stor betydelse för landet. Vinsterna från det rika Norrland överförs i stor utsträckning till det övriga Sverige. Samtidigt överförs förvisso ekonomiska resurser till Norrland från övriga Sverige i form av skatteutjämning, även om utflödet av resurserna från Norrlandslänen är betydligt större än inflödet.

Fru talman! Självklart behövs ett batteri av åtgärder för att komma tillrätta med glesbygdens problem. Jag vill här lyfta fram några områden som är särskilt viktiga för att också Norrlandslänen och glesbygden ska bli delaktiga i uppgången i ekonomin.

Under jul- och nyårshelgen, fru talman, besökte jag USA. Flygresan mellan Luleå och Portland kostade 8 600 kr. En resa mellan Luleå och Stockholm kostar 4 400 kr. Drygt halva kostnaden till USA får jag betala för resan inom landet – från Luleå till Stockholm. Detta är inte rimligt!

Att de höga flygpriserna också är besvärande för näringslivet i norrlänen borde alla förstå. Staten måste ta sitt ansvar för att få flygtrafik till

rimliga priser i Norrland och glesbygden, bl.a. genom beslut som stimulerar konkurrensen.

De långa avstånden och de dåliga allmänna kommunikationerna i glesbygdslänen gör bilen till det enda kommunikationsalternativet till arbetsplatser, serviceinrättningar och andra samhällsfunktioner.

Undersökningar visar att exempelvis en tvåbarnsfamilj i Arjeplog betalar ca 40 000 kr i drivmedelsskatt varje år. Motsvarande Stockholmsfamilj betalar 13 500 kr. En differentiering av drivmedelsskatten borde vara rimlig. I stället väljer regeringen att med hjälp av sina stödpartier höja drivmedelsskatten och därmed göra existensmöjligheterna ännu svårare i glesbygden.

Höga drivmedelsskatter ökar också klassklyftorna. De rika kommer alltid att ha råd att köra bil, medan de fattiga blir tvungna att avstå.

Längst uppe i norr konkurrerar många svenska företag med motsvarande finska företagare – det har redan nämnts här. Sverige har en arbetsgivaravgift på 34 %, medan den är 25 % i Finland.

I EU-sammanhang, fru talman, talas det ofta om harmonisering av skatter och avgifter. Ända fram till årsskiftet 1999/2000 praktiserades en harmonisering genom att tillverkande företagare längst uppe i norr, i gränsområdet, hade 8 % rabatt på arbetsgivaravgiften – den sociala delen. Tyvärr valde regeringen att avveckla denna rabatt – och i förtid dessutom. I ett enda slag försämrades de svenska företagens möjlighet att konkurrera med de finska. En förbättring av konkurrensvillkoren för företagen är ett måste.

Kristdemokraterna vill återställa rabatten och dessutom generellt sänka arbetsgivaravgiften för lönesummor upp till 900 000 kr med 10 procentenheter.

Vi tror också att en överföring av delar av vattenkraftsvinsterna till de kraftproducerande länen är en annan åtgärd som skulle förbättra villkoren i glesbygden. Tyvärr vill regeringen inte ens undersöka möjligheten att hitta en modell för hur en sådan överföring skulle kunna ske.

Turismen är en annan viktig näring för glesbygden. Inte minst fjällvärlden är ett attraktivt resmål för turister från Europa. Tyvärr är det eftersatta vägunderhållet ett allvarligt hot mot turistnäringen. Detta gäller inte minst vägen till det s.k. Laponiaområdet, men också inlandsvägen börjar få så låg standard att den är ett allvarligt hot mot den viktiga turistnäringen.

Det är också viktigt att vägnätet är bra för den inhemska industrin.

En upprustning av järnvägen, den s.k. Haparandabanan som också har nämnts här, är en annan åtgärd som skulle förbättra villkoren för näringslivet i Norrbotten.

Tyvärr dröjer regeringen med den utlovade infrastrukturpropositionen. Regeringen har valt att skjuta propositionen på framtiden. Det senaste budet är september i år. Det återstår att se om det blir så.

Fru talman! Det här är några enkla förslag på åtgärder som ger bättre villkor för glesbygden och Norrlandslänen.

Det är inte ökade resurser i form av bidrag som behövs, utan bättre villkor, bättre företagsklimat, mindre byråkrati, sänkta avgifter och skatter och konkurrensneutralitet mellan de nordiska länderna. Det behövs ökade infrastruktursatsningar och sänkta energi- och drivmedelsskatter,

rimligare transportkostnader för ett rundare Sverige, som statsministern uttryckte det i partiledardebatten.

Fru talman! Glesbygdslänen behöver utveckling och framtidsinriktad politik – inte gammal skåpmat i form av allmosor och bidrag som bara leder till stagnation och avveckling. Vi behöver en ny aktiv regionalpolitik som leder till att det går bra för Sverige – för hela Sverige. Möjligheterna finns, bara viljan finns. Tack!

Anf. 398 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Det går en urbaniseringsvåg genom Sverige. Befolkningen i starka områden ökar och stärks, svaga glesbygdsområden försvagas alltmer.

Det är allvarligt, och det äventyrar stolta paroller om att hela Sverige ska leva.

Om en region ska fungera behövs det minst fem K. Kommunikation, där vägarna spelar den största rollen. Kunskap, och då avser jag den eftergymnasiala utbildning som bör vara nåbar. Kapital som stöttar och hjälper den lilla företagsamheten. Kultur som är nåbar för glesbygden. Kvinnor, dvs. en arbetsmarknad där också kvinnor kan få jobb.

En liberal grundtanke är att låta besluten fattas närmare medborgarna. Mer lokalt beslutsfattande är, enligt min uppfattning, en nyckelfaktor för att åstadkomma lokal mobilisering. Det gäller inte minst makt också över regionalpolitiken, där medborgarnas inflytande på den regionala nivån bör stärkas genom nya direktvalda regionfullmäktige. De ska ersätta landstingen och dessutom överta betydande delar av länsstyrelsernas och andra statliga organs uppgifter.

Folkpartiet anser vidare ett särskild glesbygdsombudsman bör inrättas. I dag har vi pressombudsman, jämställdhetsombudsman m.fl. Den verksamheten fyller en demokratisk rättighetsfunktion. Samma arbetssätt som för de övriga ombudsmännen bör ligga till grund för inrättandet av en glesbygdsombudsman.

Möjligheten att koppla denna funktion till Glesbygdsverket bör undersökas. Glesbygdsverkets material för bedömning av landsbygden bör utgöra ombudsmannens rättsnöre vid bedömningar.

En sådan ombudsman bör kunna engageras av en enskild person, ett företag, en åkare, en småbrukare eller en kommun som anser att statens skyldigheter inte följs eller kan bedömas som rimliga sett ur medborgarnas synpunkt.

Siv Holma gav en engagerad beskrivning av sin hemkommun. Hon reste stora frågor och gav intressanta svar. Siv Holma sade att Socialdemokraterna med stabil majoritet har styrt, men inte för en socialistisk politik. Hon gav det privata näringslivet i Kiruna beröm. Det är inte illa att få beröm av en marxistisk politiker.

Visst lever vi i en annorlunda tid.

Men jag skulle vilja fråga vilken politik som löser regionalpolitiska problem i Norrlands inland som Siv Holma förordar.

Fru talman! Jag vill påstå att statens ansvar för medborgarna och regionerna sviktat. Jag ska ge några exempel.

Vägarna är den regionalpolitiskt svaga punkten. De har nedrustats under de senare åren. Regionalpolitiskt är det förödande.

Prot. 2000/01:52

18 januari

~~Allmänpolitisk debatt~~

~~Regionalpolitik~~

El- och teleledningar har brutits i det senaste vintervädret vilket isolerat byar och tusentals människor i dagar och veckor.

Poliser i tjänst saknas på landskapsstora områden.

Tingsrätter läggs ned, och det sker i hög grad i administrativ ordning.

Inskrivningsärenden förvisas till ett fåtal centralorter.

Postens kassaservice lever i ett äventyrligt skede där utfallet och servicegraden är högst osäker.

Den statliga satsningen har under motsvarande tid inskränkt sig till mer spektakulära insatser. Jag tror inte, fru talman, att statliga kasinon eller fler systembutiker löser regionalpolitiska problem.

Sverige är en förebild, sade statsministern när han inledde partiledardebatten i går. Har han rätt? Det är frågan.

När vi som riksdagsledamöter reser runt i Sverige har vi mött en hel del som ger ett annat intryck.

När jag hemifrån Dalsland reser norrut upp till Värmland och Dalarna möter jag människor som lever under stor vånda över de brister som finns. Politiken ger inte hela Sverige rättvisa. Jag vill påpeka att uttrycket ”ge hela Sverige rättvisa” som statsministern använder är starkt ifrågasatt. Det är inte gott och väl bara med vackra tal från denna talarstol. De hjälper inte, utan det måste föras en politik som följer upp de vackra orden.

Företagare, lärare och vårdpersonal i glesbygdregioner ser inte någon föredömlig förträfflighet i politiken. Vägarna är långa tider avstängda, så att en lastbilsåkare med en timmerbil värd 2 à 3 miljoner kan få sitta hemma utan att skapa någon inkomst medan ränta och bilskatt tickar ut. Sågverket får vänta förgäves på det prima virket från den egna skogen i närområdet, eftersom det inte kommer fram. Alternativet är nu ofta import från Baltikum eller Ryssland, eftersom vägarna från hamnarna ofta är bättre. Är det god regionalpolitik? Är det en förebildlig politik?

Sverige har världens längsta EU-gräns, riksgränsen mellan Sverige och Norge. Det är viktigt att se hur villkoren ser ut på båda sidor i en situation där gränslösheten blir påtaglig såväl i EU som i Norden.

Norge har ett särskilt EES-avtal, men icke förty går reglerna emot Sverige, och det känner man av från Bohuslän och Dalsland i söder till Norrbotten längst i norr.

En beräkning visar t.ex. att man i Jämtland har nära en halv miljard kronor högre arbetskraftskostnad än om man hade haft samma Europavillkor som de norska grannkommunerna har. Bara turistnäringen belastas i Jämtland med 30 miljoner mer än vad som skulle vara fallet med de sociala avgifter som finns i Norge.

För ungefär ett år sedan drog den svenska regeringen – med stöd från en majoritet här i riksdagen – tyvärr in den nedsättning av arbetsgivaravgifter som tidigare hade beviljats i stödområdena i Norrland. Det som man kan fråga sig är om regeringen bl.a. i kraft av sin ordföranderoll i EU kommer att aktualisera och driva kravet att vi får behålla den tidigare regeln, som gynnade Sverige. I dagsläget drar vårt grannland Norge stora växlar på bättre villkor än vårt land, som är med i EU.

Jag tror att det behövs en rad insatser om arbete, företagande och god kultur ska kunna få sin chans. För Folkpartiets del vill vi leva upp till devisen ”Bo där du vill”, och vi vill ge den ett reellt innehåll.

Fru talman! Jag kommer från Västernorrlands län, ett län som åter har fått sin befolkning minskad. Under år 2000 har länet förlorat drygt 2 000 invånare.

Jag tror inte att det behövs någon särskild beskrivning av hur det påverkar vårt landsting och våra kommuner. Var och en kan oavsett vad utredningar säger själv räkna ut konsekvenserna. T.ex. ligger kostnaderna för vård, skola och omsorg på i stort samma nivå oavsett antalet invånare. De som flyttar är personer mellan 19 och 30 år. Dessutom är de flesta kvinnor, alltså personer som ej förorsakar sin kommun kostnader.

Jag vill ge en kort beskrivning av förhållandena i mitt hemlän Västernorrland. Västernorrlands län har drabbats av många dråpslag. Inte minst innebar förra årets försvarsbeslut ett djupt ingrepp. Jag kan utan överdrift säga att luften gick ur oss för ett tag.

Regering och riksdag har dock på ett föredömligt sätt agerat för att motverka de negativa effekterna. Omställningsarbetet i framför allt Sollifteå går över förväntan. Jag vill ge en eloge och ett tack till alla berörda.

Fru talman! Jag övergår efter denna korta bakgrund till vad som bör göras för att vårt län och vår landsända ska överleva. Jag tror inte för ett ögonblick att vare sig kommuner eller rikspolitiker ensamma kan lösa problematiken. Vad vi som politiker kan göra är att skapa förutsättningar för företag att verka på våra orter – sluta gnöla och aktivt marknadsföra våra unika möjligheter.

Jag tänker i första hand på vår miljö och våra låga boendekostnader. Vi har kompetent arbetskraft och därtill en trogen sådan.

Vad riksdag och regering kan göra är att mycket snabbt bygga om och förstärka vårt vägnät. Det är inte rimligt att en stor del av våra vägar under tjällossningsperioden ska vara avstängd för tung trafik. Det drabbas våra basnäringar väldigt hårt. Betänk att den norrländska industrin svarar för en betydande del av landets export! Vårt län är sett per capita ett av de mest produktiva länen.

Vår vägstANDARD förorsakar en merkostnad även för de enskilda som har långa pendelresor. De drabbas av högre underhålls- och reparationskostnader.

Fru talman! En stor och för näringslivet viktig överlevnadsfråga är hur det skapas kapital, inte minst riskvilligt kapital. Under de senaste åren har möjligheterna att låna drastiskt försämrats, ja nästan utraderats. Det är ett ofta förbisett faktum att till en fungerande infrastruktur hör också ett väl fungerande finansieringssystem. På det området har hela landsorten drabbats av en kraftig nedrustning genom att de lokalt förankrade bankerna fusionerats, ombildats och blivit styrda från huvudstaden.

Bankernas kreditgivning i landsorten fjärrstyrs numera med regler i stället för av lokala personer och riskbedömningar. Detta har lett till kraftigt försämrade finansieringsmöjligheter i landsorten, ett förhållande som inte kan accepteras.

Här kommer statens roll in i bilden. Staten måste på ett aktivt sätt medverka till att företagare ges möjligheter att på rimliga villkor få tillgång till kapital.

Statsrådet Messing, som i dag har deltagit i debatten, var i början av december förra året med på en konferens i Härnösand där problem och möjligheter i denna fråga belystes. Jag är tacksam över att statsrådet

deltagit i debatten och har dessutom en förhoppning om att hon aktivt ska verka för en lösning av denna viktiga fråga.

Jag vill lämna en kort beskrivning av vad som enligt mitt synsätt behövs göras.

Staten måste på olika sätt stödja regionalt förankrade finansieringsinstitut, så att landsortens företag får tillgång till en fungerande kedja av finansieringsmöjligheter.

Den svenska staten borde i likhet med den kanadensiska övergå till att bedriva regionalpolitik i samarbete med lokala entreprenörer, så att företag med finansieringsbehov inte bara får pengar utan också ett fungerande kontaktnät.

I Kanada har också regionala tillväxtfonder där staten stöder ett regionalt sparande i onoterade företag visat sig vara mycket framgångsrikt. Ett liknande system borde övervägas i Sverige.

Fru talman! Vi måste pröva nya vägar i regionalpolitiken. Den politik som vi bedrivit i 30 år har tyvärr inte lyckats skapa tillväxt i alla regioner. Det är skäl nog att pröva någonting nytt.

Anf. 400 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Fru talman! I en rapport, *Måla Norrland blått*, har vi moderata riksdagsledamöter från de fyra nordligaste länen diskuterat svagheterna i den politik som bedrivs i och för Norrland. Våra förslag återkommer jag till längre fram.

Vissa samhällen i Norrland har i dag ingen ungdom kvar. Födelsetalen har sjunkit nästan ned till noll. I Dorotea föddes 9 barn förra året och i Rajastrand 0. Det är lätt att räkna ut vilken framtid de här samhällena går till mötes.

Den med socialdemokratiska förtecken förda regionalpolitiken har misslyckats trots miljarder i insatser av alla möjliga slag. Jag har i mitt tidigare arbete haft möjlighet att granska en lång rad kommuner i de fyra nordligaste länen.

Jag har kunnat notera hur de socialdemokratiska ledningarna påhejade av kommunisterna låtit de norrländska högskattekommunerna i kommunal regi anställa målare, murare, plåtslagare och snickare i stället för att stötta upp småföretagen.

Man har köpt bilar, grävmaskiner och traktorer i stället för att köpa tjänsterna från företagen i regionen. Man har byggt hotell, driver restauranger och kaféer som konkurrerat med de privata på ett sätt som slagit undan fötterna för de privata företagen.

Man har anställt fotvårdare och dödat marknader för de som privat vill erbjuda den typen av tjänster. Man har i kommunal regi drivit biltvättar och produktionskök i stället för att med förtroende överlåta allt detta till kommunens företagare.

Fru talman! Vi ser nu resultatet. Företagarmiljön i de norrländska kommunerna har utarmats. Företagarkulturen har klingat av. Kommuner med socialdemokratiska kommunalråd har blivit dagens brukspatroner. Nytänkandet har försvunnit. Allt ska klaras av kommunen. Det är inte underligt att kommunalskatten är hög.

Den socialdemokratiska kulturen och detta partis värderingar som de kommer till uttryck i norrlandslänen har inte undergått några märkbara förändringar under årens lopp trots allt det som hänt vad gäller teknik,

ekonomi, marknad och konkurrens. Gamla nattståndna dogmer förhindrar nytänkande.

Fru talman! Ljuset kommer inte från norr. Det enda som kommer därifrån är ett kallt norrsken på en i övrigt mörk himmel. I stället kommer ändrade politiska värderingar från söder, där socialdemokrater i varierande majoriteter utmanas av andra partier.

Socialdemokraterna pratar mycket om regionalpolitik. Just nu underkänner samtliga landshövdingar i de fyra nordligaste länen rakt över den i sig mycket välgjorda regionalpolitiska utredning som kom i höstas. Man ska göra en egen. Vad kan det bli av den? Ingenting nytt! Bara krav på mera bidrag och mera skatteutjämningspengar. Allt ska vara vid det gamla enligt de nattståndna dogmerna.

Det som socialdemokraterna pratar minst om är behovet av bra kommunikationer. Bra vägar är ett måste om Norrland ska fortsätta att leva. Bra kommunikationer är en bra regionalpolitik. Men vad gör regeringen? Den drar ned på anslagen år efter år. Vägarna förfaller, och under tjällossningstider är de avstängda i stort antal.

Låt mig redogöra för vägsituationen i mitt eget hemlän, Västernorrlands län. På grund av bristfälligt underhåll och otillräckliga investeringar är ungefär 40 % av det allmänna vägnätet i Västernorrland avstängt för tung trafik under tjällossningsperioden. Det är ungefär samma relationer i de andra länen något söder om Västerbotten och Norrbotten, som har bättre markförhållanden.

Skogsindustrins merkostnader på grund av de dåliga vägarna har beräknats till ungefär 200 miljoner kronor per år. Det kostar 200 miljoner kronor mer för skogsindustrin i Västernorrland. I Västerbotten och Norrbotten kostar det ungefär 175 miljoner kronor mer. Hur ska vi kunna tro att den svenska skogsindustrin vill bygga ut och investera i regioner där den inte kan få fram färsk skogsråvara till sina industrier under flera månader under hösten och våren?

Hur ska vi tro att människor i inlandets många byar vill bo kvar om det kostar dem – vilket Vägverket självt räknat ut – 10 kr mera per mil att köra bil än vad det kostar i andra delar av Sverige?

Hur ska vi tro att turister ska söka sig upp till fjällvärlden under sen-våren, då vägarna mera ser ut som leråkrar än vägar?

Hur ska vi kunna inbilla oss att ungdomar och unga familjer stannar kvar i de norrländska högskatekommunerna när inte ens vägarna är framkomliga under delar av året?

Hur ska vi kunna tro att företagare söderifrån ska söka sig upp till en kommun i Norrland där vägnätet har raserats på grund av en missriktad socialdemokratisk trafikpolitik?

Det vi moderater vill – som också framkommer i vår rapport *Måla Norrland blått*, i motsats till det röda vi har i dag – är en upprustning av vägar.

Vi vill vidare att flygpriserna ska pressas ned så att det kostar mindre att flyga från Sundsvall till Karlskrona eller Göteborg än vad det kostar att åka till New York.

Vi vill också att de regionala högskolorna ges ökade resurser och därmed görs mera lockande för studenter att studera och forska vid.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Regionalpolitik

Man bör också enligt vår mening utreda om det inte är möjligt att låta en rimlig del av vattenkraftens inkomster från älvarna i norr tillfalla de kommuner där vattenkraften finns.

Vi vill ta bort den fastighetsskatt som socialdemokraterna vill höja för att göra det billigare att bo i Norrland.

Vi vill att den kommunala egenregiverksamheten avvecklas så att vi på nytt kan bygga upp ett företagarklimat i Norrlandskommunerna.

Vi vill se mera av privata vårdcentraler, friskolor och privata äldre-vårdsinrättningar i Norrland. Jag kan se hur socialminister Lars Engqvist får knottor på ryggen när jag säger något sådant. Det är valfriheten och mångfalden och inte den socialdemokratiska enfalden i Norrlandslänen som ska kunna bana väg för en positivare utveckling i Norrland.

Fru talman! Inte minst vill vi moderater från Norrlandslänen att bensin- och dieselskatter sänks med uppemot ett par kronor så att det blir billigare att använda bilen för resor till affär och arbete i ett Norrland med långa avstånd och därmed orimligt höga resekostnader. Vi vill inte, som Miljöpartiet och Vänsterpartiet, medverka till höjda diesel- och besinskatter för att på det sättet öppna möjligheten bara för de rika att på något sätt använda bil i Norrland.

Ökat företagande, mer av marknad, bättre kommunikationer och ökad satsning på de regionala högskolorna stoppar utflyttningen och bidrar därmed till att sänka en alltför hög kommunalskatt.

Det är så vi, enligt moderat uppfattning, på nytt ska få hjulen att rulla i de fyra Norrlandslänen.

Anf. 401 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Jag ska bara kommentera en sak. Det var en mycket nattsvart bild, som tyvärr till stor del stämmer. Sedan fanns det några små ljusglimtar som även vi vänsterpartister ser – eller kommunister, som Per-Richard Molén valde att kalla delar av oss. Det gällde återbäring av vissa vinster från vattenkraft. Det var ett intressant förslag som också vi tycker att man ska belysa ytterligare.

Sedan säger Per-Richard Molén att det är fel att kommunerna konkurrerar med privata företag. Men det är uppenbart helt rätt enligt moderat politik att privata företag ska konkurrera inom det som i vanliga fall brukar betraktas som den offentliga sektorns verksamhet, t.ex. vård, skola och omsorg. Det finns inga som helst betänkligheter att det privata träder in med sina vinstintressen på den marknaden.

I min hemkommun fick vi under den tid jag var kommunalråd gå in med skattepengar och rädda många mindre företag genom att t.ex. köpa upp fastigheten där företaget fanns för att det skulle kunna bedriva fortsatt verksamhet. Är det fel ur ideologisk synpunkt?

Menar Per-Richard Molén och moderaterna att alla kommunpolitiker, oavsett om de är moderater eller socialdemokrater, bara ska säga att marknaden ska styra i Arjeplog? Går företagen dåligt ska de läggas ned. Ni får flytta till ett annat ställe där det fungerar bättre.

Är det vad Per-Richard Molén menar, eller finns det vissa tillfällen då det faktiskt är bra att stat, kommuner och landsting kompletterar den finansiering som de privata företagen inte kan få på annat sätt och därmed räddar vissa företag och jobb för framtiden under en kortare krisperiod? Är det fel ur ideologisk synpunkt enligt Per-Richard Molén?

Anf. 402 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Skillnaden i uppfattning mellan er kommunister och oss moderater är ljusår. Det är väldigt svårt för mig att kunna övertyga och på något sätt kunna få Peter Pedersen att inse att även privata möjligheter när det gäller vård, omsorg och skola är väl på sin plats vid sidan av en landstingskommunal eller en förstatligad vård, omsorg eller skola.

Jag förstår att Peter Pedersen var tvingad att köpa loss fastigheter från de små företagen i kommunen. Jag är helt övertygad om att kommunen bedrev verksamhet med egen transportcentral, eget kök och mycket annat som på något sätt minskade möjligheten för de små företagen att kunna utföra sina tjänster och tjäna pengar.

Jag har upplevt så många gånger inom företagsamheten att om det är någonting som befrämjar utvecklingen av företagareviljan är det just möjligheten att kunna sitta vid köksbordet och prata med den kommande generationen. Det missar ni.

Anf. 403 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Nu var det faktiskt så att det var Vänsterpartiet och Gudrun Schyman som introducerade det här med vikten av att sitta vid köksbord, men knappast Moderaterna. Jag kan säga att vi vänsterpartister, till skillnad från er i högern, inte ser allting i svart eller vitt, rött eller blått. Jag sade att det finns vissa korn i den moderata politiken som Per-Richard Molén nämnde som jag tycker är värda att beakta. Jag säger inte att jag utesluter alla privata initiativ men jag har svårt att förstå den här lösningen; vi bygger mer motorvägar. Mer vägar, mindre skatter – så löser vi alla samhällsproblem.

Som svar på frågan om vilken typ av verksamhet det var så var det faktiskt verkstadsindustri som behövde räddas. Det var ingen övrig kommunal inblandning mer än att vi så att säga hjälpte till med att ta över vissa fastigheter under en viss period för att se till att vi inte tappade ytterligare jobb på den här lilla orten. Det var enda orsaken. Det har vi nu kunnat ändra i och med att det går något bättre.

Anf. 404 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Vi har kunnat notera hur man från Vänsterpartiets sida har bedrivit politiken när det gäller ett av de viktigare inslagen i regionalpolitiken. Det är frågan om att anslå tillräckligt med medel för vägar. Vid varje tillfälle där vi från moderat sida eller borgerlig sida har velat medverka och försöka övertyga om just behovet av bättre och större väganslag för att inte vägnätet ska förfalla så har man från Vänsterpartiets sida i trafikutskottet konsekvent – hela tiden – motsatt sig det hela. Man har tvärtom nästan hellre velat verka för att på något sätt ta bort pengar från vägar, och även från flyg, för att på det sättet skapa järnvägar.

Jag har svårt att tänka mig att vi ska kunna bygga järnvägar till i stort sett alla kommuner i Sverige. Hela den vänsterpartistiska politiken är fullständigt i konflikt med de ambitioner vi har när det gäller att lösa de regionalpolitiska problemen.

Anf. 405 GÖRAN NORLANDER (s) replik:

Fru talman! Per-Richard Molén och jag kommer från samma län. Jag försökte, trots de problem vi har, måla upp en något ljusare bild än Per-Richard. För det är precis som Peder Pedersen säger: Vi kan inte se allting i svart.

Eftersom Per-Richard anser att jag representerar de enfaldiga vänder jag mig till Per-Richard Molén i egenskap av expert och ledamot av trafikutskottet. Om vi leker med tanken att vi över en natt skulle få alla pengar som behövs för att rusta upp vårt vägnät så görs det ändå inte på en gång. Frågan till Per-Richard är då: Vad kan vi göra för att inte totalt köra sönder vårt vägnät? Jag tänker på den tunga trafiken och de lastbilar som har enkla hjul, som enligt min uppfattning är en stor bov när det gäller att vägarna körs sönder mer än vad som skulle behövas.

Anf. 406 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Det är just genom att vägarna inte är underhållna som man kör sönder dem ännu mer. De orkar inte ett axel- och boggitryck på 60 i dag. När vägarna byggdes på 30-, 40- och 50-talen, kunde de erbjuda ett axeltryck på kanske 36–40 ton. Det är den socialdemokratiska politiken, där man medvetet håller tillbaka väganslagen, som har bidragit till det elände vi har.

Jag tyckte på något sätt, om jag lyssnade ordentligt på Göran Norlander, att han klagade på vägnätets standard i Västernorrland. Då har jag en intressant fråga. Om det nu är på det sättet att den socialdemokratiska regeringen har ett lågt anslag till vägar, vad röstade Göran Norlander på? Var det på Moderaterna, Kristdemokraterna eller Centern, som kunde erbjuda mer pengar, eller var det på det snåla regeringsförslaget när det gäller väganslag?

Anf. 407 GÖRAN NORLANDER (s) replik:

Fru talman! Frågan som Per-Richard Molén skulle svara på behagade han inte svara på. Retoriskt vänder han i stället mot mig och ställer motfrågor. Jag har den uppfattningen att det är den som har replikrätten som ställer frågorna. Därför ställer jag än en gång frågan till Per-Richard: Nu när vi har så dåligt vägnät, framför allt under tjällossningen, kan vi då vidta någon åtgärd, t.ex. begränsa fordonens last under den här perioden, för att inte ytterligare förstöra vägnätet?

Anf. 408 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Eftersom en så stor andel av vägnätet är avstängt under tjällossningstid och under regniga perioder på hösten behöver vi inte ytterligare medverka till att den tunga trafiken ska beläggas med restriktioner. Det är svårt nog ändå för den skogsindustri, den basindustri, som vi har inte minst uppe i Västernorrland att tillgodose behovet av färskvara, färsk skogsråvara, vilket är nödvändigt för att de ska kunna hålla sin produktion i gång. Därför tycker jag, fru talman, att den tanke som Göran Norlander har är helt fel. Vi har i dag inget val. Vi måste alla medverka till att väganslagen blir så stora att de på något sätt ger möjligheter till enskilda människor att snabbt, enkelt och utan extra kostnader ta sig från bostad till arbete eller till affärer. För skogsindustrin och sågverken gäller det bl.a. att förse sig med den råvara som är nödvändig för

att de ska kunna bedriva sin verksamhet däruppe. Annars förlorar vi investeringar, sysselsättning och därmed kommunala skattepengar.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Anf. 409 PETER PEDERSEN (v):

Fru talman! Klass 6b på Strömtorpsskolan i Degerfors kommer med olika tips för att rädda orten: ”Nu får det vara slut på att invånarna flyttar från Degerfors” säger eleverna i en av lokaltidningarna. Och jag förstår deras oro. Åren 1995–2000 tappade Degerfors ungefär 8 % i befolkning, nästan 1 000 personer. Och så är det på de flesta mindre orter i många län. Det gäller Norrland, men det gäller även många Bergslagskommuner, som ofta hamnar i bakvattnet av det stora problemet i Norrland.

Jag konstaterar också att statsministern i gårdagens debatt sade att vi måste förbättra regionalpolitiken. Han flaggar för infrastrukturinvesteringar och säger att detta är ”... åtgärder som håller Sverige samman och som gör att ett avlångt, glest befolkat land upplevs som mer runt.” Han lyfter fram den produktiva rättvisan även vad gäller regionala frågor och säger bl.a.: ”... idén om att ett samhälle blir framgångsrikare om man håller ihop det så att inte våldsamma regionala skillnader växer fram – den idén, välfärdspolitikens idé, visar sig vara någonting som inte bara går att förena med en ekonomisk utveckling utan också någonting som driver en god ekonomisk utveckling.” Jag tror att det är mycket kloka ord.

Tyvärr funkar det inte riktigt så i verkligheten. De flesta kan vara överens om, tror jag, statsministerns syn att vi måste göra något åt tudelningen av Sverige. Statsrådet Ulrica Messing, som deltog i debatten tidigare, hade ungefär samma ståndpunkt.

Det behövs dock mycket mer konkretion. Vi kan inte år ut och år in från den här talarstolen och andra talarstolar bara prata om att det finns en olycklig regional obalans. Vi måste försöka hitta åtgärder för att göra något åt det här, konkreta åtgärder som skapar rimliga förutsättningar för att medborgarna i vårt avlånga land ska kunna växa upp, åldras, bo, arbeta och studera i hela landet. En jämnare fördelning av tillväxt och befolkningsutveckling är till nytta för hela landet, för dem som bor på landsbygden och i mindre orter och även för dem som bor i de större städerna men tyvärr väldigt sällan deltar i den här typen av debatter.

Vi kan alltså inte bara se att satsningen leder till att vi får ökad tillväxt i vissa centrum och sedan förvånas över konsekvenserna, t.ex. att man här i Stockholm drabbas av trafikstockningar, akut bostadsbrist, skyhöga boendekostnader, sociala problem, kriminalitet osv. Det finns konsekvenser, orsak och verkan, i allt det här.

I avfolkningsbygd tvingas vi i stället riva ett stort antal fullt funktionsdugliga hyreshus där kommunerna, som redan har stora ekonomiska problem, tvingas till stora upplåningar för att finansiera rivning. Det är alltså en destruktiv, defensiv politik som inte skapar den här framåtandan och framtidstron eller viljan att stanna kvar i de här kommunerna.

Fru talman! Jämfört med de värsta åren under 90-talet går det förhållandevis bra för Sverige som nation betraktat. Men som många har sagt är det här ojämnt fördelat. På många håll är arbetslösheten fortfarande alltför hög, inte minst bland invandrare och ungdomar.

Allmänpolitisk debatt

Regionalpolitik

Förutom att befolkningen minskar, som vi ser på många ställen, leder det här till att skatteunderlaget minskar, att den kommunala servicen försämras, att ungdomar flyttar, osv. i en ständigt nedåtgående spiral.

Trots framför allt den moderna informationstekniken, trots lägre kostnader för byggande, mark, löner och i stort sett allt som det innebär att bo på de mindre orterna eller på landsbygden jämfört med storstäderna, så väljer de allra flesta företag fortfarande att lokalisera sig till olika centrum i regionerna eller i huvudstaden.

Många marknadsfaktorer talar alltså för det omvända förhållandet, alltså att man skulle lokalisera sig till de mindre orterna. Men den verkliga marknaden, och det är den som är intressant, struntar uppenbart i dessa fördelar. Det är många som är jättetrötta på att höra detta ständiga tal om de stora fördelarna med att bo ute på landet och kunna bedriva billigare verksamhet men samtidigt se att de flesta lokaliseringar sker i de större städerna. Detta tyder på att det krävs ytterligare åtgärder för att stimulera tillväxt och nya jobb utanför de ekonomiska centrumen.

Basindustrierna talar vi nästan aldrig om nu för tiden. De spelar fortfarande en mycket stor roll för många arbetstagare, för landet som helhet, när det gäller exportinkomster osv. De har många underleverantörer som har en stor betydelse för både sysselsättning och inkomster. Här kan man då tycka att man borde kunna satsa på en starkare betoning på vidareförädling av befintliga produkter och framtagande av nya produkter.

Som gammal lärare tycker jag också att det är utmärkt att ungdomar även i glesbygd utbildar sig, även om det sker utanför den egna hemorten eller den egna regionen, att de flyttar någonstans för att skaffa sig en bra utbildning. Det trista är ju att de alltför sällan flyttar tillbaka. Och det beror ju på att det väldigt sällan finns efterfrågan på den typen av arbetskraft, civilingenjörer osv. Dessa poster är i regel redan upptagna i den mån de finns på de mindre orterna. Man kan ju inte tvinga människor att stanna kvar på en ort mot sin vilja. Men i dag tvingas bevisligen många människor flytta mot sin vilja.

Dagens Industri gjorde en undersökning för några år sedan. Och jag tror att det var 63 % av dem som fick frågan om de ville bo kvar eller flytta som svarade att de gärna ville bo kvar, oavsett om de bodde i storstad eller på landet. Tyvärr tvingas många, såvitt jag uppfattar det, att flytta mot sin vilja.

Jag är för min egen del helt övertygad om att möjligheten till arbete och utbildning är helt avgörande. Sedan kan man linda in detta i termer av något slags självuppfyllande profetia. När man väl har flyttat säger man att man ville flytta, inte för att äntligen få ett jobb efter tio års arbetslöshet eller för att skaffa sig utbildning utan för att man blev kär eller för att man ville byta miljö. Det har alltså en viss betydelse att det finns ett arbete, en bra bostad osv. att flytta till.

Jag tycker att den regionalpolitiska utredningen delvis missar värdet av ett arbete. Rätten till ett arbete trumfas nästan varje dag ut från den här talarstolen, inte minst av statsministern. Och jag tror att det är helt grundläggande om vi ska försöka lösa de regionalpolitiska frågorna också.

Vi behöver alltså en bra yrkesutbildning och en bra utbildning över lag ute i landet. Det krävs åtgärder för att stimulera efterfrågan på arbetskraft, inte minst högt utbildad arbetskraft i hela landet, och olika åtgärder för att skapa möjligheter till kapital utanför storstäderna.

I detta sammanhang tycker jag att man skulle kunna, precis som Göran Norlander sade, titta lite mer på dessa investeringsfonder i USA och Kanada som skapar tillväxt i regionerna, där man kan satsa egna pengar i lokala och regionala investeringsfonder.

Man ska givetvis satsa på bra vägar. Men Vänsterpartiet prioriterar då faktiskt underhåll av befintliga vägar mer än dessa storskaliga jätteprojekt som ofta förekommer. Vi vill också ha en fungerande kollektivtrafik.

Jag skulle för min egen del vilja se fler försök med nollltaxa i en stor skala i ett län eller i flera län som det försök som man har haft inom kollektivtrafiken i Kristinehamns kommun i Värmland som har fått väldigt påtagliga och goda resultat, där man så att säga kan överföra onödig trafik i privatbilismens regi till kollektivtrafik. Där man kan frakta människor och gods på tåg så är det faktiskt att föredra framför att man kör t.ex. gods på lastbil, oavsett om de är 18 eller 25 meter långa. Jag utgår från att Stig Eriksson som är uppsatt på talarlistan kommer att svara på de mer konkreta frågorna när det gäller vår syn på trafik, längd på lastbilar, osv.

Det är också viktigt att betona att om den offentliga sektorns andel av BNP minskar genom politiska beslut drabbar det också de många avfolkningsskommunerna, där den offentliga sektorn trots det får en ökad betydelse i och med att det blir större problem inom den privata sektorn. Här jobbar många av våra duktiga kvinnor, tyvärr ofta på deltid, vilket gör att de har svårt att försörja sig. De har mycket sämre villkor än männen i den privata sektorn när det gäller ersättning för övertidsarbete, jobb på storhelger, osv. De får ständigt höra att de tillhör den tärande och inte den närande sektorn. Om vi ska kunna lösa de problem som vi ställs inför med en ökande äldre befolkning måste vi faktiskt bjuda till och göra det mer attraktivt att jobba även inom den gemensamma sektorn, ett jobb som ofta innebär att man jobbar med människor.

Fru talman! Jag håller med statsrådet Messing om att det inte finns någon anledning att ställa storstadsbor mot glesbygdsbor, eller att säga att det är storstadsbornas, stockholmarnas, fel att det går dåligt i Degerfors eller i Arjeplog eller var det kan vara. Det gäller nog att en gång för alla inse att alla vi som bor i det här avlånga landet faktiskt skulle tjäna på att se en mer jämn tillväxt över hela landet, att flyttströmmarna faktiskt dämpas något och framför allt att flyttströmmarna inte så ensidigt går från periferin in till centrum och att inte bara några flyttar in i de finare herrgårdarna som kan finnas ute på landet för att få en fin utsikt vid en fin sjö. Vi skulle faktiskt behöva fler stockholmare och andra som flyttar ut på landet och inser att vi faktiskt har ganska fungerande kommunikationer som gör att man kan bo en bit utanför på landet och ändå jobba i Stockholm om så krävs.

Jag ser fram emot den regionalpolitiska propositionen i höst och hoppas att den kommer att visa på ett under av konkretion, så att vi nu kan gå från vackert tal till konkret handling som ger verkliga möjligheter att bo i hela landet.

Anf. 410 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Peter Pedersen instämde i Göran Norlanders inlägg om att man ska bygga upp olika typer av riskkapitalfonder som finns ute i världen. De må väl vara bra. Men jag är intresserad av att höra på vilket

sätt Peter Pedersen kan bidra till att vi också får företagare som inte bara har behov av kapital utan även företagsidéer. Det räcker inte med kapital. Det måste också finnas driftiga människor. På vilket sätt får vi dem till Norrland eller till glesbygden?

Anf. 411 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Det gäller då att kunna påvisa de fördelar som finns med att bo i Norrland. Jag har själv bott i Norrland, så jag vet att det finns många fördelar med att bo där jämfört med att bo i en storstad. Vi som är här bor ju några dagar i Stockholm och några dagar på något annat ställe, och vi kan säkert se de fördelar som finns i Stockholm och förstå att många ungdomar flyttar hit. Men det finns också väldigt stora fördelar med att bo utanför Stockholm, och dessa fördelar måste vi lyfta fram.

Det är uppenbart så att det finns problem med att få fram riskkapital utanför storstäderna. Jag menar då att det måste vara en glädje för de människor som bor i en region att de kan satsa egna pengar i egna jobb på den egna orten och ställa den typen av krav som Kanadafonderna gör, nämligen krav på lönsamhet, en affärsidé, jämställdhet. Man kan ställa en mängd krav på de företag i vilka man aktivt går in och satsar sina pengar genom fria val, inte till lycksökare som bara ska ha bidrag från något håll. Här talar vi om att vi faktiskt sätter in egna pengar i olika företag. Och varför skulle vi inte kunna göra det lika gärna som att sätta in dem i något slags anonym fond som vi egentligen inte alls vet om den på något vis gynnar jobben och utvecklingen i den egna kommunen.

Anf. 412 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Fru talman! Om jag känner till innehållet rätt i Vänsterpartiets parti-program så strävar ni väl efter att på något sätt i princip lägga allt i samhällets regi. Det hotet finns hela tiden.

Tror Peter Pedersen att det är frestande och lockande att vara företagare och låna dessa pengar och samtidigt någon gång i framtiden få klart för sig att man från Vänsterpartiets sida gärna skulle vilja socialisera eller ta över den här verksamheten? Det är ju ett memento trots allt när vi ser hur många duktiga företagare som söker sig utomlands. Det skattesystem som ni ställer upp gynnar inte företagare. Det är därför ganska meningslöst att bygga upp ett riskkapital om ni inte samtidigt också ser konsekvenserna och den logiska följderna av det, att man på något sätt måste bidra till någonting annat för att ge människor lust att starta företag, driva företag och anställa människor.

Anf. 413 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Eftersom jag satt med i den gamla programkommissionen vet jag att vi inte alls utesluter privat företagsamhet. Vi konstaterar bara att det inte finns någon som helst balans vad gäller den privata företagsamheten, dess makt och inflytande i Sverige och globalt och det inflytande som löntagare som jobbar i dessa företag har. Är man företagare tror jag inte att det är någon större skillnad på att de anställda och andra i regionen sätter in sina pengar därför att de tror på det företaget. Jag pratar inte om någon konfiskation eller socialisering här.

Här har vi gjort om ett helt pensionssystem för att vi ska sätta in våra pengar vare sig vi vill eller inte i olika fonder där vi har väldigt små möj-

ligheter att styra var de hamnar. Det är väl ett frihetsmått som moderaterna brukar prata om, att jag själv kan bestämma att jag använder mina pengar, t.ex. mina pensionspengar, för att satsa i ett företag och kan då få vissa skattemässiga fördelar, som exemplet med Kanada visar på. Det är ingen konfiskation. Det är investeringar i ett företag som man tror kan gynna dels orten, dels den egna ekonomin på sikt.

Prot. 2000/01:52
18 januari

Allmänpolitisk debatt

Regionalpolitik

Anf. 414 ROLF GUNNARSSON (m):

Fru talman! Det har varit intressant att se varifrån ledamöterna har varit som de senaste timmarna har dykt upp i talarstolen. Jag tycker att jag sett en viss riktning. Skulle det vara den här sammansättningen av riksdagen normalt skulle vi kanske ha en annan utveckling även av regionalpolitiken.

Ofta säger socialdemokrater i sina tal att det går bra för Sverige. Vi kunde höra statsministern i gårdagens inledning, hans inriktning var också sådan.

Men känner alla att det är så? Är det den mening och de kommentarer som jag möter då jag går upp på ICA där hemma i min by, Svärdsjö, på landsbygden i Dalarna? Är det så folk säger och kommenterar då man möter dem, skriver eller ringer och tar kontakt?

Nej, jag håller med dagens ledare i Göteborgs-Posten som har rubriken: "Persson bör inte vara nöjd. Bidrag är inte bästa bot mot nyfattigdomen och ska hela landet leva kan inte vägsatsningar ständigt skjutas upp".

Jag vill också börja med att instämma i vad Ola Sundell sade i inledningen av den regionalpolitiska avdelningen i kväll. Per-Richard Molén har sagt att man ska måla Norrland blått. Så vill jag måla den nordligaste biten av Svealand och instämma i vad han sade i sitt anförande.

Verkligheten är alltså en annan här i Stockholm, på Drottninggatan, kring Sergels Torg och vid Norrlandsgatan där jag bor under veckorna och andra centrala platser här i huvudstaden och den här regionen och säkert på andra större orter i vårt land än hemma på en landsbygdsort eller i ett län som tyvärr blöder befolkningsmässigt.

Nu har vi i en och en halv mandatperiod provat socialdemokraternas politik med hjälp av Vänstern och Miljöpartiet. Då frågar man sig om det har blivit bättre. Svaret gav jag just.

Vilka frågor har man då haft att sköta? Att bara prata regionalpolitik och vad som innefattas av det vet jag inte, men det är allting egentligen.

Ett ärende i dag handlar om monopolet inom sjukvården, en person som inte orkade stå i kö för att få sin hörapparat. Den här personen hade pengar, och med det socialistiska styressätt som finns hemma i landstinget i Dalarna, där socialdemokrater och Vänstern har majoritet, kan de som har pengar köpa sig förbi vårdköerna. Detta eftersom den monopolmodellen, den socialistiska modellen, är skraddarsydd för alla som har pengar. Men den dam som betalat undrade om det var rätt och riktigt att göra så. Hon hade ju betalat in massor av pengar i landstingsskatt tidigare. Hade hon då inte rätt nu när hon hörde illa att få hjälp med en hörapparat?

Ett annat ärende i dag gällde en person som sade sig fått mindre i plånboken då den nya pensionen, årets första lön, hade kommit. Det blev minus, sa han som ringde. Han hade fått minus 34 kr jämfört med i fjol.

Jag slog då en signal till mina föräldrar, pensionärer efter att ha haft ett jobb som varken har givit storkovan på bankboken eller bra pension. Mina föräldrar brukar vara referensobjekt i pensionsfrågor åt mig.

Min mor har arbetat inom sjukvården som sjukvårdsbiträde närmare 50 år, och pensionen är alltså usel. Men hon var glad. Hon hade fått en ökning med 42 kr denna gång. Att det var ett plus var en glädje.

Min far hade däremot smolk i pensionsglädjebägaren. Det blev minus 8 kr för honom. Men så bor de i en kommun som är socialdemokratiskt styrd och där man nyss har höjt skatten.

Detta var två exempel. Men de var hämtade från landsbygden och verkligheten, långt från Riksdagshuset och Sergels Torg. Kanske är det ändå som Thage G Peterson sade och skrev i sin bok – det har citerats tidigare flera gånger i kväll: "Socialdemokratin tömde landsbygden på folk och har aldrig haft någon politik för en levande landsbygd". Vi har t.o.m. hört socialdemokrater som i kväll har förkunnat att man är missnöjd med regionalpolitiken. Och jag tycker att det är ett hälsotecken att man vågar säga det.

Ola Sundell har tidigare varit inne på det här med bidrag, bidrag och bidrag i olika former och att det inte har blivit några stora ljusningar av den formen.

Det är inte lätt, det är t.o.m. svårt, att få folk på gott och positivt humör. Vi som valt att bosätta oss på landsbygden har det svårt då mycket handlar omorstäderna. Precis som jag sade i min inledning kan man se på hur talare är fördelade, varifrån de kommer, var intresset för regionalpolitiken finns.

Det gäller helt klart att vända trenden. Jag hoppas att alla partier är ute efter att ha den inriktningen.

Vi kan se på mitt hemlän Dalarna. Nu kommer jag trots allt från ett län som har ett namn som vi ska kunna jobba vidare på positivt och som kan ge optimism. Men 2000-talet måste ge ett nytänkande! Det negativa tänkandet måste bort, och bidragspolitikerna måste få ett slut, som flera har sagt.

Det finns många punkter och ämnen som man vill ta med en sådan här dag. Vi som sitter i försvarsutskottet har inte så många ämnen här i kammaren i vanliga fall. Därför är det naturligtvis mycket som inryms inom regionalpolitik.

Jag skäms, oavsett vilken regim som styr i kommuner och landsting, då man läser och får kontakt med äldre människor som får ligga länge om dagarna då det saknas resurser att ta upp dem. Ibland saknas det t.o.m. de som vill jobba med den här typen av arbete på utflyttningsorter. Det är ett kommande stort problem. Det ser jag i min hemtrakt. Det saknas resurser för att åldringar ska få duscha.

Bensinskatten har nämnts av flera talare. Det är en stor sak. Ta det här att man måste använda bilen. Man säger att vi ska använda kollektiva trafikmedel och skattesubventionera det, men det går inte. Det går inte i min hemby. Jag har varit idrottsledare i cirka tio år. Jag har åkt tusentals mil som idrottsledare. Men jag ser en tendens i den lilla ort där jag bor att folk inte har råd att skjutsa sina barn längre. Det är bra att man samordnar det. Men när det går så långt att man inte har råd att skjutsa fem mil tur och retur till vår centralort Falun exempelvis, och då bor jag ganska centralt, då har det gått väldigt långt.

Jag vill gärna notera i riksdagsprotokollet att jag är en vän av bilen så länge inga vettiga alternativ finns, och definitivt på den typ av orter där jag bor.

Sänkningen av arbetsgivaravgiften inom stödområdet är en aktuell fråga. Det gäller turismen. Statsrådet Messing har tidigare varit inne på detta och berättat vilka ansträngningar man har gjort. Det är en mycket viktig fråga för den norra och västra delen av det län jag kommer ifrån där turistindustrin är mycket stor och väldigt beroende av den här frågans lösning. Jag är fortfarande optimist och hoppas att det ska lösas.

Krisen inom polisväsendet är en annan fråga som gäller även vårt län, ett glesbygdslän där det saknas poliser på kvälls- och nattetid. Jag tänker inte tala mer om polisen just nu eftersom jag ska ha en interpellationsdebatt nästa vecka med justitieministern.

Så vägarna. Man blir egentligen en upprepare när man får den här platsen på talarlistan, men vägarna är en oerhört prioriterad fråga, den måste prioriteras. Vi bor i ett län som verkligen lider av dåliga vägar.

Man måste vara lite optimistisk, man kan inte bara säga att det är dåligt, dåligt, dåligt. Till slut blir det någonting som ingen kan ta sig ur. Det finns många småföretagare som väntar på de rätta intentionerna och de rätta underlagen för att kunna leva och blomstra. Överallt i länet finns det ljusglimtar. Regionalpolitiken måste, som både Ola Sundell och andra har sagt, få en annan inriktning. Man måste vara optimist.

Vi som anmälde oss till den allmänpolitiska debatten var så ärliga att vi sade att vi skulle tala om regionalpolitik, och då hamnar vi alltså i en sen kvällsdebatt. "Hembygdens röst" sade en föraktfullt då jag mötte henne i korridoren i dag. Ja, möjligen är det så. Jag är rädd för att Sveriges riksdag håller på att bli en storstadsriksdag. Men det finns så många som talar om de stora frågorna, så även vi från "källaravdelningen", om uttrycket tillåts, måste få säga vårt. Jag kommer i alla fall så länge jag har förtroendet från väljarna hemma att diskutera även den här typen av frågor. För mig känns de mycket viktiga.

Anf. 415 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Här har vi hört Rolf Gunnarsson gå ut i mycket svepande ordalag, och han vill göra sig till talesman för ett stärkande av Dalarna.

Jag skulle vilja ställa några frågor till Rolf Gunnarsson.

För det första vill Rolf Gunnarsson, liksom övriga moderater, sänka skatten på bensin. Men samtidigt föreslår moderaterna att kostnaden för olycksfallen ska överföras till trafikförsäkringen. Jag skulle vilja fråga Rolf Gunnarsson: Hur mycket innebär det i höjning av premien på bilförsäkringen för den som äger en bil i Dalarna?

För det andra säger Rolf Gunnarsson att det saknas resurser till vården, omsorgen och skolan. Han slår sig för bröstet och säger att han vill stärka Dalarna. Samtidigt vet jag att Rolf Gunnarssons partivänner i Stockholm har gått ut i en kampanj där de säger att nästa år betalar du 4 800 kr till grundskolan i Stockholm och 2 200 kr till de andra kommunerna. Jag tolkar det så att Rolf Gunnarssons partivänner inte har någonting till övers för den omfördelning vi har av resurser mellan kommuner och landsting som en kraftig regionalpolitisk satsning. Är det Rolf Gunnarssons politik som gäller eller är det hans partivänners i Stockholm? Det skulle jag vilja veta.

Anf. 416 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Fru talman! Jag är mycket glad att en socialdemokrat, och framför allt från Dalarna, aktiverar sig i debatten. Man ser inte ofta till er. Jag tackar verkligen Per Erik Granström för att han aktiverar sig i regionalpolitiken. Jag såg att Granström fick kritik i en hemmatidning just för att vara lite passiv. Men det här är mycket bra.

När jag tog upp de problem som har varit i Dalarna var Göran Norlander, partikamrat till Per Erik Granström, uppe i samma ärende och avslutade sitt anförande med att säga att han var kritisk till regionalpolitiken. Det är ju Per Erik Granströms vänner och partikamrater som har makten i ett tiotal kommuner och i landstinget i Dalarna. De har ju möjlighet att förändra regionalpolitiken. Det sker en utflyttning från samtliga kommuner i Dalarna.

Jag måste fråga Per Erik Granström om jag hörde eller fattade fel, att Per Erik Granström är nöjd med vad ni socialdemokrater har gjort för Dalarnas län de senaste sex åren.

Anf. 417 PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag noterar att Rolf Gunnarsson väljer att inte svara på mina frågor. Jag kan bara tolka det utelämnade svaret som att Rolf Gunnarsson inte är beredd att ställa upp på att satsa rejält vad det gäller utjämningspolitik i kommuner och landsting. Det skulle stärka förutsättningarna för Dalarnas kommuner och Dalarnas landsting.

I sitt anförande sade också Rolf Gunnarsson att man vill ha mer vägsatsningar. Jag skulle då vilja ställa frågan till Rolf Gunnarsson med vad han tänker finansiera dessa när han samtidigt hela tiden driver en politik som bara går ut på att sänka skatten. Det här går inte ihop, Rolf Gunnarsson. Erkänn detta!

Anf. 418 ROLF GUNNARSSON (m) replik:

Fru talman! Jag är fortfarande glad över Per Erik Granströms nyvaknade intresse för regionalpolitiken.

Jag tar den sista frågan först. Vi har i vår moderata budget – det går att läsa när protokollet kommer ut i morgon – en satsning på vägarna med 30 miljarder, 14 miljarder de närmaste tre åren. Detta finns finansierat i vår budget.

Sedan tar vi detta med bensinpriset. En socialdemokratisk ledamot från Dalarna väckte en motion om sänkning av bensinpriset. Jag vet inte vad som hände med den. Den passerade obemärkt i riksdagen. Den avslogs och det blev ingenting. Det är lite förvånande att man kan föra ett sådant dubbelspel och agerar så.

Även en sänkning av bensinpriset finns med i vår budget. Jag refererade tidigare till Per-Richard Moléns anförande och instämmer helt i det. Vi har ju ett stort skattepaket. På en minut hinner jag inte redogöra för det. Men vi vill sänka bensinskatten.

(forts. prot. 53)

5 § Anmälan om interpellationer

den 17 januari

2000/01:214 av *Maud Ekendahl* (m) till socialminister Lars Engqvist
Assistentersättningen

den 18 januari

2000/01:215 av *Lars Ohly* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Mänskliga rättigheter i Turkiet

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 januari.

6 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 18 januari

2000/01:542 av *Michael Hagberg* (s) till finansminister Bosse Ringholm
Förenklat förfarande för att avsluta bolag

2000/01:543 av *Owe Hellberg* (v) till statsrådet Ingela Thalén
Eftergift vid återbetalning av bostadsbidrag

2000/01:544 av *Åke Sandström* (c) till näringsminister Björn Rosengren
Införande av väg E 12 i TEN

2000/01:545 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till försvarsminister
Björn von Sydow
FMV:s upphandlingsrutiner

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 januari.

7 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 18 januari

2000/01:495 av *Catharina Hagen* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Skattereglerna i Öresundsregionen

2000/01:498 av *Harald Nordlund* (fp) till miljöminister Kjell Larsson

Utvecklingsarbete inom FORMAS

2000/01:501 av *Berit Adolfsson* (m) till utbildningsminister Thomas Östros

Brandskattningen av Cancerfonden

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 januari.

8 § Kammaren åtskildes kl. 22.05.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 2 § anf. 73 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 128 (delvis),

av talmannen därefter t.o.m. 3 § anf. 226,

av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 295 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. anf. 339 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 395 (delvis) och

av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

1 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan	1
2 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 51).....	1
<i>Barns och ungdomars möjligheter.....</i>	<i>1</i>
Anf. 1 INGRID BURMAN (v).....	1
Anf. 2 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	3
Anf. 3 INGRID BURMAN (v) replik.....	3
Anf. 4 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	3
Anf. 5 INGRID BURMAN (v) replik.....	4
Anf. 6 LENA EK (c) replik.....	4
Anf. 7 INGRID BURMAN (v) replik.....	4
Anf. 8 LENA EK (c) replik.....	5
Anf. 9 INGRID BURMAN (v) replik.....	5
Anf. 10 BEATRICE ASK (m).....	5
Anf. 11 LENA EK (c) replik.....	7
Anf. 12 BEATRICE ASK (m) replik.....	7
Anf. 13 LENA EK (c) replik.....	8
Anf. 14 BEATRICE ASK (m) replik.....	8
Anf. 15 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	8
Anf. 16 BEATRICE ASK (m) replik.....	9
Anf. 17 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	9
Anf. 18 BEATRICE ASK (m) replik.....	9
Anf. 19 INGER DAVIDSON (kd).....	10
Anf. 20 INGRID BURMAN (v) replik.....	11
Anf. 21 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	11
Anf. 22 INGRID BURMAN (v) replik.....	12
Anf. 23 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	12
Anf. 24 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik.....	12
Anf. 25 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	12
Anf. 26 GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik.....	13
Anf. 27 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	13
Anf. 28 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	13
Anf. 29 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	14
Anf. 30 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	14
Anf. 31 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	14
Anf. 32 LENA EK (c).....	15
Anf. 33 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	17
Anf. 34 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	19
Anf. 35 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik.....	19
Anf. 36 Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik.....	19
Anf. 37 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	20
Anf. 38 LENA EK (c) replik.....	21
Anf. 39 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik.....	21
Anf. 40 LENA EK (c) replik.....	22
Anf. 41 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik.....	22
Anf. 42 BEATRICE ASK (m) replik.....	22
Anf. 43 KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik.....	22

Anf. 44	BEATRICE ASK (m) replik	22
Anf. 45	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	23
Anf. 46	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	23
Anf. 47	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	23
Anf. 48	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	23
Anf. 49	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	23
Anf. 50	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	24
Anf. 51	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	24
Anf. 52	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	24
Anf. 53	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	24
Anf. 54	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	24
Anf. 55	LENA EK (c) replik	27
Anf. 56	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	27
Anf. 57	LENA EK (c) replik	27
Anf. 58	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	28
Anf. 59	INGRID BURMAN (v) replik	28
Anf. 60	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	28
Anf. 61	INGRID BURMAN (v) replik	28
Anf. 62	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	29
Anf. 63	INGER DAVIDSON (kd) replik	29
Anf. 64	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	29
Anf. 65	INGER DAVIDSON (kd) replik	30
Anf. 66	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	30
Anf. 67	BEATRICE ASK (m) replik	30
Anf. 68	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	31
Anf. 69	BEATRICE ASK (m) replik	31
Anf. 70	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	31
Anf. 71	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	32
Anf. 72	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	32
Anf. 73	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	32
Anf. 74	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	33
Anf. 75	KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	33
Anf. 76	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	33
Anf. 77	KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	33
Anf. 78	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	34
Anf. 79	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	34
Anf. 80	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	34
Anf. 81	KERSTIN-MARIA STALIN (mp) replik	34
Anf. 82	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	34
Anf. 83	BERIT ADOLFSSON (m) replik	35
Anf. 84	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	35
Anf. 85	BERIT ADOLFSSON (m) replik	35
Anf. 86	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	35
Anf. 87	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	36
Anf. 88	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	36
Anf. 89	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	36
Anf. 90	Statsrådet INGELA THALÉN (s) replik	36
Anf. 91	BERIT ADOLFSSON (m)	37
Anf. 92	GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	39

Anf. 93	BERIT ADOLFSSON (m) replik	39
Anf. 94	GÖTE WAHLSTRÖM (s) replik	39
Anf. 95	BERIT ADOLFSSON (m) replik	39
Anf. 96	MONICA GREEN (s) replik	39
Anf. 97	BERIT ADOLFSSON (m) replik	40
Anf. 98	MONICA GREEN (s) replik	40
Anf. 99	BERIT ADOLFSSON (m) replik	40
Anf. 100	ROLF OLSSON (v)	40
Anf. 101	BERIT ADOLFSSON (m) replik	42
Anf. 102	ROLF OLSSON (v) replik	42
Anf. 103	BERIT ADOLFSSON (m) replik	43
Anf. 104	ROLF OLSSON (v) replik	43
Anf. 105	CHATRINE PÅLSSON (kd)	43
Anf. 106	INGER LUNDBERG (s) replik	45
Anf. 107	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	45
Anf. 108	INGER LUNDBERG (s) replik	45
Anf. 109	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	45
Anf. 110	EWA LARSSON (mp)	46
Anf. 111	MONICA GREEN (s)	48
Anf. 112	ANDERS SJÖLUND (m)	50
Anf. 113	MONICA GREEN (s) replik	51
Anf. 114	ANDERS SJÖLUND (m) replik	52
Anf. 115	MONICA GREEN (s) replik	52
Anf. 116	ANDERS SJÖLUND (m) replik	52
Anf. 117	NALIN PEKGUL (s)	53
Anf. 118	GUN HELLSVIK (m) replik	53
Anf. 119	NALIN PEKGUL (s) replik	54
Anf. 120	GUN HELLSVIK (m) replik	54
Anf. 121	NALIN PEKGUL (s) replik	54
Anf. 122	HANNA ERICSON-BROBERG (m)	54
Anf. 123	HILLEVI LARSSON (s)	56
Anf. 124	GUNNEL WALLIN (c) replik	58
Anf. 125	HILLEVI LARSSON (s) replik	58
Anf. 126	GUNNEL WALLIN (c) replik	59
Anf. 127	HILLEVI LARSSON (s) replik	59
Anf. 128	GUN HELLSVIK (m)	59
Anf. 129	KIA ANDREASSON (mp) replik	61
Anf. 130	GUN HELLSVIK (m) replik	62
Anf. 131	KIA ANDREASSON (mp) replik	62
Anf. 132	GUN HELLSVIK (m) replik	62
Anf. 133	ALICE ÅSTRÖM (v)	62
Anf. 134	RAGNWI MARCELIND (kd) replik	64
Anf. 135	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	64
Anf. 136	RAGNWI MARCELIND (kd) replik	65
Anf. 137	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	65
Anf. 138	GUN HELLSVIK (m) replik	65
Anf. 139	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	65
Anf. 140	GUN HELLSVIK (m) replik	66
Anf. 141	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	66

Anf. 142	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	66
Anf. 143	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	66
Anf. 144	RAGNWI MARCELIND (kd).....	67
Anf. 145	MORGAN JOHANSSON (s) replik	69
Anf. 146	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	69
Anf. 147	MORGAN JOHANSSON (s) replik	69
Anf. 148	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	70
Anf. 149	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	70
Anf. 150	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	70
Anf. 151	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	71
Anf. 152	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	71
Anf. 153	GUNNEL WALLIN (c)	71
Anf. 154	GUN HELLSVIK (m) replik	73
Anf. 155	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	74
Anf. 156	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	74
Anf. 157	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	74
Anf. 158	SIW PERSSON (fp).....	74
	(forts. 4 §).....	76
	Ajournering.....	76
	Återupptagna förhandlingar	76
	3 § Frågestund	77
	Anf. 159 TALMANNEN	77
	<i>Säkerheten i skolorna</i>	<i>77</i>
	Anf. 160 BEATRICE ASK (m)	77
	Anf. 161 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	77
	Anf. 162 BEATRICE ASK (m)	77
	Anf. 163 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	78
	<i>Det markbundna TV-nätet</i>	<i>78</i>
	Anf. 164 PETER PEDERSEN (v).....	78
	Anf. 165 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	78
	Anf. 166 PETER PEDERSEN (v).....	78
	Anf. 167 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	79
	<i>Tobinskatten</i>	<i>79</i>
	Anf. 168 GUNNAR HÖKMARK (m)	79
	Anf. 169 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	79
	Anf. 170 GUNNAR HÖKMARK (m)	80
	Anf. 171 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	80
	Anf. 172 GUNNAR HÖKMARK (m)	80
	Anf. 173 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	81
	<i>Rättsbildningen.....</i>	<i>81</i>
	Anf. 174 JOHAN PEHRSON (fp)	81
	Anf. 175 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	81
	Anf. 176 JOHAN PEHRSON (fp)	81
	Anf. 177 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	82
	<i>WTO-förhandlingarna.....</i>	<i>82</i>
	Anf. 178 CARINA HÄGG (s).....	82
	Anf. 179 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	82
	Anf. 180 CARINA HÄGG (s).....	82
	Anf. 181 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	83

<i>Kyrkoarkiven i Dalarna</i>	83	Prot. 2000/01:52
Anf. 182 KENNETH JOHANSSON (c)	83	18 januari
Anf. 183 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	83	
Anf. 184 KENNETH JOHANSSON (c)	84	
Anf. 185 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	84	
<i>Den öppna fritidsverksamheten</i>	84	
Anf. 186 LENNART GUSTAVSSON (v)	84	
Anf. 187 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	84	
Anf. 188 LENNART GUSTAVSSON (v)	85	
Anf. 189 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	85	
<i>PFA 98-valet</i>	85	
Anf. 190 ANNELIE ENOCHSON (kd)	85	
Anf. 191 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	86	
Anf. 192 ANNELIE ENOCHSON (kd)	86	
<i>Arbetet med värdegrunden i skolan</i>	86	
Anf. 193 LARS HJERTÉN (m).....	86	
Anf. 194 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	87	
Anf. 195 LARS HJERTÉN (m).....	87	
Anf. 196 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	87	
<i>Värnet om kulturvärden</i>	87	
Anf. 197 LENNART KOLLMATS (fp).....	87	
Anf. 198 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	88	
Anf. 199 LENNART KOLLMATS (fp).....	88	
Anf. 200 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	88	
<i>Polisutbildning mot kravaller</i>	89	
Anf. 201 YVONNE OSCARSSON (v)	89	
Anf. 202 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	89	
<i>Köer i barnsjukvården</i>	89	
Anf. 203 HANNA ERICSON-BROBERG (m).....	89	
Anf. 204 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	89	
Anf. 205 HANNA ERICSON-BROBERG (m).....	90	
Anf. 206 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	90	
<i>Delegeringsregler i sjukvården</i>	90	
Anf. 207 GÖRAN NORLANDER (s).....	90	
Anf. 208 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	91	
Anf. 209 GÖRAN NORLANDER (s).....	91	
<i>Narkotikahundar på fängelser</i>	91	
Anf. 210 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	91	
Anf. 211 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	92	
Anf. 212 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	92	
Anf. 213 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	92	
<i>Säkerheten på museer</i>	92	
Anf. 214 ELISABETH FLEETWOOD (m)	92	
Anf. 215 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	92	
Anf. 216 ELISABETH FLEETWOOD (m)	93	
Anf. 217 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	93	
<i>Pedofiler på Internet</i>	93	
Anf. 218 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	93	

Anf. 219 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	94
Anf. 220 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	94
Anf. 221 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	94
<i>Lärarbristen i skolorna</i>	94
Anf. 222 SOFIA JONSSON (c)	94
Anf. 223 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	94
Anf. 224 SOFIA JONSSON (c)	95
Anf. 225 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	95
Anf. 226 TALMANNEN	95
4 § (forts. från 2 §) Allmänpolitisk debatt.....	95
<i>Barns och ungdomars möjligheter (forts.)</i>	95
Anf. 227 KIA ANDREASSON (mp).....	95
Anf. 228 GUN HELLSVIK (m) replik	97
Anf. 229 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	98
Anf. 230 GUN HELLSVIK (m) replik	98
Anf. 231 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	98
Anf. 232 GUNNEL WALLIN (c) replik.....	98
Anf. 233 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	98
Anf. 234 GUNNEL WALLIN (c) replik.....	99
Anf. 235 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	99
Anf. 236 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	99
Anf. 237 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	99
Anf. 238 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	100
Anf. 239 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	100
Anf. 240 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	100
Anf. 241 GUN HELLSVIK (m) replik	102
Anf. 242 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik	103
Anf. 243 GUN HELLSVIK (m) replik	103
Anf. 244 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik	103
Anf. 245 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	104
Anf. 246 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik	104
Anf. 247 RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	104
Anf. 248 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik	104
Anf. 249 GUNNEL WALLIN (c) replik.....	104
Anf. 250 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik	105
Anf. 251 GUNNEL WALLIN (c) replik.....	105
Anf. 252 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik	105
Anf. 253 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	106
Anf. 254 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik	106
Anf. 255 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	106
Anf. 256 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik	106

Anf. 257	SOFIA JONSSON (c) replik	107
Anf. 258	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik.....	107
Anf. 259	SOFIA JONSSON (c) replik	107
Anf. 260	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik.....	107
Anf. 261	JEPPE JOHNSON (m) replik.....	108
Anf. 262	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik.....	108
Anf. 263	JEPPE JOHNSON (m) replik.....	108
Anf. 264	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik.....	109
Anf. 265	ANNELIE ENOCHSON (kd) replik	109
Anf. 266	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik.....	109
Anf. 267	ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	109
Anf. 268	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik.....	110
Anf. 269	ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	110
Anf. 270	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik.....	110
Anf. 271	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	110
Anf. 272	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik.....	111
Anf. 273	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	111
Anf. 274	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s) replik.....	111
Anf. 275	CECILIA MAGNUSSON (m)	111
Anf. 276	KIA ANDREASSON (mp) replik	113
Anf. 277	CECILIA MAGNUSSON (m) replik	113
Anf. 278	KIA ANDREASSON (mp) replik	113
Anf. 279	CECILIA MAGNUSSON (m) replik	113
Anf. 280	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	114
Anf. 281	SVEN BRUS (kd)	116
Anf. 282	HELENA BARGHOLTZ (fp).....	118
Anf. 283	Statsrådet BRITTA LEJON (s)	119
Anf. 284	SOFIA JONSSON (c) replik	122
Anf. 285	Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik	122
Anf. 286	SOFIA JONSSON (c) replik	122
Anf. 287	Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik	123
Anf. 288	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	123
Anf. 289	Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik	123
Anf. 290	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	124
Anf. 291	Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik	124
Anf. 292	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	124
Anf. 293	Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik	124
Anf. 294	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m) replik	124
Anf. 295	Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik	125
Anf. 296	MIKAEL OSCARSSON (kd) replik	125

Anf. 297	Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik	125
Anf. 298	MIKAEL OSCARSSON (kd) replik	126
Anf. 299	Statsrådet BRITTA LEJON (s) replik	126
Anf. 300	TUVE SKÅNBERG (kd)	126
Anf. 301	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	128
Anf. 302	TUVE SKÅNBERG (kd) replik	129
Anf. 303	HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	129
Anf. 304	MIKAEL OSCARSSON (kd)	129
Anf. 305	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp)	130
Anf. 306	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	132
Anf. 307	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	133
Anf. 308	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	133
Anf. 309	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	133
Anf. 310	AMANDA AGESTAV (kd)	133
Anf. 311	TOMAS HÖGSTRÖM (m)	135
Anf. 312	TORGNY DANIELSSON (s) replik	137
Anf. 313	TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik	137
Anf. 314	TORGNY DANIELSSON (s) replik	137
Anf. 315	TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik	137
Anf. 316	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	137
Anf. 317	TORGNY DANIELSSON (s)	139
Anf. 318	TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik	141
Anf. 319	TORGNY DANIELSSON (s) replik	141
Anf. 320	TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik	141
Anf. 321	TORGNY DANIELSSON (s) replik	142
Anf. 322	TOMAS HÖGSTRÖM (m) replik	142
Anf. 323	ANDRE VICE TALMANNEN	142
Anf. 324	TORGNY DANIELSSON (s) replik	142
Anf. 325	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	142
Anf. 326	TORGNY DANIELSSON (s) replik	143
Anf. 327	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	143
Anf. 328	TORGNY DANIELSSON (s) replik	143
Anf. 329	STEN TOLGFORS (m) replik	143
Anf. 330	TORGNY DANIELSSON (s) replik	144
Anf. 331	STEN TOLGFORS (m) replik	144
Anf. 332	TORGNY DANIELSSON (s) replik	144
Anf. 333	STEN TOLGFORS (m)	145
Anf. 334	TORGNY DANIELSSON (s) replik	147
Anf. 335	STEN TOLGFORS (m) replik	147
Anf. 336	TORGNY DANIELSSON (s) replik	147
Anf. 337	STEN TOLGFORS (m) replik	148
Anf. 338	LENNART GUSTAVSSON (v)	148
Anf. 339	BENGT SILFVERSTRAND (s)	149
Anf. 340	ULF NILSSON (fp) replik	151
Anf. 341	BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	152
Anf. 342	ULF NILSSON (fp) replik	152
Anf. 343	BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	152
Anf. 344	LARS HJERTÉN (m) replik	153
Anf. 345	BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	153

Anf. 346 LARS HJERTÉN (m) replik	153
Anf. 347 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	153
Anf. 348 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	154
Anf. 349 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	154
Anf. 350 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	154
Anf. 351 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	155
Anf. 352 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	155
Anf. 353 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	155
Anf. 354 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	155
Anf. 355 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	156
Anf. 356 LARS HJERTÉN (m).....	156
Anf. 357 ULF NILSSON (fp).....	158
<i>Regionalpolitik</i>	160
Anf. 358 OLA SUNDELL (m).....	160
Anf. 359 SYLVIA LINDGREN (s) replik	163
Anf. 360 OLA SUNDELL (m) replik.....	163
Anf. 361 SYLVIA LINDGREN (s) replik	163
Anf. 362 OLA SUNDELL (m) replik.....	163
Anf. 363 HARALD BERGSTRÖM (kd)	164
Anf. 364 ESKIL ERLANDSSON (c).....	166
Anf. 365 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp).....	167
Anf. 366 INGEGERD SAARINEN (mp).....	169
Anf. 367 OLA SUNDELL (m) replik.....	171
Anf. 368 INGEGERD SAARINEN (mp) replik	172
Anf. 369 OLA SUNDELL (m) replik.....	172
Anf. 370 INGEGERD SAARINEN (mp) replik	172
Anf. 371 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	172
Anf. 372 LENNART KLOCKARE (s) replik	174
Anf. 373 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik	175
Anf. 374 LENNART KLOCKARE (s) replik	175
Anf. 375 JOHNNY GYLLING (kd) replik	175
Anf. 376 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik	175
Anf. 377 JOHNNY GYLLING (kd) replik	176
Anf. 378 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik	176
Anf. 379 KENNETH JOHANSSON (c) replik	176
Anf. 380 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik	176
Anf. 381 KENNETH JOHANSSON (c) replik	177
Anf. 382 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik	177
Anf. 383 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik	177
Anf. 384 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik	178
Anf. 385 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik	178
Anf. 386 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik	178
Anf. 387 OLA SUNDELL (m) replik.....	178
Anf. 388 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik	179
Anf. 389 OLA SUNDELL (m) replik.....	179
Anf. 390 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik	179
Anf. 391 HARALD BERGSTRÖM (kd) replik	179
Anf. 392 Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik	180
Anf. 393 HARALD BERGSTRÖM (kd) replik	180

Anf. 394	Statsrådet ULRICA MESSING (s) replik	180
Anf. 395	OLLE LINDSTRÖM (m)	181
Anf. 396	SIV HOLMA (v).....	183
Anf. 397	ERLING WÄLIVAARA (kd).....	185
Anf. 398	ELVER JONSSON (fp)	187
Anf. 399	GÖRAN NORLANDER (s).....	189
Anf. 400	PER-RICHARD MOLÉN (m)	190
Anf. 401	PETER PEDERSEN (v) replik	192
Anf. 402	PER-RICHARD MOLÉN (m) replik	193
Anf. 403	PETER PEDERSEN (v) replik	193
Anf. 404	PER-RICHARD MOLÉN (m) replik	193
Anf. 405	GÖRAN NORLANDER (s) replik	194
Anf. 406	PER-RICHARD MOLÉN (m) replik	194
Anf. 407	GÖRAN NORLANDER (s) replik	194
Anf. 408	PER-RICHARD MOLÉN (m) replik	194
Anf. 409	PETER PEDERSEN (v).....	195
Anf. 410	PER-RICHARD MOLÉN (m) replik	198
Anf. 411	PETER PEDERSEN (v) replik	198
Anf. 412	PER-RICHARD MOLÉN (m) replik	198
Anf. 413	PETER PEDERSEN (v) replik	199
Anf. 414	ROLF GUNNARSSON (m)	199
Anf. 415	PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	201
Anf. 416	ROLF GUNNARSSON (m) replik	202
Anf. 417	PER ERIK GRANSTRÖM (s) replik.....	202
Anf. 418	ROLF GUNNARSSON (m) replik	202
	(forts. prot. 53)	203
5 §	Anmälan om interpellationer	203
6 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	203
7 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	204
8 §	Kammaren åtskildes kl. 22.05.	204

Elanders Gotab, Stockholm 2001